

Altıncı çağırış

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİ İCLASLARININ

PROTOKOLLARI
VƏ
STENOQRAMLARI

Doqquzuncu sessiya
Yaz

41-ci cild

5 – 26 aprel 2022-ci il

Milli Məclisin nəşri
Bakı – 2022

Milli Məclis Aparatının
Redaksiya və nəşr işləri şöbəsində
hazırlanmışdır

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
IX SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 87

Milli Məclisin iclas salonu.
5 aprel 2022-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
*sədri **Sahibə Qafarova** sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 109 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.12 dəq.)
İştirak edir	109
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Vilayət Zahirov, Azərbaycan Respublikası ədliyyə nazirinin müavini.

Rəhman Məmmədov, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Bələdiyyələrlə İş Mərkəzinin rəisi.

Ruslan Osmanlı, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Bələdiyyələrlə İş Mərkəzinin İnzibati Nəzarət İdarəsinin rəisi.

Yaşar Lətifov, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin vitse-prezidenti.

Namiq Əmiraslanov, SOCAR Upstream MMC-nin icraçı direktorunun birinci müavini.

Davud Yaqubov, SOCAR Upstream MMC-nin icraçı direktorunun müavini.

Əli Cəfərli, SOCAR Upstream MMC-nin icraçı direktorunun müavini.

İlqar Şirinov, SOCAR Upstream MMC-nin əməkdaşı.

Akif İmanlı, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor.

Elşad Abışov, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsi haqqında.

2. “Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi yanında Toponimiya komissiyasının tərkibi haqqında” Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

3. “Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası Katibliyinin maliyyə qaydaları haqqında Sazişə üzv dövlətlərin məcburi ödənişlərinin həcmi ilə bağlı Protokol”un təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

4. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasında dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələri haqqında Sazişin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

5. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında standartlaşdırma, metrologiya və uy-

ğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında” Sazişin təsdiq edilməsi və “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında standartlaşdırma, metrologiya və sertifikatlaşdırma sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

6. Azərbaycan Respublikasında Buzovna-Maşağa, Qala və Zirə neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpası və işlənməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə “GL International LTD” MMC arasında Risk Xidmət Sazişinin qəbul və təsdiq edilməsi, həyata keçirilməsinə icazə verilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

7. “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

8. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

9. “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

10. “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında” və “Dövlət sirri haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

11. “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

12. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi

barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

13. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

14. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

15. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

16. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

17. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəhruz Məhərrəmov, Hicran Hüseynova, Zahid Oruc, Əli Məsimli, Vahid Əhmədov, Fəzıl Mustafə, Aydın Mirzəzadə, Razi Nurullayev, Rüşət Quliyev, Elman Nəsirov

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.12 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

1. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Vilayət Zahirov, Siyavuş Novruzov, Fazil Mustafa, Vahid Əhmədov, Tahir Kərimli, Vüqar Bayramov, Könül Nurullayeva, Razi Nurullayev, Hicran Hüseynova, Əli Məsimli, Qüdrət Həsənquliyev, Etibar Əliyev

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.58 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 3

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 107

Nəticə: Qəbul edildi

2. “Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi yanında Toponimiya komissiyasının tərkibi haqqında” Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, İsa Həbibbəyli

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.05 dəq.)

Lehinə 85

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 85

Nəticə: Qəbul edildi

3. “Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası Kətibliyinin maliyyə qaydaları haqqında” Sazişə üzv dövlətlərin məcburi ödənişlərinin həcmi ilə bağlı Protokolun təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Səməd Seyidov, Hikmət Məmmədov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.09 dəq.)

Lehinə 92

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 92

Nəticə: Qəbul edildi

4. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasında dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələri haqqında” Sazişin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Ziyafət Əsgərov,
Siyavuş Novruzov

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.16 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

5. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında standartlaşdırma, metrologiya və uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında” Sazişin təsdiq edilməsi və “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Gürcüstan Hökuməti arasında standartlaşdırma, metrologiya və sertifikatlaşdırma sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Qanununun ləğv edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Səməd Seyidov,
Tahir Mirkişili

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 15.17 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

6. Azərbaycan Respublikasında Buzovna-Maştağa, Qala və Zirə neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpası və işlənməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə “GL International LTD” MMC arasında Risk Xidmət Sazişinin qəbul və təsdiq edilməsi, həyata keçirilməsinə icazə verilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Sadiq Qurbanov, Vahid Əhmədov, Vüqar Bayramov, Tahir Kərimli, İltizam Yusifov, Asim Mollazadə, Yaşar Lətifov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 16.06 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

7. “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 16.10 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	2
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.11 dəq.)

Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.11 dəq.)

Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

8. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.10 dəq.)

Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	1
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.12 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.12 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.12 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

9. “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik

edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Qüdrət Həsənzadə, Elnur Allahverdiyev, Naqif Həmzəyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.14 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.26 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.27 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 2

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.27 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

10. “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında” və “Dövlət sirri haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Anar Məmmədov, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.29 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.30 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 16.30 dəq.)

Lehinə	98
--------	----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 3-cü maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.30 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.31 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

11. Investisiya fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Fazil Mustafa, Qüdrət Həsənzadə, Aydın Hüseynov, Elşad Mirbəşir oğlu

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.53 dəq.)
Lehinə	88

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

12. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Ziyafət Əsgərov, Rəşad Mahmudov, Fazil Mustafa, Sahib Alıyev, Etibar Əliyev, Sabir Rüstəmxanlı, Siyavuş Novruzov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 17.24 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

13. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov,
Rəşad Mahmudov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.24 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

14. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov,
Rəşad Mahmudov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 17.31 dəq.)

Lehinə 93

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 93

Nəticə: Qəbul edildi

15. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.32 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87

Nəticə: Qəbul edildi

16. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov, Rəşad Mahmudov, Qüdrət Həsənquliyev, Tahir Kərimli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.40 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94

Nəticə: Qəbul edildi

17. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.41 dəq.)
-------------------------------	-------------------

Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

5 aprel 2022-ci il. Saat 11.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir*

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri. Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, mənim rəhbərliyimlə Milli Məclisin nümayəndə heyətləri son günlərdə 1 işgüzar və 1 rəsmi səfərdə olmuşdur. İclasa başlamazdan öncə mən bu səfərlərlə bağlı məlumatı sizinlə bölüşmək istəyirəm.

Belə ki, martın 28–29-da Qazaxıstan Respublikasının Almatı şəhərinə işgüzar səfərdə məqsəd MDB-nin Parlamentlərarası Assambleyasının 30 illiyinə həsr olunmuş tədbirlərdə iştirak etmək idi. Martın 29-da mən Assambleyanın 30 illiyinə həsr olunmuş təntənəli iclasda çıxış etdim. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tədbir iştirakçılarına müraciətini oxuduqdan sonra mövzu ilə bağlı fikirlərimi bölüşdüm.

Nəzərə çatdırdım ki, Parlamentlərarası Assambleya siyasi, hüquqi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə qanunvericilik fəaliyyətində təcrübə mübadiləsi üçün əlverişli müstəvidir.

Azərbaycan ərazilərinin Ermənistanın işğalından azad edilməsi nəticəsində Cənubi Qafqazda yaranmış yeni reallıqlar barədə də məlumat verdim. Bildirdim ki, post-münaqişə dövründə regionda sülh və əməkdaşlıq üçün perspektivlər yaranmışdır. Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan rəhbərlərinin imzaladıqları 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatın bəndlərini də xatırlatdım.

Bildirdim ki, Azərbaycan bəyanat çərçivəsində öhdəliklərinə sadıqdır və Ermənistan tərəfi də öhdəliklərini yerinə yetirməli və münasibətlərin normallaşmasına çalışmalıdır. Xatırlatdım ki, biz Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı itkin düşmüş 4 minə yaxın azərbaycanlının taleyi barədə Ermənistandan hələ də cavab gözləyirik.

Hörmətli həmkarlar, məndən sonra çıxış edən Ermənistan parlamenti spikerinin Azərbaycana qarşı irəli sürdüyü, xüsusən, atəşkəs rejiminin pozulması barədə iddialara cavab olaraq dövlətimizin haqlı mövqeyini bütün iştirakçıların nəzərinə çatdırdım. Bildirdim ki, üçtərəfli bəyanatın 4-cü bəndinə uyğun olaraq, Ermənistan ordusunun qalıqları və qanunsuz erməni silahlı dəstələri Azərbaycan ərazilərindən tamamilə çıxarılmalıdır.

Bunu da qeyd etdim ki, “Dağlıq Qarabağ” adlı inzibati ərazi vahidi yoxdur. Diqqətə çatdırdım ki, Azərbaycan bütün hərbi əsirləri Ermənistana təhvil vermişdir. Üçtərəfli bəyanat imzalandıqdan sonra Azərbaycan ərazisinə daxil olan erməni hərbi birləşmələrinin iştirakçıları Cenevrə Konvensiyasına uyğun olaraq, hərbi əsir deyildirlər.

Bir daha bəyan etdim ki, Azərbaycan Ermənistana münasibətlərin normallaşması ilə bağlı 5 maddədən ibarət sənəd göndərmişdir və qarşı tərəfdən cavab gözləyir.

Hörmətli həmkarlar, Qazaxıstana işgüzar səfər çərçivəsində nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri ilə ikitərəfli

təmaslar da oldu. Rusiya Federal Məclisi Federasiya Şurasının sədri xanım Valentina Matviyenko və Qazaxıstan Parlamenti Senatının sədri cənab Maulen Aşımbayev ilə görüşlərdə parlamentlərarası əlaqələrin inkişafı və digər məsələlər ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparıldı.

Hörmətli həmkarlar, Milli Məclisin nümayəndə heyəti, qeyd etdiyim kimi, martın 31-dən aprelin 2-dək Özbəkistan Respublikasında rəsmi səfərdə oldu. Bildiyiniz kimi, Özbəkistan Mərkəzi Asiyada mühüm geosiyasi mövqe tutan bir dövlətdir. Ərazisi təqribən 449 min kvadrat-kilometr, əhalisi 34 milyon nəfərə yaxındır.

Qeyd edirəm ki, Azərbaycanla Özbəkistan arasında ortaq tarixi köklərə, dini və mənəvi dəyərlərə, dil birliyinə əsaslanan dərin dostluq əlaqələri vardır. Özbəkistanla ikitərəfli münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi dövlətimizin xarici siyasətinin önəmli bir istiqamətini təşkil edir.

Özbəkistana rəsmi səfər çərçivəsində bizim ilk görüşümüz aprelin 1-də ölkənin Ali Məclisinin Senatının sədri xanım Tənzilə Narbayeva ilə oldu. Aparılan söhbət zamanı dost ölkələrimiz arasında münasibətlərin dinamik inkişafından məmnunluq ifadə edildi, ikitərəfli əlaqələrin dərinləşməsində parlamentlərin rolu vurğulandı.

Hər iki ölkənin qanunvericilik orqanlarında dostluq qruplarının fəaliyyət göstərdiyi, parlament üzvlərinin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurla əməkdaşlıq etdiyi və bir-birinin mövqeyini dəstəklədiyi qeyd olundu. Yüksək səviyyəli siyasi dialoqun digər sahələrdə də münasibətlərimizin inkişafına müsbət təsir göstərdiyi bildirildi.

Elə həmin gün Milli Məclisin sədri kimi mən və Özbəkistan Ali Məclisi Senatının sədri xanım Tənzilə Narbayeva tərəfindən Azərbaycan və Özbəkistanın qanunvericilik orqanları arasında əməkdaşlıq haqqında sazişin və 2022-ci

il üçün “Yol xəritəsi”nin imzalanması mərasimi keçirildi.

Hörmətli həmkarlar, həmin gün digər bir görüşümüz Özbəkistan Ali Məclisi Qanunvericilik Palatasının sədri cənab Nurdinjon İsmoilov ilə oldu. Görüşdə razılıqla qeyd edildi ki, Azərbaycanla Özbəkistan arasında siyasi, iqtisadi, mədəni-humanitar sahələrdə əməkdaşlıq dinamik inkişaf edir. Bildirildi ki, imzalanmış dövlətlərarası sənədlər əməkdaşlığımızın möhkəm hüquqi bazasını təşkil edir. Parlamentlərarası əməkdaşlığın genişləndirilməsi yolları müzakirə edildi. Bu sahədə müntəzəm dialoq aparılmasının vacib olduğu vurğulandı.

Hörmətli həmkarlar, aprelin 1-də mən Özbəkistan Respublikasının Prezidenti cənab Şavkat Mirziyoyev ilə görüşdüm. Görüşdə dövlətlərimiz müstəqillik qazandıqdan sonra ikitərəfli münasibətlərimizin daha da inkişaf etdiyi, son illərdə bu sahədə böyük uğurlar əldə edildiyi qeyd olundu. Bildirildi ki, Azərbaycanın və Özbəkistanın dövlət başçıları arasında yüksək səviyyəli əlaqələr dinamik, səmərəli və qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin inkişafında mühüm rol oynayır. Qarşılıqlı fəaliyyətin bütün sahələrində – iqtisadiyyatda, siyasətdə, mədəniyyətdə və sosial sahələrdə nəzərəçarpan irəliləyiş əldə olunmuşdur.

İkitərəfli münasibətlərin inkişafında parlamentlərin müsbət rolu vurğulandı. Bildirildi ki, qarşılıqlı əlaqələri daha da inkişaf etdirmək üçün qanunvericilik orqanları arasında sistemli və müntəzəm əməkdaşlığı daha da gücləndirmək lazımdır. Parlament üzvləri “xalq diplomatiyasının” təşviqində, iqtisadi və humanitar layihələrin dəstəklənməsində əsas rol oynamalıdırlar.

Görüşdə bir sıra digər məsələlər barəsində də fikir mübadiləsi aparıldı.

Hörmətli həmkarlar, xarici ölkələrə səfərlərdə həmişə

olduğu kimi, bu dəfə də həm Özbəkistanın dövlət başçısı, həm də parlamentin hər iki palatasının rəhbərləri ilə keçirilən görüşlərdə həmsöhbətlərimizə Azərbaycanın 44 günlük Vətən müharibəsində əldə etdiyi zəfər, regionda yaranmış yeni şərait və imkanlar barədə ətraflı məlumat verildi. Bu görüşlərdə də bildirildi ki, 2020-ci ildə Azərbaycan Ordusu Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Ermənistan tərəfindən 30 ilə yaxın işğal altında saxlanılan torpaqlarımızı azad edərək ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icrasını öz gücünə təmin etmişdir.

Bir daha qeyd edildi ki, Qarabağ münaqişəsi artıq tarixə çevrilmişdir. Hazırda Azərbaycan işğal dövründə Ermənistan tərəfindən dağıdılmış şəhər və kəndlərdə bərpa-quruculuq işləri həyata keçirir.

Özbəkistanın hər zaman Azərbaycanın suverenliyini, ərazi bütövlüyünü və sərhədlərinin toxunulmazlığını dəstəkləməsindən razılıq ifadə edildi. Bu gün Füzuli rayonunda məktəb tikintisi ilə bağlı verdiyi dəstəyə görə Özbəkistana minnətdarlığımızı çatdırdıq.

Hörmətli həmkarlar, Özbəkistana rəsmi səfər çərçivəsində bir sıra digər tədbirlər də keçirildi. Aprelin 1-də nümayəndə heyətimiz Azərbaycanın Özbəkistandakı Səfirliyini ziyarət etdi. Xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin büstünün önünə gül dəstələri düzüldü. Elə həmin gün Milli Məclisin nümayəndə heyəti Yeni Özbəkistan Parkında Müstəqillik abidəsini ziyarət etdi, abidənin önünə əklil qoyuldu.

Ertəsi gün, yəni aprelin 2-də parlament nümayəndə heyəti Heydər Əliyev adına Mədəniyyət Mərkəzində oldu. Ulu Öndərin abidəsi önünə əklil və gül dəstələri qoyuldu. Nümayəndə heyətinin üzvləri mərkəzdə dünya miqyaslı

siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinin müxtəlif dövrlərini əks etdirən materiallar, Azərbaycanla Özbəkistan arasında münasibətlərə dair eksponatlarla tanış oldular.

Azərbaycan parlamentinin nümayəndə heyəti Daşkənd şəhərində fəaliyyət göstərən Prezident məktəbində də oldu, oranı ziyarət etdik. Məktəbə xatirə hədiyyəsi və kitablar təqdim olundu.

Nümayəndə heyəti həmçinin Həzrəti İmam məscid kompleksi ilə tanış oldu, XVI əsrdə inşa edilmiş “Muyi-mübarək” mədrəsəsinə və Özbəkistan Müsəlmanları İdarəsinin kitabxanasına baxdı.

Hörmətli həmkarlar, hesab edirəm, Milli Məclisin nümayəndə heyətlərinin Qazaxıstana işgüzar və Özbəkistana rəsmi səfərləri uğurlu oldu və bununla əlaqədar mən nümayəndə heyətlərinin hər bir üzvünə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Hörmətli həmkarlar, mənim məlumatım bu qədər. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. İndi isə, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 11.12 dəq.)
İştirak edir	109
Yetərsay	83

Yetərsay var və biz iclasa başlaya bilərik.

Hörmətli həmkarlar, gündəlik də sizə paylanıb. Xahiş edirəm, gündəliyə də münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.12 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, gündəlik təsdiq edildi.

Hörmətli həmkarlar, həmişə olduğu kimi, 30 dəqiqəmiz var, gündəmdə olan məsələlərlə bağlı 10 nəfər çıxış eləyə bilər. Buyurun, kim çıxış etmək istəyirsə, yazılısın.

10 nəfər çıxış eləyə biləcək. Bəhrüz Məhərrəmov buyursun.

B.Məhərrəmov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli deputatlar. Ötən həftə erməni təxribatları, onları müdafiə edənlərin Azərbaycana total hücumları fonunda çox gərgin bir dövrü adladıq. Biz postmüharibə dövrünün ən böyük sınaqlarından birindən üzüağ çıxdıq. Xarici media çirkab yağdırırdı, ayrı-ayrı dövlətlər beynəlxalq hüquqa zidd bəyanatlar verirdi. Nəticədə kim bizi haqq işimizdən geri çəkməyə vadar edə bildi? Heç kim. Son nəticədə İlham Əliyevin qətiyyəti, qətiyyətli mövqeyi sayəsində, əsgərlərimizin döyüş ruhu nəticəsində Azərbaycan öz iradəsini yerinə yetirdi, Fərruxda nəzarət ələ alındı və hər kəs də susdu.

İndi siz məqama baxın. Ölkəyə qaşı xaricdən çoxsaylı informasiya təxribatları fonunda sabıqlərin şəxsi qisas zəminində qurduğu radikal dərnək olan Milli Şura qalxır ki, mən Ukraynaya dəstək mitinqi keçirirəm. Xarici təzyiqlərin gücləndiyi bir vaxtda ölkənin daxilindən belə bir cəhdin məqsədi, təbii ki, aydındır. Bunların niyyəti sahiblərindən aldıkları tapşırığa uyğun olaraq, paytaxtda qarışıqlıq yaratmaqla xarici təxribatlara daxilədən dəstək verməkdir. Yəni bunların dərdi Ukrayna deyil. Ukraynaya

real yardım etməyin başqa yolları var. Miting ac ukraynalı uşaq üçün nə qədər səmərəli kömək ola bilər, bunu hamı bilir.

Yaxşı, indi siz əgər mitinqi səmərəli çıxış yolu kimi görürsünüzsə, niyə bir dəfə müraciət etməmişiniz ki, biz Qərbin ikili standartları, erməni vəhşiliyinin ifşa olunması istiqamətində mitinq keçirmək istəyirik. Çox uzağa getmək lazım deyil. Elə ötən həftə Fərruxda kütləvi məzarlıq aşkarlandı. Ondan əvvəl Seyidəhmədliyə, Edillidə. Yaxud minalanmış ərazilərimizin xəritəsini və kütləvi məzarlıqların koordinatlarını gizlətdikləri üçün beynəlxalq təşkilatların diqqətini cəlb etmək üçün niyə hər hansı aksiya cəhdində bulunmursunuz? Avropada dəstə-dəstə gəzirlər. Elə 3-5 nəfər getsinlər, Avropa Parlamentinin qarşısında bu məsələləri qaldırsınlar.

Bütün günü eyni adam, eyni mü sahib internet kanallarında boş-boş danışır. Nə olar, bir saat söyüş söymə, əvəzində 4 min azərbaycanlının taleyini gündəmə gətir. Danışanda hamısının ağzından xalq, millət, hüquq kəlmələri daşır. Niyə bir dəfə o trol ordunuzu bu məsələlərə səfərbər eləmirsiniz? Edə bilmirsiniz, çünki ipiniz başqasının əlindədir. Elə ötən həftə də bunu gördük.

3-5 gündən bir bir qrup qadını feminist adı ilə təlimat verib çıxarırsınız küçəyə. Əgər qadın hüquqlarından danışırınsızsa, lap yaxşı. Niyə o əllərində şüar küçəyə buraxdıqlarınız o plakatların birində yazmır ki, 267 qadınımızdan 30 ildir xəbər yoxdur? Bu da qadın hüquqlarıdır. Bilirsiniz, insanlar avam deyil. Bütün bunları hamı başa düşür. Mən öz dairəmin təmsalında deyirəm ki, qohumunuzdan, əqrəbanızdan 3-4 demaqoq, yazı-poza ilə reketlik edənlərdən başqa heç kim dalınızca getmir. İnsanların seçimi bəllidir. İndi iqtidarla düşmənsiniz, bu, başqa məsələ. Xalqın fikrinə niyə hörmətlə yanaşmırsınız? Axı,

bu nə düşüncədir ki, mən xalqın fikri ilə hesablaşmıram, amma xalqı idarə etmək istəyirəm. Bax, bunların demokratik düşüncəsi, düşüncə yanaşması budur. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Bəhrüz müəllim.

Hicran xanım Hüseynova. Hicran xanım, buyurun.

H.Hüseynova. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, media nümayəndələri. Son günlər baş verən proseslər bir daha göstərdi ki, Azərbaycan bölgədə davamlı sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün bütün sahələr üzrə çox vacib tədbirlər həyata keçirib. Qarşıya qoyulan vəzifələr ardıcıl və sistemli şəkildə həllini tapmaqdadır. Fərrux zəfəri dediklərimizə əyani sübutdur. Bu, Ali Baş Komandan, dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin strateji hədəfləri hesablamaq bacarığının, uzaqgörən və müdrik siyasətinin nəticəsidir. 30 illik işğala son qoyulandan və üçtərəfli bəyanat imzalandıqdan sonra dövlət başçısı dəfələrlə qeyd edib ki, Azərbaycan münasibətlərin normallaşması istiqamətində ciddi addımların atılmasına hazırdır. Bu məqsədlə sülh müqaviləsi üzərində işləmək təklifini də irəli sürmüşdür. Fevralın 21-də Azərbaycan tərəfi daha konkret və 5 bənddən ibarət sənədi təqdim etdi. Lakin yenə də erməni riyakarlığını müşahidə edirik və birbirinə zidd fikirlər səslənir. Bir tərəfdən, sülhə hazır olduqlarını deyir, digər tərəfdən isə, beynəlxalq ictimaiyyətə uydurma müraciətlər edir və bəyanatlar verirlər. Lakin layiqli cavablarını da alırlar. Xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim ki, Qazaxıstan Respublikasının Almatı şəhərində keçirilən Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Parlament Assambleyasının iclasında sədrimiz hörmətli Sahibə xanım Ermənistan parlamentinin spikeri Alan Simonyana çox peşəkar şəkildə cavab verdi, onu məcbur etdi ki, sülh bağlanmasına hazır olduğunu etiraf etsin. Erməni seqmen-

tində bu hadisə ermənilərin növbəti uğursuzluğu kimi qiymətləndirilir.

Ümumiyyətlə, qeyd etmək lazımdır ki, parlament diplomatiyası çox uğurla davam edir və burada parlamentin hörmətli spikeri Sahibə xanımın rolunu xüsusi vurğulamaq istərdim. Öz peşəkar fəaliyyəti ilə parlament spikerliyi dönməində Prezident İlham Əliyevin apardığı hücum diplomatiyasına töhfə verir. Onun Özbəkistan Respublikasına rəsmi səfəri çərçivəsində həmin ölkənin Prezidenti ilə görüşü, eləcə də Azərbaycan və Özbəkistanın qanunvericilik orqanları arasında əməkdaşlıq haqqında sazişin və 2022-ci il üçün “Yol xəritəsi”nin imzalanması çox mühüm hadisələrdir. Bu sənədlər parlamentlərarası əməkdaşlığın daha da genişlənməsinə imkan yaradacaq. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Hicran xanım. Mənim haqqımda dediyiniz sözləri mən hamıya, bu zalda oturan bütün deputatlara aid edirəm.

Zahid Oruc. Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli sədr, Azərbaycan Ordusunun Xocalının Fərrux kəndinə və yüksəkliyinə nəzarətindən sonra Amerika Dövlət Departamenti və bir sıra konqresmenin verdikləri açıqlamaları qəbul edilməz sayırıq. Əvvəla, torpaqlarımızda ikinci ölkənin silahlı qüvvələrinin yolverilməzliyi dəfələrlə bəyan olunub və Xankəndi də daxil bütün ərazilərdə sülhün qarantı Azərbaycan dövləti və ordusudur. Ona görə də Xocalıya, Əsgərana, yaxud Kəlbəcərə yaxın ərazilərdə yeni “Ohanyan səddi”, yaxud təmas xətti düzəltmək mümkün deyil. Beləliklə, son hadisələr 2 il əvvəlki savaşı davamı sayıla bilməz. Çünki Prezidentin “müharibə bitib” bəyanatı qüvvədədir. Belə lokal gərginliklər sülh müqaviləsinin imzalanmamasının birbaşa nəticəsidir.

Əməliyyatın İrəvan tərəfindən ermənilərin regiondan tam etnik təmizlənməsi planı adlandırılması həqiqəti əks elətdirmir. Çünki ordumuz mülki ermənilərlə savaşırmır. Digər tərəfdən, erməni silahlı qüvvələrinin Qarabağdakı qalıqları nə ordu sayıla bilər, nə də yeni ərazi işğalları həyata keçirməyə qadir olan qüvvə. Azərbaycan ərazisində yalnız bir ordu var. Ona görə də sülh arzulayan erməni Qarabağda dinc yaşamaq istəyirsə, silahını öz millətçi faşist qüvvələrinə qarşı çevirsin. Ölkəmizi Rusiya sülhməramlı qüvvələri ilə toqquşdurmağa və belə planın arxasında gizlənməyə çalışanlar açıq görünür. Lakin Azərbaycan dövləti sülhyaradıcı qüvvələrə dəqiq məsuliyyət zonası və hüquqi çərçivə yaratdığından imzaladığı prinsiplərə sadıqdır.

Geniş auditoriyası olan xarici media orqanlarında, eləcə də Serbiya prezidentindən müxtəlif ekspert cəmiyyətlərinə qədər Rusiya–Ukrayna savaşı ilə Qarabağdakı hadisələr arasında paralellər aparmaq, bağlantılar qurmaq, ölkəmizin 2-ci cəbhə açdığına dair iddialar irəli sürmək 44 günlük müharibədən sonra regiondan çıxarılmış qüvvələrin daha çox işinə yararır. 1990-cı illərdən fərqli olaraq xalqımız belə planları, ssenariləri yaxşı görür və 44 günlük savaşı nəticəsində kənardə qalan dövlətlərin bu yolla bölgəyə qayıtması mümkün deyil. Dünya tarixində ən böyük absurd Minsk qrupunun varlığı və onun üzvlərinin son hadisəyə eyni mövqedən verdiyi qiymətdir. Necə ola bilər ki, 100-dən artıq dövləti Moskva əleyhinə birləşdirməyi bacaran və bütün iqtisadi, siyasi, hərbi platformalardan, təşkilatlardan Rusiyanı çıxaran Amerika və Fransa dövlətləri Fərrux kəndi kimi dünya siyasəti üçün çox kiçik hadisədə vahid cəbhədən çıxış edirlər? Yəqin Qarabağa aid olmayan Minsk qrupu Amerika və Rusiyanın tək ittifaqı kimi dünya tarixində əbədi qalacaq. Təəs-

süf ki, əbədi qalacaq. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Əli Məsimli. Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Fermerlərin qarşısında duran problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində atılan addımlar içərisində Nazirlər Kabinetinin Rayon aqrar islahat komissiyasının qərarı ilə təsdiq edilmiş siyahıya əsasən, ləğv edilmiş kolxoz və sovxozların özəlləşdirilən torpaqlarından pay almış, lakin bu torpaqlar üzərində mülkiyyət hüququ rəsmiləşdirilməmiş şəxslərin müraciəti əsasında onlara hüquq müəyyənləşdirici sənədlərin verilməsi ilə bağlı göstərilən xidmətlərə görə xərclərin maliyyələşdirilməsini dövlətin öz üzərinə götürməsinə yüksək qiymətləndiririk.

Aprelin 2-də seçicilərlə görüş zamanı da bu məsələ seçicilər, fermerlər tərəfindən yüksək qiymətləndirildi. Minlərlə, on minlərlə insan öz torpaq sahələrini mülkiyyətlərinə çevirən zaman xərclərdən azad olunacaq. Digər tərəfdən isə, həmin sahələrin mülkiyyəti qeyri-müəyyən olduğuna görə subsidiya məsələsində də problem var. Bu 2 məsələ paralel surətdə həll olunacaq.

Hörmətli sədr, o görüşlər zamanı bununla əlaqəli bir məsələ də qalxdı, onu Milli Məclisdə xüsusi səsəndirmək istəyirəm. Bəzi torpaqlar var, bu kolxoz, sovxoz torpaqları paylanan zaman onlar da hansısa üsullarla, yollarla fermerlər tərəfindən əkilib, becərilməyə başlanılıb və qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada bütün vergilər və sair, hamısını verirlər. Amma onların da mülkiyyət məsələsi havadan asılı vəziyyətdə qaldığına görə subsidiya ala bilmirlər, həmin torpaq sahələrindən səmərəli istifadədən məhrum olurlar. Ona görə də bizə olan müraciəti mən Milli Məclisin tribunasından qaldırmağı vacib hesab

edirəm ki, bu məsələyə yenidən baxılsın. Vətəndaşların faktiki istifadəsində olan həmin torpaq sahələri üzrə mülkiyyət hüququ tanınsın və fermerlərə müvafiq sənədlərin təqdim edilməsi işinə başlanılsın. Bu məsələnin həlli bilavasitə o kateqoriyaya aid olan fermerlərin də asan yolla subsidiya ala bilməsi və öz təsərrüfatlarını inkişaf etdirmələri üçün normal bir şərait yaratmış olar. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Vahid Əhmədov. Vahid müəllim, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Mən 2 məsələyə toxunmaq istəyirəm. Birincisi, burada qeyd olundu, mən Sizin erməni həmkarınıza verdiyiniz cavabı çox yüksək qiymətləndirirəm. Çünki 2 dəfə iclası aparan insanın çıxışını kəsməyiniz və erməni həmkarınıza verdiyiniz cavab Azərbaycan dövlətinin nə qədər güclü bir dövlət olduğunu bir daha sübut etdi. Ona görə də bununla əlaqədar mən Sizə öz minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

İkinci bir məsələ. Yadınıza gəlsə, Azərbaycan hökumətinin hesabatında mən Baş nazirdən xahiş etdim ki, Bakı-Quba yolu ilə əlaqədar ciddi tədbirlər həyata keçirilsin. Sonra da həm onunla, həm də onun birinci müavini ilə görüşdük, müəyyən söhbətlər etdik. Xahiş etdim ki, müəyyən vəsait ayrılınsın, bu məsələ öz həllini tapsın.

Mən ayın 2-də Qubada, Xaçmazda idim. O yolla getmək, ümumiyyətlə, mümkün deyil. İnsanlar getmək istəmirlər. Mənə deyirlər ki, guya alternativ ödənişli yol çəkilir. O yolun çəkilməsi o yolu əvəz etmir, onun yalnız müəyyən bir hissəsini əvəz edir. Çünki o yol birbaşa Xaçmaza, oradan da SDK-ya gedib çıxır. Ona görə də mən bu tribunadan Baş nazirə bir də müraciət edirəm ki, o yolun çəkilməsi ilə əlaqədar məsələni həll etsin.

İkincisi, istər Baş nazir, istər onun birinci müavini, istərsə də bütün nazirlər olsun, onların hamısının Qubada, Qusarda, Xaçmazda villaları var. Özləri də həftədə, iki həftədə bir dəfə o yolu gedib-gəlirlər. O yolu görmürlər? İnsanlar o vəziyyətdə necə əziyyət çəkirlər? Ümumiyyətlə, Quba-Xaçmaz zonası turizm zonasıdır. Artıq yaz gəlib, yay başlayıb, orada turistlər, insanlar gedib-gəlməlidirlər. İnanın mənə, bir dəfə gedib-gələn adam ikinci dəfə o yolla hərəkət etmək istəmir.

Məsələ belədir ki, ümumiyyətlə, Prezidentə çıxmadan Azərbaycanda bir sıra məsələləri həll etmək mümkün deyil. Əgər dövlətin Baş naziri, onun birinci müavini bu məsələni bilirsə, həll etmirlərsə, biz də burada xahiş ediriksə, məcburuq, indi cənab Prezidentə müraciət edək ki, bu yolun məsələsini həll etsin. Mən cənab Baş nazirdən artıq dərəcədə xahiş edirəm ki, bu yolun təmiri ilə əlaqədar vəsait məsələsinə baxsın. “Azəravtoyol”a göstəriş versin ki, bu yolun təmiri tez bir zamanda həll edilsin. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Vahid müəllim.

Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən də Vahid müəllimin son sözündən başlamaq istəyirəm. Burada bir fikir ifadə etdi ki, Prezidentə çıxmadan hansısa bir məsələni həll etmək mümkün deyil. Maraqlıdır ki, ölkə Prezidenti də bu gün vətəndaşların qəbulu ilə bağlı sistemi təkmilləşdirmək üçün ciddi addımlar atır. Ötən dəfə də belə bir mərkəzin açılışı məsələsi həll olundu, özü orada iştirak etdi. Orada ibrətamiz sözlər söylədi ki, bir sıra məsələlər məndən gizlədilirdi, bir sıra məsələlər mənə çatdırılmırdı. Ona görə biz bu mexanizmi işə saldıq ki, insanlar bundan isti-

fadə etsinlər və öz sözlərini, şikayətlərini, fikirlərini desinlər.

Prezidentin ürək ağrısı ilə dediyi sözlərin gələcəkdə məmurlar tərəfindən qarşısının alınmayacağına hələ də zəmanətimiz yoxdur. Bu, nə ilə bağlıdır? Bilirsiniz, bu ölkədə birinci növbədə bütün sistemin normal işləməsi və yerində olan adamların olması olduqca vacib məsələdir. Baxın, turizmin inkişafı ilə bağlı biz qanun qəbul etdik. Mən də düşündüm ki, bu, çox rahat həll olunacaqdır.

Uşaq futbolunun inkişafı ilə bağlı mənə müraciət etdilər, mən dedim, çox gözəl bir layihədir, xaricdən buraya təlim-məşq toplanışına gəlirlər və bu proses Azərbaycanda ayrı-ayrı uşaq komandalarının inkişafına kömək edəcəkdir, otelə, idman meydançasına pul xərcləyəcəklər, təyyarəyə bilet alacaqlar. 2 dəfə bu prosesi gerçəkləşdirməyə çalışdıq. Müraciət etmədiyim instansiya qalmadı, operativ qərargahdan tutmuş Gənclər və İdman Nazirliyi, Futbol Federasiyası, Xarici İşlər Nazirliyi, Dövlət Miqrasiya Xidmətinə qədər. Bu proses müəyyən, deyək, elə bir labirintə düşdü ki, ölkəyə minimum 3 milyon, 4 milyon gəlir gəlməli idi, pul xərclənməli idi, ona nail ola bilmədik.

Mən, açığı, turizmin, turizmə aid məsələnin inhisarda olduğunu bilmirdim. Qardaşım, bu ölkəyə pul gəlibsə, bundan niyə imtina edirik? Novruz bayramında 3 mindən artıq iranlı İrəvana gedir. 100 mindən artıq insan Gürcüstanı istirahət etməyə getdi. İtaliyalı iş adamı gəlir, təyyarədən düşmək istəyir, səhvən testi verməyib, 10 metr aralıda test var. Deyirlər, yox, olmaz, qayıt İstanbulda təzədən test ver, gəl ölkəyə. Bu iş adamı gəlib pul xərcləməyə də bu ölkəyə. Bunu niyə qaytarırsınız? Formalı qanunların içində əridərək.

Ona görə də yerində olmayan məmurlar kifayət qədər

çoxdur və ölkə Prezidentini də bir çox məsələlərdə lazımı səviyyədə düzgün məlumatlandırmırlar. Nəticədə ölkənin inkişafına təsir edir. İnanın ki, hamı istəyir turisti cəlb etsin. Bizim ölkədə, elə bil, sanki hamı istəyir ki, nə isə bir maneə yaratsın, bu, mümkün olmasın. Mən özüm bunu araşdırdığıma görə deyirəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Aydın Mirzəzadə. Buyurun, Aydın müəllim.

A.Mirzəzadə. Bu günlərdə parlament həyatında bir hadisə baş verdi. Mən təəssüf edirəm ki, o məsələ bir qədər diqqətimizdən kənarda qaldı. Deputat həmkarımız Şahin Seyidzadə cənab Prezident tərəfindən “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin sədri təyin edildi. Mən həmkarımızı təbrik edirəm və qısa müddət ərzində parlamentdə aktiv fəaliyyət göstərdi. Qazandığı təcrübəni daha yüksək səviyyədə tətbiq edəcəyinə inanıram.

Hörmətli xanım sədr, Sizin vaxtaşırı xaricə nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi səfərlərinizdən sonra parlamente belə geniş, müfəssəl məlumat verməyinizi mən parlament praktikasında müsbət bir hal hesab edirəm. Bu, çox gözəl bir əhəmədir və bundan sonra da davam edəcəyinə inanıram. Sizin səfəriniz mətbuatda geniş işıqlandırıldı. Əlbəttə, 2 məsələ diqqətimi cəlb etdi.

İkincisi ondan ibarətdir ki, Özbəkistanda Novruz bayramı şənliklərində iştirak etdiniz. Özbəkistan Azərbaycana yaxın bir ölkədir, Azərbaycanı dost hesab edir və işğaldan azad olunan zonalarda bərpa işlərində iştirak etmək istəyən ilk ölkələrdən biri olub.

Birinci xəbər isə ondan ibarətdir ki, Siz erməni tərəfinə növbəti dəfə Azərbaycan nümayəndəsi kimi çox düzgün cavab verdiniz. Polemikalar düzgün idi, cavablar arqu-

mentli idi və erməni tərəfi axırda özünün Azərbaycanın irəli sürdüyü şərtlə razılaştığını göstərdi. Düzdür, həyat göstərəcək ki, nə dərəcədə ermənilər bu məsələdə səmimidirlər. Dəfələrlə ermənilər bəyanatlar veriblər. Hətta bu yaxınlarda onlar Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq təklifini irəli sürüblər. Sanki Amerika kəşf etdilər, sanki velosiped ixtira etdilər. Azərbaycan bunu çoxdan təklif edir. Azərbaycan 30 ildir Ermənistanla qoşunlarını çıxarmağı, mehriban qonşuluq münasibətləri qurmağı təklif edir. 44 günlük müharibədən sonra cənab Prezident tərəfindən dəfələrlə və dəfələrlə Ermənistanla sülh müqaviləsi bağlamaq təklifi verildi. Bu gün Ermənistan o siyasi təşəbbüsü öz adına yazmağa çalışır. Amma tarix tarixdir, bunun üstünü örtmək olmaz.

Ermənistan artıq Azərbaycanla sülh danışıqlarına getməyə məcburdur. Amma yenə də təkrar edirəm, nə dərəcədə səmimidir, bunu sabah Brüsseldə cənab Prezidentimizlə Ermənistan Baş nazirinin danışıqları göstərəcək. Azərbaycan isə öz suveren hüquqlarından kənar heç nə istəmir. Azərbaycan ərazi bütövlüyünə hörmət edilməsini, sərhədlərinin tanınmasını istəyir. Azərbaycanla yaxşı münasibətlərin qurulması ilk növbədə Ermənistanla lazımdır. Çox istərdik ki, Ermənistanda təfəkkür dəyişsin, ilk növbədə ictimai fikir dəyişməlidir. Onların aparıcı siyasətləri, bugünkü dünyaya baxışları dəyişməlidir. Dəyişəcəksə, dünya birliyində yer tutacaqlar, Azərbaycanla, Türkiyə ilə yaxşı münasibətlərindən ilk növbədə dövlətçilikləri qazınır. Dəyişməyəcəklər, tarixin arxivinə salınan dövlətlər...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Aydın müəllim. Bəli, mən Sizinlə razıyam ki, erməni tərəfi bu müqaviləyə imza atmağı elə bir formada təklif edir ki, guya bunlar bizə təklif edirlər. Ona görə adam məcbur olur, dəfələrlə söz

istəsin, desin. Çünki yanlış məlumat verir və o məlumatı da, bilirsiniz, orada oturan mənim həmkarlarım var idi, görürdülər, 200 nəfər zalda oturan, bir 150 nəfər də qıraqda onu izləyirdilər. Buna cavab verməmək mümkün deyil. Ona görə də mən dəfələrlə söz alaraq o fikri çatdırdım ki, bizik təklif edən, onlar yox. Onlar bizə necə təklif edə bilirlər? 5 bənddən ibarət olan bir sənədi biz göndərmişik. Həmişə olduğu kimi, onlar yanlış məlumat çatdırmağı sevirilər. Ancaq bu dəfə alınmadı.

Razi Nurullayev. Buyurun, Razi müəllim.

R.Nurullayev. Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Hörmətli deputatlar, mən də sədrimizin başçılığı altında nümayəndə heyətinin Özbəkistana rəsmi səfərini yüksək qiymətləndirirəm. Açığını deyim ki, xanım sədr, mənim o qədər də böyük rəsmi görüşlər təcrübəm yoxdur. Amma mənim gördüklərim ona dəlalət etdi ki, hər şey çox gözəl oldu, çox gözəl qarşılama və qarşılansızdan sonra yola salınma isə ondan daha gözəl idi. Mən həmişə demişəm, bu tribunadan da bir dəfə demişəm ki, bəzən improvizasiya etmək, danışmaq çox çətindir. Kənardan asan gəlir. Onun üçün də mən yazıb danışırım. Amma mənim gördüklərim o oldu ki, Siz, doğrudan da, Azərbaycan nümayəndə heyətinin və Azərbaycan parlamentinin sədri kimi yüksək səviyyədə çıxışlar etdiniz, məntiqli, heç nəyə baxmadan, konspektsiz, uzun müddət də danışa bilərdiniz. Mən əmin oldum ki, bu gün biz Azərbaycan parlamentinin Sizin kimi bir rəhbəri olması ilə fəxr edə bilərik. Bu, Azərbaycan xalqının və Azərbaycan parlamentinin bir uduşudur.

Mən hərdən sosial şəbəkələrdə görürəm ki, Sizə qarşı bəzən kampaniyalar aparılır. Amma başa düşmək lazımdır ki, əgər bir nəfər, kimlərsə, nəyinsə müqabilində və nəyə görə kimisə ləkələmək, dövlət rəhbərlərini, deputatları,

dövlət başçısını ləkələmək yolu tutubsa, onlar üçün heç nəyin dəyəri qalmayıb. Onlar üçün nə isə bəhanə lazımdır. Nə isə nöqtə, vergül lazımdır ki, onlar o nöqtə, vergül ora niyə qoyulub, onu desinlər. Amma real işə gələndə isə heç nə yoxdur. Amma Siz bu məsələləri çox yüksək səviyyədə həll etdiniz. Buna görə mən Sizə və nümayəndə heyətinin bütün üzvlərinə təşəkkürümü bildirirəm.

Sədrlik edən. Razi müəllim, çox sağ olun. Dediym kimi, hamıya aiddir. Burada Özbəkistanla münasibətləri quran insanlar var, Eldar müəllim İbrahimovdur, bütün nümayəndə heyəti.

Əsas məsələyə keçin. 3 dəqiqənizin yarısı artıq getdi. Buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, ikinci qaldıracağım məsələ bundan ibarətdir, bilirsiniz ki, Azərbaycanla Dağıstanın quru sərhədlərində on minlərcə azərbaycanlı toplanıb qalıb. Onlar sərhədi keçə bilmirlər. Bu məsələ 1 aydan çoxdur ki, qaldırılır, deyilir, amma həllini tapmır. Onun üçün də bu məsələyə tezliklə baxılması və azərbaycanlıların ölkəmizə gətirilməsi vacibdir. Keçən dəfə hörmətli həmkarım Qüdrət Həsənquliyev də o məsələ ilə bağlı dedi ki, bu onların Konstitusiyaya hüquqlarının pozulması anlamına gəlir. Onun üçün də bu məsələyə təcili surətdə baxılmasının tərəfdarıyam və xahiş edirəm, bu məsələ ilə bağlı tezliklə bir tədbir görülsün. Hər gün onlarla zəng və məktublar alırıq. Bu məsələ artıq, belə deyək ki, ağır bir vəziyyətə gəlib çatıb.

Digər bir məsələ isə, xanım sədr, bilirsiniz ki, dünən çox güclü bir külək oldu. Bu külək nəticəsində bir çox dam örtükləri, məktəblərin dam örtükləri də çıxıb. Mənim hətta partiyamın üzvü olan bir insanın da axşam saatlarında...

Sədrlik edən. Mikrofon verin.

R.Nurullayev. Demək, həmin dam örtüyü ona çox ciddi bir xəsarət yetirib. Biz onu axşam xəstəxanaya yerləşdirdik və demək olar, ona plastik əməliyyat lazım gələcək. Dünən axşam da ondan öyrəndik ki, belə məsələlər tibbi sığorta ilə həll olunmur. Bu, birincisi. Bu insanlar özlərinə şəxsi ev tikəndə o qədər də çətinliklə üzləşmirlər, heç külək o dam örtüyünü qoparmır. Ona görə də dövlət idarələri üçün binaların, məktəblərin, xəstəxanaların tikilməsində bu məsələlərə daha ciddi nəzarətə ehtiyac var.

İkinci, təbii fəlakət nəticəsində insana zərər dəyibsə, bunun tibbi sığortaya aid edilməsinə ehtiyac var. Mən aidiyyəti qurumlardan xahiş edirəm ki, bu məsələnin də həmin paketə salınmasına nəzarət etsinlər, həllinə nail olsunlar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Musa müəllim, qaldırılan məsələni bəlkə Siz öz nəzarətinizə götürəsiniz.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Rüfət Quliyev. Rüfət müəllim, buyurun.

R.Quliyev. Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli media nümayəndələri. Mən də fürsətdən istifadə edərək, xanım sədr, Sizə Milli Məclisin xarici siyasətinin inkişafında və o insanlara ki, kimin əməyi keçib, onlara öz təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bu, birinci.

İkinci, qeyd etmək istərdim ki, həqiqətən, baxmayaraq ki, dünyada iqtisadi vəziyyət get-gedə daha da kəskinləşir, Azərbaycanda çox uğurlu formada iqtisadi siyasət həyata keçirilir. Cənab Prezident bir çox məqamları, bir çox məsələləri, baxmayaraq ki, bu, xarici bazarlarla, xarici iqtisadiyyatla, dünya iqtisadiyyatı ilə bağlıdır, bunu həll

edir. Bizim üçün bu gün ən vacib məsələlərdən olan iqtisadi artımdır, inflyasiya ilə mübarizədir, sosial problemlərin tədricən, mərhələ-mərhələ həll olunmasıdır.

Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, buna baxmayaraq, mənim bu çıxışım çox da narativ olmasın deyə, mən bəzi məsələləri qeyd etmək istərdim. İlk növbədə bizim bu yaxınlarda komitə iclasında görüş oldu, orada da mən öz fikirlərimi bildirdim. Bu gün ticarət şəbəkələrində kifayət qədər vaxtı keçmiş qida məhsulları satılır. Təbiidir ki, qeyd etmək istəyirəm, burada təhlükəsizlik qurumu kifayət qədər yaxşı işləyir, qabağını alır. Amma elə məqamlar var ki, orada dövlət gərək daha çox nəzarətə götürüb və dərhal bu məsələləri həll etməlidir. Yəni bunlar məhkəməyə gedənə, gələnə qədər bu, çox uzanır. Hesab edirəm ki, buna nəzarət daha da yüksək olmalıdır.

Bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Bizdə satışda vaxtı keçmiş dərmanlarla əlaqədar da yenə problemlər var, insanlar müraciət edir. Bununla da əlaqədar mən istərdim deyəm ki, burada da nəzarəti artırmaq lazımdır, həm qiymətə, həm də keyfiyyətə.

Üçüncü məsələ. Mən istərdim qeyd edim, Razi bəy də çıxış etdi, bu gün tələbələr var ki, xaricdədir, onların bura gəlməsinə köməklik lazımdır. Yəni bu tələbə də Azərbaycan vətəndaşıdır. Gedib imtahanını verib, sessiyasını başa vurub, buna qayıtmaq üçün köməklik etmək lazımdır. Bu məsələ də var.

Bir də sonda, mən istərdim ki, icbari tibbi sığorta ilə əlaqədar nə isə bir dinləmə keçirilsin.

Sədrlik edən. RUFƏT MÜƏLLİM, çox sağ olun. Mən bildiyimə görə, xatırladım ki, – Əhliman müəllim indi burada yoxdur, – belə bir dinləmə keçiriləcək, planlaşdırılıb. Mən bundan əvvəl də demişdim ki, dinləmələr olanda hər

bir deputat orada iştirak edə bilər. Musa müəllim, bu dinləmələr olanda, təbii ki, Siz orada olacaqsınız, yəni xahiş edirəm, bunu nəzərə alın.

Sonuncu çıxış. 10-cu çıxışdır. Elman Nəsirov. Elman müəllim, buyurun.

E.Nəsirov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar! Bir-iki cümlə ilə, hörmətli xanım sədr, Sizin səfərinizlə bağlı mövqeyimi bildirmək istəyirəm. Mən erməni mətbuatını çox diqqətlə izlədim ki, sizinlə Ermənistan parlamentinin sədrinin bu müzakirələrinə münasibəti necədir. Açıq şəkildə bu ifadəni səsləndirdilər. Çoxsaylı erməni mətbuatında da bu fikirlər gedib ki, əslində, Qazaxıstanda Azərbaycanın parlament diplomatiyası ilə Ermənistanın parlament diplomatiyası üz-üzə gəlmişdir. Bu mübarizədə Azərbaycanın parlament diplomatiyası qalib gəldi. Hesab edirəm ki, ən mühüm məsələ, ən vacib bu səfərin nəticələrindən biri bununla bağlıdır.

Elə bu kontekstdə mən postmüharibə dövrünün bəzi məsələlərinə diqqəti cəlb etmək istəyirəm. Bu, hər kəsə bəlli həqiqətdir ki, indi ilk növbədə iki dövlətin sərhədlərinin müəyyən edilməsi, nəqliyyat kommunikasiyalarının bərpa edilməsi, iki dövlət arasında etimad mühitinin formalaşdırılması və bütün bu reallıqlar fonunda gözlənilən sülh müqaviləsinin imzalanması əsas vəzifə kimi müəyyən edilib. Ancaq mənə elə gəlir ki, bu reallıqlar fonunda həm də bir məsələ daha böyük, daha vacib məsələlərdən biridir. Ermənistan unutmazın ki, təzminatla bağlı bir problemi var. 30 il ərzində Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayan Ermənistan Azərbaycana çox ciddi maddi və mənəvi ziyan vurub. Hesab edirəm ki, bu məsələlər istənilən halda beynəlxalq məhkəmələrdə müzakirə predmeti olmalıdır. Xüsusi ilə də, hesab edirəm ki, 4000-ə

yaxın soydaşımızın taleyindən heç xəbər yoxdur. Onların məhv edildiyi artıq birmənalıdır və bütün bu məsələlər də təzminat müəyyən edilməsi prosesində diqqət mərkəzində saxlanılan hadisələrdən biri olmalıdır.

Amma eyni zamanda, o da bəllidir, vacib deyil ki, bu məsələ beynəlxalq məhkəmələrin predmeti olsun. Beynəlxalq praktikada belə hallar var ki, münaqişə tərəfləri belə məsələləri ikitərəfli razılaşma ilə də tənzimləyə bilir. Məsələn, 1988-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatları İranın mülki təyyarəsini vurdu və orada xeyli insan, bütün ekipaj və bütün sərnişinlər məhv oldu və bu, heç bir halda BMT Beynəlxalq Məhkəməsində müzakirəyə çevrilmədi. İki dövlətin danışıqları və Birləşmiş Ştatlar razı oldu ki, təzminatı ödəsin. Mənə elə gəlir ki, bax, bu məsələ də diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır və əvvəlcə bu, Ermənistan tərəfinə bildirilməlidir. Yəqin ki, proses də gedir ki, məhz ödənişə razı olsun, ödəniş həyata keçirilsin və bu, olmayacağı təqdirdə, artıq bizi gələcəkdə Ermənistanla beynəlxalq məhkəmələrdə çox ciddi bir mübarizə gözləyir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, hər birinizə, kim çıxış edibsə, təşəkkür edirəm.

Biz gündəliyin məsələlərinə keçirik.

Qeyd edim ki, bu gün biz 17 məsələni müzakirə etməliyik. Gündəliyin ilk iki məsələsi Milli Məclisin qərar layihəsidir. Birinci məsələ bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsidir. Onu da qeyd edim ki, bu məsələ ilə bağlı bu gün dəvət olunanlar var. Vilayət Zahirov, Azərbaycan Respublikası ədliyyə nazirinin müavini. Vilayət müəllim, xoş gəlmisiniz. Rəhman Məmmədov, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə

Nazirliyinin Bələdiyyələrlə İş Mərkəzinin rəisi və Ruslan Osmanlı, Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Bələdiyyələrlə İş Mərkəzi İnzibati Nəzarət İdarəsinin rəisi.

İndi isə məruzəni təqdim etmək üçün mən Azərbaycan Respublikası ədliyyə nazirinin müavini hörmətli Vilayət Zahirovu kürsüyə dəvət edirəm. Vilayət müəllim, buyurun.

V.Zahirov, *Azərbaycan Respublikası ədliyyə nazirinin müavini.*

Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar, “Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən 2021-ci il üzrə illik məruzə diqqətinizə təqdim olunur. İlk növbədə qeyd etmək istərdim ki, 2021-ci ildə xalqımız müzəffər Ali Baş Komandanın yenilməz sərkərdəliyi ilə Vətən müharibəsində qazanılmış böyük qələbənin birinci ildönümünü böyük qürur hissi ilə qeyd etmişdir.

Ümummillə Lider Heydər Əliyevin qurub yaratdığı müasir Azərbaycan dövləti ötən ildə də uğurla inkişaf etmiş, Ermənistan tərəfindən büsbütün darmadağın edilmiş doğma torpaqlarımızın yenidən dirçəldilməsi istiqamətində geniş bərpa-quruculuq işləri aparılmışdır. Respublika Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən genişmiqyaslı və nəhəng yenidənqurma işləri nəticəsində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə qısa müddətdə yol-nəqliyyat, enerji, sosial infrastruktur qurulmuş, o cümlədən “Zəfər yolu”, Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı istifadəyə verilmiş, Zəngəzur dəhlizinin təməli qoyulmuş, mədəniyyət paytaxtımız Şuşada “Xarıbülbül” festivalı, “Vaqif poeziya günləri” yenidən bərpa olunmuşdur.

Ötən dövr ərzində həmçinin Vətən müharibəsi işti-

rağçılarının, xüsusi ilə şəhid ailələrinin və yararlıların qaygıları daim dövlətimizin diqqətində olmuş, onların sosial-məişət şəraitinin, rifahının yaxşılaşdırılması ilə bağlı mühüm qərarlar qəbul olunmuşdur. Eyni zamanda, Ermənistanın işğal dövründə doğma torpaqlarımızda törətdiyi vəhşiliklər, müharibə və insanlıq əleyhinə cinayətlər dünya birliyinin geniş diqqətinə çatdırılmış, bununla bağlı beynəlxalq ictimaiyyətə çağırışlar edilmişdir. Bu sahədə Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən davamlı iş aparılmış, 2021-ci ildə xarici dövlətlərin ədliyyə nazirlərinə, prokurorlarına, hakimlərinə, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlara və digər qurumlara 70-dən çox məktub göndərilmiş, müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə Ermənistanın xalqımızın haqlı qələbəsinə kölgə salmaq cəhdlərinin qarşısı əsaslı dəlil və sübutlarla alınmışdır.

Postmünaqişə dövründə həyata keçirilən ardıcıl tədbirlərdə Azərbaycan bələdiyyələri də yaxından iştirak etmiş, vətən uğrunda canını fəda etmiş şəhidlərimizin ailələrinə, müharibə iştirakçılarına diqqət və qayğı göstərilməsi, onların problemlərinin həlli istiqamətində məqsədyönlü işlər görülmüşdür. Bələdiyyələr tərəfindən şəhidlərimizin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədi ilə xatirə guşələri yaradılmış, şəhid bulaqları istifadəyə verilmiş, onların anım mərasimlərinin təşkilində fəal iştirak edilmişdir. Eyni zamanda, şəhid ailələrinin və müharibə iştirakçılarının maddi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə müxtəlif yardımlar edilmiş, onların yaşadıkları məhəllələr, küçələr abadlaşdırılmış, evləri təmir olunmuşdur.

Hörmətli deputatlar, 2021-ci ildə ölkəmizdə yerli özünüidarəetmənin inkişafı da diqqət mərkəzində olmuş, respublikamızda aparılan hərtərəfli islahatlar çərçivəsində bələdiyyələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üzrə işlər

görülmüş, onların maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə dövlət dəstəyi göstərilmişdir. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin səmərəliliyinin artırılması, onların fəaliyyətinin təşkilinə kömək və metodoloji yardım tədbirlərinin gücləndirilməsi məsələləri Ədliyyə Nazirliyinin kollegiya iclaslarında və əməliyyat müşavirələrində mütəmadi müzakirə edilmiş, aidiyyəti tapşırıqlar verilmiş, icrası daimi nəzarətdə saxlanılmışdır. O cümlədən 2021-ci ilin yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş müşavirədə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə təqdim olunması üçün hazırlanmış Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsi ilə bağlı illik məruzənin layihəsi müzakirə olunaraq təkmilləşdirilməsinə dair təklif və tövsiyələr verilmişdir. Eyni zamanda, bildirirəm ki, keçən il illik məruzənin Milli Məclisdə müzakirəsi zamanı deputatlar tərəfindən səsəndirilən bir sıra təkliflərlə bağlı zəruri tədbirlər görülmüş, hazırkı məruzədə bu barədə məlumat verilmişdir.

Hörmətli deputatlar, qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq, inzibati nəzarət qaydasında ötən il 80259, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində 3116 bələdiyyə aktına baxılmışdır. Hüquqi ekspertizanın nəticəsində 76720 akt, yəni bu, bütün bələdiyyə aktlarının 95,5 faizini təşkil edir ki, qanunvericiliyə uyğun hesab edilmiş, normativ hüquqi aktların tələblərinə zidd olan 3038 aktın dəyişdirilməsi və ya ləğv edilməsi üçün aidiyyəti bələdiyyələrə təkliflər verilmişdir. Habelə bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı 4092 müraciətə baxılaraq qanunvericiliyin tələblərinə zidd olan 248 bələdiyyə aktı ilə bağlı inzibati nəzarət tədbirləri həyata keçirilmişdir. Ümumilikdə, həm bələdiyyə aktları, həm də müraciətlər üzrə inzibati nəzarət icrası zamanı ləğv və ya dəyişdiril-

məsi məqsədi ilə təklif verilmiş 3286 aktdan 2232-si ləğv edilmiş, 732-si dəyişdirilmiş, təmin olunmayan 19 təklif üzrə məhkəmələrdə iddia qaldırılmışdır.

Dövlət başçısının insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, vətəndaş müraciətlərinə xüsusi qayğı və həssaslıqla yanaşılması tapşırıqlarına uyğun olaraq bu məsələlərə diqqətin artırılması nəticəsində baxılmış müraciətlərin 294-ü təmin edilmişdir. O cümlədən xüsusi nəzarətdə saxlanılan şəhid ailə üzvlərinin, müharibə iştirakçılarının müraciətlərindən 96-sı təmin edilmişdir. Bələdiyyələrdə bu məsələlərə diqqətin artırılması üçün vətəndaşların müraciətlərinə xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşılması barədə onlara da ayrıca tövsiyə göndərilmişdir.

Korrupsiya hüquqpozmalarına qarşı diqqət daha da gücləndirilmiş, inzibati nəzarət icraatı qaydasında aparılmış araşdırmalar zamanı 27 halda ciddi qanun pozuntuları aşkar edilmiş, toplanmış sənədlər hüquqi qiymət verilməsi üçün aidiyyəti üzrə istintaq orqanlarına göndərilmişdir. Həmin materiallardan 15-i üzrə cinayət işi başlanmışdır. 2020-ci ildə isə istintaq orqanlarına göndərilən materialların sayı 23, başlanmış cinayət işlərinin sayı isə 10 olmuşdur. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin səmərəliliyinin artırılması, o cümlədən yerli özünüidarə etmədə korrupsiya risklərinin qiymətləndirilməsi məqsədi ilə inzibati nəzarət icraatının nəticələri ümumiləşdirilmiş, korrupsiya hüquqpozmalarına şərait yaradan hallar müəyyən edilərək aradan qaldırılması üçün tədbirlər görülmüşdür.

Aparılan təhlillər nəticəsində bələdiyyələrin fəaliyyətində yol verilmiş xarakterik pozuntularla, yəni kollegial idarəetmənin, şəffaflıq və hesabatlılığın təmin olunmaması, büdcə intizamına əməl edilməməsi və sair ilə yanaşı,

torpaq sahələri üzərində sərəncam verilməsi ilə bağlı qərarların qəbulu prosesində bir sıra spesifik pozuntular da müəyyən edilmişdir. Yerli özünüidarəetmə sahəsində yol verilən pozuntulara şərait yaradan amillər kimi, bələdiyyə mülkiyyətinin səmərəli idarə edilməməsini, bəzi hallarda təkbaşına idarəetməni, peşəkar kadr çatışmazlığını, ictimai nəzarətin zəif olması və sairə qeyd etmək olar.

Bələdiyyələrin fəaliyyətinin səmərəliliyinə mənfi təsir göstərən əsas səbəblərdən biri də bələdiyyə mülkiyyətinin tərkib hissəsi olan yerli büdcə gəlirlərinin aşağı olmasıdır. Bu baxımdan bələdiyyələrin fəaliyyətinin təşkilinə kömək tədbirləri çərçivəsində yerli büdcənin əsas formalaşma mənbələrindən olan yerli vergi və ödənişlərin hesablanması, ödənilməsi sahəsində problemlərin aradan qaldırılması ötən il də diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. İl ərzində uçotdan kənarda qalan vergitutma obyektlərinin qeydiyyatı alınması nəticəsində uçotda olan obyektlərin sayında əsaslı artım olmuşdur. Ədliyyə Nazirliyinin metodoloji köməkliyi ilə yerli vergi və ödənişlər üzrə uçot və hesablamaların nizama salınması sahəsində Bakı şəhər Nəsimi bələdiyyəsində müsbət nəticələr əldə edilmişdir. Nəsimi bələdiyyəsinin iş təcrübəsinin digər bələdiyyələrə də tətbiqi üzrə nazirlik tərəfindən davamlı maarifləndirmə işi aparılmışdır. Həyata keçirilmiş tədbirlər yerli büdcə gəlirlərinin artmasına müsbət təsirini göstərmişdir. Belə ki, bələdiyyə büdcələrinə yalnız torpaq və əmlak vergisindən 2020-ci illə müqayisədə təxminən 3,5 milyon manat çox vəsait daxil olmuşdur. O cümlədən Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən bələdiyyələr üzrə bu artım təxminən 2,5 milyon manat olmuşdur. Aparılan davamlı metodoloji iş nəticəsində torpaq icarə haqlarında əvvəlki illər üzrə yaranmış debitor borcların təqribən 2 milyon

manatdan çox hissəsinin yerli büdcələrə ödənilməsi təmin edilmişdir. Yerli özünüidarəetmə sahəsində innovativ iş üsullarının tətbiqi nəticəsində bəzi bələdiyyələr, məsələn, Bakı şəhəri Yasamal, Binəqədi qəsəbə bələdiyyələri tərəfindən tədiyyə bildirişlərinin və yaranmış borclar barədə xəbərdarlıqların ödəyicilərə SMS vasitəsi ilə göndərilməsinə başlanılmışdır. Bu mütərəqqi iş üsulunun digər bələdiyyələrə də tətbiq edilməsi üzrə tədbirlər görülür. Həmçinin “İnzibati icraat haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, bələdiyyələr tərəfindən pul tələbinə dair inzibati aktların qəbulu və məcburi icraya yönəldilməsi halları 4 dəfə artmışdır. İcra məmurları tərəfindən həmin aktlar üzrə 500 min manatdan çox vəsaitin yerli büdcələrə ödənilməsi təmin edilmişdir. Bu sahədə müvafiq statistik məlumatların elektron icra informasiya sistemi vasitəsi ilə operativ qaydada əldə olunması, həmçinin yerli vergilər üzrə icra sənədlərinin icrasına diqqətin artırılması məqsədi ilə Ədliyyə Nazirliyi Kollegiyasının 2021-ci il 30 dekabr tarixli qərarı ilə icra haqqında statistik hesabat formalarına zəruri dəyişikliklər edilmişdir.

Ötən il ərzində bələdiyyələrin fəaliyyətinin iqtisadi əsaslarını təşkil edən bələdiyyə torpaqlarından səmərəli istifadənin təmin edilməsi, həmçinin bu sahədə qanunçuluğa ciddi əməl olunması məqsədi ilə zəruri tədbirlər görülmüşdür. Belə ki, Ədliyyə Nazirliyinin təklifləri və ya məhkəmə iddiaları əsasında bütövlükdə, 9096 hektar, yəni 2020-ci illə müqayisədə 11 faiz çox torpaq sahəsinin, o cümlədən 6848 hektar ölü sahəsinin bələdiyyə mülkiyyətinə və ya sahibliyinə qaytarılması təmin edilmişdir. Habelə 227 hektar torpaq sahəsi ilə bağlı mübahisələr isə hazırda məhkəmələrin icraatındadır.

Məlumdur ki, səmərəli yerli özünüidarəetmə üçün bələ-

diyyələrdə aşkarlıq və hesabatlığın təmini, yerli sakinlərlə qarşılıqlı və səmərəli münasibətlərin qurulması zəruridir. 2021-ci il ərzində bu məsələlər diqqətdə saxlanılmış, açıq hökumət prinsiplərinin icrası üzrə tədbirlər davam etdirilmişdir. Belə ki, yerli özünüidarəetmədə rəqəmsal infrastrukturun təkmilləşdirilməsi işlərinin davamlılığı nəticəsində artıq ölkə bələdiyyələrinin təxminən 70 faizi kompüter avadanlığı ilə təmin olunmuş və internetə çıxışı təşkil edilmişdir. Bələdiyyə fəaliyyəti barədə ictimaiyyətin ətraflı məlumatlandırılması, vətəndaşlar üçün əlçatanlığın təmin edilməsi məqsədi ilə sosial mediada fəallığın artırılması tövsiyə edilmiş, nəticədə 57 rayon üzrə bələdiyyə sədrlərinin əlaqələndirmə Şuralarının “Facebook” səhifələri yaradılmışdır. 2020-ci ilin avqust ayından fəaliyyətə başlayan bələdiyyələrlə iş portalı vasitəsi ilə hazırda 870 bələdiyyənin aktları, – bu, bütün bələdiyyələrin 61 faizini təşkil edir, – elektron qaydada inzibati nəzarət orqanına təqdim olunur. Bunun nəticəsidir ki, bələdiyyə aktlarının inzibati nəzarət orqanına göndərilməsi ilə bağlı müddət pozuntuları və nəticədə inzibati məsuliyyət halları təxminən 2 dəfə azalmışdır.

Qeyd edim ki, 2021-ci ildə Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 549-cu maddəsinə əsasən bələdiyyələrin 75 vəzifəli şəxsi inzibati məsuliyyətə cəlb edilmişdir. Portalın funksional imkanlarının artırılması, digər informasiya sistemlərinə inteqrasiyası, eləcə də ondan istifadənin bütün bələdiyyələri əhatə etməsi istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

Hörmətli deputatlar, bələdiyyələrdə kadr peşəkarlığının artırılması, bələdiyyə üzvü və qulluqçularının hüquqi maarifləndirilməsi daimi diqqətdə saxlanılır. Bu məqsədlə mütəmadi maarifləndirmə və tədris tədbirləri keçirilir,

müxtəlif metodik vəsaitlər hazırlanır, aidiyyəti qurumlar, eləcə də beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edilir. Qeyd edim ki, 2021-ci il ərzində bələdiyyə üzvü və qulluqçularının hüquqi maarifləndirilməsi məqsədi ilə ümumilikdə, 256 maarifçilik tədbiri həyata keçirilmiş, bu tədbirlərdə 3460 bələdiyyə nümayəndəsi iştirak etmişdir. Bələdiyyələrə metodoloji yardım göstərilməsi sahəsində Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində onlayn seminarlar və regional təlimlər təşkil edilmiş, bu təşkilatın dəstəyi ilə 3 metodik vəsait nəşr olunmuşdur. Ümumilikdə, il ərzində 29 metodik vəsait hazırlanaraq bələdiyyələrə göndərilmişdir. Həmçinin bələdiyyə aktları, eləcə də müraciətlər əsasında aparılan araşdırmalar zamanı bələdiyyələrə müxtəlif məsələləri əhatə edən 9000-dən çox tövsiyə göndərilmişdir.

Ötən il ərzində yerli özünüidarəetmə sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üçün tədbirlər davam etdirilmişdir. 2020-ci ildə hazırlanmış müvafiq qanunvericilik aktlarına dəyişiklikləri nəzərdə tutan geniş təkliflər paketi, yəni 17 qanun, 16 fərman və Nazirlər Kabinetinin qərar layihələri aidiyyəti qurumların rəy və təklifləri nəzərə alınmaqla, təkmilləşdirilmiş və baxılması üçün yənidən Nazirlər Kabinetinə göndərilmişdir. Təkliflər paketində Azərbaycan Respublikasının Mülki, Torpaq, İnzibati Xətalər məcəllələrinə, “Bələdiyyələrin statusu haqqında”, “Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarət haqqında”, “Yerli vergilər və ödənişlər haqqında”, “Bələdiyyələrin maliyyəsinin əsasları haqqında” və digər qanunlara, eləcə də torpaqla bağlı münasibətləri tənzimləyən başqa normativ hüquqi aktlara dəyişikliklər nəzərdə tutulmuşdur. Həmin dəyişikliklər əsas etibarilə aşağıdakı məsələləri əhatə edir. Bələdiyyə torpaqlarından səmərəli və əhalinin

ümumi mənafeyi əsas götürülməklə istifadə olunması, torpaqayırma qaydalarının sadələşdirilməsi, tikintiyə və rəsəlik hüququnun tətbiqi, bələdiyyə torpaqlarının auksion və ya müsabiqəyə çıxarılması hallarının dəqiqləşdirilməsi, bələdiyyə ərazisində mehmanxana, sanatoriya-kurort və turizm xidmətləri üçün, habelə duracaq və parklanma yerlərinə görə ödənişlərin daha səmərəli diferensiallaşdırılması üçün onların məbləğinin faizlə hesablanması, bələdiyyələrin vergi xidməti orqanlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, səlahiyyətlərinin artırılması, bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin təkmilləşdirilməsi, müəyyən hallar üzrə yerli büdcədən vəsait ayrılması məsələsinin bələdiyyə sədrinin sərəncamı əsasında həyata keçirilməsi, bələdiyyə hesabatları ilə bağlı mövcud normaların təkmilləşdirilməsi və digər çoxsaylı mühüm dəyişikliklər nəzərdə tutulub.

İl ərzində bələdiyyələrin milli assosiasiyaları ilə qarşılıqlı əlaqələr gücləndirilmiş, beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi məsələləri diqqətdə saxlanılmışdır. Bələdiyyələrin milli assosiasiyalarının iştirakı ilə Türkiyə Respublikasının bir sıra bələdiyyələri ilə təcrübə mübadiləsi aparılmışdır. 2021-ci ildə Avropa Şurası Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin ölkəmizdə “Yerli özünüidarə haqqında” Avropa Xartiyasının müəyyən edilmiş öhdəlik və vəzifələrinin icra vəziyyəti ilə bağlı növbəti monitorinqi keçirilmişdir. Monitorinq prosesində konqres tərəfindən hazırlanmış hesabatda və monitorinqin nəticəsi ilə bağlı tövsiyə layihələrində razı olmadığımız bir sıra məsələlərlə bağlı Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən təkliflər hazırlanmış və konqresin monitorinq komitəsinə təqdim edilmişdir. Qəbul olunmuş sənədlərdə təqdim etdiyimiz təkliflərin bir qismi nəzərə alınmış, bəzi məsələlərlə bağlı məru-

zəçilərin qənaəti ilə yanaşı, tərəfimizdən verilmiş şərhlər də öz əksini tapmışdır.

Hörmətli deputatlar, ümumilikdə, 2021-ci il ərzində həyata keçirilən tədbirlər yerli özünüidarəetmə sahəsində qanunçuluğun təmin olunmasına, bələdiyyələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə, nüfuzunun artırılmasına, o cümlədən bələdiyyələrin maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmişdir. Cari ildə Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən bələdiyyələrlə işin səmərəliliyinin artırılmasında tədbirlər davam etdirilir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, illik məruzəyə profil komitədə – Regional məsələlər komitəsində baxılmışdır və komitənin rəyini bildirmək üçün mən hörmətli Siyavuş Novruzova söz vermək istəyirəm. Siyavuş müəllim, buyurun.

S.Novruzov, *Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin sədri.*

Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar, hörmətli Vilayət müəllim, hörmətli qonaqlar. İlk növbədə, xanım sədr, mən də Sizi çox uğurlu səfər münasibəti ilə təbrik edirəm. Ölkəmizi, xalqımızı, dövlətimizi və parlamentimizi ləyaqətli şəkildə, yüksək səviyyədə təmsil etməyinizin hamımız şahidi olduq. Bu işdə Sizə yeni-yeni uğurlar arzulayıram, nümayəndə heyətlərinə uğurlar arzulayıram. Parlamentin bu cür təmsil olunmasını hər bir parlament üzvünə olan etimad, hər bir parlament üzvünün də xidməti kimi qiymətləndirirəm.

Qeyd etmək istəyərdim ki, Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarət orqanının – Ədliyyə Nazirliyinin bələdiyyələrlə iş sahəsində 2021-ci il ərzində gördüyü işlər barədə Vilayət müəlliminin ətraflı məruzəsini dinlədik. Məruzədə həm bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarət üzrə, həm

də onların fəaliyyətinin təşkilinə kömək və metodoloji yardım üzrə ötən il ərzində həyata keçirilən məqsədyönlü işlər barəsində əhatəli məlumatlar verilmişdir. Bu məsələ komitə iclasında da geniş müzakirə edilmiş və plenar iclasa tövsiyə olunmuşdur.

2021-ci ildə bələdiyyələrlə iş sahəsində Ədliyyə Nazirliyinin fəaliyyətini əvvəlki ilin illik məruzəsi ilə müqayisə etdikdə bir çox istiqamətlərdə müsbət irəliləyişlər açıq-aydın görünür. Ötən il ərzində nazirlikdə 80 mindən çox bələdiyyə aktı hüquqi ekspertizadan keçirilib, bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə bağlı 4 mindən çox müraciətə baxılıb. Dövlət başçısının qanunun tələblərinə dönmədən əməl olunması, insanlara layiqli xidmət göstərilməsi, şəffaflığın artırılması və korrupsiyanın yolverilməzliyi barədə tapşırıq və göstərişlərinə uyğun olaraq, nazirlik tərəfindən bələdiyyələrin fəaliyyətində hüquqpozmalara qarşı mübarizə gücləndirilib. Belə ki, qanunvericiliyin tələblərinə zidd olan 3 mindən çox bələdiyyə aktının ləğv və ya dəyişdirilməsi üçün təkliflər verilib. Bununla yanaşı, aşkar edilən daha ciddi faktlar üzrə istintaq orqanlarına göndərilən materialların sayı ötən illə müqayisədə artıb. Eyni zamanda, ötən ildə bu materiallar üzrə daha çox cinayət işi açılıb.

Məruzədən görünür ki, ötən il ərzində vətəndaşların müraciətlərinə xüsusi qayğı və həssaslıqla yanaşılıb, o cümlədən dövlət başçısının tapşırıqlarına uyğun olaraq, şəhid ailələri üzvlərinin, müharibə iştirakçılarının müraciətlərinə diqqət daha da artırılıb. 300-ə yaxın müraciətin müsbət həlli bu yanaşmanın göstəricisidir. Aydındır ki, bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə əlaqədar vətəndaş müraciətlərinin bir çoxu torpaq məsələsi ilə bağlı olur. Bu sahədə də Ədliyyə Nazirliyinin xüsusi fəaliyyəti qeyd olunmalıdır. Torpaqların, xüsusi ilə də ümumi istifadədə olan örüş

torpaqlarının qanunsuz istifadəsi, zəbti hallarına qarşı daha əhatəli mübarizə aparılmışdır. İl ərzində 2020-ci illə müqayisədə 1000 hektara yaxın daha çox torpaq sahəsinin bələdiyyə mülkiyyətinə və ya sahibliyinə qaytarılması təmin edilmişdir. Eyni zamanda, ötən ildən 2 dəfə çox örüş sahəsi ilə bağlı qanunsuz bələdiyyə aktları Ədliyyə Nazirliyinin təklifləri və ya məhkəmə iddiaları əsasında ləğv olunmuş və ya dəyişdirilmişdir. Məhz bu tədbirlərin nəticəsidir ki, əvvəlki illərdə yerlərdə əhalinin örüş sahələri ilə bağlı kollektiv narazılıqlarının xeyli azaldığı hiss olunur.

Habelə bələdiyyə torpaqlarından səmərəli istifadə edilməsi məsələləri də gündəmdə olmuşdur. Əvvəlki dövrlərdə icarəyə verilmiş torpaqların icarə haqlarının bazar qiymətlərinə uyğunlaşdırılması barədə bələdiyyələrlə mütəmadi metodoloji iş aparılmış, müsbət nəticələr əldə edilmişdir. Bu məsələ xüsusi ilə kənd bələdiyyələrinin maliyyə imkanlarının yaxşılaşmasına da öz təsirini göstərmişdir.

Məruzədə diqqətçəkən məqamlardan biri də ötən il yerli büdcə gəlirlərində nəzərəçarpacaq artımların olmasıdır. Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən yerli büdcə gəlirlərinin artırılması, eləcə də büdcə vəsaitlərindən səmərəli istifadə olunması istiqamətində xeyli iş görülmüşdür. Torpaq və əmlak vergisi üzrə vergitutma obyektlərinin uçotunun dəqiqləşdirilməsi, vergilərin hesablanması və yerli büdcələrə ödənilməsi, debitor borcların yığılması məqsədi ilə inzibati aktların qəbul edilməsi və icraya yönəldilməsi və sair kimi tədbirləri xüsusi qeyd etmək istəyirəm.

Diqqətinizə çatdırmaq istərdim ki, məruzədə artımlarla bağlı göstərilən rəqəmlər bələdiyyələrin özlərindən əldə edilmiş məlumatlar əsasında formalaşmışdır. Bir məsələni vurğulayım ki, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin son günlərdə dərc olunmuş 2021-ci il üzrə

bələdiyyə orqanının büdcəsinin icrası barədə məlumatına əsasən ölkə üzrə bələdiyyələrin büdcə gəlirlərində artım daha çox olmuşdur. Belə ki, əvvəlki illə müqayisədə bu artım təxminən 6,6 milyon manat artaraq 42 milyona yaxın təşkil etmişdir. Təqdirəlayiq haldır ki, bu artımlar daha çox yerli vergilərdən daxilolmaların hesabına baş vermişdir. Belə ki, 2021-ci il üzrə yerli büdcələrə əvvəlki illə müqayisədə vergilərdən daxilolmalar 4,6 milyon manat çox olmuşdur. Hesab edirəm ki, bu cür tədbirlərin davamlılığı yerli özünüidarəetmə sahəsində maliyyə problemlərinin həllinə müsbət təsirini göstərəcəkdir.

Təbii ki, bələdiyyələrin maliyyə imkanları nə qədər yaxşı olarsa, yerli əhalinin problemlərinin həllində daha səmərəli iştirak edə bilərlər. Yerli özünüidarəetmə quruluşunun əsas mahiyyəti də elə bundadır. Məruzədən də görürük ki, ötən ildə bələdiyyələr xeyli sosial xarakterli məsələlərin həllində iştirak etmişlər.

Ötən il ərzində bələdiyyələrdə aşkarlıq və hesabatlılığın təmini, yerli özünüidarəetmədə rəqəmsal infrastrukturun təkmilləşdirilməsi məsələləri də diqqətdən kənar qalmamışdır. Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən yaradılan və 2020-ci ilin avqust ayından fəaliyyət göstərən “Bələdiyyələrlə iş portalı”ndan istifadə edən bələdiyyələrin sayı il ərzində 3 dəfə artaraq 61 faiz təşkil etmişdir. Hazırda bələdiyyə aktları nazirliyə portal vasitəsi ilə elektron qaydada təqdim olunur. Düşünürəm ki, bu proses operativliyi artırmaqla inzibati nəzarətin səmərəliliyinə də öz təsirini göstərir.

Sosial mediada fəallığın artırılması, o cümlədən bələdiyyə sədrlərinin əlaqələndirmə şuralarının “Facebook” səhifələrinin yaradılması da bələdiyyə fəaliyyəti barədə ictimaiyyətin ətraflı məlumatlandırılması, vətəndaşlar üçün əlçatanlığın təmin edilməsi baxımından əhəmiyyətli addımdır.

Bələdiyyə üzvü və qulluqçularının peşəkarlığının artırılması da ötən il diqqətdə saxlanılmış, bu məqsədlə nazirlik tərəfindən 300-ə yaxın maarifləndirmə və tədris tədbirləri keçirilmiş, müxtəlif metodik vəsaitlər hazırlanmış, bu istiqamətdə aidiyyəti qurumlar, eləcə də beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edilmişdir. Habelə bələdiyyələrin milli assosiasiyalarının da yaxından iştirakı ilə qabaqcıl xarici təcrübənin öyrənilməsi üzrə tədbirlər də təşkil olunmuşdur. Hesab edirəm ki, beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, bələdiyyələrin beynəlxalq əməkdaşlığının genişləndirilməsi üzrə tədbirlər daha da artırılmalı, əhatə dairəsi genişlənməlidir.

Ötən il ərzində nazirliyin yerli özünüidarəetmə sahəsi ilə bağlı normativ hüquqi tənzimlənmənin təkmilləşdirilməsi üzrə gördüyü işlər də təqdir edilməlidir. Bu istiqamətdə bir sıra qanunvericilik aktlarına dəyişikliklərlə bağlı 34 normativ aktı əhatə edən təkliflər paketi buna bariz nümunədir. Hesab edirəm ki, qanunvericiliyə bir sıra zəruri dəyişikliklər bələdiyyələrin fəaliyyətinin təkmilləşməsinə müsbət töhfəsini verəcəkdir.

Bir məsələni də vurğulamaq istərdim ki, 2021-ci ildə Avropa Şurası Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin ölkəmizdə “Yerli özünüidarə haqqında” Avropa Xartiyasında müəyyən edilmiş öhdəlik və vəzifələrin icra vəziyyəti ilə bağlı növbəti monitorinq prosesində Ədliyyə Nazirliyi yaxından fəal iştirak etmişdir. Bu prosesdə həm Milli Məclis, həm də digər aidiyyəti qurumlarla səmərəli əməkdaşlıq edilmişdir. Konqres tərəfindən hazırlanmış sənədlərlə bağlı etiraz doğuran və ya dəyişdirilməli məsələlərlə əlaqədar nazirliyin təklifləri diqqətəlayiqdir. Qeyd edirəm ki, yekun sənədlərdə həmin təkliflərdən bir qismi də nəzərə alınmışdır. Ümidvaram ki, Ədliyyə Nazirliyi tərə-

findən öz fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq yerli özünüidarəetmənin təkmilləşdirilməsi üzrə məqsədyönlü tədbirlər davam etdiriləcəkdir.

Bu məsələlərin hər biri bizim komitədə də geniş müzakirə olunmuş, komitə üzvlərindən və ümumilikdə, ictimaiyyətdən daxil olan təklifləri nəzərə alaraq, bir sıra təklifləri bu gün Milli Məclisə təqdim etmək istəyərdik. Bununla bələdiyyələrin fəaliyyətinin gələcəkdə daha da yaxşılaşdırılmasına köməklik göstərə bilərik. İlk növbədə yeni qanunvericilik bazasının hazırlanması. Bələdiyyələrlə bağlı kifayət qədər qanun var. Lakin bu qanunların toplu şəkildə hazırlanıb bələdiyyə məcəlləsinin tətbiq olunması vacibdir ki, bələdiyyəyə aid olan bütün qanunlar bir məcəllədə öz əksini tapsın. Bununla bağlı parlamentdə iş gedir, parlamentin aidiyyəti şöbələri ilə biz əməkdaşlıq edirik. Hesab edirik ki, digər strukturlar da buna köməklik göstərə bilər.

Bələdiyyələrin birləşdirilməsi. 80 milyon əhalisi olan Türkiyədə 1397 bələdiyyə var ki, onların da 30-u böyük şəhər bələdiyyəsində birləşdirilib. 10 milyona yaxın əhalisi olan İsveçdə 500-ə qədər bələdiyyə fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda 1606 bələdiyyə var. Onların 74-ü şəhər, 149-u qəsəbə, 1383-ü kənd bələdiyyəsidir. Hələ işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə əgər bu qanunvericiliklə bu bələdiyyələr formalaşacaqsa, yeni 500-ə yaxın bələdiyyə də əlavə oluna bilər. O baxımdan da təklif edirik ki, bələdiyyələrin birləşdirilməsi və saylarının azaldılması zəruridir.

Bələdiyyə üzvlərinin sayının azaldılması. Bizdə 3-19 arası bölünür. Yəni ən aşağısı 3-dür, ən yuxarısı 19. Biz təklif edirik ki, 3-7 arasında bu müəyyənləşsin və 3-7 arasında olduğu təqdirdə, bələdiyyə üzvlərinin sayı da kifayət

qədər azalacaq ki, bu da işləmək üçün geniş imkanlar yaradacaqdır.

İlkin olaraq Gəncə, Sumqayıt və digər iri şəhərlərdə vahid şəhər bələdiyyəsinin yaradılması. Biz Gəncə ilə bağlı qərar qəbul elədik, iki rayon birləşdirildi. Lakin bələdiyyələr qəsəbə şəklində və ayrı-ayrı şəkildə fəaliyyət göstərir. Ona görə də ilkin olaraq Gəncə və Sumqayıtda, o cümlədən iri şəhərlərdə vahid bələdiyyələrin yaradılması və sonradan əgər səmərəli olarsa, Bakı böyük şəhər bələdiyyəsinin yaradılması da təklif oluna bilər, yaxud bu məsələyə baxıla bilər.

Bələdiyyələrin onlayn iclas keçirməsinə icazənin verilməsi. Bələdiyyələrin onlayn iclas keçirməyə ixtiyarı yoxdur. Biz qanunvericiliklə gərək onlara icazə verək ki, onlar da onlayn qaydada özlərinin iclasını keçirib, müvafiq qərarlarını qəbul edə bilsinlər.

Bələdiyyələrin maliyyə dayanıqlığının artırılması üçün müxtəlif sahələrin bələdiyyələrə verilməsi. O cümlədən regional xarakterli məsələlərdir ki, bunlar mütləq vacibdir. Bələdiyyələrin vergi ödəyicilərinə sanksiyalar tətbiq etməsi. Bu hüququ yoxdur. Mülkiyyət vergisi almalıdır, vergini vermir. Bələdiyyə heç bir sanksiya tətbiq eləyə bilmir. Nəticə etibarlı ilə də heç bir vergini toplamaq imkanı qalmır. O baxımdan da elə bir sanksiya hüququnun olması vacibdir.

Sonda, nümunəvi qəbiristanlıqların bələdiyyələrə verilməsi ilə əlaqədar Nazirlər Kabinetinin qərarı var. İki ildən artıqdır ki, bu qərar mövcuddur. Bu, bələdiyyələrə verilmir. Bu verildikdən sonra bələdiyyələr onlardan istifadə etməklə həm gəlir əldə edə bilərlər, həm də nümunəvi qəbiristanlıqlar formalaşa bilər. O cümlədən bələdiyyə torpaqlarının xəritəsi bir çox rayonlarda hələ də bələdiyy-

yələrə təqdim olunmur və nəticə etibarlı ilə bələdiyyə öz torpaqlarından vergiləri toplaya bilmir.

Hörmətli həmkarlar, bir məsələni də qeyd etmək istəyərdim. Təbii ki, hər kəs çıxış edəcək, sözünü deyəcək. Biz burada bələdiyyələrin hesabatını dinləmirik. Bələdiyyə ancaq seçiciləri qarşısında hesabat verir. Biz bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın məruzəsini dinlədik. Bu məruzəyə münasibətimizi bildirməliyik. Yəni bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə əlaqədar yox. Bu məruzədə olan cəhətləri biz qeyd edə, onun təkmilləşməsi barədə öz fikirlərimizi, rəylərimizi söyləyə bilərik.

Sonda, hamını bu məruzənin təsdiq olunmasına səs verməyə çağırıram. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim. Çox ətraflı məlumat verdiniz. İndi isə, hörmətli həmkarlar, müzakirələrə keçirik. Kim çıxış etmək istəyirsə, buyursun, yazılın.

Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

Hörmətli həmkarlar, 10 dəqiqədir, əslində. Əgər etiraz eləyən yoxdursa, 5 dəqiqəyə keçək. Etiraz eləyən yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 5 dəqiqə. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli bələdiyyələrin fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirən orqanın təmsilçiləri, media nümayəndələri. Bələdiyyələrin vəziyyəti ilə bağlı dəfələrlə fikirlərimizi səsləndirmişik. Konkret olaraq, inzibati orqanın illik məruzəsinə münasibət bildirərkən bir şeyi qeyd etmək istəyirəm ki, məruzəyə hər hansı bir iradım yoxdur. Bu sahədə də çalışan şəxslər kifayət qədər həm maarifçilik işi, həm də müəyyən problemlərin həll olunması istiqamətində səmərəli işlər görürlər. Ədliyyə Nazirliyinin bu addımını, fəaliyyətini təqdir edirəm.

Amma məhz məruzədə nəzərdə tutulan bir sıra müddəalardan başlamaq istəyirəm ki, burada birinci növbədə, səbəb və nəticə əlaqələri olan amillər qeyd olunur. Həmin amillərin də içində bir sıra bəndlər sadalanır. Onlara toxunmaq istəyirəm. Bələdiyyə mülkiyyətinin səmərəli idarə olunmaması, habelə bələdiyyələrə əmlakın verilməməsinin və onun sənədləşdirilməməsinin başa çatdırılmaması. Bu onu göstərir ki, ölkədə, ümumiyyətlə, bələdiyyə fəaliyyəti yoxdur. Bələdiyyələr pasportu, müəyyən sənədləri olan, amma heç bir fəaliyyət qabiliyyəti olmayan vətəndaş statusundadır.

23 il keçib. 23 ildir bələdiyyəyə səmərəli idarə olunması üçün sənədlər verilmir, əmlak verilmir, sənədləşdirmə başa çatmır. 23 il bundan sonra da eyni vəziyyət olacaq. Çünki bələdiyyə qurumuna, yerli özünüidarəetməyə münasibətimiz dəyişmədikcə, belə olacaq. Ona görə bunun üzərinə nə qədər inzibati nəzarət, vergi nəzarəti, nə bilim, başqa yüzlərlə nəzarət forması, Milli Məclisin nəzarəti – hansını tətbiq edirsən et, ölkədə bələdiyyə sistemi inkişaf etməyəcək.

İndi burada da hörmətli Siyavuş müəllim dedi, 2 il qabaq Nazirlər Kabineti qərar qəbul edib, hələ dirilərin verilməsi o tərəfə, ölüləri də bələdiyyələrə vermək istəmirlər, qəbiristanlığı da vermək istəmirlər. Yəni artıq bu bələdiyyə necə inkişaf edə bilər?

Digər bir məsələ. Təkbəşinə idarə etmək, üzvlərin tam fəaliyyətsizliyi. Burada təkbəşinalıq deyil, bələdiyyə sədrini tanıyan yoxdur. Heç millət vəkillərinin əksəriyyəti inanmıram ki, öz bölgəsində bələdiyyə sədrilərini tanıyırlar. Çünki fəaliyyət göstərməyən qurumun tanınması məsələsində ciddi bir problem var. Bu tanımayanların günahı deyil ki. Yəni konkret buna səlahiyyət vermək

lazımdır. Bu, işləsin ki, onu da tanısınlar.

Yerli əhalinin ictimai nəzarətinin zəif olması, iş yoxdursa, əhali nəyə nəzarət edə bilər? Bələdiyyənin yanına kim gedirsə, konkret evi ilə, damının üstü ilə bağlı, deyir, pulum yoxdur. Pul yoxdur, bizim məşhur məsələdə deyildiyi kimi, “40 səbəb var idi, barıt yaşıdır”. Bələdiyyə üçün bir səbəb var ki, barıt yaşıdır, pul qazanmağa heç yandan imkan verilmir və dövlət subsidiya versə də, cüzi bir subsidiyadır. Hansısa bir layihə həyata keçirə bilmir, reklam fəaliyyəti həyata keçirə bilmir. Canlı orqanizim kimi yoxdursa, idarəetmənin çətinliyi ortaya çıxır.

Digər tərəfdən, peşəkar kadr çatışmazlığı, vəzifəli şəxslərin təşəbbüskarlığının olmaması. Hansı peşəkar kadr aşağı səviyyəli maaşla gedib bələdiyyə sistemində işləyər? Bələdiyyə özünə pul qazanmalıdır ki, peşəkar kadr da orada normal şəkildə iştirak edə bilsin.

Yerli özünüidarəetmə fəaliyyətinin təmini ilə bağlı bir sıra məsələlər üzrə normativ hüquqi tənzimlənmənin tam təkmlil olmaması. Bu barədə Ədliyyə Nazirliyinin qanunvericiliyə dəyişikliklər barədə təklifləri aidiyyəti üzrə təqdim olunubdur. Təqdim olunmağa olunubdur, amma bu sahədə hansısa bir lazımi qərar qəbul olunmayıb. Ona görə də bu sahədə mən hər hansı bir islahatın həyata keçirilməsini indiki vəziyyətdə absurd hesab edirəm. Nə islahat edəcək? Hörmətli Siyavuş müəllim dedi, məcəllə kimi birləşdirdik, nə isə bələdiyyə canlanacaqdır? Ona görə də təcili bu sahədə islahatlara başlamaq lazımdır.

Mən də bələdiyyələrin birləşməsinin tərəfdarıyam. Bakı şəhərində Bakı böyük şəhər bələdiyyəsi yaradılmalıdır. Yaradılmalıdır, ora üzvlər seçilməlidir. Heç rayon bələdiyyələrinin çoxusuna ehtiyac yoxdur. Yəni rayonların özündə də birləşdirilməlidir, konkret iş sahəsi müəyyən olun-

malıdır, xəritələr verilməlidir. Bələdiyyələrin əlində özünün idarə etdiyi ərazisinin xəritəsi yoxdur. Xəritəsi olmayan yerdə o, haradan hansı torpağı icarəyə verə biləcəkdir? Haradan pul qazana biləcəkdir? Haradan xidmət edə biləcəkdir? Ona görə də, mənim fikrimcə, bələdiyyə məsələsinə bir az ciddi yanaşmalıyıq.

23 il keçib. Biz bələdiyyəni ildən-ilə öldürə-öldürə gedirik, amma ortada xidmət yoxdur, mərkəzləşmiş qaydada xidmətin heç bir səmərəsi yoxdur. Dövlət orqanları hədsiz mərkəzləşəndə, ona görə də vətəndaşlar bütün günü şikayətlə Milli Məclisin, Prezident Administrasiyasının qapısında dolaşırlar. Çünki öz dərdlərinə heç bir əlac tapa bilmirlər. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim.

Vahid Əhmədov. Vahid müəllim, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Mən Vilayət müəllimin, ümumiyyətlə, hesabatını yüksək qiymətləndirirəm. İnzibati nəzarət orqanı kimi üzərinə düşən vəzifəni məsuliyyətlə yerinə yetirirlər. Amma mənim bir sualım var.

Hər dəfə biz bu hesabatı dinləyəndə orada kifayət qədər təkliflər olur. O təkliflər ilbəl səslənir. Bələdiyyələrin statusudur, onların maliyyə məsələsidir və digər məsələlərdir. Biz hesabatlarda yalnız torpaq məsələlərini və aktlar məsələlərini görürük.

Bələdiyyələr 1999-cu ildən, 23 ildir ki, fəaliyyət göstərir. Faktiki olaraq bu gün bələdiyyə institutu fəaliyyətsiz bir instituta çevrilib. İcra hakimiyyəti orqanının heç bir şöbəsi kimi də fəaliyyət göstərmir. Sualım ondan ibarətdir ki, Vilayət müəllim, məgər bu məsələləri Azərbaycan hökuməti, Azərbaycan dövlətinin rəhbərliyi ilə müzakirə etməirsiniz ki, bu məsələlər Milli Məclisdə qaldırılır, sizin də öz təklifləriniz var? Bu təkliflər ilbəl

səslənir, amma mən bir təklifin həllini görmürəm. Xahiş edirəm, bu suala aydınlıq gətirəsiniz. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Tahir Kərimli. Tahir müəllim, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Mən böyük şəhər bələdiyyəsinin yaradılması ehtiyacı barədə səsləndirilən fikirləri razılıqla qarşılayıram. Eyni zamanda, hörmətli Vilayət müəllimin məruzəsini də təqdir edirəm. Amma soruşmaq istərdim ki, hörmətli Vilayət müəllim, uzun illər ərzində Siz görürsünüz, cəmiyyətdə bizim bələdiyyələrin beynəlxalq bələdiyyə statuslarından, deyək ki, Türkiyə və digərlərindən hədsiz geriliyi vardır. Bu geriliyin azaldılması üçün hansı təşəbbüsləri etmək lazımdır?

İndi biz, düzdür, məndə də gördük, hörmətli komitə sədri də bildirdi. Misal üçün, mən birini deyim. İstər qanunvericilik yolu ilə və sair. Necə düşünürsünüz? Bəlkə kredit ayırmaq lazımdır, bələdiyyələrə müəyyən sahələr üzrə kredit ayıraq, onlar ayaq üstündə dursunlar, inkişaf etsinlər, bir köməklik olsun. İlkin başlanğıc olsun. Hər halda zəif bələdiyyələrimiz var. Bu da dövlətimizin adına xələl gətirir. İstərdim, bu istiqamətdə fikrinizi bilim. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

İndi isə Vüqar Bayramov. Vüqar müəllim, buyurun.

V.Bayramov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli qonaqlar. Mən də təqdim olunan məruzəni dəstəkləyirəm. Eyni zamanda, hörmətli Vilayət müəllimə kifayət qədər ətraflı hesabatla görə də minnətdarlığımı bildirirəm. Hesabatla tanışlıq bir daha təsdiq edir ki, 2021-ci ildə Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən bu istiqamətdə elektron xidmətlərdən daha çox istifadə olunub. Xüsusi ilə elektron xidmətlərin miqyasının genişləndirilməsi birmənalı şəkildə imkan verir ki,

bələdiyyələrin fəaliyyətinə nəzarəti müasir prinsiplər üzərində qurmaq mümkün olsun. Eyni zamanda, bələdiyyələrin ötən müddətdə sosial şəbəkədə daha aktiv çıxış etməsi həm də bələdiyyələrin şəffaflığının gücləndirilməsi baxımından çox vacibdir. Bütün bu müsbət məqamlarla yanaşı, eyni zamanda, hesabatda əks olunan və eləcə də bələdiyyələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bir sıra məqamları da qeyd etmək istərdim.

Hesabatdan görüldüyü kimi, 2021-ci ildə Ədliyyə Nazirliyinə edilən müraciətlərin, eləcə də baxılıb və müsbət həllini tapan müraciətlərin sayında da artım var. Bu, təbii ki, təqdirəlayiqdir. Bir tərəfdən, bu, Ədliyyə Nazirliyinə olan inamın daha da artmasını özündə ehtiva edir, digər tərəfdən, Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən müraciətlərin tam araşdırılması və müraciətlərlə bağlı qərarın verilməsi anlamına gəlir.

Eyni zamanda, hesabatda da qeyd olunduğu kimi, bələdiyyələrdə ictimai nəzarətin gücləndirilməsi istiqamətində işlərin daha da sürətləndirilməsi və xüsusən də bir nəfər tərəfindən idarə edilən bələdiyyə prinsipinin aradan qaldırılması, daha təkmil idarəetmə mexanizminin formalaşmasına ehtiyac var. Bu, xüsusi ilə də ictimai nəzarətin gücləndirilməsi fonunda daha da reallaşa bilər.

Hesabatda qeyd olunur ki, 2021-ci ildə bələdiyyələrin torpaq və əmlak vergisindən daxilolmalarında artım var. Belə ki, bələdiyyələrin 2020-ci illə müqayisədə bu istiqamətdən gəlirləri 4,3 milyon manat artıb. Bunun da 2,5 milyon manatı paytaxtın payına düşür. Amma baxmayaraq ki, bu istiqamətdə artımlar var və bələdiyyələr büdcədən-kənar mənbələrdən gəlirlərini artırmağa çalışırlar. Amma yenə xüsusən də əmlak vergisinin yığılmasında, toplanmasında problemlər var. Ona görə də daha məqsədəuyğun

olardı ki, xüsusi ilə əmlak vergisinin toplanması ilə bağlı mexanizmin təkmilləşdirilməsi, bələdiyyələrin verginin toplanması istiqamətində təsir imkanlarının genişləndirilməsi ilə bağlı fəaliyyətləri genişlənsin. Çünki bu, nəticə etibarlı ilə bələdiyyələrin büdcədənənar gəlir mənbələrinin artmasına və təbii ki, maliyyə müstəqilliyinin genişlənməsinə gətirib çıxara bilər.

Eyni zamanda, dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin həcmi də bələdiyyələrin sayı ilə müqayisədə kifayət qədər böyük hesab olunmur. Nəzərə alsaq ki, 2022-ci ilin dövlət büdcəsindən bələdiyyələrə 11 milyon manat vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulub və ölkədə 1606 bələdiyyə fəaliyyət göstərir, bu isə o anlama gəlir ki, il ərzində orta hesabla hər bələdiyyəyə 6800 manat və ya aylıq olaraq orta hesabla 560 manat vəsait ödənilir. Təbii ki, xüsusən də büdcədənənar gəlir mənbələrinin böyük olmadığını nəzərə alsaq, dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin həcmının artırılması və büdcədən bələdiyyələrin inkişafı və maliyyə müstəqilliyinin genişləndirilməsi üçün daha çox vəsaitin ayrılması məqsədəuyğun olardı.

Hörmətli həmkarlarımız bələdiyyələrin miqyası və xüsusi ilə bələdiyyələrin birləşdirilməsi prosesi ilə bağlı qeyd etdilər. Bu, düşünürəm, çox vacib məqamlardan biridir. Xüsusi ilə nəzərə alsaq ki, mərkəzi, Şərqi Avropa ölkələrində bələdiyyələrin sayı Azərbaycanla müqayisədə xeyli azdır. Çexiyada cəmi 205, Bolqarıstanda 265, Rumıniyada 103, qardaş Türkiyədə 1389 bələdiyyə fəaliyyət göstərir. Amma Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bələdiyyələrin sayı hətta qardaş Türkiyə ilə müqayisədə böyükdür. Bu isə ondan xəbər verir ki, bələdiyyələrin birləşdirilməsi və təmərküləşməsi ilə bağlı proseslərin sürətlənməsi, həm də bələdiyyələrin fəaliyyətinin genişləndirilməsi

və ümumiyyətlə, səmərəliliyin artırılması baxımından çox vacibdir. Bu istiqamətdə də, bütövlükdə, addımların atılması, eyni zamanda, bələdiyyələrin cəlb etdiyi maliyyə vəsaitlərinin daha səmərəli və şəffaf şəkildə bölüşdürülməsi və istifadə edilməsi baxımından vacibdir.

Bütövlükdə, təqdim olunan hesabatı dəstəkləyirəm və hörmətli həmkarlarımı da bu hesabatla səs verməyə dəvət edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Könül Nurullayeva. Buyurun, Könül xanım.

K.Nurullayeva. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlarım, hörmətli qonaqlar və media mənsubları. Hesab edirəm ki, bu məruzədə keçən il görülmüş işlər, bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın, yəni Ədliyyə Nazirliyinin mövqeyi bütün genişliyi ilə əhatə olunub. Məruzə olduqca dolğun, əhatəli hazırlanmış və bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə əlaqədar olan məsələlərin hər biri hesabatda nəzərə alınmışdır.

Azərbaycanda bələdiyyə institutu çətin bir şəraitdə qurulub və fəaliyyətində uğurlu tərəfləri ilə yanaşı, uğursuz tərəfləri də mövcuddur. Bu uğursuzluqların aradan qaldırılması üçün, təbii ki, müəyyən zamana ehtiyac vardır. İldən-ilə də məruzələrdə irəliləyişlərin olması bizi buna daha da ümidləndirir. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsi ilə bağlı hesabatda görülmən bir sıra tədbirlərin şərhini verilməklə yanaşı, bələdiyyələrin işində yol verilən nöqsanlar da qeyd edilmişdir. Nöqsanları görmək, onları təhlil etmək və problemin həlli yollarını göstərmək, bələdiyyələrə metodik dəstək vermək sahəsində Ədliyyə Nazirliyinin son illər gördüyü təşəbbüsü dəyərləndirmək lazımdır.

Məlum olduğu kimi, bələdiyyə fəaliyyətinin səmərəsi,

ümumiyyətlə, vətəndaşlara keyfiyyətli xidmətlərin göstərilməsi üçün çox güclü, dayanıqlı, maliyyə və iqtisadi potensialı gəlir mənbələri olmalıdır. Bu gün bələdiyyələr bir sıra problemlər yaşayır ki, bu problemlər həll olunmadığı təqdirdə, biz bələdiyyələrin hər hansı inkişafından və fəaliyyətinin səmərəsinin artırılmasından danışa bilmərik. Bələdiyyə vergilərinin ödənilməsi müəyyən qaydada Vergi Məcəlləsi ilə tənzimlənir. Ancaq bələdiyyə ödənişlərini ödəməyənlərə qarşı təsir mexanizminin olmaması bələdiyyələrin maliyyəsinə ciddi şəkildə ziyan vurur. Buna görə də bələdiyyə ödənişlərinin ödənilməsini təmin etməyə yönəlmiş mexanizm müəyyənləşdirilməli və tətbiq olunmalıdır.

Qeyd etmək istəyirəm ki, Yasamal və Binəqədi qəsəbə bələdiyyələri tərəfindən tədiyyə bildirişlərinin və yaranmış borclar haqqında xəbərdarlıqların ödəyicilərə SMS vasitəsi ilə göndərilməsi çox müsbət bir haldır. Hesab edirəm ki, digər bələdiyyələrdə də bu iş üsulundan istifadə edilməlidir.

Bələdiyyələrin fəaliyyətinin canlandırılması, nöqsanlarının qarşısının alınması ilk növbədə bələdiyyə üzvlərinin və daha çox bələdiyyə sədrlərinin məsuliyyətindən asılıdır. Bəzi bələdiyyə sədrlərinin cəza alması, məhkəmələr qarşısında cavab verməsi məhz məsuliyyətsizlikdən, bələdiyyələrdə aşkarlıq və hesabatlılığın təmin olunmamasından irəli gəlir. Hesabatdan da görünür ki, Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən mütəmadi olaraq onlara korrupsiyaya qarşı təlimlər keçirilməsinə, habelə maarifləndirici materialların hazırlanmasına baxmayaraq, bəzi vəzifəli şəxslər yenə də bu növ cinayətləri törətməkdən çəkinmirlər. Fikrimcə, bu sahədə maarifləndirmə siyasəti daha da artırılmalıdır.

Həmçinin yerli özünüidarəetmə sahəsində qardaş ölkə, Türkiyə Respublikasının bələdiyyələri ilə aparılan görüş-

lər, təcrübə mübadiləsi həmin bələdiyyələrin müsbət təcrübəsinin öyrənilməsində və tətbiqində mühüm rol oynayır. Hesab edirəm ki, xarici ölkələrin yerli özünüidarə etmə təcrübəsinin öyrənilməsi və tətbiqi üçün belə görüşlər və proqramlar davamlı şəkildə həyata keçirilməlidir.

Bələdiyyələrin fəaliyyətinin təşkilinə kömək və metodoloji yardım haqqında vəsaitlərin hazırlanmasını çox müsbət hal hesab edirəm. Bələdiyyələrin fəaliyyətinin qanuna uyğun qurulması üçün maarifləndirici dəstək tədbirlərinin davam etdirilməsi vacibdir. Ümid edirəm ki, Azərbaycan bələdiyyələri ildən-ilə öz fəaliyyətlərini artıracaq, sosial-iqtisadi həyatımızın yaxşılaşmasında yaxından iştirak edəcəklər. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Könül xanım.

Razi Nurullayev. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar, hörmətli qonaqlar. Hesabat normaldır, bizim dövlət qurumları gözəl hesabat hazırlamağı bacarır. Kaş ki, hər şey yazılanlar qədər sadə, yazılanlar qədər ümidverici olsun. Amma mən buna ümid edirəm. Müsbət irəliləyişlər var, bunlar öz yerində. Görülən işlərə və nail olduğumuz müsbətlərə görə də mən Vilayət müəllimə “sağ ol” deyirəm.

İndi isə problemləri də deyək ki, çıxış yolları tapaq. Gərək birinci növbədə bələdiyyələrə bacarıqlı adamlar seçilsin. İcra hakimiyyətləri və yerlərdəki nümayəndələri elə adamlar önə verirlər ki, onlar daha çox əmrlərə tabe olsun. Bələdiyyələr siyasiləşir və icra hakimiyyətlərinin əmrinə tabe olan quruma çevrilir. Onların çoxu olan resurslardan başqa digər qazanc yolu bilmir. Mövcud resurslar da çoxdan talanıb, satılıb, bağışlanıb və darmadağın edilib. Küncdə-bucaqda nə qalıbsa, əslində, onun mü-

barizəsi gedir. Hərçənd ki, bələdiyyələrin qazanc götürməsi üçün qanunvericiliklə bütün məsələlər həll edilib. Bələdiyyələr yararlına bilirmi? Əlbəttə, yox. Yəqin ki, onlara biznes təlimi keçmək lazımdır. Qazanc götürmək üçün biznes planları və icra mexanizmini öyrətmək vacibdir.

Bəli, deyəcəksiniz ki, edirik. Doğrudur. 10-15 nəfəri bir yerə yığıb dərs demək, qələm, dəftər paylamaq, 4 divar arasında bir neçə saat saxlayıb buraxmaq təlim deyil. Təlimdə oturanların əksər hissəsi telefonuna baxır ki, gü-norta yeməyi nə zaman olacaq və nə zaman bu katorqadan canları qurtaracaq. Çünki onlar o sahənin adamı deyil. Onda soruşuram və xahiş edirəm ki, cavab verəsiniz, o təlimlər nəticəsində hansı şəxslər və hansı bələdiyyələr nə qazanıb? Hansı nəticələrə nail olub, hansılar biznes qura bilib, qazanc götürüb və əhalinin problemlərini həll etməyə nail olublar?

Təbii ki, hörmətli Vilayət müəllim dedi, Nəsimi, Yasamal bələdiyyələri haqqında. Mən də bunları bilirdim. Bunlar çox gözəl. Amma, əslində, şəhərdə hər addım cah-calal saçır, şəhər bələdiyyələri gərək ən varlı qurumlardan birinə çevrilib, indi əhalinin problemlərinin də çoxunu dövlətdən alıb öz üzərinə götürərdilər. Amma indi bizə demək lazımdır ki, rayon, kənd, qəsəbə bələdiyyələri hansı nəticələrə nail olub.

Bələdiyyələri də qınamıram. Qazanc götürmək üçün yerli resurslar da çox zəifdir. Olanları da əllərindən almışıq. Mədən vergisi də onlardan alınıb mərkəzləşdirildi. Mən əleyhinə səs verdim, çünki bu aktı bələdiyyələr üçün çıxarılan ölüm hökmü görürdüm. Uzun sözün qıssası, mən bələdiyyələrin sayının da ən azı 2 dəfə azaldılmasının lehinəyəm və təklifim budur ki, pilot layihə üçün

30 bələdiyyə seçilsin, 5 şəhər, 5 rayon və 20 kənd bələdiyyəsi. Biz xaricdən, qonşu Türkiyədən və digər ölkələrdən mütəxəssislər cəlb edək və 4-5 il zaman verək ki, bu zaman ərzində o bələdiyyələrdə pilot layihə həyata keçirib uğurlu işlərə imza atsınlar, yerli mövcud resurslardan biznes dəyəri yaratmağı bacarsınlar, uşaq bağçası, poliklinika, məktəb, xırda biznes sexləri, emal müəssisələri yaratmağı öyrənsinlər. Banklardan və dövlət fondlarından ucuz kreditlər cəlb edib iş qura bilsinlər, xaricdən kredit almağa nail olsunlar. Onlara bu şəraiti yaradaq. Sonra bu təcrübə və pilot layihə bütün bələdiyyələrə tətbiq edilə bilər.

Konkret iş görmək və dəyər yaratmaq zərurətdir. 23 ildir ki, bələdiyyələr yaradılıb. Hələ də onlar torpaq satan imici ilə tanınırsa, vətəndaşlar ona vergi vermək istəmirsə, onlara inam yoxdursa, xalq tərəfindən mənfi münasibətə malik qurumlardan biridirsə, bu, yalnız onların günahı deyil. Bu bizim hər birimizin günahıdır. Xahiş edirəm, verdiyim bu təklif dəyərləndirilsin və mümkünsə, yazılı şəkildə cavablandırılınsın. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hicran Hüseynova. Hicran xanım, buyurun.

H.Hüseynova. Hörmətli xanım sədr, hörmətli Vilayət müəllim, həmkarlar, media nümayəndələri! Yerli özünüidarəetmə demokratik cəmiyyətin mühüm bir ictimai institutudur. İstənilən idarəçiliyin əsas məqsədlərindən biri qarşıya qoyulmuş hədəflərə daha səmərəli və effektiv vasitələrlə çatmaqdan ibarətdir. Bu mənada bələdiyyələrin xüsusi rolu vardır. Elə hesabatdan və hörmətli Vilayət müəllimin çıxışından da görsənir ki, ölkəmizdə bu institutun inkişafı diqqət mərkəzindədir. Qeyd etmək istərdim ki, hesabat çox qısa, lakonik, eyni zamanda, peşəkar səviyyədə hazırlanmışdır. Əlbəttə ki, mən bununla bağlı

Ədliyyə Nazirliyinə, rəhbərliyinə, onların işçilərinə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Bələdiyyələrin gənclərlə iş və idman, gender bərabərliyi siyasəti və gender komissiyalarının yaradılması çox mühüm nəticədir və yenilikdir. Bu fəaliyyətin daha da genişlənməsi üçün tövsiyələrin hazırlanması da çox müsbət haldır. Bir çox ölkələrin təcrübəsinə əsaslanaraq deyə bilərəm ki, bələdiyyələr müvafiq komissiyalar yaratmaqla bir çox problemlərin qarşısının alınmasına yerli səviyyədə öz töhfələrini verirlər. Məsələn, Avropa ölkələrində, Türkiyədə, Orta Asiyada, Gürcüstanda çox yaxşı təcrübələr var. Ailə, qadın və uşaq məsələləri ilə bağlı həmin ölkələrin bələdiyyələrində xüsusi komissiyalar yaradılmışdır. Mən bilən, bu istiqamətdə də Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən çox yaxşı əməkdaşlıq qurulur. Onlar davamlı olaraq maarifləndirmə və profilaktik işlər aparır, məişət zərəkılığı qurbanları üçün sığınacaqlar yaradırlar. Türkiyədə isə bələdiyyələrdə qızların təhsildən yayınması, erkən nikah hallarının aradan qaldırılması üzrə xüsusi proqramları var. Həmçinin yerlərdə ailədaxili münaqişələrin sayının azalması üçün ailə psixoloqu layihəsi həyata keçirilir və vətəndaşlara pulsuz xidmətlər göstərilir. Ankara şəhər bələdiyyəsi ilə aparılan təcrübə mübadiləsi, bu, hesabatda göstərilir, çox yaxşı məlumat verilir. Mən təklif edərdim ki, bu sahədə, o cümlədən o biri ölkələrlə də bu işlər daha da gücləndirilsin, qadınların yerli idarəetmə orqanlarında təmsilçiliyi artmalıdır. Bu istiqamətdə çox pozitiv dinamika var və mən bilən, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ilə çox güclü işlər görülür.

Çox yaxşı haldır ki, bu istiqamətdə İdarəçilik Akademiyasında kurslar təşkil olunur və bələdiyyə üzvləri peşəkar səviyyələrini artırma bilirlər. Aydındır ki, yerli problemləri

həmin ərazilərin bələdiyyələrindən daha yaxşı kim bilə bilər. Mən belə düşünürəm ki, bu baxımdan bələdiyyələr sosial müdafiə və sosial inkişaf proqramlarında daha aktiv iştirak edə bilərlər. Lakin əfsuslar olsun ki, onların səlahiyyətləri, – burada səsləndi, – insan və maddi, maliyyə resursları kifayət qədər deyil. Yaxşı olardı ki, onların bu imkanları daha da güclənsin.

Bütövlükdə, bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsinə dair münasibətim müsbətdir və səs verəcəyəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Əli müəllim, mən iki nəfərə söz verə biləcəyəm.

Vilayət müəllim, Siz burada səslənən suallara indi cavab verəcəksinizmi?

V.Zahirov. Əgər zəruri hesab etsəniz, cavab verə bilərəm. Amma daha geniş, ətraflı, yazılı formada istəyərlərsə, biz bunu da təqdim edə bilərik.

Sədrlik edən. Gəlin, onda belə razılaşaq. Vilayət müəllim, biz Sizdən xahiş edək ki, Siz burada səslənən suallara yazılı formada cavab hazırlayasınız və sonra bunu Milli Məclisə göndərsiniz.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, gəlin, belə edək. 3 nəfər çıxış edə biləcək, ondan sonra mən məsələni səsə qoyaçağam və fasiləyə çıxacağam. Razısınız?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun. Əli müəllim, 5 dəqiqəyə qədər, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsində 2021-ci ildə görülən işlər çox geniş şəkildə

əhatə olunub. Vilayət müəllimin təqdimatından da görün-
düyü kimi, birinci, yerlərdə problemlərin həllinə qoşulmaq
istiqlamətində addımlar atan bələdiyyələrin sayı təcricən
də olsa, artmağa başlayıb. Digər tərəfdən isə, pandemiya
dövründə, müharibə dövründə, bir də postpandemiya mərhələsində bir sıra bələdiyyələrin fəaliyyətində canlanma
özünü göstərüb ki, biz bunu müsbət qiymətləndiririk. Amma bələdiyyələrin fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaq
istiqlamətində bir sıra köklü addımların atılmasını vacib hesab edirik. Bu kontekstdə imkan daxilində bəzilərini nəzərə çatdırmaq istəyirdim.

Birinci, köklü islahatlar yolu ilə bələdiyyə kimi çox zəruri instituta münasibətin fikirdə, sözdə və əməldə əsaslı surətdə dəyişdirilməsini, qanunvericiliklə onlara ayrılmış yerli özünüidarəetmə orqanı rolunu dolğun şəkildə icra edə bilmələrindən ötrü, hər şeydən əvvəl, bələdiyyələrin çoxunun fəaliyyəti üçün xarakterik olan imitasiya modelindən gerçək yerli idarəetmə orqanı modelinə keçidin təmin edilməsini zəruri hesab edirik. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə mən dediyim məsələni çox yüksək səviyyədə həyata keçirib, yeni idarəetmənin mexanizminə bələdiyyələrin də yüksək rolunu tətbiq etmək olar.

İkinci, Azərbaycanda bələdiyyələrin fəaliyyət göstərdiyi 23 ildə bələdiyyələrlə bağlı 20-ə yaxın qanun qəbul edilib, birbaşa və dolayısı ilə 200-ə qədər normativ sənəd təsdiqlənib. Bu, çox böyük göstəricidir. Amma bu 23 ildə bələdiyyələrin qanunvericiliklə təsbit olunmuş səviyyədə real statusu, yerli icra orqanları ilə münasibətdə səlahiyyət bölgüsü, normal hesab oluna biləcək səviyyədə maliyyəsi və sair bu kimi problemləri lazımi səviyyədə həll ediləməyib. Ona görə də bu gün bələdiyyələr bir sıra fundamental problemlər yaşamaqda davam edir. Həmin prob-

lemləri həll etmədən biz bələdiyyələrin əksəriyyətinin fəaliyyətinin səmərəliliyinin artmasından danışıq bilmərik. Bu halda bələdiyyələr üçün 20 ildən çoxdur ki, artıq xarakterik olan və burada səslənən hüquq pozuntuları davam edir və bundan sonra da uzun illər davam edəcək. Sözügedən problemlərin həllinə yanaşma üsulu dəyişmədən, indiki templərlə bələdiyyələrin əsaslı problemlərinin həllinə illər, on illiklər yox, bəlkə də əsrlər lazım gələ bilər. Ona görə də idarəetmənin köklü təşkilati strukturunun dəyişdirilməsi istiqamətində həyata keçirilməsinə başlanan islahatları sistemli və kompleks şəkildə dərinləşdirməklə, bələdiyyələrin real statusu, səlahiyyət dairəsi, mülkiyyəti, maliyyəsi və sair bu kimi sahələrdə problemlərin həllinin sürətləndirilməsi, birdəfəlik olaraq həll edilməsinin təmin edilməsini vacib hesab edirik.

Yerli icra orqanları ilə bələdiyyələrin səlahiyyət dairələrinin kağız üzərində real həyata keçirilməsi istiqamətində zəruri olan institusional, hüquqi, təşkilati və sair tədbirlərin həyata keçirilməsi birdəfəlik dəqiqləşdirilməli və bələdiyyələrin yerli icra orqanlarının təsir dairəsindən çıxarılması məsələsi birdəfəlik həll olunmalıdır. Bu asılılığı aradan qaldırmadan, bələdiyyələrin əksəriyyəti heç vaxt yerli problemlərin həllində müəyyənədicisi, aparıcı ola, böyük layihələri həyata keçirə bilməyəcək. Qalanlarını da başqa çıxışlarda deyərik. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli qonaqlar, həmkarlar və media nümayəndələri! İlk öncə, mən Sahibə xanım, Sizi və nümayəndə heyətinin üzvlərini uğurlu səfər münasibəti ilə təbrik edirəm və Sizə bu uğurlu fəaliyyəti davam etdirmək üçün daha çox güc və

enerji arzulayıram.

Mən əvvəllər də bu bələdiyyələrlə bağlı digər həmkarlarım kimi, öz narahatlığımı bölüşmüşəm. Hamımız bilirik, bu bələdiyyələr ölü doğulub və bu yaradılarda da məqsəd ondan ibarət olmayıb ki, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları öz idarəetmə səlahiyyətlərini seçkili yerli hakimiyyət orqanları ilə bölüşsünlər. Yəni məsələnin kökü bundan qaynaqlanıb. Əslində, bələdiyyələr yaradılmaqla insanlara xidmət göstərmək, onların problemlərini həll etmək, düşünürəm ki, əsas məqsəd kimi qarşıya qoyulub. Ona görə ki, əgər o məqsədlər üçün yaradılsa idi, onların bu problemləri həll etmək üçün səlahiyyətləri olmalı idi. Biz hərdən burada deyirik ki, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətləri bələdiyyələrə verilməlidir. Bir neçə icra başçısı mənə deyib, axı, bizim nə səlahiyyətimiz var ki, hələ siz tələb edirsiniz, onu da bələdiyyələrə verəsiniz. Bizdə hər şeyi, hətta rayonlarda bütün səlahiyyətləri mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları götürüblər öz əllərinə, regional idarələr yaradıblar. Bütün məsələlər onlar tərəfindən həll olunur.

Bələdiyyələr nədir indi? Sərnəşin də daşıya bilmirlər, reklam nə idi, onu da tutub onların əlindən aldıq. Bələdiyyələrin xəstəxanaları yox, bağçaları yox, məktəbləri yox, səhiyyə müəssisələri yox, tikintiyə icazə vermək səlahiyyəti yox və sair və ilaxır. Yəni ona görə də, əslində, səlahiyyətlər bölüşdürülməlidir. Bu icra hakimiyyəti orqanları müəyyən mənada öz səlahiyyətlərini yerli seçkili yol ilə formalaşan icra hakimiyyəti orqanlarına ötürməlidirlər. Bunun üçün də mütləq ölkədə islahatların aparılmasına ehtiyac var. Yəni ciddi islahatlar aparılmadan hər il hörmətli Vilayət müəllim gəlir, eyni şeyləri bizə deyir, hər il biz burada eyni şeyləri buna qarşı deyirik və heç nə də

dəyişmiş. O vaxt bələdiyyələr yaradılarda daha çox ona görə yaradıldı, Avropa təşkilatları bizdən tələb edirdilər ki, sizdə də seçkili yerli icra hakimiyyəti orqanları olmalıdır. Biz də bunu hakimiyyət orqanı kimi yaratmadıq, özünüidarə orqanı kimi yaratdıq. Bu da, sözsüz ki, özünü doğrultmayacaqdı və doğrultmur da.

Onun üçün mən təklif edirəm ki, Vilayət müəllimgil də bu barədə öz fikirlərini desinlər, ədliyyə naziri də öz fikrini desin. Yəni, doğrudan da, hökumət bu istiqamətdə ciddi islahatlara getməlidir, hətta Konstitusiya islahatlarına gedilməlidir. Yoxsa, indiki qaydada mərkəzi orqanlar tərəfindən bütün səlahiyyətlər hətta rayonların yerli icra hakimiyyəti başçılarından belə alınmış, öz nəzarətlərinə götürülüb. Yəni məsələnin kökü bundadır. Çox sağ olun, mən bunu sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirdim.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim.

Sonuncu çıxış. Etibar Əliyev. Etibar müəllim, buyurun.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli deputatlar, biz hörmətli Vilayət müəllimin və hörmətli Siyavuş müəllimin çıxışlarından gördük ki, bələdiyyələrdə vəziyyət sabit ağır olaraq qalır. Gəlin, bir anlıq hər birimiz öz yaşadığımız əraziyə diqqət edək. Məişət tullantılarını mənzil istismar sahələri daşıyır, içməli suyu dövlət şirkətindən alırıq, yolları icra hakimiyyətləri və bu sahədə səlahiyyətli dövlət şirkətləri çəkir, uşaq bağçaları, məktəblər, kitabxanalar və digər mədəniyyət, eyni zamanda, idman-sağlamlıq obyektlərinin fəaliyyətinin təmin edilməsində müvafiq nazirliklər məsuliyyət daşıyır. Bu qədər xidmətin içərisində bələdiyyələr üçün bir yer görürsünüzmü? İnsanlar gecə yatıb səhər açıldıqda bütün bələdiyyə ofislərinin qapısını qıfıllanmış görsələr, onların həyatında heç nə dəyişməyəcək. Çox sadə səbəbə

görə. Bələdiyyələr insanlara xidmət göstərmək, yerli sosial-iqtisadi problemləri həll etmək üçün real, müstəsna, həmçinin zəruri səlahiyyətlərə malik deyil.

Problemin ən maraqlı olan tərəfinə diqqət edək. Hansı inzibati ərazi vahidlərində yerli xidmətlər üçün əhalidən haqq yığmaq, dövlət büdcəsindən subsidiya almaq imkanı varsa, istisnasız olaraq həmin məkanlarda dövlət strukturları xidmət göstərir və bələdiyyələr hər hansı bir rol ala bilmirlər. İri şəhərlərdə və rayon mərkəzlərində məişət tullantılarının toplanması və nəqli, içməli suyun çatdırılması, yollara xidmət və sair bunun qabarıq nümunələridir. Lakin kənd ərazilərində hökumət bələdiyyələrə zəruri məbləğdə vəsait vermədiyi və xidmətləri pullu etmək çətin olduğu üçün məmurlar hər addımda bu işin məsuliyyətini bələdiyyələrin üzərinə yönəltməyə çağırırlar.

Reallıqdan hüquqa keçək. Azərbaycanda bələdiyyələrin yaranmasından artıq 23 il ötür. Ötən dövrdə yerli özünüidarənin fəaliyyəti ilə bağlı çoxsaylı normativ hüquqi aktlar qəbul edilib. Avropa Şurasının “Yerli özünüidarə haqqında” Xartiyası ratifikasiya olunub. Eyni zamanda, Konstitusiyada bələdiyyələrin fəaliyyətinin tənzimlənməsi ilə bağlı ayrıca bölmə yer alıb. Qüvvədə olan hüquqi baza bələdiyyələrin fəaliyyət sahəsini ümumi şəkildə müəyyənləşdirsə də, yerli idarəetmədə paralellik mövcuddur və səlahiyyətlər müstəsna deyil. Azərbaycan bələdiyyələrinin səlahiyyətləri kimi, maliyyə resursları da son dərəcədə məhduddur.

2021-ci ildə ölkədə 1606 bələdiyyə fəaliyyət göstərmiş və onların hamısının birlikdə 41,6 milyon manat büdcə gəliri olub. Bakı şəhəri üzrə 11,6 milyon manat olub və bu, 53 bələdiyyəyə aiddir. Yəni Bakı şəhərində orta hesabla bir bələdiyyənin gəliri 219 min manat olub. Sumqayıt

şəhəri üzrə bələdiyyə gəlirləri 1,9 milyon manat, Abşeron rayonu üzrə 2,3 milyon manat olub. Bakı, Sumqayıt və Abşeronu saymasaq, bunlardan kənarında 1535 bələdiyyə fəaliyyət göstərib. Onların hamısının birlikdə büdcə gəlirləri 27,8 milyon manat təşkil edib. Yəni bir bələdiyyənin orta hesabla illik 18 min manat, aylıq 1500 manat büdcə gəliri olub. Rayon mərkəzi olan şəhər bələdiyyələrini nəzərə almasaq, orta statistik bir kənd bələdiyyəsinin illik büdcə gəliri 10 min manatdan, aylıq isə 800 manatdan azdır. Bir kənd bələdiyyəsinin aylıq gəliri az qala bir kənd icra nümayəndəsinin aylıq maaşı qədərdir. Bu, nədirsə, bələdiyyə deyil. Dövlətin neft-qaz şirkətində orta maaş alan bir işçinin aylıq məvacibi kənd bələdiyyələrinin aylıq büdcə gəlirlərindən belə çoxdur. Təkcə bu fakt Azərbaycanda bələdiyyə institutunun real imkanlarını qiymətləndirmək üçün aşkar bir nümunədir.

Müqayisə üçün qeyd edim ki, Avropa Şurası ekspertlərinin Avropa ölkələrinin təmsalında apardıqları dəyərləndirmələrə görə yerli özünüidarə sisteminin səmərəli fəaliyyət göstərməsi üçün ölkə üzrə bələdiyyə büdcələrinin məcmu məbləğinin ümumi daxili məhsula nisbəti üçün minimum yol verilən hədd 7 faiz qəbul edilir. Azərbaycanda həmin göstərici 0,05 faiz təşkil edir və ölkə üzrə bələdiyyə gəlirlərinin əhalinin bir nəfərinə düşən məbləği 3,5 manatdır. Bunun fonunda 150-dən çox bələdiyyə sədri həbs olunub. Bələdiyyələrin maliyyə resursları cəlb etmək üçün rıçaqları yoxdur. Bakıda bələdiyyə ərazilərinin xəritələri belə yoxdur. Beləliklə, yerli özünüidarə təkcə ölkənin sosial-iqtisadi problemlərinin həlli üçün vacib bir institut deyil, bu təsisatlarda həmçinin ölkənin nəhəng kənd bankı formalaşır. Yerli özünüidarə olmayanda böyük bir insan potensialını biz itirmiş oluruq. Bu...

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, müzakirələr başa çatdı və xahiş edirəm, məruzənin nəzərə alınması barədə qərar layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.58 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	3
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	107
Nəticə: Qəbul edildi	

Sağ olun, qəbul edildi.

Vilayət müəllim, Sizə təşəkkür bildiririk və eyni zamanda, xahiş edirəm, burada səslənən bütün suallara Siz yazılı surətdə bizə cavab göndərsiniz. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, fasilə elan edilir. Saat 3-də iclasımıza davam edəcəyik. Sağ olun.

(FASİLƏDƏN SONRA)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, iclasımız davam edir. Biz gündəliyin ikinci məsələsinə keçirik. Bu məsələ Milli Məclis yanında Toponimiya komissiyasının tərkibində dəyişiklik edilməsi ilə bağlıdır. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Toponimiya komissiyasının sədri hörmətli İsa Həbibbəyliyə söz verirəm. İsa müəllim, buyurun.

İ.Həbibbəyli, *Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi yanında Toponimiya komissiyasının sədri.*

Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Mən də əsas məsələyə keçməzdən əvvəl, Sizin Qazaxıstana və Özbəkistana səfər-

lərinizin nəticələrini yüksək qiymətləndirdiyimi bildirmək istəyirəm. Xüsusən Qazaxıstanda səfərdə olarkən Ermənistan parlamentinin sədrinə həm siyasi cəhətdən, həm də elmi cəhətdən verdiyiniz əsaslandırılmış cavablar və Özbəkistan parlamenti ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında imzalanmış saziş, hesab edirəm ki, Azərbaycan parlamentarizminin tarixində layiqli yer tuta biləcək əhəmiyyətli hadisələrdir.

Gündəliyə düşən məsələ ilə bağlı onu demək istəyirəm ki, yaranmış vəziyyət Toponimiya komissiyasının tərkibində müəyyən dəyişiklik eləməyi tələb edir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Coğrafiya İnstitutunun direktoru akademik Ramiz Məmmədov və Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Toponimiya sektorunun müdiri professor Qara Meşədiyev 2021-ci ildə dünyalarını dəyişiblər. Ona görə də biz həmin insanların adlarını Toponimiya komissiyasının tərkibindən çıxarmağa məcburuq.

İkincisi isə, mən həmin namizədlərdən sonra boş qalan yerlərə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor Akif İmanlının və Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elşad Abışovun namizədlərini Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim eləyirəm.

Məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, Akif Kazım oğlu İmanlı Türkiyə Cümhuriyyətinin Şərqi Anadolu bölgəsi ilə Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsinin onomastikasını, toponimlərini müqayisəli şəkildə öyrənmək əsasında doktorluq dissertasiyası müdafiə edib, filologiya elmləri doktoru, professordur. Azərbaycanın və türk dünyasının toponimlərinə aid 4 kitabın və məqalələrin müəllifidir. Eyni zamanda, Elşad Abışov Zəngəzur bölgəsinin Laçın rayonunun toponimlərinə həsr olunmuş fəlsəfə doktorluğu

dissertasiyasını müdafiə edib. Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru və dosentdir. Hazırda Qarabağ xanlığının tarixi onomastikası mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində elmi fəaliyyətini, axtarışlarını davam elətdirir. Elşad Abışovun da bu məsələyə aid iki kitabı və məqalələri vardır.

Hər iki alimin, elm adamının Azərbaycanın elmi ictimaiyyəti arasında kifayət qədər nüfuzu vardır. Onlar ölkəmizdə onomastika, toponimiya üzrə tanınmış mütəxəssislər kimi qəbul olunurlar. Hesab edirəm ki, həm Akif müəllim, həm də Elşad müəllim Toponimiya komissiyasının üzvü seçilsə, siz əgər səs verib, etimad göstərsinizsə, Toponimiya komissiyasında qaldırılan məsələlərin elmi cəhətdən əsaslandırılmış şəkildə həll olunmasında bizə yaxından kömək edə bilərlər.

Hörmətli deputat həmkarlarım, xahiş edirəm, Toponimiya komissiyasının tərkibində olan dəyişikliklərlə bağlı bizim təkliflərimizə səs verəsiniz. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İsa müəllim.

Hörmətli həmkarlar, nəzərinizə çatdırım ki, həm Akif müəllim İmanlı, həm də Elşad müəllim Abışov bu gün buradadırlar. Akif müəllim, Elşad müəllim, xoş gəlmisiniz. Çıxış eləmək istəyənlər də, səsə qoyulmasını istəyənlər də var. Etirazınız yoxdursa, mən qərar layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.05 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Təbrik eləyirik. Sağ olun, gedə bilərsiniz.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti 4 məsələsi möhtərəm cənab Prezident tərəfindən Milli Məclisə təqdim edilmiş beynəlxalq sazişlərin təsdiq olunması ilə bağlıdır. Onu da qeyd edim ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununun tələbinə görə bu qanun layihələri bir oxunuşda qəbul ediləcək.

Beləliklə, biz indi gündəliyin 3-cü məsələsinə keçirik.

Bu məsələ “Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası Katibliyinin maliyyə qaydaları haqqında” Sazişə üzv dövlətlərin məcburi ödənişlərinin həcmi ilə bağlı Protokolun təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri hörmətli Səməd Seyidova söz vermək istəyirəm. Səməd müəllim, bu yurun.

S.Seyidov, *Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, təqdim olunan protokol, qanun layihəsi həddindən artıq vacib olan bir məsələdir. Öz-özlüyündə maliyyə məsələlərini əhatə edən bu sənəd Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Katibliyinin maliyyə qaydalarını tənzimləyən bir sənəddir. Hamımız çox gözəl bilirik ki, bu yaxınlarda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının tərkibi də dəyişildi. Özbəkistan artıq tam səlahiyyətli üzv kimi bura daxil oldu. Bununla əlaqədar olaraq bu protokolun içərisində maliyyə pay bölgüsü aşağıdakı kimi müəyyən olunmuşdur: 18,2 faiz Azərbaycan Respublikası, 18,4 faiz Qazaxıstan Respublikası, 18,1 faiz Qırğız Respublikası, 18,8 faiz Türkiyə və 18,3 faiz Özbəkistan Respublikası. Bu həmin maliyyə

bölgüsüdür ki, dövlətlər tərəfindən bura məcburi ödəniləcək və təşkilatın normal şəkildə fəaliyyət göstərməsinə köməklik göstərəcək. Ona görə, xahiş edirəm, bu məsələyə müsbət fikir bildirəsiniz. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Səməd müəllim.

Sualı olan var. Hikmət Məmmədov. Hikmət müəllim, buyurun.

H.Məmmədov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mənim Səməd müəllimə bir sualım var. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasını biz artıq yeni adla Türk Dövlətləri Təşkilatı adlandırırıq. Əgər katibliyin adı dəyişibsə, mən hesab edirəm, dəyişməlidir. Onda bu adı düzgün qəbul edək. Yox, əgər dəyişməyibsə, görünür, bununla bağlı məsələ qaldırmaq lazımdır ki, buna uyğunlaşdırılsın.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Səməd müəllim, buna indi cavab verirsiniz?

S.Seyidov. Burada hansısa bir ziddiyyət yoxdur. Protokolun qəbul olunma tarixinə diqqətlə baxsanız, qəbul olunma tarixində sənəd konkret bu şəkildədir. Qanunun geriyə işləməsi məsələsi yoxdur deyə, təbii ki, gələcəkdə bu məsələyə baxıla bilər. Ancaq biz bu protokolu təsdiq eləyirik. Bu protokolun içərisində heç bir dəyişiklik aparıla bilməz. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, mən məsələni, qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 15.09 dəq.)

Lehinə	92
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi
İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

0
92

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 4-cü və 5-ci məsələlərinə keçirik. Bu məsələlər cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Gürcüstan hökuməti arasında sazişlərin təsdiq edilməsi ilə bağlıdır. Gündəliyin 4-cü məsələsində iki ölkə arasında dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələri haqqında Sazişin, gündəliyin 5-ci məsələsində standartlaşdırma, metrologiya və uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişin təsdiq edilməsi, eləcə də digər oxşar sazişin təsdiqinə dair qanunun ləğv olunması nəzərdə tutulur.

Bu məsələlər müxtəlif sahələri əhatə etdiyinə görə, təbii ki, ayrıca təqdimatlar olmalıdır. Oudur ki, mən təklif edirəm, qanun layihələrinə dair məlumatlar ayrılıqda təqdim edilsin, müzakirə isə, biz həmişə elədiyimiz kimi, birgə aparılsın. Amma layihələr, həmişə olduğu kimi, ayrı-ayrı səsə qoyulacaq.

4-cü məsələni təqdim etmək üçün mən Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri hörmətli Ziyafət Əsgərova söz verirəm. Ziyafət müəllim, bu yurun.

Z.Əsgərov, Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri.

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında dostluq, əməkdaşlıq və birgə təhlükəsizliyin gücləndirilməsi haqqında 1996-cı il mart ayının 8-

də müqavilə, eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan arasında sərhəd məsələləri üzrə əməkdaşlıq haqqında 1997-ci il 18 fevral tarixli sazişlər imzalanıb. Həmin müqavilələri, sazişləri rəhbər tutaraq dövlət sərhədindən daşımalar və buraxılış məntəqələrini keçmə qabiliyyətinin artırılması sahəsində əməkdaşlığın təkmilləşdirilməsi söylərinə əsaslanaraq, habelə dövlət sərhədindən şəxslərin və nəqliyyat vasitələrinin keçməsi, o cümlədən yüklərin, malların və heyvanların daşınması üçün lazımı şəraitin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə və Azərbaycan Respublikası və Gürcüstan vətəndaşları arasında iqtisadi, tarixən qurulmuş etnik, mədəni, humanitar və digər əlaqələrin qorunub saxlanması vacibliyindən irəli gələrək bu saziş imzalanıb. Sazişdə beynəlxalq buraxılış məntəqəsi, buraxılış məntəqəsi, dövlət buraxılış məntəqəsi və digər məsələlərə aydınlıq gətirilir. Saziş 10 maddədən ibarətdir. Hesab edirəm ki, Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun gəldiyinə görə səs verməyinizi xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim.

Hörmətli həmkarlar, 5-ci məsələ ilə bağlı mən xahiş edəcəyəm, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri hörmətli Tahir Mirkişili məlumat versin. Buyurun.

T.Mirkişili, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.

Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, hörmətli Ziyafət müəllim də kifayət qədər informasiya verdi. Bizim komitəmizdə baxılan qanun layihəsi bir sazişin ləğv olunması, digər sazişin isə təsdiq olunmasını özündə ehtiva edir. Ləğv edilən saziş 1997-ci ildə Azərbaycan və Gürcüstan hökumətləri arasında standart-

laşdırma, metrologiya və sertifikatlaşdırma sahəsində əməkdaşlıq haqqında bağlanmış sazişdir. Təsdiq edilən saziş isə 2021-ci ilin 29 sentyabrında Azərbaycan və Gürcüstan hökumətləri arasında standartlaşdırma, metrologiya və uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında bağlanmış sazişdir.

Bu sazişin əsas məqsədi dövlətlərarası iqtisadi maraqları rəhbər tutaraq ticarətdəki texniki maneələrin aradan qaldırılmasına xidmət edir. Digər tərəfdən, sazişə görə tərəflər mövcud standartlaşma sistemlərini, verilmiş sertifikatları və sınaq testlərini qarşılıqlı şəkildə tanıyır, standartlarına uyğunlaşdırılması üzrə əməkdaşlıq edəcəklər. Xatırladım ki, 2021-ci ildə Azərbaycanın Gürcüstana ixracı 661 milyon dollar, Gürcüstanın Azərbaycana ixracı isə 102 milyon dollar olmuşdur. Məhz xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafının dinamikliyi və sahibkarların əlavə xərclərdən azad edilməsi baxımından saziş kifayət qədər əhəmiyyətlidir. İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi bu sazişi müzakirə edərək, təsdiq olunması üçün Milli Məclis üzvlərindən xahiş edir. Minnətdaram. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

Səməd müəllim, hər iki məsələyə sizdə də baxılıb. Xahiş edirəm, komitənin rəyini bildirin.

S.Seyidov. Hörmətli xanım sədr, mən həm Ziyafət müəllimə, həm də Tahir müəllimə minnətdarlığımı bildirim. Hər iki qanun layihəsi haqqında ətraflı məlumat verildilər. Biz də komitədə eyni şəkildə bu məsələləri müzakirə edib və müsbət rəyimizi bildirmişik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Bir nəfər çıxış etmək istəyən var. Siyavuş müəllim, düşünürəm, hər iki məsələ ilə bağlı bir yerdə. Necə?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. 4-cü məsələ ilə bağlı kiçik bir çıxışım var. O da ondan irəli gəlir, bilirsiniz ki, bizim Gürcüstanda xeyli sayda həmvətənlərimiz yaşayır. Onların gəliş-gedişi, doğrudan da, bu sərhəd məsələsi çox ciddi bir məsələdir. Burada daha çox sərhəd məntəqələrinin, ayrı-ayrı sərhəd-keçid məntəqələrinin olması vacib şərtlərdən biridir. İndi müqavilədə də öz əksini tapıb. Çünki vətəndaşın, ondan sonra nəqliyyat vasitələrinin keçməsi, yükdaşımaları var. Bunun hamısını bir yerə yığanda vətəndaşlar üçün çox çətinlik yaranır və bizim həmvətənlərimiz məcbur qalırlar, saatlarla orada gözləsinlər.

Azərbaycanın sərhəd bölgəsinə nəzər salsaq, bir çox yerlərdə bizim Gürcüstanla sərhədimiz var. Bunları təkmilləşdirmək olar ki, böyük proseslərin hamısı təkcə Qazaxda deyil, eyni zamanda, Zaqatalada, Ağstafada da, başqa yerlərdə də keçirilsin ki, insanlar oradan gedib-gəlsinlər. Eyni dövlətdən eyni dövlətə gedib-gəlirlər. Başqa bir variant yoxdur. Ona görə də bu sərhəd məntəqələrinin çoxlu sayda açılışı vətəndaşların gediş-gəlişinə köməklik göstərir.

Digər tərəfdən, həm də turizmlə bağlı Azərbaycan vətəndaşları Gürcüstanla səfər edirlər. Eyni zamanda, qeyd etmək istərdim ki, orada biletlərin ucuz olması ilə əlaqədar bir sıra xarici ölkələrə uçmaqdan ötrü də Azərbaycan vətəndaşları bu gün Gürcüstan ərazisindən istifadə edirlər. O baxımdan da mən hesab edirəm ki, bunun yüngülləşdirilməsi çox təqdirəlayiqdir.

İndi hörmətli Ziyafət müəllim qeyd elədi. Mən hesab edirəm ki, bunun sayını daha çox artırmaq lazımdır ki,

digər ölkələrlə də bu vacibdir. İndi İranla bağlı qərar qəbul olundu ki, Zəngəzurdan yeni körpülər salınsın və sair. Başqa ölkələrlə də bu sərhəddən, Rusiyanın özü ilə indi günün birinci hissəsində qeyd olundu ki, 10 min adam qalib Xaçmazda. Qusarda da bizim onlarla sərhədimiz var. Başqa yerlərdə də var. Hər bir istiqamətdən bu sərhədlər açılmalıdır ki, bunların hamısı gedib bir nöqtəyə toplanmasın. İndi şərait var və bu şəraitdən istifadə etmək lazımdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, beləliklə, biz səsverməyə keçirik və xahiş edirəm, gündəliyin 4-cü məsələsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.16 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

İndi isə xahiş edirəm, 5-ci məsələyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.17 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə biz 6-cı məsələyə keçirik. Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, Ulu Öndər Heydər Əliyevin xidmətləri sayəsində 1994-cü il sentyabrın 20-də “Əsrin müqaviləsi” ilə həyata keçirilməyə başlanmış neft strategiyası Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. İndiyədək müxtəlif neft şirkətləri ilə 40-dan çox kontrakt bağlanmışdır və bu kontraktlar Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafına böyük töhfə vermişdir. İndi biz bu qəbildən olan növbəti bir kontraktı – Buzovna-Maştağa, Qala və Zirə neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpası və işlənməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə “GL International LTD” MMC arasında Risk Xidmət Sazişini müzakirə edəcəyik. Onu da qeyd edirəm ki, məsələ ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin vitse-prezidenti cənab Yaşar Lətifov, SOCAR Upstream MMC-nin icraçı direktorunun birinci müavini cənab Namiq Əmiraslanov, icraçı direktorun müavini cənab Davud Yaqubov və həmin cəmiyyətin əməkdaşı cənab İlqar Şirinov iclasımıza dəvət olunmuşlar. Biz onlara “xoş gəlmişsiniz” deyirik.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri hörmətli Sadiq Qurbanova söz verirəm. Sadiq müəllim, buyurun.

S.Qurbanov, Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri.

Təşəkkür edirəm, dəyərli Sahibə xanım. Əvvəla, mən də deputat həmkarlarımdan Sizin uğurlu xarici səfərinizlə bağlı təbriklərinə qoşuluram. Hesab edirəm ki, bu, parlamentimiz adına və cənab Prezidentimizin yürütdüyü xarici

siyasətə bir dəstək idi. Daha böyük uğurlara Sizin tərəfinizdən imza atılsın.

Bugünkü təqdimatımıza keçirəm. Dəyərli Sahibə xanım, hörmətli deputatlar və media nümayəndələri! İcazənizlə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 11 mart tarixli 1/93 nömrəli məktubu ilə Milli Məclisə daxil olmuş Azərbaycan Respublikasında Buzovna-Maşağa, Qala və Zirə neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpa və işlənməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə “GL International LTD” MMC arasında Risk Xidmət Sazişinin qəbul və təsdiq edilməsi, həyata keçirilməsinə icazə verilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının qanun layihəsini sizə təqdim edirəm. Nəzərinizə çatdırım ki, bu layihə komitəmizdə aidiyyəti strukturların nümayəndələrinin iştirakı ilə müzakirə olunmuş və plenar iclasa da tövsiyə edilmişdir.

Əvvəla, onu qeyd edirəm ki, sazişin tərəfləri arasında aparılan danışıqlar nəticəsində sazişin əsas kommersiya prinsipləri və müddəalarına dair müqavilə razılaşdırılmış və imzalanmışdır. Həmin prinsiplər və müddəalar bu sazişin əsasını təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 22 sentyabr tarixli, 2909 nömrəli Sərəncamı ilə SOCAR-a bu sazişi hazırlamaq və onu Azərbaycan Respublikasının adından imzalamaq, həmçinin sazişin qüvvədə olduğu bütün müddət ərzində sazişə aid olan bütün məsələlər üzrə sazişin tərəfi kimi Azərbaycan Respublikasını təmsil etmək səlahiyyəti verilmişdir.

Sazişin tərəfləri, bir tərəfdən, hökumət təşkilatı olaraq dövlət adından çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti, yəni SOCAR, digər tərəfdən isə, podratçı qismində Azərbaycan Respublikasının qanunlarına

əsasən təsis olunmuş və sevindirici haldır ki, Azərbaycanda təsis olunmuş və Azərbaycan şirkəti olan “GL International LTD” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətdir.

Saziş 29 maddədən və 11 əlavədən ibarətdir. Kontrakt sahəsi ayrı-ayrı yataqlardan – Buzovna-Maştağa yataqlarından, burada A, B, C və D hissələri, Qala yatağından – A və B hissələri və Zirə yatağından – A, B hissələrindən ibarət olan vahid bir sahə təşkil edir ki, bunun da ümumi kontrakt sahəsi təxminən 20,5 kvadrat-kilometrdir.

SOCAR blokun sahibi və operatoru olaraq kontrakt sahəsində müəyyən işlər görmüşdür və tərəflər kontrakt sahəsində və ya onun altında təbii halda mövcud olan karbohidrogenlərin hasilatını artırmaq məqsədi ilə blokun bərpası və işlənməsini nəzərdə tutmuşlar. Risk Xidmət Sazişinin imzalandığı tarixdə GL şirkətinin Risk Xidmət Sazişi üzrə hüquq və öhdəlikləri iştirak payının yüz faizi həcmində təsbit edilir.

Sazişin müddəti 2 dövrdən ibarətdir: aralıq dövrü, işlənmə və hasilat dövrü. Aralıq dövrü sazişin qüvvəyə minmə tarixindən başlayır və həmin tarixdən etibarən 24 aylıq müddətdə bitir. Aralıq dövrü podratçının müraciəti əsasında tərəflərin qarşılıqlı razılaşdığı şərt ilə daha da uzadıla bilər. Podratçı aralıq dövrü üçün proqramda nəzərdə tutulmuş minimum məcburi iş proqramını hazırlayır və onu təsdiq olunması üçün SOCAR-a təqdim edir. Minimum məcburi iş proqramına aşağıdakı işlər daxildir: quyu və yataqların elektron məlumat bazasını yaratmaq, yataqların geoloji və hidrodinamik modellərini işləyib hazırlamaq, ehtiyatları qiymətləndirmək və işlənmə variantlarını seçmək, seçilmiş işlənmə layihəsinə uyğun olaraq, ən azı 6 yeni quyunu müasir metodlarla qazmaq və tamamlamaq, ətraf mühitə təsirin müvafiq qiymətləndirilməsini

aparmaq, ən azı 30 quyunu əsaslı təmir etmək, hasil olunan lay suyunun utilizasiyasını və təbii səmt qazının yığılmasını təmin etmək üçün planlar hazırlamaq və həyata keçirmək.

İşlənmə və hasilat dövrü aralıq dövrünün bitməsi ilə və ya SOCAR tərəfindən işlənmə proqramının təsdiq edildiyi tarixdən başlanır. Həmin tarixdən etibarən 25 il müddətində davam edir. Bu dövr SOCAR tərəfindən təsdiq edildiyi halda, zəruri olan müddətə uzadıla bilər. Bu dövrdə podratçı kontrakt sahəsində xam neftin işlənməsi və hasilatı üçün planını, yəni işlənmə proqramını SOCAR-ın təsdiqinə təqdim edir. İşlənmə proqramında SOCAR tərəfindən təsdiqi tarixindən 3 il keçdiyi tarixdən gec olmayaraq, ardıcıl 90 gün ərzində kontrakt sahəsindən xam neftin hasilatının orta sutkalıq səviyyəsini 2021-ci ilin 2 təqvim rübündə orta sutkalıq səviyyəsindən ən azı 1,2 dəfə çoxaltmağa nail olmasını da öz öhdəsinə götürür.

Bununla yanaşı, sazişin müddəalarına əsasən, podratçının yalnız SOCAR-ın əvvəlcədən razılığını aldıqdan sonra kontrakt sahəsində kəşfiyyat işləri aparmaq hüququ vardır. Bu halda kəşfiyyat işləri cari illik iş proqramına daxil edilir və büdcədə əks olunur. Bu cür kəşfiyyat işlərinin nəticəsində karbohidrogenlər kəşf edilərsə, SOCAR və podratçı həmin kəşfin işlənməsinə dair müstəqil kommersiya şərtlərini razılaşdırmaq üçün danışıqlar aparırlar. Podratçı SOCAR-ın struktur vahidi olan Zeynalabdin Tağıyev adına Neft-Qaz Çıxarma İdarəsinin ləğvi zamanı əmək müqavilələrinə xitam verilmiş işçiləri və bütün işçi heyətini qüvvəyə minmə tarixində əməliyyat şirkətinə işə götürür. Neft-qaz əməliyyatlarının aparılması ilə əlaqədar iş yerlərinin Azərbaycan Respublikası vətəndaşları ilə komplektləşdirilməsinə dair ümumi hədəf müəyyənləş-

dirilib ki, bunlar da aşağıdakı kimidir: Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları mühəndis və texniki işçilərin 90 faizini, fəhlə heyətinin isə 95 faizini əhatə etməlidir. Təcrübə göstərir ki, belə layihələrdə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarının sayı birinci gündən başlayaraq göstərilən bu çərçivədən həmişə artıq olur.

Podratçı Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları olan kadrlara neft-qaz əməliyyatları ilə bağlı peşə təlimini, o cümlədən təkrar peşə təlimini təşkil edir. Sözügedən xərclər il ərzində 200 min ABŞ dollarından az olduqda onların əvəzi ödənilmir. Burada xüsusi vurğulamaq istədim ki, müasir dövrdə bu sahədə kadr hazırlığı məsələsi və peşə təlimi öz növbəsində cənab Prezidentimiz tərəfindən aparılan siyasətlə, neft gəlirlərinin insan kapitalına çevrilməsi uğurlu strategiyası ilə eynilik təşkil edir. Siyasətimizin təməlində insan amili dayanıbdır və bir neçə il əvvəl elan edilmiş “Biz neft kapitalını insan kapitalına çevirməliyik” şüarı bu kontraktı öz əksini tapmışdır və bu gün reallaşır. Bunun nəticəsində iqtisadiyyatımızın bütün sahələrində bir canlanma və inkişaf görəcəyik.

Podratçının neft-qaz əməliyyatları məsrəflərinin əvəzini ümumi hasilat həcmindən aşağıdakı qaydada almaq hüququ var:

Birinci növbədə, kompensasiya xam neftinin SOCAR-a verilməsindən sonra qalan ümumi hasilatın həcmindən bütün əməliyyat məsrəflərinin əvəzi ödənilir.

İkinci növbədə, kompensasiya xam neftinin SOCAR-a verilməsindən və podratçının əməliyyat məsrəflərinin ödənilməsi üçün tələb olunan xam neft həcmi çıxarıldıqdan sonra ümumi hasilat həcminin bütün əsaslı məsrəfləri ödənilir.

Kompensasiya xam neftinin SOCAR-a çatdırılmasının

dan və məsrəflərin əvəzinin ödənilməsi üçün karbohidrogenlər çıxarıldıqdan sonra ümumi hasilat həcminin saldosu, yəni bunlar mənfəət karbohidrogenləri adlanır, SOCAR və podratçı arasında aşağıdakı kimi bölünmüşdür. Yəni sırf xalis gəlir 80 ABŞ dollarından az olduqda podratçı ilə SOCAR-ın payı burada 50-nin 50-yə, xalis ixrac dəyəri 80 dollardan yuxarı olduqda isə SOCAR-a 60 faiz, podratçıya isə 40 faiz düşür.

Podratçı SOCAR-a təmənnasız olaraq 25 min ton həcmində kompensasiya xam nefti çatdırılmasını öz öhdəsinə götürür. Qüvvəyə minmə tarixindən etibarən kompensasiya xam neftinə dair ümumi öhdəlikləri tam yerinə yetirənədək podratçı hasil olunan ümumi hasilatın 10 faizini kompensasiya xam nefti kimi SOCAR-a çatdırır. Podratçı birbaşa və yaxud əməliyyat şirkəti vasitəsi ilə Risk Xidmət Sazişindən irəli gələn neft-qaz əməliyyatlarına münasibətdə mənfəət vergisinin ödənilməsi üçün məsuliyyət daşıyır. Yəni vergini də bunlar ödəyəcək.

Neft-qaz əməliyyatları üçün istifadə olunmayan təbii səmt qazı SOCAR-a çatdırılma məntəqəsində pulsuz təhvil verilir. Podratçıya ixtiyar verilir ki, kontrakt sahəsində kəşf olunmuş maye karbohidrogenləri çıxarsın və onlarla birlikdə çıxan təbii səmt qazını satış üçün maye karbohidrogenlərdən ayırmaq məqsədi ilə emal etsin, bir şərtlə ki, belə emal podratçı üçün iqtisadi cəhətdən əlverişli metodlarla aparılsın. Təbii səmt qazından ayrılan və satılan mayələr xam neft sayılır.

Təbii ki, Milli Məclisdə təsdiq edilmiş digər hasilatın pay bölgüsü və ya Risk Xidmət sazişlərində olduğu kimi, bu sazişdə də artıq standart formata düşmüş başqa maddələr də yer tapmışdır. Misal üçün, layihəni idarə edən rəhbər komitənin yaradılması, tərkibi, səlahiyyətləri, səs-

vermə prosedurları, iş qaydaları, podratçı tərəfindən illik iş proqramlarının və bunlarla bağlı illik büdcələrin hazırlanması, razılaşıdırma prosedurları, icrası və icraya nəzarət – bunlar 5-ci və 6-cı maddələrdə öz əksini tapmışdır. Xam neftin qiymətləndirilməsi qaydaları isə 13-cü maddədə öz əksini tapıb.

Hər zaman olduğu kimi, ətraf mühitin qorunması, işlərin təhlükəsiz və müasir standartlara uyğun aparılması, işçilərin təhlükəsizliyinin və sağlamlığının təmin edilməsi və başqa əlaqəli məsələlər 26-cı və əlavə 9-da hərtərəfli açıqlanıb. Əminəm ki, sazişdə təkrar olunan sığorta, məsuliyyət və məsuliyyətin ödənməsi təminatları, fors-major halları, etibarlılıq, hüquq və öhdəliklərin başqasına verilməsi, tətbiq edilə bilən qanun, arbitraj, iqtisadi sabitləşmə, məxfilik və bunlara bənzər məsələləri yenidən qeyd etməyə ehtiyac yoxdur. Bunlar sizə paylanıb və həmin sazişdə öz əksini tapmışdır.

Çıxışımı 2022-ci il martın 28-də cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin “Xızı-Abşeron” Külək Elektrik Stansiyasının təməlqoyma mərasimində investorlarla bağlı dediyi fikirlərlə tamamlamaq istəyirəm. O deyib: “Azərbaycanda xarici investisiyaların qorunması da ən yüksək səviyyədədir. Xarici investorlar yaxşı bilirlər ki, bizim sözüümüz imzamız qədər qiymətlidir və dəyərlidir. Bu möhtəşəm Gülüstan sarayında 1994-cü ildə imzalanmış “Əsrin müqaviləsi” artıq uzun illərdir ki, icra edilir və o müqavilədə bir söz, hətta bir vergül belə dəyişdirilməyib. Bütün digər müqavilələrə, böyük xarici şirkətlərlə imzalanmış müqavilələrə bizim münasibətimiz buna bənzərdir. Ona görə Azərbaycana 10 milyardlarla dollar həcmində xarici sərmayə qoyulub. Bu sərmayə qoyuluşu davam edir”.

Heç şübhəm yoxdur ki, bu saziş də hüquqi qüvvəyə

mindikdən sonra “Əsrin müqaviləsi”ndən bu günə qədər bağlanmış çoxsaylı digər sazişlər kimi, dövlətimizin iqtisadi mənafeələrinə xidmət edəcək.

Sonda danışıqları aparıb, əziyyət çəkən, sazişi hazırlayıb, təqdim edən şəxslərə, qurumlara minnətdarlığımı bildirməyi özümə borc bilirəm. Sazişin tərəflərinə onun icrasında uğurlar arzulayıram. Deputat həmkarlarımı da bu sazişə müsbət səs verməyə çağırıram. Hesab edirəm ki, bu sazişə veriləcək müsbət səsler ölkəmizin inkişafına və cənab Prezidentin iqtisadi, sosial sahədə apardığı siyasətə dəstək kimi qiymətləndirilməlidir. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sadiq müəllim.

Yazılanlar var. Müzakirəyə keçirik. Görürəm, Vahid müəllim, deyəsən, sualınız var. Buyurun, 1 dəqiqə.

V.Əhmədov. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Mənim iki sualım var. Əsas məsələlərə Sadiq müəllim aydınlıq gətirdi.

Birincisi, mən bilmək istərdim ki, işlənən buruqlar ki, orada işlər gedəcək, fəaliyyətdədir, yoxsa bağlı buruqlardır?

İkinci, bu şirkət ki biz burada yazmışıq “GL International LTD” MMC şirkəti, SOCAR həmin şirkətlə müqavilə bağlayır, bu nə şirkətdir, ümumiyyətlə? Bunun maliyyə mənbəyi vardır, yoxdur, dövriyyə vəsaiti varmı, yoxmu, avadanlığı varmı, yoxmu? Bu barədə bizə məlumat verilsin.

Adətən, belə işləri biz həmişə xarici şirkətlərlə bağlarıyıq, çünki əsas məqsəd də Azərbaycana investisiya yatırmaqdan ibarətdir. Mən bilmək istəyirəm, bu şirkət, ümumiyyətlə, nədir, bunun maliyyə mənbəyi, dövriyyə vəsaiti, avadanlığı nədən ibarətdir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Vahid müəllim.

Müzakirələr qurtarandan sonra mən söz verəcəyəm, suallar olsa, xahiş edirəm, cavablandırın.

Vüqar Bayramov. Vüqar müəllim, buyurun.

V.Bayramov. Çox təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli qonaqlar. Hörmətli Sadiq müəllim çox ətraflı məlumat verdi, ona görə mən çıxışımı qısa olaraq daha çox 2 sual üzərində quraçağam.

Əvvəla, qeyd etmək istərdim ki, saziş neft sektorunun inkişafı baxımından vacib sazişdir və xüsusən nəzərə alsaq ki, neft sektorunda ofşor sektorlarla müqayisədə onşor sahələrə investisiyanın cəlb edilməsi, digər ölkələrin təcrübəsi də göstərir, heç də asan deyil. O baxımdan yerli investisiyanın cəlb edilməsi və xüsusi ilə də onşor sahədə neft hasilatının təşkil edilməsi praktik olaraq neft gəlirlərinin artırılmasına imkan verəcək.

Qeyd etdiyim kimi, hörmətli Sadiq müəllim çox ətraflı məlumat verdi, çox təşəkkür edirəm. Praktiki olaraq sazişlə bağlı bütün məqamlar, təbii ki, aydın oldu. Təbii ki, mən 2 suala aydınlıq gətirilməsini xahiş edərdim.

Birincisi, bilmək istəyirəm ki, podratçı şirkətin seçilməsi ilə bağlı hər hansı bir prosedur olubmu və şirkət seçilən zaman hansı meyarlara üstünlük verilib?

İkinci sualım ondan ibarətdir ki, hasilatın pay bölgüsündə burada əsas indikator olaraq məhz neftin dünya bazar qiyməti götürülüb və neftin dünya bazar qiyməti də 80 dollar olaraq götürülüb. Neftin qiyməti 80 dollardan aşağı olanda, bu, Dövlət Neft Şirkətinin daha çox mənfəət əldə etməsinə imkan verəcək, 80 dollardan çox olduqda isə mənfəət bərabər olaraq bölünəcək. Təbii ki, hazırda neftin dünya bazarı üzrə qiyməti yüksəkdir. Amma son 7 ildə

orta qiymət hər barel üçün 56,5 dollar olub. O baxımdan meyar olaraq məhz 80 dolların seçilməsi əsaslandırılıbmı və nə üçün 80 dollar müəyyənləşib. Xüsusi ilə nəzərə alsaq ki, xarici siyasi şoklar aktiv olmasa, o zaman neftin dünya bazar qiyməti növbəti illərdə yüksək olmayacaq.

Amma, bütövlükdə, təbii, Sadiq müəllim çox ətraflı məlumat verdi. Bir daha təşəkkür edirəm. Hörmətli həmkarlarımızı sənədi dəstəkləməyə dəvət edirəm. Çox təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Vüqar müəllim. Bəli, Sadiq müəllim çox ətraflı məlumat verdi. Siz bunu 3 dəfə dediniz. Görək kimin ayrı nə sözü var.

Tahir Kərimli. Tahir müəllim, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli deputatlar. Bir kəlmə mən də qeyd etmək istərdim ki, parlament diplomatiyasının inkişafı təkcə Azərbaycanın və parlamentimizin beynəlxalq aləmdə deyil, həm də xalqın içərisində nüfuzunun artmasına səbəb olmuşdur. Bunu təsdiq edirəm.

Konkretidir. Bu qanun saziş layihəsinin təsdiqidir. Bilirəm ki, Azərbaycan üçün faydalıdır, xeyirlidir. Ancaq bəzi şeyləri demək istəyirəm, dəfələrlə deyirik, qalır. Mən istərdim ki, SOCAR, “GL International LTD” elə adlarını götürək. Bunların hər ikisi Azərbaycanda yaranıb, elədir-mi? İndi burada suallar da oldu. Mən oxuyuram: “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanunu, maddə 56.0.3. “Azərbaycan dilində eynimənəli sözlər və terminlər olduqda başqa dillərdən alınma sözlər”in ifadə edilməsinə yol verilmir.

İndi burada qəribədir. Bizim Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti məfhumumuz var. Bu, aradan çıxıb. Bizdə, qanunvericiliyimizdə də, mən indi oxu-

muram, qanunvericilikdə var ki, Azərbaycanın ədəbi dilində olmalıdır və sair, hamısını burada qeyd etmişəm. SOCAR-ı həm öz içərimizdə beynəlxalq trend etmişik, həm də qanunlarımızda SOCAR kimi təsdiq edirik. Bunun bizim ədəbi dilimizə nə dəxli var? O cümlədən normativ hüquqi aktımıza ziddir. Qəşəng səslənir? Mənim başım çıxmır bu nədir. Yaxud “GL International LTD” – o nə təşkilatdır? Kimdir, nəyə baxır, onunla müqavilə bağlayırıq? Yenə deyirəm, vacibdir, olsun.

Zelenski o gərginliyin içərisində müraciət edir ki, Kiyevə Kiev de, Xarkova Xarkiv de. Biz hər yerdə Bakı, Bakı deyirik, üstəlik də Dövlət Neft Şirkətinin də adını etmişik SOCAR. Biz özümüz də təsdiq edirik. Axı, bu, dövlət dilində deyil, dövlət dilinin normalarına uyğun tərtib edilməyib. 7 ildir bura gəlirik, hər dəfə eyni söhbətlər olur.

İndi mən istəyirəm başqa məsələyə keçəm, vaxtınızı almaq istəmirəm. Yenə onu deyim, bu sözü də deyirik burada, misal üçün, o vaxt hərbi doktorantura, adyunktura, nə qədər özümüzü öldürdük, qəbul etdilər. Körpələr evlərinə təhsil müəssisəsi adı qoydular, bu gün də təhsil müəssisəsidir, bir yaşlı uşaqlar təhsil müəssisəsində. Nə bilim, mediasiya, dedik, barış məhkəməsi, qəbul edən olmadı. Bəxtiyar Vahabzadə şer ilə deyirdi, “əvvəl rusca idi, indi ingiliscə qoyuruq”. Bütün millətlərin dilinə hörmətimiz var, bir öz dilimizdən başqa. Mənim özümün dövlət dilim var, ədəbi dilim var. Bunun içərisində oxuduğun bir kəlməni başa düşə bilmirsən. Halbuki qanun yazır, sadə, ədəbi dildə olmalıdır.

Yaxud burada, bax, indi əvvəllər də dəfələrlə söhbət olub, yenə deyirəm, qəbul olunsun, mən etiraz etmirəm. Amma götürüb yazır, həm qərar layihəmizdə, həm də sazişin özündə var ki, bu qanun Milli Məclisin qərarı ilə

qəbul edildikdən sonra özündən sonra gələn qanun və digər normativ aktlardan üstünlük təşkil edir. Əvvəla, Milli Məclisin qərarı qeyri-normativ sənəddir və birbaşa qanunda yazır ki, qeyri-normativ hüquqi akt normativ hüquqi akt əsasında yazılmalıdır. Biz isə qeyri-hüquqi normativ akt ilə normativ aktın hüquqi statusunu müəyyən edirik. Bu qanun rəhbər tutulmalıdır.

Üstəlik, ən böyük dəhşət odur ki, dəfələrlə demişəm, deməyə də bilmirəm, təkrardır, adam nə qədər təkrar deyər. Deməli, həmin “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununun 10.5-ci maddəsində yazılır ki, “Yeni normativ hüquqi akt eyni məsələ üzrə həmin dövlət orqanı tərəfindən əvvəllər qəbul edilmiş normativ hüquqi akta münasibətdə daha yüksək hüquqi qüvvəyə malikdir”.

İndi sabah mən yeni qanun qəbul etsəm, burada axı, yazılır ki, o özündən sonrakından üstündür. Bu, Konstitusiyaya aktına ziddir axı. Adam bunu nə qədər deyər? O vaxt da mən deyirdim.

Yaxud indi vaxtım azdır, qoy deyim. Əvvəla, mən Azərbaycan təşkilatını niyə Albertanın, İngiltərənin qanunu ilə mühakimə edirəm ki. Albertanın qanunları ilə, nə bilim, mən arbitraj məsələlərini, İngiltərəni... Vallah, buna bir izah lazımdır axı. Mən xahiş edirəm, buna cavab verilsin. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

İltizam Yusifov. İltizam müəllim, buyurun.

İ. Yusifov. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli deputat həmkarlarım, media təmsilçiləri! Azərbaycan Respublikasında Buzovna-Maştağa, Qala və Zirə neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpa və işlənməsi ilə əlaqədar Risk Xidmət Sazişini mən birmənalı olaraq dəstəkləyirəm. Ümumiyyətlə, məlumat üçün deyim ki, bu saziş formatı

artıq uzun müddətdir Azərbaycanda uğurlu tətbiq edilir. Əsası Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilən Azərbaycanın neft strategiyasının ruhuna tamamilən uyğundur. Bu gün Azərbaycanın təkcə quruda yerləşən neft yataqlarında bu formatda 10-dan artıq əməliyyat şirkəti çox uğurla fəaliyyət göstərir.

Sazişlə bağlı qısaca bir fikrimi bildirəcəyəm. Bir az da neftçi kimi danışacağam. Əslində, sözügedən yataqlar 100 ildən artıq neft hasil edilməsinə baxmayaraq, rəsmi olaraq keçən əsrin 30-40-cı illərindən etibarən işlənməkdədir. Bu gün bu yataqlar işlənmənin 4-cü mərhələsindədir. Bu isə, məlumat üçün deyim ki, neft yataqları üçün sonuncu mərhələ hesab edilir. Bundan əlavə, yataqlarda sulaşma faizi 96 faizə yaxındır. Bu da çox kritik bir həddir. Onu da qeyd edim ki, neft yataqları üçün 98 faiz sulaşma, ümumiyyətlə, rentabelli sayılmır. Yataqlardan hasilatın təbii düşmə tempi bu gün illik təxminən 16 faizə yaxındır. Bu, böyük rəqəmdir. Bu o deməkdir ki, artıq yaxın 4-5 ildə, maksimum 6 ildən sonra bu yataqların istismarı dayandırılmalıdır. Bu o deməkdir ki, yataqda bərpa və hasilat işləri böyük xərc, ümumiyyətlə, uzunmüddətli investisiya qoyuluşu tələb edir. Yəni bu yataq bu gün riskli sahədir. Ona görə də saziş elə Risk Xidmət Sazişi adlanır.

Bundan əlavə, sazişin adına bir də fikir verək. Yataqların daxil olduğu blokun bərpası və işlənməsi. Yəni yataqlar əvvəlcə istər avadanlıq, istər infrastruktur, istərsə də fəaliyyətsiz quyu fondunun aktiv edilməsi baxımından bərpa olunmalı, sonra isə işlənməli və hasilatla məşğul olunmalıdır.

Bu tip sazişlə fəaliyyət göstərən əməliyyat şirkəti formatında təcrübəsi olan birisi kimi, bu sazişin bir neçə əsas özəlliyini qeyd etmək istəyirəm. Birincisi, sazişin ən

önəmli cəhəti yataqların bərpası və işlənməsi üçün investisiya qoyuluşudur. Mən bundan əvvəl qeyd etdim ki, yataq riskli sahədir, böyük xərc və uzunmüddətli investisiya qoyuluşu tələb edir. İkincisi, saziş hasilatın 1,2 dəfə artırılmasını nəzərdə tutur. Əslində, bu cür yataqlarda hasilatı sabit saxlamaq özü böyük xərc tələb edir. Mən qeyd etdim ki, yataqda hasilatın təbii düşmə faizi çox böyükdür. Yəni yataqda geoloji texniki tədbirlər, qazma işləri, yeni texnologiyaların gətirilməsi və avadanlıqların alınması üçün böyük xərc tələb olunur. Üçüncü, əsas məqam, kadr və peşə hazırlığına investor tərəfindən ildə 200 min dollara qədər əvəzi ödənilməyən xərcin qoyulması. Məlumat üçün deyim ki, bu formatda işləyən əməliyyat şirkətlərində kadr və peşə hazırlığı ilə yanaşı, iş yerləri və işçilərin iş şəraiti də müasir standartlar səviyyəsində qurulur.

Digər mühüm məqamlar isə mülkiyyət hüququnun Dövlət Neft Şirkətinə məxsus olması, çıxarılan təbii səmt qazının pulsuz olaraq SOCAR-a verilməsi, kontrakt sahəsində ekoloji durumun yaxşılaşdırılması və ətraf mühitin mühafizəsinə yüksək diqqət və sair qeyd edə bilərəm.

Bundan əlavə, bu sazişin fəaliyyət dövründə yaradılacaq əməliyyat şirkətinə müstəsna olaraq neft-qaz əməliyyatları aparmaq hüququnun verilməsi, hesab edirəm ki, bizim iqtisadiyyatımızda digər xidmət sahələrinin də inkişafına dəstək verəcəkdir. Mən hesab edirəm ki, bu saziş də bizim növbəti uğurlu bir layihə olaraq Azərbaycanın neft sənayesinə, Azərbaycan iqtisadiyyatına və Azərbaycan xalqına uğurla xidmət edəcəkdir. Sazişin lehinə səs verəcəyəm və deputat həmkarlarımı da buna dəvət edirəm. Sağ olun, təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Asim Mollazadə. Asim müəllim, buyurun.

A.Mollazadə. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli millət vəkilləri, yenidən Azərbaycanda neft sahəsində sazişin imzalanması, əslində, böyük bir siyasi mahiyyətə malikdir. Azərbaycan öz neft strategiyasını davam etdirir. Azərbaycan yenə də dünyanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayacaq.

Burada mən istərdim, iki məqama diqqəti xüsusi cəlb edim. Birincisi ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın köhnə neft yataqlarını yenidən bərpa edərək, tam istifadə etməsi üçün yeni texnologiyalara ehtiyac var. Bu kontrakt da, əslində, yeni texnologiyalarla köhnə quyular üzərində iş aparmaqdan söhbət gedir. İkinci məqamı qeyd etmək istərdim ki, bu kontrakt, əslində, Azərbaycan şirkəti ilə imzalanır. Bu şirkətdə çalışan azərbaycanlılar son 30 ilə yaxın müddətdə Azərbaycanın beynəlxalq şirkətlərlə əməkdaşlığı nəticəsində yeni texnologiyaları mənimsəmiş, yüksək texnologiyalarla iş qabiliyyətinə malik olan insanlardır. Mənə elə gəlir ki, bu, öz-özlüyündə gələcəkdə Azərbaycanın, Azərbaycan şirkətlərinin dünya neft-qaz, enerji sistemində işlərə cəlb olunması üçün gözəl bir təcrübədir. Bunlar çox mühüm məqamlardır.

Eyni zamanda, bu kontrakt da gələcəkdə ikinci hissə də nəzərdə tutulur. Söhbət ondan gedir ki, uzun illərdir, sovet dövründə, hətta ondan qabaq Azərbaycanda istismar olunan yataqlar Azərbaycanın ətraf mühitinə böyük zərbə vurur. Biz elə Abşeron yarımadasında hətta radon saçan, yəni radiasiyaya malik olan bu gölləri görəndə anlayırıq ki, sovet imperiyasından sonra biz ətraf mühiti bərpa etmək üçün hələ böyük işlər görməliyik. Onun üçün bu işlərə də, yəni köhnə quyularla olan işlərdə istifadə olunan

suların təmizlənməsinə çox ciddi diqqət yetirilməlidir. Həm bizim müvafiq komitə, həm Azərbaycanın ictimaiyyəti, həm də qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən. Çünki köhnə quyularda istifadə olunan sular çox təhlükəlidir və onlar təmizlənməlidir. Çünki siz baxsanız, bu sadalanan bölgələr, Buzovna, Qala, Zirə, bunlar Azərbaycanın gələcək kurort zonalarıdır. Yəni çox mühüm bölgələrdir və bu bölgələrdə ətraf mühiti qorumaq çox zəruridir. Onun üçün mən istərdim ki, bu kontrakt üzərində hər zaman diqqət olsun və bu diqqət ilk növbədə məhz ətraf mühiti qorumaq istiqamətində müvafiq işlərin səviyyəsi ilə bağlıdır. Mən düşünürəm ki, Azərbaycan ictimaiyyəti və aidiyyəti qurumlar bu prosesdən öz diqqətlərini əsirgəməyəcəklər. Çox sağ olun. Kontrakt mühüm kontraktdır və onu dəstəkləməyə çağırıram.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Rauf Əliyev.

R.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri. Mən də hesab edirəm ki, çox vacib sazişdir. Sadiq müəllim geniş, ətraflı məlumat verdi. Bu yataqlar – Buzovna, Qala, Zirə, bunlar hamısı mənim seçildiyim Xəzər rayonunda yerləşir və mən hər bir yataqda olmuşam. Həqiqi mənada, burada da vurğulandı, bu yataqlar keçən əsrin 30-cu, 40-cı illərindən istismar edilir və təbii ki, çoxlu problemlər var. Amma hesab edirəm ki, bu saziş həyata keçiriləndən sonra bir neçə problem öz həllini tapacaq.

Birincisi nədir? Əlavə investisiya qoyulması hesabına hasilatın artırılması, uzun illərdən bəri yaranmış bəzi ekoloji problemlərin həll edilməsi. Buraya nə daxildir? Neftlə çirklənmiş torpaqların təmizlənməsi, qrunt sularının üzə çıxması ilə əlaqədar yaranmış gölməçələrin ləğv edil-

məsi. Eyni zamanda, bir problem də var, bu yataqların ərazisində əhali qeyri-qanunu tikintilər aparıb və bu saziş də ona kömək edəcək ki, sənədləşdirmə ilə bağlı məsələlər öz həllini tapacaq. Mən hesab edirəm ki, çox vacib sazişdir, buna səs verəcəyəm və həmkarlarımı da buna dəvət edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Rauf müəllim.

Hörmətli həmkarlar, çıxış edənlərin siyahısı bitdi. Sadiq müəllim, burada bir neçə məsələlərə münasibət bildirildi, suallar oldu. Buyurun.

S.Qurbanov. Çox sağ olun. Dəyərli Sahibə xanım, bəli, burada suallar oldu. Mən istəyirəm, bir neçəsini, bildiklərimi cavablandırım, əgər əlavə sual olarsa, burada Dövlət Neft Şirkətinin işçiləri və rəhbər vəzifəli şəxslər də var, yəqin ki, əlavə edərlər.

Birinci, Vahid müəllimin sualına cavab vermək istəyirəm. “GL International LTD” MMC şirkətinin fəaliyyəti varmı? Təbii, Kürsəngi, Qarabağda artıq bu şirkət işləyir, orada fəaliyyəti var və sazişdə nəzərdə tutulur ki, bu, əməliyyat şirkəti olacaq və bütün digər şirkətlər kimi, onların da alınan hər bir inventarı SOCAR-ın balansında olacaqdır. Onun maliyyə mənbəyi haqqında bayaq çıxışımın əvvəlində də dedim, artıq müqavilə bağlanılıb, razılaşmalar var. Hər halda bu müqavilə bağlananda bununla bağlı digər məsələlər, beynəlxalq tələblər var, yəqin ki, onlar SOCAR tərəfindən araşdırılıb və hər halda, istənilən şirkətlə deyil, tanınmış şirkətlə müqavilə bağlayır.

İkinci əsas məsələ ondan ibarətdir ki, bu bizim yerli şirkətdir. Onlara gələcəkdə uğurlar arzulayırıq, çünki artıq ikinci yataqda işləyir, bu, üçüncü olacaq.

Bununla bağlı İltizam müəllimə təşəkkür edirəm, o sualdan sonra izahat verdi ki, burada 90 faizdən yuxarı su

payı var. Yəni investisiya qoyulmasa, bu yataq 3-4, uzaq-başı 5 ilə məhv olacaq. Artıq burada 30 il nəzərdə tutulur, 25 il müddətində və daha sonra uzadıla biləcək, o yataqların aşağıda nəyi var işlənəcək, çıxarılacaq. Dünyadakı bu alternativ və bərpa olunan enerjiyə bu qədər pullar ayrılır. Təkcə bu il ərzində 450 milyard Amerika Birləşmiş Ştatları dollarından çox dünyada bu sahəyə vəsait ayrılıb və bu o deməkdir ki, 2030-cu ildən sonra bütün maşın istehsal edən firmalar benzini dayandırıb yeni formada, yəni elektrik enerjisi ilə hərəkət edən maşınlarla çevirəcəklər. Ona görə də bir çox sahələrdə bu enerjide payı olan bizim neftin dəyərini bu gün qiymətləndirməliyik. Sevindirici hal odur ki, yenə deyirəm, öz şirkətlərimiz idarə edəcək. Burada, səhv etmirəmsə, təqribən 1200 nəfər, – səhvim varsa düzəltsinlər, mən Dövlət Neft Şirkətində çalışdığım üçün deyirəm, – işçi var, bunların məşğulluq problemi həll olunacaq. Biz Milli Məclisdə dəfələrlə peşə təlimi və peşə yönümlü kursların açılması ilə bağlı məsələ qaldırmışdıq, onların maliyyələşdirilməsinə 200 min dollar pul ayrılır. Bunların hamısı, mənə elə gəlir ki, Azərbaycanın uğuru sayılmalıdır.

Podratçı şirkətin seçilməsi ilə bağlı indi dedik və Vüqar müəllimin sualı var idi ki, 80 dollar hansı meyarlarla götürülür. Bu sazişin adı risk sazişidir. Yəni bu risk sazişi olmaqla onu göstərir ki, Azərbaycan tərəfi və dövlət adından SOCAR bu layihəyə bir manat olsun belə pul qoymur. Lakin biz burada gəlir götürürük. Əgər belə bir imkan varsa, bunu niyə etməyək? Çünki digər yataqlarımız var, biz digər vəsaitlərimizi onların işlənməsinə sərf edə bilərik. 80 dollar isə bugünkü beynəlxalq, dünya bazasında satış qiymətinə uyğundur, onun məsrəfləri, nəqliyyat xərcləri çıxıldıqdan sonra əldə olunmuş xalis gəlir nəzərdə

tutulur. Bəli, bu gün qiymət qalxıb, amma ondan əvvəl qiymət aşağı idi. Yəni biz bunu uzun müddətə bağladığımız üçün istənilən halda bu da çox sərfəli və ədalətli bölüşdürmədir.

Tahir müəllimin sualına cavab vermək istəyirəm. Əslində, bu sual daha çox hüquqi məsələlərə aid oldu və burada sizə paylanan variantda da SOCAR mətərizədə yazılıb. Yazılıb “Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR)”. Amma şirkət adları tərcümə edilmir. Yəni biz beynəlxalq aləmə bu adla çıxmışıq. Təsəvvür eləyin, İngiltərədə və digər yerlərdə bunu beynəlxalq neft şirkəti adı ilə yox, SOCAR adı ilə tanıyırlar. BP var, nə bilim, Star Oil var. Bu da SOCAR-ın adı, brendidir. Mənə elə gəlir ki, bu da tərcümə olunmur.

Asim müəllimə də, Rauf müəllimə də dəstəkləri üçün “çox sağ ol” deyirəm, təşəkkür edirəm. Rauf müəllimin də həmişə Milli Məclisdə qaldırdığı problem var idi, evlərə dolan su ilə bağlı, sakinlər evlərə girə bilmirdilər. Yəqin ki, bu saziş imzalanandan sonra Rauf müəllimin də qaldırdığı bu məsələlər öz həllini tapacaqdır.

Yəni suallar ətrafında bu qədər. Bəlkə suallara əlavə cavab vermək istəyən varsa...

Sədrlik edən. Sadiq müəllim, çox sağ olun.

Bizim qonaqlarımızdan kimsə çıxış etmək istəyirmi?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yaşar müəllim, buyurun.

Y.Lətifov, *Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin vitse-prezidenti.*

Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Suallara və maraqlarınıza görə təşəkkür edirəm. Çalışıb sualları bir-bir cavablandıracam. Quyu fonduna gələndə, səsəndirildiyi kimi, 1932-ci ildən bu yataqlar, Buzovna yatağı işlənmə-

dədir, maksimum quyu fondu 1950-ci illərdə 1200-dən ibarət idi. Ümumiyyətlə, bu kontrakt sahəsində 2000-ə qədər quyu qazılmışdı. Ancaq indiki halda yanvarın 1-nə quyu fondu 142 quyudan ibarətdir.

İkinci sual “GL International LTD” MMC ilə əlaqədardır. Bu, 2019-cu ildə Azərbaycanda təsis edilmiş özəl neftçixarma şirkətidir. Şirkət özündə kollektiv təcrübə, səriştə, neft-qaz sahəsinə aid olan xüsusi idarəçilik, bilik və bacarıqları cəmləşdirir. Əməkdaşları uzun müddət Azərbaycan, Böyük Britaniya, Şimal dənizi, İraq, Misir, ABŞ daxil olmaqla beynəlxalq neft-qaz sənayesində çalışaraq nüfuz, xüsusi ilə köhnə yataqların işlənməsində müvəffəqiyyətli nəticələr qazanıb. Beləliklə, SOCAR-ın müasir tələblərə və rəqabətə davamlı işlərinə, xidmətlərinə aid olan tələblərinə cavab verir.

Seçim meyarlarına gələndə, Sadiq müəllim burada səsləndirdi, “GL International LTD” MMC şirkəti Azərbaycanda yeni şirkətdir. Bir neçə ay bundan öncə Salyan Həsilat Pay Bölgüsü Sazişi çərçivəsində Çinin “CNPC” şirkəti rəqabətli şəkildə öz payını “GL International LTD” MMC-yə satmağa üstünlük vermişdi. Fakt olaraq bu şirkət bununla da öz rəqabətliyini təsdiqləmişdi.

80 dollara gələndə, bunu qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə, biz hesab edirik, bu, böyük bir nailiyyətdir. İqtisadi qərarlar müəyyən iqtisadi və maliyyə modellərinin əsasında qurulur. Bildiyimiz kimi, son illər neftin qiyməti ilə bağlı qərarlar verilib, dünya bazarında qiymətin əsasında 40-50, indi artıq 60 dollar. Burada isə 80 dollar səviyyəsi müəyyənləşdirilib və SOCAR hesab edir ki, bu, iqtisadi baxımdan ədalətli bir səviyyədir. Bildiyimiz kimi, bu gün neftin qiyməti 100-120 dollar arasındadır. Ancaq 1-2 il bundan öncə bu qiymət neqativ səviyyədə idi. Eyni

zamanda, nəzərə alaraq ki, bizim büdcəmizdə də neftin qiymətinin səviyyəsi, 40, 50, 60 dollar səviyyəsindədir, burada 80 dollar götürülməsi bizim maraqlarımıza tam cavab verir.

Ada gələndə, SOCAR-la “GL International LTD” MMC arasında hasilatın pay bölgüsü, ya da Risk Xidmət Sazişi çərçivəsində SOCAR bir tərəfdən sifarişçi, dövləti təmsil edən təşkilat kimi iştirak edir, ancaq o biri tərəfdən SOCAR-ın ortaqlar neft şirkətləri də bu layihələrdə podrat tərəflər kimi təmsil olunub. AÇQ layihəsində Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti daxilində 25 faiz paya malik olan SOCAR-ın ortaqlar neft şirkəti fəaliyyət göstərir. Şahdəniz yatağında 16 faiz paya malik olan ortaqlar neft şirkəti, “Total”la birlikdə Abşeron yatağı çərçivəsində hasilat pay bölgüsündə 50 faiz paya malik olan SOCAR-ın ortaqlar neft şirkəti fəaliyyət göstərir. Bütün bu ortaqlar şirkətləri SOCAR Upstream Menecment LTD şirkəti təmsil edib ki, artıq bizim xarici tərəfdaşlarla münasibətləri tənzimlənən bir təşkilatdır. Bunun adı da SOCAR Upstream International LTD kimi səsəndirilir.

Mənə elə gəlir ki, bütün suallara cavab verdim. Bir də istərdim ki, fürsətdən istifadə edərək, SOCAR-ın portfoliosuna aydınlıq gətirim. Bildiyiniz kimi, buraya strateji əhəmiyyətli ehtiyatlara malik olan yataqlarla birlikdə tükənmiş, çətin çıxarıla bilən ehtiyatlarla müşahidə edilən yataqlar da daxildir. Bu yataqlarda hasilatın stabil saxlanması və artırılması, eyni zamanda, fəaliyyətin dayanıqlılığını təmin etmək üçün vəsait tələb edən, ancaq SOCAR-ın ümumi strategiyası, investisiya baxımından o qədər də maraqlar kəsb etməyən yataqların kənar podratçı tərəflərin xüsusi rejimli risk xidməti sazişləri çərçivəsində işlənməsinə üstünlük verilir. Bunun da əsasında SOCAR

tərəfindən əlavə investisiya riskini yaratmadan hasilatın artırılması, fəaliyyətin dayanıqlılığının təmin olunması, vətəndaşlarımızın iş yerləri ilə təmin olunması və sosial problemlərinin həll olunması üçün məqsədmüvafiq ekosistem və biznes mühiti yaradılır. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Yaşar müəllim.

Hörmətli həmkarlar, çıxışlar başa çatdı, suallara da cavab verildi. İndi isə xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.06 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə iclasımızda iştirak etdiklərinə görə qonaqlarımıza da təşəkkür edirik və onları hörmətlə yola salırıq. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti 4 məsələsi ikinci oxunuşda olan qanun layihələridir. Gündəliyin 7-ci və 8-ci məsələləri cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və mahiyyətə də bir-birinə bağlı olan qanun layihələridir. Gündəliyin 7-ci məsələsi “Lisenzialar və icazələr haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, 8-ci məsələ isə “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Ona görə də mən hörmətli Tahir Mirkişilidən xahiş edəcəyəm ki, Tahir müəllim, həmişə olduğu kimi, 2

layihə haqqında birgə məlumat verin, müzakirələr bir keçiriləcək, səsvermə ayrı. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, xatırladım ki, hər iki layihə ikinci oxunuş üçün sizə təqdim olunub. Birinci oxunuşda mənim tərəfimdən bu layihələr haqqında kifayət qədər məlumat verilmişdi. Xatırlatmaq istərdim ki, bizim qəbul etdiyimiz “Media haqqında” Qanundan sonra media sahəsində olan fəaliyyətin təsnifatında müəyyən dəyişikliklər olmuşdur. Belə ki, məsələn, əvvəlki versiyada Teleradio yayım fəaliyyəti, bundan sonra Audiovizual media fəaliyyəti kimi əks etdirilmişdir. İndiyə qədər “ümumrespublika yayımı” sözü bundan sonra “ümumölkə yerüstü televiziya yayımçısı” kimi sözləri ilə əvəz olunmuşdur. Bir çox sözlər çıxarılmış, bir çox sözlərdə isə dəqiqləşdirmələr aparılmışdır.

Bildiyiniz kimi, media fəaliyyəti istənilən halda lisenziyalaşdırılan fəaliyyət növləri siyahısına daxil olduğu üçün dəyişdirilmiş bu təsnifat həm də “Lisenziyalar və icazələr haqqında” Qanunda dəyişiklik etmək zərurəti yaratmışdır. Sizin diqqətinizə təqdim edilmiş qanun layihəsi dəyişdirilmiş bu təsnifatın “Lisenziyalar və icazələr haqqında” Qanunda da öz əksini tapmasına gətirib çıxarmışdır.

Hörmətli xanım sədr, 8-ci məsələ isə yenə məhz bundan irəli gələn bir məsələdir. Burada isə artıq həmin yeni təsnifat üzrə dövlət rüsumlarının müəyyən olunması ilə bağlı yeni cədvəlin təqdim olunmasıdır. Xatırlatmaq istərdim ki, demək olar, əksər sahələrdə rüsumlar olduğu kimi qaldısa, bir sahədə ümumölkə yerüstü televiziya yayımçısının fəaliyyət növündə lisenziyanın həcmi cənab Prezidentin təşəbbüsü ilə 50 mindən 5 min manata qədər endirilmişdir. 10 dəfəyə qədər olan bu endirim dövlətin bu

sahəyə, mediaya olan dəstək siyasətinin çox mühüm göstəricilərindən biridir.

Həmkarlarım birinci oxunuşda layihələri dəstəkləyiblər. İkinci oxunuşda da dəstəkləmələrini xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihələri, dediyim kimi, ikinci oxunuşdadır. Ona görə biz əvvəlcə bunları əsas kimi qəbul etməliyik. Ona görə, xahiş edirəm, indi 7-ci məsələnin, yəni “Lisenzialar və icazələr haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.10 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

Xahiş edirəm, növbəti, 8-ci məsələnin, qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.10 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də əsas kimi qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyən, görürəm ki, yoxdur. Ona görə də, hörmətli həmkarlar, mən ikinci oxunuşda qanun layihələrini, həmişə olduğu kimi, əvvəlcə maddələr üzrə, sonra isə bütövlükdə səsə qoyacağam.

İndi isə 7-ci məsələ. “Lisenzialar və icazələr haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini maddələr üzrə səsə qoyacağıq. Kiçik bir layihədir, 1 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, bu maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.11 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Maddələr üzrə qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.11 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, ikinci oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə növbəti 8-ci məsələ. Bu qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir. Ona görə, xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.12 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

1-ci maddə qəbul edildi.

İndi isə 2-ci maddəyə, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.12 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

2-ci maddə də qəbul edildi.

İndi isə qanun layihəsini mən bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.12 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 9-cu məsələsinə keçirik. Bu məsələ “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün, Tahir müəllim, mən yenə də Sizdən xahiş edirəm, buyurun, məlumat verin.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, dövlət əmlakının özəlləşməsindən daxil olan vəsaitlər dövlət büdcəsi kəsirinin bağlanması da çox mühüm rol oynayır. Möhtərəm cənab Prezidentin 2020-ci ildə imzaladığı fərmanın 13.3-cü bəndinə görə dövlət əmlakının özəlləşməsindən daxil olan vəsaitin 25 faizi İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Xidmətinin hesabına keçirilir. Bu vəsaitlərdən istifadə edilməsi qaydası “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Qanunun 11.2-ci maddəsi ilə müəyyən olunur.

Əsasən, bu vəsaitlər daha çox məsləhətçilərin cəlb edilməsi, özəlləşmə ilə bağlı informasiya təminatının təşkil olunması, sahibkarlığa dövlət köməyi kimi istiqamətlərdə müəyyən olunur. Təklif edilən yeni dəyişiklik bu istiqamətlərin daha da genişləndirilməsi, sağlamlaşma tədbirlərinə, eyni zamanda, özəlləşməsi keçirilən dövlət orqanının maddi təminatının daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində vəsaitin sərf edilməsini özündə ehtiva edir. Bu təklif İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında da geniş müzakirə edilmiş, təklif birinci oxunuş və ikinci oxunuş üçün dəstəklənmişdir. Həmkarlarımdan da bu dəyişikliyi dəstəkləməyi xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, çox sağ olun.

Müzakirəyə keçməzdən əvvəl ikinci oxunuşdadır deyə

biz qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik. Buyurun, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.14 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə yazılanlar var. Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Mən əvvəllər də həmişə çıxış edib söyləmişəm ki, doğrudan da, ölkədə iqtisadi islahatları sürətləndirmək üçün özəlləşdirməyə getmək lazımdır, özü də böyük özəlləşdirməyə getmək lazımdır. Biz bilirik ki, iqtisadiyyatın əsas sahələri bu gün dövlətin nəzarətindədir. Hər dəfə hökumətin hesabatında da, büdcə müzakirələrində də biz bu məsələyə toxunuruq. Əlbəttə, çox istərdik ki, doğrudan da, özəlləşdirmə sürətləndirilsin.

Məni 11.2-ci maddədə edilən dəyişikliklərdə bir məsələ narahat edir. O da ondan ibarətdir ki, yəni bir söz, hörmətli Tahir müəllim diqqət yetirsə, “o cümlədən özəlləşdirmədən sonra müəssisələrin fəaliyyətinin dəstəklənməsi tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi”. Yəni özəlləşdiriləndən sonra bu, artıq oldu kiminsə mülkiyyəti. Bundan sonra dövlət niyə onun dəstəklənməsi ilə bağlı tədbirləri maliyyələşdirməlidir? Artıq bu olur proteksionizm. Bəs nə qədər digər müəssisələr var. Dövlət onda onların fəaliyyəti

yətini niyə dəstəkləmir?

İkincisi, bu, bilirsiniz, nəyə oxşayır? Belədir də məsələ, mən, tutaq, bir maşını satıram 20 min, 30 min manata və sonra satdığım adama deyirəm ki, maşının problemləri var. Səndən aldığım 30 min manatın bir hissəsini də verirəm sənə, get, maşını düzəlt. Maşının real qiyməti nədirsə, xarabdırsa, xarab maşının öz qiyməti var, təzə maşının öz qiyməti var. Satdı, məsələ də bitdi.

Dünən cənab Prezident “Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair 2022–2026-cı illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın təsdiq edilməsi haqqında Sərəncam imzaladı. Orada da qeyd edirdi ki, dövlət vəsaitlərindən səmərəli istifadə olunmalıdır.

Əvvəla, mən onu da qəbul etmirəm, onu da hörmətli Tahir müəllimin diqqətinə çatdırmaq istəyirəm ki, bir çox hallarda özəlləşdirmədən öncə guya dövlət əmlakını baha qiymətə satmaq məqsədi ilə onun sağlamlaşdırılması istiqamətində dövlət büdcədən pul xərcləyir. Niyə dövlət sağlamlaşdırmalıdır həmin müəssisəni, niyə dövlət ona pul xərcləməlidir? Dövlət elə yaxşı idarə etsəydi, o vəziyyətə düşməzdi ki, onun sağlamlaşdırılmasına da ehtiyac olsun. Bunun real qiyməti nədirsə, yəni o müəssisənin durumuna uyğun olaraq, onun qiyməti müəyyənləşməlidir. Həmin qiymətə uyğun da o satılmalıdır. Satıldıdan sonra artıq sahibkar özü müəyyənləşdirməlidir ki, onu necə sağlamlaşdırmalıdır. İnvestisiya müsabiqələri keçirilir. İnvestisiya müsabiqələrində də investisiya müqaviləsi imzalanır və orada da onu alan şəxs müəyyənləşdirir ki, nə qədər dövlətin büdcəsinə pul köçürəcək, nə qədər müəssisənin fəaliyyətinin bərpa olunması üçün vəsait xərcləyəcək və sair. Axı, bu qanunla tənzimlənir. Cənab Prezident tərəfindən 2001-ci ildə “İnvestisiya müsabiqəsinin keçirilməsi

Qaydaları”nın 6.2-ci maddəsində öz əksini tapıb.

Ona görə də, hörmətli sədr, mən hesab edirəm ki, bizim komitələrdə bu kimi məsələlər ciddi müzakirə olunmalıdır. Biz aparılan islahatlara dəstək olmalıyıq, bizim komitə bu işdə çox yaxından iştirak etməlidir. Vəsaitlərin bu cür xərclənməsinin qarşısı alınmalıdır.

Amma burada diqqətimi çəkən digər bir məsələ də ondan ibarət oldu, biz həmişə əleyhinə olmuşuq ki, yəni dövlət məmurlarından kimlərsə əli pula dəyir, o puldan özlərinə pay istəyir. Tahir müəllim qeyd etdi ki, 25 faiz, əlbəttə, bu satanlara vəsait ayrılır. Amma adətən, biz orada qeyd edirik ki, dövlət əmlakının satıcısının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi. Biz bütün digər qanunlarda qeyd edirik ki, həm də əməkdaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə o vəsait xərclənir. Amma burada o əməkdaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi ilə bağlı hissə yoxdur. Əgər bu qanunu qəbul ediriksə, heç olmasa, onu da ora daxil edək ki, o vəsaitin bir hissəsi də həmin o dövlət qulluqçularının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə sərf olunsun.

Ona görə də mən hesab edirəm ki, özəlləşdirmədən sonra müəssisələrin fəaliyyətinin dəstəklənməsi tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi buradan çıxarılmalıdır. Bu halda mən layihəyə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Elnur Allahverdiyev. Buyurun, Elnur müəllim.

E.Allahverdiyev. Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə layihədə 11.2-ci maddədə “maliyyələşdirilməsi” sözündən sonra “özəlləşdirmədən sonra müəssisələrin fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi tədbirlərinin maliy-

yələşdirilməsi dövlət əmlakının qorunub saxlanması və mühafizəsi, dövlət əmlakının satıcısının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi” sözlərinin əlavə edilməsi təklif olunur.

Mən buraya dövlət əmlakının sığorta edilməsinin maliyyələşdirilməsini əlavə etməyi təklif edərdim. Birincisi, əmlakın sığorta edilməsinin vacibliyi “İcbari sığortalar haqqında” Qanundan irəli gəlir. İkinci, sığortanın özünə dövlət əmlakının qorunub saxlanması və mühafizəsi tədbiri kimi də baxmaq olar. Bu mənada qeyd etdiyim məsələnin layihədə nəzərə alınmasını xahiş edirəm. Komitədə vaxt məhdudiyətinə görə bu təklifi verə bilməmişdim. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Naqif Həmzəyev. Buyurun.

N.Həmzəyev. Hörmətli xanım sədr, mənə söz verdinizə görə çox sağ olun. Mən bir məsələyə qısaca öz fikrimi bildirmək istəyirəm. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsini, təbii ki, mən də dəstəkləyirəm. Bu, çox zəruri bir addımdır, zamanla bunlar onsuz da olur. Ancaq bir məsələ var ki, özəlləşdirilən əmlak, təəssüflər olsun ki, ya təyinatı üzrə istifadə olunmur, ya da həmin ərazilər bu gün istifadəsiz bir ərazi olaraq qalır. Mən misal olaraq, Gəncə şəhərini göstərim.

Bu gün Gəncəyə sərmayə qoymaq istəyən sahibkarlar ərazi tapa bilmirlər. Vaxtı ilə sovet dövründə işləyən fabrik və zavodların əraziləri başqa yollarla və ya başqa məqsədlərlə özəlləşdirilib. Amma bu gün həmin ərazilər tamamilə təyinatından kənar, kurslar və ya digər məqsədlərlə kirayə verilir. Yəni bu baxımdan mən düşünürəm, bundan öncə özəlləşdirilmiş bu əmlaklar məsələsinə də baxılrsa yaxşı olar ki, o ərazilər boş qalmasın. Yaxud o ərazilərdə

vaxtı ilə fabrik, zavod var idi, indi orada binalar tikilir. Halbuki o binaları başqa yerdə tikmək olar və ərazilər təyinatı üzrə istifadə olunsaydı, çox yaxşı olar. Xahiş edirəm, bu məsələni də aidiyyəti komitə araşdırsın.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Hörmətli sədr, hörmətli Qüdrət müəllim bir neçə məsələ qaldırdı, mən istərdim ki, onlarla bağlı fikrimi deyim. Qüdrət müəllim, Sizin dediyiniz bu məsələ bizim komitədə çox geniş müzakirə olundu. Xüsusən də özəlləşmədən sonra müəssisələrin fəaliyyətinin dəstəklənməsi cümləsini Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Xidmətinin rəisinin iştirakı ilə biz çox geniş müzakirə etdik. Bizdə də, ümumiyyətlə, narahatlıq vardı ki, bu, sonradan sui-istifadə halına gətirib çıxara bilərmi? Çünki mexanizmi bilmədən, ilk olaraq belə təəssürat yaranır ki, bəli, müəssisə özəlləşib artıq, özəl sektor tərəfindən alınıb, təzədən bir də dövlətin bu müəssisəyə pul xərcləməsinə lüzum varmı? Amma, ümumiyyətlə, özəlləşmə müqavilələrinin mahiyyətinə baxan zaman göstərilir ki, bəzən həmin müəssisələr özəlləşdirildəndən sonra və yaxud özəlləşdirilən, bu müqavilələr bağlanan zaman dövlətin öhdəlikləri bundan sonra da müəyyən müddət üçün davam edə bilər. Bunlar müəyyən hallarda sosial ödənişlərlə, müəyyən hallarda sağlamlıq tədbirlərinin davam etdirilməsi ilə bağlı ola bilər. Amma nəzərə alsaq ki, bu vəsaitlərin xərclənmə mexanizmi bir-başına büdcə vəsaitlərinin xərclənmə mexanizmləri ilə eynilik təşkil edir, yəni bu qərarı Azərbaycan Nazirlər Kabineti və Baş nazir imzalayır. Xidmət deyil, xidmət yalnız bununla bağlı təklif verə bilər. Amma vəsait hara, kimlərə, hansı formada xərclənir, bunun şərtləri nədir, bu, kifayət qədər uzun bir prosesdir.

Mən xatırladım ki, indiyə qədər özəlləşmə prosesindən keçən müəssisələrdə bu maddə istifadə olunmayıb. Bundan sonra da nə vaxt istifadə olunub-olunmaması barədə belə bir zərurətin yaranması ilə bağlı hələlik dəqiq bir fakt yoxdur. Amma biz bunu qanunda nəzərə almaqla, gələcəkdə belə bir hal olarsa, qanunun buna mane olmamasını istərdik. Amma eyni zamanda, xatırladım ki, sərt mexanizmlər də mövcuddur və biz hesab edirik və əminik, sui-istifadə və yaxud korrupsiya hallarına da burada rast gəlmək böyük ehtimalla, ən azı mən inanıram ki, olmayacaq.

İkinci məsələ ilə, sağlamlaşma ilə bağlı. Qüdrət müəllim, mən, ümumiyyətlə, Sizə deyim ki, iqtisadiyyatda sağlamlaşdırma deyəndə, orada həm də hər hansı bir əmlakın və yaxud əlavə avadanlıqların alınmasından söhbət getmir. Sağlamlaşdırma həm də eyni zamanda, bu, dövlət müəssisəsidir, satışı çıxarır, satışı çıxardığı zaman onun sağlamlaşması üçün bəzən əmək haqları ödənilmir, bəzən sosial ödənişlər yarımçıq qalır, bəzən dövlət müəssisələrinin illərlə yığılmış işıq, su, qazla bağlı ödənişləri olur. Yəni sağlamlaşdırma həm də bu borcların bağlanması, öhdəliklərdən azad olunması və bundan sonra artıq müəssisənin satışı çıxarılmasını özündə ehtiva edir. Ona görə, düşünürəm ki, bu vəsaitlərin həm də o istiqamətdə xərclənməsi kifayət qədər məqsədəuyğundur.

Üçüncü məsələ, sosial məsələ ilə bağlı. Mən bu məsələni dəqiqləşdirirəm. Düzdür, son zamanlar bundan qaçmağa çalışırıq. Çünki cənab Prezidentin fərmanı ilə dövlət qulluğunda çalışanların maaşları keçən dövrlərdə xeyli artırıldı. Məhz bu mexanizmlərin təzədən bir də bura salınması nə dərəcədə məqsədəuyğundur, onu mən dəqiqləşdirirəm. Amma mənim şəxsi fikrim ondan ibarətdir ki, indiki halda maddi-texniki bazanın möhkəmləndirilməsi

bu istiqamətdə bəlkə də kifayət edə bilər.

Hörmətli Elnur müəllimin qaldırdığı məsələ kifayət qədər vacib bir məsələdir. Dövlət əmlakının sığorta olunması, “İcbari sığortalar haqqında” Qanunda mövcud olsa da, amma bu istiqamətdə indiyə qədər tətbiq edilməsinə rast gəlməmişik. Ona görə də mən düşünürəm ki, bəlkə ayrıca biz bunu müzakirə edək. Çünki burada ayrılan vəsait, yəni 25 faizdir. Mən xatırladım ki, keçən il özəlləşmədən dövlət büdcəsinə daxil olan vəsaitin ümumi həcmi təxminən 130-140 milyon manat idi. Bunun 25 faizini həm də sığortaya həsr etmək yetərli olmaya bilər. Amma məsələnin vacibliyini nəzərə alaraq, mən dövlət büdcəsinin ayrıca müzakirəsi zamanı bu məsələnin müzakirəsinə tərəfdar olduğumu bildirmək istədim. Çox sağ olun. Təkliflərə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

Mən bir təklif verəcəyəm. Əgər bax, tutalım, bu sağlamlaşma, yaxud hansısa başqa məsələ suallar yaradırsa, əgər komitədə də bu məsələ qalxıbsa, bəlkə qabaqcadan buna Siz burada öz təqdimatınızda, heç olmasa, bir açıqlama da verəsiniz. Çünki burada oturanların hamısı, təbii ki, iqtisadçı deyil, ona görə də belə məsələlərlə bağlı qabaqcadan açıqlamalar olsa, daha yaxşı olar. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyənlər yoxdur. Mən düşünürəm ki, biz səsverməyə keçə bilərik. Bu qanun layihəsi ikinci oxunuşdadır. Ona görə istəyirəm, ona əvvəlcə maddələr üzrə münasibət bildirək. Bu qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 16.26 dəq.)

94

Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə 2-ci maddəni mən səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

İndi isə qanun layihəsini mən ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, növbəti məsələyə keçirik. Bu, 10-cu məsələdir. “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında” və “Dövlət sirri haqqında” qanun-

larda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə təqdim edilir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü hörmətli Anar Məmmədova söz verirəm. Anar müəllim, buyurun.

A.Məmmədov, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm. Çox hörmətli sədr, hörmətli həmkarlar. Dəyişikliklərin mahiyyəti barədə birinci oxunuş zamanı hörmətli millət vəkillərinə məlumat verilib. Layihədə nəzərdə tutulan dəyişikliklərə uyğunlaşdırmaq məqsədi daşıyır. Belə ki, “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunda 4 maddədə, “Yeyinti məhsulları haqqında” Qanunda 19 maddədə, “Dövlət sirri haqqında” Qanunda 5 maddədə “material ehtiyatları” anlayışı “dövlət və səfərbərlik ehtiyatları” ilə əvəz olunur.

Layihə birinci oxunuşda müzakirə edilmiş, heç bir təklif, irad daxil olmamışdır. Hörmətli həmkarlarımızı səs verməyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun, Anar müəllim.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihəsinə daha 2 komitədə baxılıb. Aqrar siyasət komitəsi. Tahir müəllim, Sizin fikriniz, əlavəniz yoxdur?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsi. Hörmətli Əli müəllim?

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Sahibə xanım, komitə lehinədir.

Sədrlik edən. Sağ olun. Komitələrin ikisi də lehinədir. Çıxış etmək istəyənlər yoxdur. Ona görə də, hörmətli həmkarlar, birinci, qanun layihəsini biz əsas kimi qəbul

etməliyə. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.29 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşda qanun layihələrini biz maddələr üzrə qəbul etməliyik. Layihə 3 maddədən ibarətdir. 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.30 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

1-ci maddə qəbul edildi.

Mən 2-ci maddəni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.30 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

2-ci maddə də qəbul edildi, çox sağ olun.

3-cü maddəyə, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.30 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

3-cü maddə də qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.31 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim 7 məsələmiz qalır və bu məsələlərin hamısı birinci oxunuşdadır. Ona görə xahiş edirəm, elə indidən deyirəm ki, müzakirələr zamanı əgər çıxışlar olsa, çıxışlarınızı birinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq eləyin.

Deməli, biz gündəliyin 11-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ İnvestisiya fəaliyyəti haqqında qanun layihəsidir. Layihəni yenə də hörmətli Tahir Mirkişili təqdim edəcək. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “İnvestisiya fəaliyyətinin təşviq edilməsi və xarici investorların hüquqlarının qorunması ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında” 2018-ci il 18 yanvar tarixli Sərəncamının 1-ci hissəsində 1992-ci il yanvarın 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Milli Şurasının qəbul etdiyi “Xarici investisiyanın qorunması haqqında” və 1995-ci il yanvarın 13-də Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qəbul etdiyi “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” qanunların əsasında yeni İnvestisiya fəaliyyəti haqqında qanun layihəsinin hazırlanıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Bu gün təqdim etdiyimiz qanun layihəsi Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən Milli Məclisə təqdim edilmişdir. Qanun layihəsi bir sıra xarici ölkələrin təcrübəsi öyrənilməklə, beynəlxalq investisiya hüququnda son yeniliklər nəzərə alınmaqla işlənmişdir. Həmçinin qanun layihəsinin müzakirələrində Dünya Bankının müvafiq sahədə ekspertləri də cəlb edilmiş, onların təklif və tövsiyələri nəzərə alınmışdır.

Layihə yerli və xarici investorların Azərbaycan Respublikasında həyata keçirdiyi investisiya fəaliyyəti, yerli və xarici investor, eləcə də investisiya fəaliyyətinə tətbiq edilən rejim anlayışlarını, investisiya fəaliyyəti sahəsində dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərini, investisiya fəaliyyətinin təşviqi məqsədi ilə həyata keçirilən tədbirlərin məcmusunu, investorlara və investisiya fəaliyyətinə dövlət təminatlarını müəyyən edir. Layihədə investorların hüquq və vəzifələri, milliləşdirmə və rekvizisiya, xarici investisiya gəlirlərinin və digər məbləğlərinin xaricə köçürülməsinə dair təminatlar, investisiya fəaliyyətinə tətbiq edilən milli, ən əlverişli, ədalətli və qərəzsiz rejim, mü-

bahisələrin həlli mexanizmləri və sair müddəalar öz əksini tapmışdır.

İqtisadiyyatda özəl investisiyanın payının artırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası ərazisində əlverişli biznes-investisiya mühitinin inkişafının təmin edilməsi sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin davamı olaraq, sözügedən layihənin qəbul edilməsi investorların hüquqlarının və investisiyaların qorunması üçün hüquqi çərçivəni təkmilləşdirməklə və investisiya fəaliyyətinə dünya standartlarına uyğun dövlət təminatları sistemi yaratmaqla iqtisadiyyata investisiya axınının artırılmasına və investisiya fəaliyyətinin təşviqinə təkan verəcəkdir.

Qeyd edim ki, 2021-ci ildə ölkəmizdə əsas kapitalla yatırılan 16,5 milyard manatlıq investisiyanın 12,5 milyard manatı daxili, 4,4 milyard manatı isə xarici investisiyalar olmuşdur. Bütün investisiyaların 9 milyard manatı qeyri-dövlət, 7,5 milyard manatı isə dövlət hesabına yatırılmışdır. İntestisiya təşviqi sənədi çərçivəsində son 5 il ərzində 4,7 milyard manat dəyərdə layihələrə dövlət dəstəyi verilmişdir.

Bütün bunlarla yanaşı, qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi, yeni iş yerlərinin yaradılması, qeyri-neft ixracının artırılması üçün daha çox özəl və xarici investisiyalara ehtiyac vardır. Qanun layihəsi İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində geniş müzakirə olunmuşdur. Komitə üzvlərinin bir çox əlavə və təklifləri də vardır. Əminik ki, bunlar da nəzərə alınmaqla, qəbul ediləcək qanun iqtisadiyyatımıza daha çox investisiyaların yatırılmasına xidmət edəcək. Düşünürəm ki, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi üzvlərinin təkliflərini biz sizə ikinci oxunuş zamanı qanunvericilik təşəbbüsü subyekti ilə razılaşdırandan sonra təqdim edə biləcəyik.

Bütövlükdə, qanun layihəsi 19 maddədən ibarətdir. Özündə yeni anlayışları və yeni mexanizmləri ehtiva edir. Həmkarlarımdan layihəni birinci oxunuş üçün dəstəkləmələrini və təklifləri varsa, səsəndirmələrini xahiş etmək istəyirdim. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Tahir müəllim, sizin komitədə, yadımdadır, həm də komitə daxilində dinləmələr oldu. Eləmi?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Oldu, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz müzakirələrə keçirik. Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən, təbii, bu qanunun tərəfdarıyam və çox vacib bir qanun hesab edirəm, ölkədə bu investisiyanın qanunla təminat altına alınması olduqca vacibdir. Xüsusi ilə də xarici investisiyanın. Amma uzun illərin təcrübəsi onu göstərir ki, neft və qaz sektorundan kənarında digər sahələrə, qeyri-neft sektoruna xarici investisiyalar çox da cəlb oluna bilmir.

Bu qanunda da nəzərdə tutulan müddəalar çox gözəldir. Dəqiq cilalanıb, hamısı əladır. Tahir müəllimə də təşəkkür edirəm ki, incəliklərinə qədər məsələyə aydınlıq gətirilibdir. Amma bu qanun mənə bizdə “Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında” Qanunu xatırladır. Yəni o necə işləmirsə, yaxud tütün çəkməklə bağlı qanunu xatırladır, necə işləmirsə, bu qanunun da işləməsi üçün Azərbaycanı real zəmin yoxdur.

Yəni burada əsas problem nədədir? Onsuz da ölkədə sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı kifayət qədər danışılır. İndi baxın, bundan əvvəlki məsələ müzakirə olunanda biz nəyi müzakirə elədik. Tutaq ki, özəlləşmə. 25 faiz veriləcəkdir

özəlləşdirən quruma. Əla, olsun. Burada maraqlar toqquşması nəzərə alınmalıdır. Deməli, bu özəlləşən müəssisənin qiyməti əgər 500 mindirsə, orada 25 faiz varsa, bunu edəcəklər 1 milyon. Bu 25 faiz gəlir daxil olacaq ora, qiymət qalxacaq. Onun alıcısı problem yaşayacaq. Bu bazarı inkişaf etdirmək mümkün olmayacaq.

Eyni şeyə biz investisiyalarla bağlı məsələdə də baxmalıyıq. Yəni məhkəmə təminatı nə dərəcədədir? Əla. Hamısı oldu. Məhkəmənin qərarını dövlət orqanları və yaxud hansısa bir icra hakimiyyəti orqanı hər dəfə ləğv eləməlidir? Biz məhkəmə sistemində təminatı tam mənada dəstəkləyə biləcək bir şəffaflıq və başqa məsələləri yaratmalıyıq. Xaricdən gələn adam bura kapital qoyur və sabah arxayın deyil ki, kimsə, hansısa bir qoluzorlu, hansısa bir imtiyazlı, hansısa bir inhisarçı tutub onun əlindən almayacaq. Dəfələrlə də belə olubdur. Hətta xariciləri bir kənara qoyun, dəfələrlə yerli investorlar bura gələ bilmirlər. Rusiyadan, Ukraynadan gələn azərbaycanlılar. Biz niyə maraqlanmırıq ki, hamı qaçıb Qazaxıstana, Ukraynaya, Rusiyaya, başqa yerlərə kapital qoyur, sərmayə qoyur, amma Azərbaycana gətirib qoymur. Ona görə də bu qanun məsələsini biz həll eləməkdən öncə, mühit məsələsini həll eləməliyik. Bu mühit olmayandan sonra 100 dənə əlverişli şərait yarat, 100 çağırış elə, 100 il inandır ki, sən bura gəlsən, burada sənə heç bir narahatçılıq yaratmayacaqlar. Amma bu gözü çıxmış qardaşların görmürlər ki, nə qədər problem yaşayırlar? Ona görə də mən hesab edirəm ki, səmimi şəkildə biz bu istiqamətdə ciddi bir şəffaf mühit yaratmalıyıq. Xaricdən bura kapital qoyulmasını təmin eləməliyik.

Öncə də mən söylədim. Adi turizmlə bağlı kiçik bir problemi həll etmək mümkün deyil. Hərə əlini bir qapının

ağzında tutub ki, bura mənimdir. Heç yandan girmək olmur. Yəni istənilən məsələdə də müsbət bir dəyişiklik etməkdə çətinlik olur.

Ölkə Prezidenti, baxın, 2022–2026-cı illərdə korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə bağlı böyük bir strategiya ortaya qoydu. Korrupsiyaya qarşı mübarizə aparmaq niyyətini bir daha bəyan etdi. Amma bu korrupsiya niyə azalmır? Azalmır ona görə ki, ayrı-ayrı məmurlar, hətta bəzən deyirdilər, köhnə məmurlar korrupsiyaya bir az daha çox alışmışlar. Onların gözü bunlardan daha çox tox idi. Yenilərdə daha çox korrupsiyaya bulaşma hiss olunur. Ona görə də bu məsələdə, mən hesab edirəm, səmimi, açıq mühit yaratmaq lazımdır ki, ölkə iqtisadiyyatı inkişaf eləsin.

Mən qanunu hazırlamış, əziyyət çəkmiş şəxslərin niyyətini çox yüksək qiymətləndirirəm. Amma bu mühiti yaratmadan, bu qanunun işləyəcəyinə hansısa bir təminat verilməsini inandırıcı hesab eləmirəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Qüdrət Həsənquliyev. Buyurun, Qüdrət müəllim.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Bizim 1995-ci ildə bir qanunumuz var idi. Mərhum Prezident Heydər Əliyevin dönəmində o qanun qəbul olunmuşdu. “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında” Qanun. O qanunun həcmi indikindən bir az böyük idi. Amma orada bəzi məsələlərin anlayışı verilirdi. Məsələn, indi burada bu qanun layihəsinin ümumi müddəalarında qanunda istifadə olunan anlayışlar var. Amma məsələn, investisiya müqaviləsi qanunun özündə bir ifadə kimi keçsə də, iqtisadi termin kimi bu öz əksini tapmayıb. İnvestisiya müsabiqəsi ilə bağlı hər hansı bir anlayış yoxdur, dövlət investisiyası nədir, onunla bağlı heç nə yoxdur.

Hesab edirəm, bəzi hüquqi, iqtisadi terminlər düzgün işlədilmir. Məsələn, 5-ci maddədə qeyd olunur ki, əlverişli investisiya mühitinin formalaşdırılması, o cümlədən azad rəqabət mühitinin gücləndirilməsi. Azad rəqabət mühiti yoxdur, bu, ədalətli rəqabət mühitidir. Azad bazar iqtisadiyyatının gücləndirilməsi və ədalətli rəqabət mühitinin gücləndirilməsi, ingilis dilinə də tərcümə olunanda, – bunu misal kimi çəkirəm, – yəni orada “fair”, bir də “unfair competition”, rəqabət kimi gedir. Yəni o da bizim dilə tərcümə olunanda “ədalətli” kimi tərcümə olunur. Sonra burada yenə həmin maddədə 5.2.5-ci bənd, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi, restrukturizasiyası və sağlamaşdırılması qeyd olunub. Əmlakın özəlləşdirilməsi, bu, doğrudur, amma restrukturizasiyası, bu, birbaşa kreditlərə aid olan məsələdir. Yəni əmlak restrukturizasiya oluna bilməz, əmlak sağlamaşdırıla bilməz. Dövlət müəssisələrinin sağlamaşdırılmasından söhbət gedə bilər.

Bu qanun layihəsində diqqətimi çəkən ən mühüm məsələlərdən biri burada mübahisələrin həlli oldu. Bu, çox önəmli bir məsələdir. Bax, mən dəfələrlə bu məsələni qaldırıram ki, bizdə investisiya mühiti yaxşılaşdırılmalıdır, hökumət üzvləri deyirlər, bizdə biznes mühiti çox yaxşıdır. Amma, doğrudan da, biznes mühiti yaxşıdırsa, niyə azərbaycanlılar gedir, məsələn, Gürcüstana, Qazaxıstana investisiya qoyur, hazırda Özbəkistana qoyurlar, Rusiyaya, Türkiyəyə investisiya yatırırılar. Amma tutaq ki, bir gürcü gəlib Azərbaycana investisiya yatırmır, bir özbək, bir qazax gəlib bura investisiya qoymur. Yəni bu, doğrudan da, araşdırılmalıdır, niyə.

Burada mübahisələrin həlli ilə bağlı qeyd olunur ki, Azərbaycanda bu cür investisiya fəaliyyəti ilə bağlı mübahisələr yarananda bu mübahisələr Azərbaycan Respubli-

kasının məhkəmələri vasitəsi ilə həll olunur. Açıq deyək ki, bizim məhkəmələrə etimad və inam o qədər də yüksək deyil. Ona görə də bir çox bizim kimi postsovet respublikalarında bu beynəlxalq arbitraj məhkəmələrinə birbaşa müraciət hüququ var. Amma burada bizdə qeyd olunur ki, bunun üçün əvvəlcə Azərbaycanda mülki prosesual qanunvericiliklə nəzərdə tutulan bütün hüquqi müdafiə vasitələri bitdikdən sonra onlar bununla bağlı arbitraja müraciət edə bilərlər. Bax, bu qanunda bizim investisiya müqavilələri ilə bağlı bura xüsusi bir bənd, maddə daxil olursa, həmin müqavilədə də göstərilə bilər. Biz o səlahiyyəti verməliyik ki, müqavilədə əgər tərəflərdən biri xarici investordursa, birbaşa müqavilədə göstərilsin ki, tutaq, biz deyirik ki, əgər bizim məhkəməyə inanmırsansa, gedib Beynəlxalq Arbitraj Məhkəməsində öz problemlərini həll edə bilərsiniz. Yəni ona görə mən bunu qeyd etmək istəyirəm ki, biz onlara bu səlahiyyətləri verməliyik. Əgər müqavilədə bu öz əksini tapırsa, tərəflər bunda razılaşırsa, bunların beynəlxalq arbitraja müraciət etmək hüquqları olsun.

Sonda, mən çox istəyərdim, bəlkə də indi burada çoxlarına qərribə gələ bilər, amma bizdə var, İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyi var. Yəni bu agentliyə hansı isə səlahiyyətlər vermək olar ki, doğrudan da, investorlarla bağlı bu və ya digər problemlər yarandıqda, onlar həmin investorların təmsilçisi kimi digər dövlət orqanları qarşısında çıxış edə bilsinlər.

Hörmətli Tahir müəllim, mən nəyi nəzərdə tuturam? Məsələn, deyirəm, bir investor gəlir, məsələn, ona torpaq almaq, yaxud tikintiyə icazə almaq lazımdırsa, bu halda müvafiq dövlət orqanı qabağa düşsün, onlara kömək etsin. Yoxsa onların gedib, açıq sizə deyim ki, dövlət orqanlarından bu razılığı alması müşkül bir məsələdir. Hətta

binanı tikəndən sonra onun istismara qəbul olunması ondan da müşkül bir məsələdir. Onun üçün hesab edirəm ki, bax, bizim hansı dövlət orqanına bu səlahiyyəti verək ki, investor ona müraciət edəcəyi təqdirdə, yəni bu da müqavilədə öz əksini tapa bilər. Yəni o investisiya müqavilələri...

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim. Qüdrət müəllim, amma Sizin çıxışınızın böyük bir hissəsi, əslində, elə ikinci oxunuşa aid idi.

Tahir müəllim, sadəcə, komitənin iclasında nəzərə alın.

Aydın Hüseynov. Aydın müəllim, buyurun. Xahiş edirəm, birinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq, konseptual qaydada.

A.Hüseynov. Sağ olun. Tahir müəllim həm komitədə, həm də indi təqdimatda çox gözəl izahat verdi və biz də orada fikirlərimizi bildirmişik. İndi bəzi fikirlərimi hörmətli həmkarlarımla bölüşdürmək istəyərdim.

Hər birimizə məlumdur ki, hər bir ölkənin iqtisadi inkişafı o ölkənin investisiya qoyuluşundan çox asılıdır. Əlbəttə, burada dövlət investisiyası ilə yanaşı, özəl investisiyaların rolu daha qabarıq görsənir. Sərmayə qoyan hər bir kəs, sahibkar, investor birinci növbədə, o ölkədəki mühit, yəni orada hakimiyyətin legitimliyi, ikinci bir tərəfdən, stabillik və qanunvericilik bazasının möhkəmliyi, bax, bu 3 əsas faktor özünü göstərirsə, əlbəttə, o ölkəyə investisiya yatırır. Hakimiyyətin legitimliyi ilə bağlı bayaq fikirlər də səsləndi. Əsrin müqaviləsi, o cümlədən Heydər Əliyev şəxsiyyəti məhz elə hakimiyyətin legitimliyini, elə investisiyanın cəlb edilməsini təmin etmiş oldu. Sonradan isə ölkə Prezidentinin “sözümüz imzamızdır”, bunun özü də çox böyük rol oynadı və təsadüfi deyil ki, indiyə qədər ölkə iqtisadiyyatına 270 milyard dollardan çox investisiya

qoyulub. Digər tərəfdən isə, bütün bunlarla yanaşı, əlbəttə, qanunvericilik bazasının möhkəm olması.

Məhz indi bizim müzakirə etdiyimiz bu qanun da qanunvericilik sahəsində daha dolğun faktorların olmasını, investorun o qanuna istinad etməsini təmin edəcəkdir. Eləcə də qanunun özündə də, təqdimatında da biz görürük ki, qanunun əsas mahiyyəti investorun hüquqlarının, qanuni maraqlarının qorunmasını təmin etməkdən ibarətdir. Bununla bağlı qanunda bütün hallar, mən hesab edirəm ki, nəzərə alınmışdır.

Digər tərəfdən, sadəcə, bir fikri də səsləndirmək istəyirəm ki, biz burada İnvestisiya haqqında qanun qəbul edirik və əslində, biz bunu parlamentdə yüksək bir tribunadan təşviq etməliyik. Əks halda, investorların hüquqları ilə bağlı qanun qəbul olunur və bura gələn hər hansı bir investoru biz qorxutmamalıyıq və hansısa xırda hallar olubsa da, qlobal mənada ölkədəki investisiya mühitinə onun heç bir aidiyyəti ola bilməz. Bayaq yenə dedim, 270 milyard dollar investisiyanın gəlməsi təsadüfi deyil və beynəlxalq təşkilatlar da Azərbaycandakı biznes və investisiya mühitini yüksək qiymətləndirirlər.

Digər tərəfdən, qanunun 7-ci maddəsində belə bir bənd var. İkinci oxunuşa aid deyil, “əhalinin sağlam həyat tərzinin inkişafını dəstəkləyən investisiya layihələri”. Yəni investorun, eyni zamanda, bu sahələrə də investisiya qoyması təşviq olunur və qanunda da öz əksini tapır. Mən hesab edirəm ki, sonrakı mərhələlərdə ölkəyə investisiya qoyuluşunda, bax, bu sahə də nəzərə alınmalıdır. Yəni mən nəyi nəzərdə tuturam? İnsanların rahatlığının, həyat səviyyəsinin və sağlamlığının təmin olunması istiqamətində layihələri. Məsələn, tıxaclarla bağlı deyəcəm. Bizi rahat edən məsələlərdən biri də şəhərimizdə tıxaclarımızın

olmasıdır. Yəni nəqliyyat infrastrukturalarının yeniləşməsi ilə yanaşı, regionların tarazlı inkişafı ilə bağlı bizim dövlət proqramları var, Bakının özündə də bu tarazlı inkişafın təmin olunmasını vacib hesab edirəm. Fikrimi nə ilə əsaslandıracağam? Bakı şəhərinin ümumi ərazisininin 51 faizini Qaradağ rayonu təşkil edir və Qaradağ rayonunda müasir şəhərsalma üçün bütün imkanlar var, nəqliyyat infrastrukturunu, dairəvi yolların, dəmir yolunun, magistral yolun olması və sair şəhərsalma üçün əsas olan bu kimi amillər var. Şəhərin özündə, düzdür, çox gözəl, yüksək keyfiyyətli, müasir binalar tikilir. Bu binalar komfortla yanaşı, gələcəkdə bir diskomfort da yarada biləcək. Ona görə də mən hesab edirəm ki, artıq bundan sonra bütün investisiya proqramları Qaradağ rayonuna yönəlməlidir. Yəni şəhərin özünə yaxınlıq baxımından da, digər bütün keyfiyyətlərinə görə də. Həm də orada böyük sənaye müəssisələri, iş yerləri var və hər gün Bakıdan Qaradağa ən azı 10-15 min insan gedir. Bu isə gələcəkdə bu kimi problemlərin aradan qaldırılmasını təmin etmiş olacaq.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Elşad Mirbəşir oğlu. Buyurun, Elşad müəllim.

E.Mirbəşir oğlu. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. İnvestisiya fəaliyyəti haqqında qanun layihəsinin aktualıq kəsb etməsi hər birimizə bəllidir. Hesab edirəm ki, ölkəmizdə münbit investisiya şəraiti daha geniş miqyasda sərmayələrin cəlb olunması üçün addımlar atılmasını tələb edir.

Qanun layihəsi kifayət qədər təkmil hazırlanmışdır. Orada istifadə olunan anlayışların mahiyyətinin izah olunması təqdirəlayiqdir və hesab edirəm ki, səmərəli investisiya fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bütün prinsiplial məqamlar qanun layihəsində öz əksini tapmışdır.

Ümumi şəkildə qanun layihəsinin mahiyyəti ilə bağlı, düşünürəm ki, müsbət düşünmək üçün ciddi əsaslar var. Amma hesab edirəm ki, qanun layihəsində beynəlxalq təcrübənin digər istiqamətlərinin tətbiq olunmasına da diqqət yetirmək olar. Məsələn, bir çox ölkələrin təcrübəsinə diqqət yetirsək görürük ki, orada ölkənin iqtisadi inkişafının yaxın, orta və uzaq perspektivləri də nəzərə alınır. Yəni investisiya fəaliyyətinin prioritet istiqamətləri müəyyənləşdirilərkən, hesab edirəm ki, məhz bu məqamdan çıxış etmək olar. Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün yaxın gələcəkdə, orta gələcəkdə və uzaq gələcəkdə hansı prioritet istiqamətlər mövcuddur və onların təşviqini də, hesab edirəm, aktuallaşdırmaq olar ki, gələcəkdə Azərbaycana investisiya yatırmaq istəyən beynəlxalq şirkətlər bu məqamdan çıxış edə bilsinlər.

Bir məqamı da qeyd etmək istəyirəm. Bildiyimiz kimi, ölkəmizdə regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramları həyata keçirilməkdədir və bu proqramlar, sözün əsl mənasında, Azərbaycanın regionlarının həm vizual, həm də iqtisadi olaraq simasını dəyişmişdir. Amma regionların iqtisadi potensialına uyğun olaraq, ayrıca hər bir region üzrə investisiyalar üçün prioritet istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi, düşünürəm ki, bütövlükdə, milli iqtisadiyyatın inkişafı baxımından çox əhəmiyyətli olar. Qısaca olaraq bunları qeyd etmək istəyirəm. Qanun layihəsini dəstəkləyirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Elşad müəllim.

Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyən yoxdur, biz qanun layihəsini səsə qoyacağıq. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 16.53 dəq.)

88

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 12-ci və 13-cü məsələləri cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və mahiyyətə də bunlar bir-birinə bağlı olan qanun layihələridir. Belə ki, gündəliyin 12-ci məsələsi “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, gündəliyin 13-cü məsələsi isə “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” qanunlarda və “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Ona görə də mən hörmətli Ziyafət müəllimdən xahiş edəcəyəm ki, Ziyafət müəllim, iki layihə haqqında bir yerdə məlumat verin, müzakirələr bir yerdə, səsvermə ayrı olacaq.

Hörmətli həmkarlar, 5 dəqiqədən sonra, əslində, bizim iclasımızın bitmə vaxtıdır, etiraz etmirsinizsə, biz iclasımıza davam edəcəyik.

Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Məlum olduğu kimi, narkomaniya sosial, tibbi, hüquqi, mənəvi, psixoloji cəhətdən ağır və təhlükəli nəticələr doğuran ümumbəşəri bir problemdir. Xüsusi ilə XX əsrin ortalarından başlayaraq narkomaniya

yoluxucu xəstəlik kimi ərazi, din, sinif və digər sərhədlər tanımayan, qlobal xarakter daşıyan beynəlxalq bir problemə çevrilmişdir. Bu cür geniş yayılma miqyası olan bir tibbi-sosial bəla, təəssüf ki, bizim də sərhədlərimizdən yan keçməmişdir. Məhz narkomaniyanın yaratdığı bu təhdidlərdən dolayı, hər bir Azərbaycan vətəndaşının qayğısına qalan dövlətimiz tərəfindən müxtəlif illərdə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və narkomaniya ilə mübarizə sahəsində bir sıra təşkilati, hüquqi, institusional və əməli praktik tədbirlər həyata keçirilmiş, bu tədbirlər əhalinin sağlamlığını, bəzi hallarda isə xüsusi ilə həssas kateqoriya insanları əhatə etdiyindən, demək olar ki, intensiv xarakter almışdır.

Ölkəmizdə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi, narkomaniyanın yayılmasının qarşısının alınması üzrə müvafiq normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, bu sahədə hüquq mühafizə və digər aidiyyəti orqanların fəaliyyətinin gücləndirilməsi möhtərəm cənab Prezidentin, qanunverici orqanın, Milli Məclisin, hüquq mühafizə orqanlarının daim diqqət mərkəzindədir. Narkomaniya və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizədə səmərəliliyə nail olmaq üçün aidiyyəti dövlət orqanlarının və struktur bölmələrinin formalaşdırılması, bəzi dövlət orqanlarına normativ əsaslarla yeni səlahiyyətlərin verilməsi, bu sahədə dövlət nəzarəti mexanizmlərinin həyata keçirilməsi, həmçinin ölkə Prezidentinin müxtəlif illəri əhatə edən dövlət proqramlarını təsdiq edən fərman və sərəncamları bu sahədə müsbət irəliləyişlərin əldə edilməsinə gətirib çıxarmışdır.

Hörmətli həmkarlar, qanun layihələrinin qəbul edilməsinin əsas məqsədi “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə

və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2019–2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 22 iyul tarixli Sərəncamının tələblərindən irəli gəlir. Belə ki, həmin sərəncamın 4.2-ci bəndi qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsini nəzərdə tutur. Layihədə sərəncamın 4.2.5-ci yarımbəndində müvafiq olaraq, aşağıdakı kateqoriyalı şəxslərin – müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşlar çağırış dövründə, həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçular ildə bir dəfədən az olmayaraq, kadr zabit heyətinə könüllü daxil olanlar müvafiq əmr imzalanmazdan əvvəl və bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olanların bağlaşma imzalanmazdan əvvəl icbari narkoloji müayinədən keçirilməsi təklif olunur. Hesab edirəm ki, bu, olduqca çox ciddi bir qanun layihəsidir.

Hörmətli həmkarlar, yeri gəlmişkən, onu da deyim ki, siz hamınız bilirsiniz, ümumiyyətlə, narkotik vasitələrin qəbul edilməsi, narkomaniya özü millətin genofondu məsələsidir. Ona görə də narkotiklərin, psixotrop maddələrin və prekursorların qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə həmişə dövlətimizin gündəliyində olan məsələdir.

Hörmətli həmkarlar, bir məsələni də qeyd edirəm, bizim komitənin üzvü Arzu Nağıyevin keçən il bir kitabı dərc olunub, “Qara kabus” adlanır, maraqlananlar bu kitabdan da istifadə edə bilərlər. Hesab edirəm ki, burada narkomaniyaya qarşı mübarizənin əsaslarından çox fundamental məsələlər öz əksini tapmışdır.

Hesab edirəm ki, çox ciddi qanun layihəsidir və bu qanun layihəsinə səs verməyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Ziyafət müəllim, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bir dəqiqə, hələ səsə qoymazdan

qabaq bir neçə məsələ var. Bir şeyi də deyim, mən başa düşürəm, çoxdan hamınız bir yerdə oturmamısınız. Çox adam iki ildən sonra bir yerdə oturur, ağızınızda maska danışırırsınız, amma fikirləşmirsiniz ki, burada hər şey eşidilir. Xahiş edirəm, belə şeylərə nəzarət edin.

12-ci məsələyə Səhiyyə komitəsində də baxılmışdır. Komitənin rəyini bildirmək üçün mən komitənin sədr müavini hörmətli Rəşad Mahmudova söz verirəm. Rəşad müəllim, buyurun.

R.Mahmudov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsi sədrinin müavini.*

Xanım sədr və dəyərli millət vəkilləri. Sözügedən qanun layihəsinə komitəmizdə baxılmış və yekdilliklə səs verilmişdir. Milli Məclisin plenar iclasına çıxarılması tövsiyə olunmuşdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Rəşad müəllim.

13-cü məsələyə isə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində və Səhiyyə komitəsində də baxılmışdır. Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin rəyi barədə komitənin üzvü hörmətli Nizami Səfərov məlumat verəcək. Nizami müəllim, buyurun.

N.Səfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Hörmətli xanım sədr, komitəmizin iclasında qanun layihəsi müzakirə edilmişdir və Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunmuşdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nizami müəllim.

Rəşad müəllim, bu 13-cü məsələ ilə də bağlı, xahiş edirəm, bir kəlmə söz deyın. Buyurun.

R.Mahmudov. Bəli, sözügedən qanun layihəsi də Səhiyyə komitəsində müzakirəyə çıxarılmış və Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunmuşdur.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Yazılanlar var. Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bu məsələ ilə bağlı, təbii ki, qanunvericilikdə dəyişiklik olması müsbət bir haldır və mən də bu dəyişikliyi dəstəkləyirəm. Amma prinsip olaraq bu məsələ üzərində daha ciddi yanaşma olmasını arzulayıram. Çünki ölkənin dövlət təhlükəsizliyi qədər 3 ciddi, böyük problem var ki, biz hələ uzun illər çözə bilməyəcəyik. Bu, tütün çəkmək, alkoqolizm və narkomaniya ilə bağlıdır. Çünki narkomaniyanın bütün başlanğıcı tütün çəkməkdən, siqaretdən olur. İndi burada hərbi qulluqçuların, məmurların yoxlanması, hamısı əla, bu, olmalıdır. Amma biz orta məktəbdən bu prosesin qarşısını almaq üçün hansı tədbirlər görməliyik, o tədbirləri görə bilmədiyimizə görə bu bəla Azərbaycanda tüğyan eləyir. Qonşu ölkələrdən də Azərbaycanda bu bəlanın rahatlıqla yayılmasına səy göstərilir. İstənilən istiqamətdə də xüsusi bir dövlət siyasəti həyata keçirilir. Ona görə də burada cəmiyyətimizin səfərbər olunmasına ehtiyac var.

1996-cı ildə mərhum ölkə Prezidenti Heydər Əliyevin sərəncamı ilə Təhsil Nazirliyinə tapşırılmışdı ki, bu sahədə olan əsərləri orta və ali məktəbin ədəbiyyat üzrə proqramlarına salmaq lazımdır və hər bir uşağın məlumatlandırılması təmin olunmalıdır. Mədəniyyət Nazirliyinə tapşırılmışdı ki, bu istiqamətdə yazılan əsərlərin, tamaşaların baxılmasını mütləq məktəblərdə təşkil eləsinlər və bütövlükdə, filmlər çəkilsin və bu istiqamətdə təbliğat aparılsın.

Mən xatırlayıram, Asif Kəngərli adlı bir həkim-narkoloq var idi. Onun bir neçə əsəri, kitabları var idi. Bir neçə dəfə müraciət eləmişdi. Rejissor var, İntiqam Soltan. Çox gözəl bir tamaşa hazırlanmışdı, Bakıxanov qəsəbəsində

zalda baxırdıq. Bu tamaşaya baxandan sonra insan tütünü, siqaretin, narkomaniyanın insan həyatına nə qədər ziyan vurduğunu daha dərindən anlaya bilərdi. Bu əsərlər, tamaşalar dar bir çəvrədə verilir. Onun kütləvi şəkildə yayılması təşviq olunmur. Ona görə də istərdim ki, bu məsələyə xüsusi bir diqqət ayrılınsın.

“Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanun çox köhnəlibdir. Ona yenidən baxmaq lazımdır. Narkomanların müalicəsinin anonimliyi qorunmalı, anonim narkoloji müalicə, məsləhət kabinetləri şəbəkəsi yaradılmalıdır. Bu böyüklükdə Bakıda cəmi bir-iki anonim narkoloji kabinet vardır. O da xəstələrin tələbatını, ümumiyyətlə, ödəmir. Təzə başlayan narkoman hara müraciət edəcəyini bilmir. Nəticədə də qısa müddətdə ağırlaşır, müalicə alması da çətinləşir. Çünki bu xəstələr üçün birinci növbədə fiziki və psixoloji asılılıq əsas göstəricilərdir. O baxımdan da xəstəxanada müalicə müəyyən müddət tələb edir və reabilitasiyasız hər hansı bir şəkildə müalicəni həyata keçirmək mümkün deyil.

İllərdir, bizdə bu narkotik maddələrə görə həbs olunmuş şəxslərin müalicə müəssisələrində saxlanması məsələsi öz həllini tapa bilmir. Onlar da digər cəzaçəkmə yerlərində daha çox insanları yoluxdurma ilə məşğul olurlar. İndi burada özəl reabilitasiya mərkəzləri çox yaranıb. Amma onlar da bəha olduğuna görə bir çox valideynin pulu çatmır. Dərmanlar çox bahadır, insanlar bunu alıb müalicə edə bilmirlər. Ona görə də müalicədən imtina edirlər.

Azərbaycanda yüzlərcə ailə dağılıb, yüzlərcə insan faciəsi ilə yekunlaşır. Vəfat eləyən, vaxtsız dünyasını dəyişən insanların çoxunun ölümünün əsas səbəbi məhz bu siqaret, narkomaniyadır. Ona görə də buna qarşı çox ciddi maarifləndirmə işi aparılmalıdır. Dövlət reabilitasiya

mərkəzləri yaradılmalıdır. Bu şəbəkə genişlənməlidir. Narkoloq-həkimlər çatmır. Bu həkimlərin hüquqlarını qoruyan mexanizm də yoxdur. Bir neçə ildən sonra Azərbaycanda həkim də defisit olacaq. Bu istiqamətdə hər hansı bir addım atılması da düşünülmür. Çünki, bilirsiniz, belə formal olaraq hesabatlar verilir, statistika göstərilir, amma bunlar reallığı əks etdirmir. Orta məktəblərdə faciəli vəziyyət yaranıbdir. Buna nəzarət mexanizmini heç halda yekun səviyyəyə gətirib çıxara bilmirik. Ona görə də mən hesab edirəm ki, dövlət təhlükəsizliyi qədər bu məsələyə ciddi yanaşılmalıdır. Mən bu dəyişiklikləri dəstəkləyirəm. Amma bir az bu problemin üzərinə, bütövlükdə, cəmiyyətin səfərbər olması lazımdır. Yalnız polisin işi deyil. Bütün cəmiyyətin işidir.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Sahib Alıyev. Sahib müəllim, buyurun.

S. Alıyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, dəyərli həmkarlar. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda edilən dəyişikliyi mən iki baxımdan əhəmiyyətli sayıram.

Birincisi, bu dəyişiklik institut olaraq Azərbaycan Ordusuna həssas yanaşıldığını ortaya qoyur. 44 günlük savaş göstərdi ki, Azərbaycan Ordusu sovetlər dönmindən qalma mənfiliklərdən tam təmizlənilib. Bu orduda zabit şərəfini yüksək tutan özəlliklə kiçik və orta rütbəliyə arasında yüzlərcə peşəkar hərbcimiz var ki, onlar hər baxımdan, eyni zamanda, ən ağır döyüşlərə birinci atılmaq baxımdan da əsgərləri üçün örnəkdirlər. Ona görə də belə bir orduda bir nəfər belə olsun narkotik aludəçisinin olması çoxdur. Ümid edirəm ki, bu düzəliş elələrinin ordumuza yolunu birdəfəlik bağlayacaq.

İkincisi, bu dəyişikliyin önəmli tərəfi, fikrimcə, ondan

ibarətdir ki, bu, Azərbaycanda narkotik aludəçilərinin sayının dəqiqləşdirilməsində müəyyən rol oynayacaq. Heç kimə sirr deyil ki, narkotik istifadəçiləri haqda rəsmi statistika əksər ölkələrdə, o sıradan da Azərbaycanda reallığı əks etdirmir. Məsələn, bizdə statistika göstərir ki, ötən il Azərbaycanda qeydiyyatdan keçən 34 min 602 nəfər narkotik istifadəçisi var. Əslində, reallıq başqa cürdür və son dövrün bir reallığı da ondan ibarətdir ki, əgər əvvəllər narkotik alverçiləri daha çox o vasitələri almağa potensial imkanı olanları onun aludəçisi olmağa cəlb edirdilərsə, indi kənd yerlərində kasıb təbəqənin təmsilçiləri arasında da, nə yazıqlar, belələrinin sayı yetərincədir.

Ümumiyyətlə, narkotik alverçiləri və istifadəçiləri haqqında mediada gedən materialların kontent analizi ondan xəbər verir ki, nə qədər paradoksal görünsə də, dini qruplaşmaların içərisində yer alanların da arasında belələri az deyil. Burada vurğulayıram ki, söhbət dindarlardan deyil, təzyiq, təsir və digər məkrli məqsədlərlə yaradılan ayrı-ayrı ölkələrə bağlı dini qruplardan gedir. Biz həmin o dini qruplaşmaların bir çox üzvlərini sosial şəbəkədə troll olaraq, belə demək mümkündürsə, çıxış və yazılarına fikir versək görərik ki, onlar Azərbaycanda birmənalı şəkildə sekulyarlığı hədəf alırlar. Ümumiyyətlə, texnogen qəza nəticəsində həyatını itirənlərin faciəsinə sevinən adam ancaq başı dumanlı və zombiləşmiş adam ola bilər.

Belə görünür ki, bəzi dövlətlərin xüsusi xidmətləri dinə məhz Markssayağı yanaşır, Həşşəşilər dönəmindəki təcürbədən istifadə edirlər. Ona görə də mən həmkarım Fazil Mustafa ilə tamamilə razıyam ki, bu, son dərəcə mühüm məsələdir, dövlətin təhlükəsizliyi məsələsidir. Yəni bu prosesin arxasında artıq ayrı-ayrı dövlətlərin xüsusi xidmət orqanlarının da durduğu açıq-aydın görünməkdədir.

Ona görə də peşəkar hərbcilər ilə yanaşı, həqiqi hərbi xidmətə çağırılanların da məhz çağırış dövründə qeydiyyatda olduqları yerlərdə narkotik ilə bağlı icbari müayinədən keçmələrini düzgün sayıram. Ancaq, mənə elə gəlir ki, biz burada bir məsələyə də fikir verməliyik. Onların içərisində müəyyən qrupun alternativ hərbi xidmətə nə dərəcədə yararlı olub-olması məsələsini uyğun strukturlar araşdırmalıdır. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Etibar Əliyev. Buyurun, Etibar müəllim.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Mən də Fazil bəyin fikirləri ilə razıyam. Əlbəttə ki, məktəblərdə narkomaniya və tütündən istifadəyə qarşı mübarizə barədə təbliğat çox zəifdir. Məktəblərin 10-11-ci siniflərində, demək olar ki, kütləvi şəkildə şagirdlərin dərstdən yayınma halları müşahidə olunur. Biz bu məsələni dəfələrcə qaldırırıq. Hətta müəyyən monitorinqlər də aparılır. Ancaq bu, get-gedə dərinləşir. Yəni xüsusi ilə şəhər məktəblərində 10-11-ci siniflərdə dərstdən yayınma halları çox yüksək faiz göstəricisi kimi qalır. Əslində, dərstdən yayınma bu pis vərdişlərin genişlənməsinə səbəb olan şərtlərdən biridir. Şagirdlərin zərərli vərdişlərdən xilas olması üçün yüzlərcə layihə işlənilib. Ancaq bütün bunlar maarifçilik üçün yetərli deyil və məktəbi, əlbəttə ki, bizim hamımız qorumalıyıq.

Qanundakı dəyişikliklər, əlbəttə ki, zəruridir. Qanunda öz əksini tapan bir müddəa, bəli, əhəmiyyətlidir. Nədir o? “Azərbaycan Respublikasının ərazisində istehsal olunan bütün spirtli içkilərin və tütün məmulatlarının qabları üzərində insanın səhhətinə göstərdiyi mənfi təsiri əks etdirən, habelə onların 18 yaşına çatmamış şəxslərə satılmasının qadağan edilməsi haqqında qeydlər olmalıdır”.

Əvvəla, tütün məmulatı qabda yerləşmir. Bu, qutuda yerləşir. Çox maraqlıdır ki, mən bir az, belə deyək, bu məsələni araşdırdım. Siqaret qutularının üzərində onun ziyanı barədə yazılan söz spirtli içkilərin də üzərində yazılır. Sadə bir cümlədir. Nədən ibarətdir? Siqaret çəkmək sizin sağlamlığınıza ziyan vurur. Bunu həmçinin spirtli içkilərin də üzərinə yazırlar. Amma bunlar eyni deyil axı. Bunlar eyni istifadə olunmur, hətta təsirə görə də eyni xarakter daşıyırlar. Məsələn, mən araşdırdım, Gəncə və Ağsuda istehsal olunan spirtli içkilərin heç birinin üzərində belə qeydlər yoxdur. Belə çıxır ki, haradasa, əslində, bu, qanuna zidd olan bir məsələdir.

Hörmətli Sahibə xanım, mən 2018-ci ildə bir məqalə yazmışdım. Məqalənin başlığı belə idi: “Adam ATV-yə baxıb içmək istəyir”. Biz deyirik ki, spirtli içkilərin və siqaretin üzərində bunun ziyanı barədə yazılır. Ancaq çox açıq şəkildə Alim Qasimovun həyatına həsr olunmuş bir verilişin hər 10 dəqiqəsindən bir spirtli içki təbliğ edirdilər. Özü də necə gözəl cümlələr düzəltdilər. Məsələn, “Knyaz” arağı, sizə təbiətin özü kimi gələcək. Hər dənəsində zəhmət və təbii olan buğda dənələri. Başu uca qarlı dağlardan süzülən buz kimi saf su sizə keçmişin xoş anlarını qaytaracaq...

Başqaları barədə, məsələn, “Vodka sekret” süfrənin sirri, ləzzətin özü, həzzin açarıdır. Onunla həyatın dadı bambaşqadır. Dumduru ecazkar dadı kəşf et. Sirri özündə saxla. Qoy bu bizim sekretimiz olsun.

Mən bunu yazandan sonra məni təhqir elədilər. Məhkəməyə vermək istədilər ki, Siz bizim satışımıza qarşı əks-təbliğat aparırsınız və sair.

Bir tərəfdən, biz deyirik ki, – bu, qanunda da öz əksini tapıb, – bunun zərəri qeyd olunmalıdır. Başqa tərəfdən isə,

televiziyalar bunun əhəmiyyəti barədə açıq... “Zadəgan” arağını da təbliğ edir, deyir, bunu içəndən sonra tam zadəgana çevriləcəksən. İndi bilmirəm, mən o televiziya baxmıram, indi o reklamlar davam eləyir, ya davam eləmir. Ancaq bütün hallarda mən həmkarlarımla razıyam ki, məktəblərdə bu təbliğat çox ciddi şəkildə aparılmalıdır.

Bu gün müəllimlər özlərinin tərbiyəçi funksiyalarından imtina ediblər. Bu da repetitorluğun geniş yayılması ilə bağlıdır. Bu da uşaqların kütləvi şəkildə dərslərdən yayınması ilə bağlıdır. Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Etibar müəllim.

Sabir Rüstəmxanlı. Sabir müəllim, buyurun.

S.Rüstəmxanlı. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli Məclis. Etibar müəllim çox belə ilhamlı danışdı. Onun da çıxışı elə bir az təbliğata çevrildi burada. Məsələ bundadır ki, doğrudan, insanlıq təkcə ölkə miqyasında yox, dünya miqyasında böyük bir fəlakətlə üz-üzədir. Bu narkotik belə qitələrarası bir faciədir. Qarşısını almaq da çətindir. Çünki bunun arxasında sadəcə adamlar dayanmır, təkcə xəstələr, narkotik ilə məşğul olan adamlar söhbəti deyil. Bunun arxasında böyük və az qala dövlət başçıları səviyyəsində beynəlxalq aləmdə, bilirsiniz, müəyyən böyük belə cinayətkar qruplar olmaqla böyük qüvvələr dayanır və bunlarla mübarizə aparmaq son dərəcə çətindir. Bu məsələ həm də 14-15-ci maddələr ilə bağlıdır, Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi məsələsi. Ona görə mən ümumi şəkildə bir neçə fikrimi bildirmək istəyirəm.

Məsələ bundadır ki, cinayət qanunvericiliyində narkotiklərə qarşı mübarizə ilə bağlı kifayət qədər sanballı maddələr var. Amma statistika göstərir ki, bu mübarizənin real nəticəsi azdır. Məsələn, bu cinayətlər üzrə 2005-ci ildə Azərbaycanda 1669 şəxs məhkum olunmuşdusa,

2010-cu ildə bu rəqəm 2569, 2020-ci ildə 3117 nəfər olmuşdur. Həmin cinayətlərin artmasının əsas səbəbləri işin sistemli aparılmaması və bu barədə olan dövlət proqramının yerinə yetirilməməsidir. Halbuki bir neçə proqram var. Bilirsiniz, 2007–2012-ci illər, 2013–2018-ci illər və 2019–2024-cü illər. Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı ilbəlil bu mübarizə artdıqca cinayətlərin də atması göstərir ki, bu cinayətlərə görə cəza müəssisələrində və xəstəxanalarda aparılan işlər yetərli nəticə vermir.

Bizim fikrimizcə, əsas məsələ narkotik vasitələrin və bu vasitələrdən əziyyət çəkən insanların müalicə probleimidir. Bu xəstəlikdən əziyyət çəkən şəxslərin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi problemi həll etmir, əksinə, təəssüf ki, narkotiki həm də cəzaçəkmə müəssisələrinə daşıyır. Bir sıra cəzaçəkmə müəssisələri narkotikdən xilas etmir, əksinə, narkotik bazarına çevrilib. Narkotiklərin ən geniş cinayət dövriyyəsi cəzaçəkmə müəssisələrindədir.

İkincisi, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət işlərində, əsasən, icraçılar məsuliyyətə cəlb olunur. Bunların arxasında dayanan təşkilatçılar diqqətdən kənar qalır.

Üçüncüsü, müalicə olunan insanların işlə təmini və reabilitasiya məsələsi yetərli deyil. Nəhayət, ölkədə bununla bağlı istintaq işləri pərakəndə aparılır.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanda istintaq məsələsi bir problemdir. Mən bu sahənin adamı deyiləm, amma təxminən belə öz yaddaşımda qalanları saydım, məlum oldu ki, Azərbaycanda 8 istintaq idarəsi var. Hər nazirliyin bir istintaq idarəsi və bunların hərəsi də öz bildiyi şəkildə, təbii ki, bir qanundur, ancaq istintaq işini öz bildiyi şəkildə aparır. İndi dəfələrcə burada da deyilib ki, ölkədə vahid istintaq mərkəzi olmalıdır və onda bu işin həm qa-

nunla tənzimlənməsi, həm də bütün məsələlərdə nəticəyə hesablanmış işlərin vaxtında, operativ görülməsi çox uğurlu olar və bu işdə bir nəticə əldə etmək olar. Məncə, 8 istintaq idarəsi, ümumiyyətlə, həddindən atıq çoxdur. Bu qədər, həm kadr məsələsi, həm təkrarlar, həm də deyək ki, vaxt itirmək, məktublaşmalar, bir işin buradan ora ötürülməsi. Bu, ümumiyyətlə, böyük bir dağınıqlıqdır. Hesab edirəm ki, həm də narkotiklə mübarizə işinə təsir göstərir. Burada hökmən dönüş yaradılmalıdır və güman edirəm, qanunlar nəticə verər. Hamınıza təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Sonuncu çıxış. Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Qanun, doğrudan da, vacib qanundur, qəbul olunmalıdır. Amma bununla yanaşı, praktiki işin aparılması çox vacib işlər tələb edir. Mən qeyd edərdim ki, bu, nəinki milli təhlükəsizlik, həmçinin ümummilli bir bələdir. Bundan heç kəs sığortalanmayıbdır. O baxımdan da hər bir vətəndaş, hər bir şəxs, hər bir ailə başçısı, hər bir müəllim, həkim buna qarşı mübarizədə birlikdə iştirak etməlidir. Biz hər şeyi polis üzərinə qoymamalıyıq. Bu, son nəticədir ki, kimsə satırsa və yaxud kimsə istifadə edibsə, bunu tutub məsuliyyətə cəlb etmək, yaxud da tərbiyələndirmək, sağaltmaq və sair. Buna qədər olan proseslərin qarşısı alınmalıdır.

Ümumilikdə götürəndə, Azərbaycanın özündə narkotik bitkilərin əkilişi o qədər çox deyil və lazım olan hallarda da qarşısı alınır. Ən əsas məsələ Azərbaycana daxil olandır. Keçən ilin statistikasına görə neçə min ton narkotik götürülmüşdür, yəni tapılıb götürülüb, müsadirə olunmuşdur. Görün, neçə min ton isə daxil olubdur və

ayrı-ayrı sahələrdə bundan istifadə olunur.

Dünənki statistikanı verirlər, 1 rayondan 29 nəfər insan narkotikə görə həbs olunubdur. 29 nəfər, say bir-bir, iki-iki, üç-üç getmir. 20–20, 30–30, 40–40, 50–50 daxil olur. Ən qorxunc hal ondan ibarətdir ki, bu gün avtomobil nəqliyyatını idarə edərkən istifadə edirlər. Əgər alkoqoldan istifadə edirdisə, hansı formada bunu polislər müəyyən edirdi. İndi törədilən qəzaların hamısını araşdırırlar ki, sürücü, demək olar, narkotik qəbul edib. Hətta avtobus sürücüləri. Təsəvvür edin, uzaq reyslərə, uzaq rayonlara gedən avtobus sürücüləri narkotik maddələr qəbul edirlər və bu narkotikin təsiri altında nəqliyyat vasitəsini idarə edirlər. Ona görə də çox böyük bir problemdir. Ən əsası odur, biz tam gücümüzlə çalışmalıyıq ki, bu, silahlı qüvvələr strukturuna keçməsin. Bu, silahlı qüvvələr strukturuna keçsə, çox böyük problemlər yaşada bilər. 1979–1989-cu illərdə Əfqanıstandan qayıdanların, – düzdür, orada hələ o qədər iştirakçı yox idi, – böyük əksəriyyəti uzun müddət bu problemləri yaşadılar. Bu gün Amerikadan və digər birləşmiş qoşunlardan qayıdan qüvvələrin hamısı testlərdən keçirilir. Böyük Britaniyada 10 min nəfər narkotik dispanserlərdə müalicə alır. Əfqanıstanda hərbi hissələrdə qulluq ediblər. Ona görə də orduya, Silahlı Qüvvələrə keçməsi çox böyük problemlər yarada bilər. Bunun qarşısı alınmalıdır.

Yenə də deyirəm, bu iş tək-cə polisin üzərinə qoyulmamalıdır. Bizdə indi çəkilən, – Fazil müəllim bayaq tamaşalardan dedi, – seriallar var ki, ona baxanda, orada elə narkotikin təbliği gedir. Orada, əksinə, narkotikin qarşısının alınması getmir və yaxud başqa ziyanlı şeylərin istifadəsi ilə bağlı. O baxımdan da, mən hesab edirəm ki, biz hamımız birlikdə bunun qarşısını almaqdan ötrü lazımı

addımlar atmalıyıq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz qanun layihələrini bir-bir səsə qoyacağıq. İndi isə, xahiş edirəm, 12-ci məsələyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.24 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi. İndi isə, xahiş edirəm, 13-cü məsələyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.24 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu qanun layihəsi də birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 14-cü və 15-ci məsələləri də cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Mahiyyətcdə də bunlar bir-birinə yaxındır. Gündəliyin 14-cü məsələsi Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir, 15-ci məsələ isə İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Mən indi hörmətli Nizami Səfərovdan

xahiş edəcəyəm ki, 2 layihə haqqında ümumi məlumat versin. Buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Gündəliyimizin 14-cü məsələsi Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsini nəzərdə tutur. Burada bəzi dəyişikliklər dəqiqləşdirmə, digərləri texniki, terminoloji, başqaları isə substansional xarakter daşıyır. 3-cü kateqoriyaya daxil olan dəyişikliklər Cinayət Məcəlləsinin 234-1-ci maddəsinə təklif edilir.

Məlum olduğu kimi, qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması inzibati məsuliyyətə, qeyd edilən əməllər satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarından artıq törədildikdə isə cinayət məsuliyyətinə səbəb olur. “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında” Qanuna uyğun olaraq, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilər də narkotik maddələr hesab olunur.

Son dövrlərdə hüquqi təcrübədə ibtidai istintaq zamanı satış məqsədi olmadan həmin bitkilərin xeyli və ya külli miqdarda daşınması, əldə edilməsi hallarına rast gəlinir. Belə olan təqdirdə, həmin əməllərin Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci və ya 237-ci maddəsi ilə və ya hər iki maddə ilə tövsif edilməsində müəyyən problemlər yaranır.

Məsələ burasındadır ki, 234.1-ci maddədə “şəxsi istehlak miqdarından artıq” terminindən istifadə edilir, 237.1-ci maddədə isə “əkmə və toplama” sözləri əksini tapmışdır. “Toplama” sözü, əslində, əldə etmə mənasını ifadə etdiyindən, bəzən satış məqsədi olmadan həmin bitkilərin əldə olunması, 237.1-ci maddə ilə tövsif edilməsi barədə fərqli yanaşmalar olur ki, bu isə, öz növbəsində törədilmiş

əmələ nisbətdə daha az ictimai təhlükə kəsb edən əməli nəzərdə tutur. Bu məsələnin hüquqi həllini təmin etmək məqsədi ilə 234.1-ci maddənin dispozisiyasında “şəxsi istehlak miqdarından artıq” sözlərinin “xeyli” sözü ilə, 237.1-ci maddənin dispozisiyasında isə “və ya onları toplama” sözlərinin “yetişdirmə” sözü ilə əvəz edilməsi təklif edilir. Məsələ burasındadır ki, 237-ci maddənin tövsif edilməsi barədə fərqli yanaşmalar olur. Bu məsələnin hüquqi həllini təmin etmək məqsədi ilə qeyd etdiyim dəyişikliklər qanun layihəsində öz əksini tapmışdır.

Cinayət Məcəlləsində təklif edilən dəyişikliklərin biri də narkotik vasitələrin əldə edilməsinin, saxlanması, daşınmasının külli və xüsusi ilə külli miqdarda müəyyən edilməsi və onlara görə daha ciddi cəzaların təklif edilməsini ehtiva edir. Həmçinin satış məqsədi ilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri və yaxud psixotrop maddələri əldə etmə və ya saxlama, hazırlama, istehsalını kütləvi informasiya vasitələrindən, o cümlədən internet informasiya ehtiyatlarından və ya informasiya-telekommunikasiya şəbəkələrindən istifadə etməklə törədilməsi ağırlaşdırıcı hal kimi nəzərdə tutulur.

Bu, həddindən artıq əhəmiyyətli dəyişiklikdir. Çünki sosial şəbəkələrin böyük istifadəçi sayına, irimiqyaslı izləyici auditoriyasına, ciddi təsir imkanlarına malik olmasını nəzərə alaraq, cinayətkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə edilməsi çox ciddi təhlükə kəsb edir. BMT-nin dəstəyi ilə fəaliyyət göstərən Narkotik Vasitələrə Nəzarət üzrə Beynəlxalq Komitənin 2022-ci il 10 mart tarixli məruzəsində birmənalı olaraq vurğulanmışdır ki, beynəlxalq birlik və ayrı-ayrı dövlətlər sosial şəbəkələrdə və ya internet üzərindən dövryyəsi məhdudlaşdırılan və ya qadağan edilən maddələrin satışını stimullaşdıran, narkotik maddə-

lərin istifadəsi ilə bağlı davranışı reklam edən şəxslərə və cinayət qruplarına qarşı mübarizəni gücləndirməlidir.

Gündəliyimizdə duran növbəti məsələ İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişikliklərin edilməsidir. Bu dəyişikliklərə gəldikdə nəzərə alınmalıdır ki, satış məqsədi olmadan narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı əməllərin cinayət məsuliyyətinə səbəb olmayan hallarda, yəni az miqdarda törədildikdə inzibati xəta kimi müəyyən edilməsi təklif olunur. Bu layihə Cinayət Məcəlləsində hazırlanan dəyişikliklərə uyğunlaşdırma məqsədi daşıyır və az miqdarda dedikdə narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin müvafiq qanunla müəyyən edilmiş xeyli miqdarından aşağı miqdarı başa düşülür.

Yuxarıda adıçəkilən iki qanun layihəsinin xeyli və xüsusi ilə külli miqdarla bağlı müddəaları narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin xeyli və xüsusi ilə külli miqdarını, habelə prekursorların və qanunsuz kultivasiya edilən, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin xüsusi ilə külli miqdarını müəyyən edən müvafiq qanunla eyni gündə qüvvəyə minməsi nəzərdə tutulub. Tam məlumathlı olmaq üçün xatırlatmaq istərdim ki, şəxsın cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahıları Azərbaycan Respublikasının 2005-ci il 28 iyun tarixli qanunu ilə təsdiq edilmişdir və müzakirənizə təqdim olunan qanun qəbul olunduqdan sonra qeyd etdiyim siyahılara müvafiq dəyişiklik həyata keçiriləcək.

Sədrlik edən. Nizami müəllim, təqdimatınız bitdi?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Rəşad müəllim, Siz bu gün Səhiyyə komitəsini təmsil edirsiniz. Bu layihələrə sizdə də baxılıb. Buyurun.

R.Mahmudov. Bildirmək istəyirəm ki, hər iki qanun layihəsi Səhiyyə komitəsində müzakirə edilib və Milli Məclisin plenar iclasına göndərilib.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Rəşad müəllim.

Hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən məsələləri bir-bir səsə qoyacağam.

Beləliklə, 14-cü məsələyə, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.31 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə xahiş edirəm, 15-ci məsələyə, yəni İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.32 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti 2 məsələsi, həm 16-cı, həm də 17-ci məsələlər Azərbaycan Respubli-

kasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Bu layihələrin adları eyni olsa da, onlar məcəllənin əhatə etdiyi müxtəlif məsələləri nizama salır. İndi biz gündəliyin 16-cı məsələsinə keçirik. Bu məsələyə dair məlumat vermək üçün, Nizami müəllim, mən yenə də Sizdən xahiş edirəm, təqdimat Sizinkidir. Buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Nəzərə almaq lazımdır ki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən cinayət təqibi üzrə ibtidai istintaq zamanı maddi sübut kimi götürülmüş narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorları barədə məsələnin həlli cinayət təqibi üzrə icraat başa çatdıqda məhkəmənin yekun qərarı ilə həyata keçirilir. Layihəyə uyğun olaraq, sübut kimi götürülmüş həmin maddələr onlar üçün müəyyən edilmiş xüsusi ilə külli miqdarın aşağı həddindən artıq olduqda, onların məhv edilməsi və ya tibbi məqsədlərlə istifadə üçün təhvil verilməsi təklif edilir. Bu işlərə müstəntiqin vəsatəti və ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərlik həyata keçirən prokurorun təqdimatı əsasında məhkəmə nəzarəti qaydasında baxılır. Layihədə Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə təqdim edilən bütün dəyişikliklər qeyd edilənlərin prosessual qaydalarını nəzərdə tutur.

Gündəlikdə olan 17-ci məsələ isə cinayət mühakimə icraatının elektron qaydada aparılmasını tənzimləyən Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 51-1-ci maddəsinə dəyişiklik edilməsini nəzərdə tutur. Məlum olduğu kimi, cinayət mühakimə icraatı prosessual normalara uyğun olaraq, elektron məhkəmə informasiya sistemi vasitəsi ilə aparılır. Təklif edilən dəyişiklik dəqiqləşdirmə xarakteri daşıyır və həm məhkəmə icraatı, həm də ibtidai istintaq zamanı

məhkəmə nəzarətinin həyata keçirilməsi qaydasında məhkəmələrdə aparılan icraatın elektron məhkəmə informasiya sistemi vasitəsi ilə həyata keçirilməsini müəyyən edir. Cinayət prosesini həyata keçirən digər orqanların prosessual sənədlərinin və başqa materiallarının məhkəmədə mübadilə edilməsi məqsədi ilə həmin orqanların informasiya sistemlərinin elektron məhkəmə informasiya sistemində inteqrasiyası, ümumiyyətlə, cinayət prosesində səmərəliliyin və şəffaflığın artırılmasına, insan hüquqları və azadlıqlarının etibarlı formada qorunmasına xidmət edəcək. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Əslində, Siz 2 qanun layihəsi haqqında birgə məlumat verdiniz. Eybi yoxdur.

Hörmətli Rəşad müəllim, 16-cı məsələyə Sizin komitədə baxılıb. Xahiş edirəm, məlumat verin.

R.Mahmudov. Bəli, 16-cı məsələ, qanun layihəsi də Milli Məclisin Səhiyyə komitəsində müzakirə edilib və o da plenar iclasa tövsiyə edilmişdir.

Sədrlik edən. Rəşad müəllim, çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyənlər var. Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Bilirəm, hamı yorulub. Amma bir neçə kəlmə ilə vacib bir məsələyə diqqətinizi cəlb etmək istəyirəm. Əlbəttə, mən layihələrin hər ikisinə səs verəcəyəm. Amma cənab Prezidentin cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq fərmanı var idi. Mən vaxtı ilə də parlamentdə bu məsələni qaldırmışam. İndi bəzi həmkarlarımda sual yarana bilər ki, niyə bu məsələləri biz komitəmizdə müzakirə etmirik. Amma plenar iclasda bu məsələni qaldırmaqla həm də onu ictimai müzakirəyə çıxarmaq, yəni həm

həmkarlarımın, həm də ictimaiyyətin diqqətini cəlb etmək istəyirəm.

Sovet hökuməti dövründə bizdə ibtidai həbs müddəti maksimum 9 ay idi. 6 ay müddətində istintaq orqanları uzada bilirdilər. 6 aydan artıq uzatmaq üçün mütləq SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti qərar qəbul etməli idi və bundan sonra daha 3 ay istintaq müddətini uzatmaq olardı.

Hörmətli sədr, hörmətli həmkarlar, indi 19 ay bizdə istintaq orqanı ibtidai həbs müddətini uzada bilir. Məhkəmə qaydasında şəxsin təqsirliliyi bilinmədən, bu qədər müddət ərzində, az qala 2 ilə yaxın, 1 il 9 ay istintaq orqanı şəxsi həbsdə saxlayır və sonradan məhkəmə hətta ona yüngül cəza təyin edə bilər və sair. Faktiki istintaq orqanı ona artıq istədiyi cəzanı sanki təyin etmiş olur və həmin şəxs o cəzanı çəkir. Ona görə də bu müddət kifayət qədər azaldılmalıdır. Mən bilirəm, istintaq orqanları deyirlər ki, bəzi işlər mürəkkəbdir, çoxepizodludur, istintaqa çoxlu sayda adamlar cəlb olunur, ona görə də qısa bir müddətdə bunu biz yekunlaşdırma bilmirik. Amma mən sizə əminliklə deyirəm, belə olan hallarda mütləq istintaq qrupu yaradılır və mən düşünürəm, istintaq qrupuna daha çox sayda müstəntiqlər cəlb etmək mümkündür ki, istintaq işi qısa müddətdə yekunlaşdırılsın. Söhbət insanın taleyindən gedir. Buna görə də bu müddət, söyləyirəm ki, 9 aya qədər yenidən azaldılmalıdır. Özü də ibtidai həbs müddəti ikinci dəfə uzadılsa, buna apellyasiya məhkəməsi baxmalıdır, üçüncü dəfə isə yalnız Baş prokurorun təqdimatı ilə Ali Məhkəmə tərəfindən ibtidai həbs uzadılmalıdır. Hesab edirəm ki, bu, həm cənab Prezidentin müvafiq fərmanına uyğundur, həm də bizim tərəfimizdən vətəndaşlarımızın hüquqlarının qorunması olardı.

Bu məsələ, bilirəm ki, tək-cə hüquqi məsələ deyil, həm

də hüquqi-siyasi məsələdir. Ona görə də parlament rəhbərliyinin və həmkarlarımla diqqətini bu məsələyə cəlb etmək istədim. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim.

Tahir Kərimli. Tahir müəllim, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Qüdrət bəyə təşəkkür edirəm, bu məsələyə bir neçə dəfə komitə iclaslarında biz də toxunmuşuq. Hətta SSRİ dövründə o boyda dövlətdə istintaq müddəti 9 ay idi. Bir sıra böyük dövlətlərdə də bizdə olan qədər yoxdur. Bəzən elə olur, deyək, təqsirləndirilən şəxs aylarla dindirilir, yəni özü də istəyir ki, təqsirli bildirilib verilsin məhkəməyə. Ailəsi, qohum-əqrəbası həyəcan içində olur.

Mən layihə ilə bağlı danışmaq istəyirəm. Hörmətli Nizami müəllim, mən istərdim ki, burada prokurordan başqa, deyirsiniz, məhkəmənin yekun qərarı, həmin narkotik maddələrin ləğvi prosesində qərarı verən hakim də iştirak etsin. Sizə bir misal gətirim. Bir dəfə məhkəmə iclasında bir hakimə məlumat verildi ki, orada müəyyən qədər böyük miqdarda, kiçik miqdarı ləğv edirlər, qalanını saxlayırlar, dövriyyə, belə... Hakim getdi, iştirak etdi. Ən yüksək səviyyədə o hakimi çağırıb Bakıda başına müsibət gətirdilər ki, sən niyə gedib bu işlərə qarışırsan? Aydın idi nədən ötrü.

Bir şeyi də demək istərdim ki, qanunvericilikdə, aidiyyəti üzrə deyim, rast gəlinib. Misal üçün, meşənin içəri-sində yaşıl, mixəyi rəngli vannalarda narkotik əkiblər, qoyublar və onları qanunla məsuliyyətə cəlb etmək də olmadı. Çünki sovet dövründə 227-ci maddə var idi, indi hansı maddədir, filan. Dedilər, balam, biz nə əkməmişik, nə becərmişik, elə orada tökmüşük, qoymuşuq, özü bitib. Yəni belə hallar olur. Bu kimi çox misallar gətirmək olar. Mən

hesab edirəm ki, bu, birinci oxunuşdur, digər oxunuşlarda baxın, gələcəkdə əgər imkan varsa, yenə də hakimin iştirakı kimi hallar nəzərə alınsın. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Daha çıxış etmək istəyən yoxdur. Hörmətli həmkarlar, qanun layihələrini bir-bir səsə qoyacağam. Xahiş edirəm, 16-cı məsələyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.40 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi, sağ olun. İndi isə 17-ci məsələyə, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 17.41 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu qanun layihəsi də birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bununla da iclasımız başa çatdı. Çox sağ olun. Təşəkkür edirəm.

Növbəti iclas haqqında sizə əlavə məlumat veriləcək. Sağ olun.

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
IX SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 88

Milli Məclisin iclas salonu.
12 aprel 2022-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
*sədri **Sahibə Qafarova** sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 108 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.02 dəq.)
İştirak edir	101
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Qoşqar Təhməzli, Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri.

Elxan Mikayılov, Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi Aparatının rəhbəri.

Taleh Kazımov, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvlüyünə namizəd.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Elman Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvlüyündən azad edilməsi

haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

2. Taleh Kazımovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

3. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti, Türkiyə Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Hökuməti arasında “Qafqaz Qartalı” xüsusi təyinatlı qüvvələrin təliminə dair” Anlaşma Memorandumunun təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

4. Qida təhlükəsizliyi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

5. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Musa Quliyev, Sabir Rüstəmxanlı, Sahib Alıyev, Hikmət Məmmədov, İlham Məmmədov, Nigar Arpadarai, Aqiyə Naxçıvanlı, Fəzail Ağamalı, Razi Nurullayev, Fazil Mustafa

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 11.02 dəq.)

95

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

1. Elman Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvlüyündən azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.35 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

2. Taleh Kazımovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Siyavuş Novruzov, Taleh Kazımlı

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.42 dəq.)
Lehinə	101

Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

3. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti, Türkiyə Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Hökuməti arasında “Qafqaz Qartalı” xüsusi təyinatlı qüvvələrin təliminə dair” Anlaşma Memorandumunun təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Hikmət Məmmədov, Aydın Mirzəzadə, Səməd Seyidov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.51 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

4. Qida təhlükəsizliyi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Rzayev, Fazil Mustafa, Siyavuş Novruzov, Tahir Kərimli, Azər Badamov, Vüqar Bayramov, Əli Məsimli, Etibar Əliyev, İlham Məmmədov, Hicran Hüseynova, Cavid Osmanov, Rauf Əliyev, Eldar Quliyev, Fəzail Ağamalı, Sevil Mikayılova

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.04 dəq.)

Lehinə 86

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 86

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihənin adı, preambulası, 1–8-ci maddələri qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.55 dəq.)

Lehinə 96

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 97

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 9–27-ci maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.55 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 28–40-cı maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.55 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 99
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.56 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

5. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.57 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.58 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.58 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov, Əminə Ağazadə

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.05 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 95

Nəticə: Qəbul edildi

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri**

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

12 aprel 2022-ci il. Saat 11.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir*

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri, hörmətli qonaqlar.

Hörmətli həmkarlar, iclasa başlamazdan öncə bir məsələni qeyd edirəm. Hörmətli həmkarlar, mən bu ilin əvvəlində komitə sədrlərinə bildirmişdim ki, apreldən başlayaraq hər ay Milli Məclisin komitə iclaslarından biri Şuşa şəhərində keçiriləcək. İlk belə tədbir aprelin 8-də Milli Məclisin iki komitəsinin – Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu və Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitələrinin birgə iclası olmuşdur.

Azərbaycanın parlamentarizm tarixində həmişəlik qalacaq bu hadisə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə əldə edilmiş şanlı Zəfərin yaratdığı yeni reallığın təzahürlərindən biri olmuşdur. Bunu da vurğulamaq istərdim ki, Milli Məclisin komitə iclaslarının Şuşa şəhərində keçirilməsi möhtərəm cənab Prezidentin sərəncamı ilə elan edil-

miş “Şuşa ili”nə töhfə vermək niyyəti ilə bağlı olub, “Qarabağ Azərbaycandır!” həqiqətini bir daha təsdiq edir. Bir məqamı da qeyd edir ki, Milli Məclisin komitələrinin Şuşa şəhərində keçiriləcək iclaslarının qrafiki artıq tərtib olunub və komitə sədrələrinə təqdim ediləcək.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək. Buyurun.

Qeydiyyat	(saat 11.02 dəq.)
İştirak edir	101
Yətərsay	83

Çox sağ olun, yətərsay var. İclasa başlaya bilərik. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, gündəliyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.02 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Gündəlik təsdiq edildi, çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, 30 dəqiqəmiz var. Kim yazılmaq istəyirsə, gündəmdə olan məsələlər ilə bağlı 10 nəfər çıxış edə biləcək. Buyurun.

Musa Quliyev. Musa müəllim, buyurun.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi dövrü müstəqil Azərbaycanın dövlətçilik tarixində sürətli sosial-iqtisadi inkişaf, tərəqqi, dərin islahatlar və

böyük qələbələr dövrü kimi qalacaqdır. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin dövlətçilik strategiyasını uğurla inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan qısa müddətdə təkcə regionun deyil, həm də beynəlxalq birliyin hesablaşdığı, güclü iqtisadiyyata malik qüdrətli, demokratik, hüquqi dövlətə çevrildi. Aparılan sistemli islahatlar nəticəsində 2009-cu ildə ölkəmizdə iqtisadi sahədə keçid dövrü başa çatdı. 2013-cü ildə isə cənab Prezident Azərbaycanın sosial dövlət olduğunu ölkə vətəndaşlarına və dünya ictimaiyyətinə bəyan etdi. 2018-ci ildə növbəti dəfə xalqın böyük etimadını qazanaraq Prezident seçilən cənab İlham Əliyev ölkəmizdə dərin sosial islahatlara başladı.

Ümumilikdə, 2018-ci ildən sonrakı dövrdə dövlət başçısının imzaladığı 40-dan çox fərman və sərəncamla ölkə əhalisinin əksəriyyətini əhatə edən üç sosial islahat zərfi icra olunmuşdur. Bu paketlərin illik maliyyə dəyəri 6,5 milyard manat təşkil edir. Bu islahatlar nəticəsində son 4 ildə minimum əmək haqqı 2,3 dəfə, orta aylıq əmək haqqı 40 faizə yaxın, median əmək haqqı 74 faiz artmışdır. Minimum pensiyada 2,2 dəfə, orta pensiyada 65 faiz, müavinət və təqaüdlərdə orta hesabla 2,5-3 dəfəlik artım baş verib. Aparılan islahatlar sosial ədalətə və sosial rifaha hədəflənməklə çoxşaxəlidir, ardıcıldır və şəhid ailələrini, Qarabağ qazilərini, veteranları, valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqları və sair həssas qrupları tam əhatə etməkdədir.

Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il aprelin 18-də bu salonda keçirilən andiçmə mərasimində söylədiyi "...hamımızın amalı ondan ibarətdir ki, ölkəmiz daha da güclənsin, daha da qüdrətli dövlətə çevrilsin, Azərbaycan vətəndaşları daha da yaxşı yaşasınlar" sözləri bu gün həyatda öz

əmali təsdiqini tapmışdır. Bu gün Azərbaycan vətəndaşı sabahından arxayındır. Bilir ki, onun qüdrətli dövləti var. Bu gün Azərbaycan vətəndaşı qürurludur və sabahına inamlıdır. Bilir ki, onu böyük qələbələrə aparan, əmin və firavan həyatını təmin edəcək cəsarətli və müdrik lideri var. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim.

İndi isə Sabir Rüstəmханlı. Sabir müəllim, buyurun.

S.Rüstəmханlı. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Hörmətli Məclis, müstəqil Azərbaycan dövləti Azərbaycan Respublikası ərazisində yaşayan vətəndaşlarımızla birlikdə qonşu ölkələrdə, öz tarixi torpaqlarında, eləcə də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın da həyatında yeni bir tarixin başlanğıcı oldu. Ötən ilin payızında biz “Pasportlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişiklikləri müzakirə edərkən mən xaricdə yaşayan soydaşlarımızın bəzi problemlərini dilə gətirmişdim. Onlar pasport almazdan əvvəl şəhadətnamə ala bilmirlər. Bəziləri uşaqları müəyyən yaşa çatandan sonra uzaq ölkələrdən gəlib, Azərbaycandan sənəd alıb qayıtmalı olurlar. Təklif eləmişdik, oradakı konsulluqlara səlahiyyət verilsin ki, həmin ölkələrin özündə doğum şəhadətnaməsi verilsin. Mən dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızla əlaqə saxlayıram və onların nə qədər çətinliklərlə üzləşdiyini bilirəm. O vaxt təklif eləmişdik ki, “ASAN xidmət” bəlkə müəyyən səyyar dəstələr yaradıb həmin ölkələrə göndərə bilər. Şəxsiyyət vəsiqəsi ala bilməyən və ölkəyə qayıtmaq imkanı olmayan həmyerlilərimiz şəxsiyyət vəsiqəsi olmadığına görə çox böyük çətinliklərlə üzləşirlər. Təəssüf ki, biz bunu həll eləyə bilmədik. Əksinə, qanunda elə bir dəyişiklik elədik ki, vəziyyət daha da ağırlaşdı.

Bundan əlavə, keçən dəfə də Məclisdə deyildi. Sərhədlərdə Azərbaycana qayıtmaq istəyən insanlar nə qədər çətinliklərlə üzləşirlər. Bu insanlar bizim vətəndaşlarımızdır. Biz onlara niyə qayğı göstərmirik? Başqa ölkələr bir nəfər vətəndaşı belə müharibə vəziyyətində olan ölkədə qalsa, onun üçün adam göndərirlər. Ukraynada, Xarkovda bizim xüsusi fəxri konsul var. O, insanlara nə qədər kömək elədi. Amma səfirlik nə iş gördü, bundan bizim xəbərimiz olmadı. Biz öyünürük ki, 50 milyonuq. Tarix bizi paramparça eləyib, bu 50 milyon insan müxtəlif ölkələrdə yaşayır. İndi başqa siyasi körpülər olmasa da, mədəni körpülər salınmalıdır. Təəssüf ki, Azərbaycanda “Təhsil haqqında” Qanunda xaricdə yaşayan azərbaycanlılara güzəşt nəzərdə tutulsa da, xaricdə yaşayan bir nəfər azərbaycanlı belə burada güzəştli, yəni dövlət hesabına oxumur. Hamısı ödənişli olmalıdır, bu da, bilirsiniz ki, çətinidir. İndi bizdə universitetlər şəbəkəsi genişləndirilir. Ona görə mən təklif edərdim ki, ölkəmizdə dünya azərbaycanlılarının təhsil alması üçün Azərbaycanda dünya azərbaycanlıları, yaxud da güney azərbaycanlıları universiteti yaradılsın. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Sahib Alıyev. Sahib müəllim, buyurun.

S. Alıyev. Hörmətli xanım sədr, dəyərli həmkarlar. Mən burada Brüssel danışıqları və ondan sonra regionda baş verənlərlə bağlı fikirlərimi bölüşmək istəyirəm. Brüsseldə tam aydın oldu ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında danışıqların formatını da, gündəliyini də, fəlsəfəsini də rəsmi Bakı müəyyənləşdirir. Nə Ermənistanın mantralaşdırdığı Minsk qrupu həmsədrliyi institutu var, nə də onların Artsax adlandırdıqları nəsnə. Brüsseldən sonra Ermənistanın xarici işlər naziri Mirzoyanın Moskvada Lavrovla

məsləhətləşmələrdə həmsədrlik institutunun yoxluğunun böyük təəssüf hissi ilə təsbit edildiyi görüşdən sonra Rusiya təmsilçisi yenə də “Dağlıq Qarabağ” sözünü işlədirdi. Əgər Prezident Putin özü belə sözügedən münafişənin başa çatdığını deyirsə, maraqlıdır, bu ifadə niyə və hansı məqsədlə bəzi Rusiya rəsmilərinin dilindən düşmür? Orası da maraqlıdır ki, Lavrovla məsləhətləşmələrdən dərhal sonra Ararat Mirzoyanın rəhbərlik etdiyi Xarici İşlər Nazirliyi Azərbaycanı guya Qarabağın Rusiya hərbi kontingentinin müvəqqəti nəzarətində olan hissədə tam etnik təmizləmə aparmaq niyyətində günahlandırdı. Halbuki bizim dövlətimiz Qarabağda Rusiya hərbi kontingentinin müvəqqəti nəzarətində olan hissədə yaşayanlara qarşı etnik təmizləmə aparmağa deyil, onları separatçı, terrorçu ünsürlərin zülmündən tam qurtarmağa, çoxmillətli, çoxkonfessiyalı cəmiyyətimizə reinteqrasiyalarına çalışır. Öz doğma yurd-yerində nəsillicə etnik təmizləməyə məruz qalan yüz minlərcə azərbaycanlıdan biri kimi buradan bildirirəm ki, dövlətimiz doğru siyasət yeridir. Həm də ona görə doğru siyasət yeridir ki, haylar burada yığcam şəkildə necə yaşayırlarsa, azərbaycanlılar da indi Ermənistan adlandırılan dedə-baba torpaqlarına qayıdaraq o cür yaşamalıdırlar.

Sonda ixtisasca jurnalist olan biri kimi Qərbdə Ukraynadakı savaşı Rusiya mediasındakılardan 180 dərəcə fərqli təqdim edən, amma 1990-cı illərdə də, 44 günlük savaş zamanı da, elə indi də Qarabağda baş verənlərə, o sırada Fərrux kəndi ətrafında hər kəsə bəlli olaya yanaşmada onlarınına bənzər mövqe ortaya qoyan, son günlər “Parux” deyərək dad döyənlərə səslənirəm. Siz bəyəm Paruxun əsl adınının Fərrux olduğunu bilmirsiniz? Fərruxda yaşayanlar üçün göz yaşını axıdırsınız. Bəs oradakı kütləvi

məzarlıqlar haqqında niyə susursunuz? Guya bilmirsiniz ki, Fərrux Parux olmadığı kimi, Göyçə də Geqarkunik, Zəngəzur da Sünik deyil? Özümüzünkülərin 100 il və daha əvvəl tərtib etdikləri xəritəyə baxın, görün, həmin yer adları orada necə yazılıb. Qarabağdakı hayların haqqında yazır, danışır, göstərirsiniz. Bəs Ermənistanda etnik təmizləməyə uğrayanlardan niyə bir kəlmə söz etmirsiniz? Sizin obyektivliyiniz, söz azadlığı, demokratiya, insan haqları anlayışınız budursa...

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hikmət Məmmədov. Hikmət müəllim, buyurun.

H.Məmmədov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hamınızı salamlayıram. Təqribən 4 il və 1 gün bundan əvvəl Azərbaycanın siyasi tarixində çox mühüm bir hadisə baş verdi. İlham Əliyev yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi və 11 aprel adi təqvim gündündən çıxaraq Azərbaycanın siyasi həyatında, dövlətçilik tarixində mühüm, əlamətdar bir günə çevrildi. Prezident İlham Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövr ayrıca bir era təşkil edir. Bu era müxtəlif mərhələlərdən ibarət olmaqla Azərbaycanın inkişaf tarixidir, Azərbaycan dövlətçiliyinin gücləndirilməsi tarixidir, Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində yerinin, rolunun, nüfuzunun artması tarixidir. Əgər birinci dövr regional və qlobal layihələrin həyata keçirilməsi ilə, regionların inkişafı ilə səciyyəli idisə, sosial dövlət fəlsəfəsinin həyata keçirilməsi və Azərbaycan dövlətinin vətəndaşları qarşısında sosial öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi mərhələsi idisə, ikinci dövr artıq bunu tamamlayan bir dövrdür, regional layihələrin reallaşması, XXI əsrin layihəsi adlandırılacaq 4 dəniz əfsanəsinin, yəni Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin həyata keçirilməsidir. Şübhəsiz ki, bu

mərhələlər bir-birini tamamlayan vahid tamı təşkil edir. Amma etiraf eləməliyik ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyinin ən yüksək zirvəsi, nəhayət, 2020-ci ildə apardığımız 44 günlük müharibə və əldə etdiyimiz tarixi Zəfərdir. Bu Zəfər təkcə müstəqil Azərbaycanın, 30 il yaşı olan müstəqil Azərbaycanın böyük uğuru deyil, həm də Azərbaycanın son iki yüz illik dövlətçilik tarixinin ən böyük təntənəsidir, ən böyük qüdrəti, ən böyük zirvəni yaxalamasıdır.

Bu gün də ölkəmizdə dərin islahatlar həyata keçirilir. 2009–2011-ci illərdə Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi bu təşkilata rəhbərlik etdi. Məhz bu ənənənin davamı olaraq artıq 2019–2022-ci illərdə Azərbaycan dünyanın ikinci ən böyük beynəlxalq təşkilatı olan Qoşulmama Hərəkətinə rəhbərlik etməyə başladı. Azərbaycan Prezidentinin liderliyi sayəsində bu təşkilat öz beynəlxalq nüfuzunu artırdı, az qala BMT səviyyəsində fəaliyyət göstərən mühüm beynəlxalq qurumlardan birinə çevrildi.

Hörmətli xanım sədr, dediyimiz o nailiyyətləri hər bir azərbaycanlı hiss edir. Biz də böyük qürur və fəxarət ilə Sizə təşəkkür edirik ki, Şuşa ili çərçivəsində Azərbaycan parlamentinin tarixi iclasının, komitə iclaslarının Şuşada keçirilməsi ilə bağlı şərait yaratdınız. Bu bizdə milli qürur və fəxarət yaradır. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Əslində, komitələrin iclasları ilə bağlı qərar cənab Prezidentdən gəlir, Hikmət müəllim. Burada mənim hörmətli həmkarlarım həmişə belə bir fikir ifadə edirdilər ki, tez-tez Şuşaya gedək. Sonra biz təşəbbüs göstərdik ki, bəlkə belə bir şey olsun. Cənab Prezident icazə verdi ki, Şuşada bu iclaslar keçirilsin. Çox sağ olun.

İlham Məmmədov. İlham müəllim, buyurun.

İ.Məmmədov. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Hörmətli millət vəkilləri, 2018-ci il aprelin 11-də müdrik xalqımız cənab Prezidentimizə tarixi yazmaq üçün bir daha ən böyük etimadını göstərdi. Keçən 4 il bir əsrə bərabər illər və günlərdir. Bu günlərin hər birini, 2018-ci il aprel ayının 11-dən elə bu günə kimi möhtərəm cənab Prezidentimizin tarixi yazmaq üçün fəaliyyətinin hər gününə nəzər salsaq, görərik ki, hər biri Azərbaycan tarixinə qızıl hərflərlə yazılan bir gündür. İslahatların başlanması, sonra COVID-19 pandemiyasının təhdidi ilə dünyanı ağuşuna alan bəla və həmin müddətdə 44 günlük Vətən savaşında 200 illik həsrətimizə son qoyulması möhtərəm cənab Prezidentimizin tarixi yazmaq üçün xalqından aldığı o etimaddır. Doğrudan da, heç də uzaq tarix deyil, Şuşada, Cıdır düzündə ermənilər yallı gedərkən və orada parlament binasını tikərkən ürəyimizdə, qəlbimizdə axan o niskili heç birimiz unutmamışıq. Ancaq bu gün Sizin elan etdiyiniz kimi, hörmətli xanım sədr, Azərbaycan parlamentinin komitə iclasları doğma Şuşamızda keçirilir. Bunun üçün, bu qürur və şərəfi bizə yaşatdığı üçün biz möhtərəm cənab Prezidentimizə bütün Azərbaycan, bütün xalqımız adından təşəkkürümüzü bildiririk. Tək bu faktın özü əbədi olaraq qəlbimizdə yaşayacaq, Azərbaycan irsinin öyrənilməsində qızıl hərflərlə tarixə yazılacaq.

Təbii ki, islahatçı ölkə imicini qazanmış Azərbaycanımız dünya miqyasında da öz sözünü dedi. Heç də təsadüfi deyil ki, bu gün Azərbaycan dünyanın islahatçı ölkələri sırasında birinci yerdədir. Ümumiləşdirərək dünyanın möhtərəm cənab Prezidentimiz haqqında dediyi bir fikri nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm: “İlham Əliyevin prezidentliyi, xüsusən də son illəri əhatə edən dövrü Azərbay-

canın zamanı qabaqlayan inkişaf tempi ilə dünyanı hey-rətləndirə bilib. Bu qısa zaman ərzində Azərbaycanı nəinki Cənubi Qafqaz regionunda, ümumilikdə, Avro-Atlantik geosiyasi arealında öz sözü, öz mövqeyi olan, səmərəli iqtisadi təşəbbüslərin müəllifi kimi tanınan dövlətə çevirən İlham Əliyevin yürütdüyü siyasət Prezidentin, xalqın, dövlətin gələcək inkişafı ilə bağlı aydın baxışlara malik olduğunu göstərir”. Biz bütün xalqımız adından cənab Prezidentimizə gələcəyə baxışı üçün atdığı addımlarda uğurlar arzulayırıq. Azərbaycan xalqının malik olduğu ən yüksək keyfiyyətləri özündə cəmləşdirən Prezidentimiz elə Azərbaycanın özünü təqdim edir. Cənab Prezidentimizə uzun ömür, can sağlığı, xalqımızın firavanlığı adına fəaliyyətində uğurlar arzulayıram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İlham müəllim.

Nigar Arpadarai. Nigar xanım, buyurun.

N.Arpadarai. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Mən də məndən öncə danışan deputat həmkarlarıma qoşuluram. Biz bu gün Şuşa səfərləri haqqında danışırıq. Bu nə vaxtsa bir arzu idi, indi artıq reallaşmış. Hər birimiz üçün çox böyük şərəfdir. Ona görə cənab Prezidentə və Sizə, Sahibə xanım, çox təşəkkür edirik. Bizim də imkanımız olacaq ki, Şuşanı görək.

Mən icazənizlə qısa bir məsələni, məni narahat edən, rayonuma aid olan bir məsələni qaldırmaq istərdim. Hörmətli həmkarlar, Bakı böyüyür, yeni tikililərin sayı artır. Lakin yeni tikililər olmaqla yanaşı, bizdə hələ də köhnə tikililər, qədim binalarımız var ki, bunların arasında qəzalılıq vəziyyətdə olanlar da var. Mənim təmsil etdiyim Səbail rayonunda vətəndaşlardan kollektiv müraciətlər alırıq. 6 bina var ki, bunlar Fövqəladə Hallar Nazirliyinin qərarı ilə də qəzalılıq kimi qeydiyyatla alınmış. Müraciət-

lər bundan da çoxdur. Sadəcə, gəlib baxış keçirməlidirlər. Problem bundadır ki, bunlar qəzalılıq bina statuslu olmasına baxmayaraq, insanların oradan köçürülməsi çox uzun müddət çəkir. Yəni bu, 1, 2, 3 il çəkə bilər. Mən fürsətdən istifadə edərək bu məsələni qaldırmaq istəyirəm ki, aidiyyəti qurumlar bunun üçün bir mexanizm düşünsünlər. Çünki insanların illərlə qəzalılıq binalarda yaşaması böyük bir problemdir. Bu onların həyatı üçün təhlükədir. Ona görə mən xahiş edirdim ki, aidiyyəti qurumlar bu müraciətimi eşitsinlər. Çox təşəkkür edirəm, Sahibə xanım.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Aqiyə Naxçıvanlı. Aqiyə xanım, buyurun.

A.Naxçıvanlı. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Mən də həmkarlarımla fikirlərinə qoşularaq 2018-ci il aprelin 11-də Azərbaycanda keçirilmiş növbədənkənar Prezident seçkilərinin dövlət və xalqın milli mənafeyi baxımından son dərəcə böyük əhəmiyyətə malik olduğunu vurğulamaq istəyirəm. Şəffaf, azad, demokratik şəraitdə keçirilən seçkilərdə cənab İlham Əliyev Azərbaycan seçicilərinin mütləq əksəriyyətinin səsini qazanaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir.

Cənab İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə ölkəmiz böyük inkişaf yolu keçmişdir. Azərbaycan dövlətçiliyinin əsasları ciddi şəkildə möhkəmlənmiş, dövlətimiz güclənmiş, onun qüdrəti və iqtisadiyyatı daha da artmışdır. Azərbaycanın beynəlxalq müstəvidə mövqeyi xeyli dərəcədə yüksəlmişdir. İnsan amili, xalqın rifahı və milli maraqlar dövlət siyasətinin strateji prioritetləri olmuşdur.

Dövlətimizin başçısının müasir çağırışlara uyğun həyata keçirdiyi hərtərəfli islahatlar, mühüm layihələrin müvəffəqiyyətlə reallaşması, humanizm, tolerantlıq ideya

və prinsiplərinin uğurla inkişaf etdirilməsi, dünya miqyaslı mühüm tədbirlərin və mötəbər beynəlxalq forumların yüksək səviyyədə təşkil olunması buna bariz sübutdur.

Ümumiyyətlə, bu gün Azərbaycan müasir, qeyrətli və dinamik inkişafa malik olan bir ölkə kimi tanınır. Bütün sahələrdə ardıcıl və sistemli islahatlar həyata keçirilir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasət nəticəsində bütün istiqamətlərdə, o cümlədən elm-təhsil sahəsində də davamlı inkişaf müşahidə edilir. Azərbaycan Prezidentinin bütün istiqamətlərdə həyata keçirilən siyasətinin mərkəzində insan amili dayanır. Aztəminatlı ailələrə, işsizlərə, pandemiyaadan əziyyət çəkmiş sahibkarlıq subyektlərinə davamlı maddi-mənəvi dəstək, qayğı göstərilməsi bu gün də razılıqla qarşılanır.

Müharibə itkilərinin və pandemiyanın mənfi təsirlərinə baxmayaraq, möhtərəm Prezidentimizin, Ali Baş Komandanımızın uğurlu dövlət idarəçiliyi, müdrik siyasəti, çevik sosial-iqtisadi siyasəti nəticəsində iqtisadiyyatımız öz dayanıqlığını qoruyub saxlaya bilmişdir. Ölkəmizin dinamik inkişafı, sürətlə modernləşməsi, dünyada nüfuz və söz sahibinə çevrilməsi, 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində 30 ilə yaxın müddətdə işğal altında olan doğma torpaqlarımızın azad edilməsi hər kəs tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və xalqımız Prezidentin siyasətini yekdilliklə dəstəkləyir.

Bu gün tam əminliklə söyləyə bilərik ki, möhtərəm Prezidentimiz bu inamı xalqın dəstəyi ilə uğurla gerçəkləşdirdi, Azərbaycanı dünyada yüksək nüfuza sahib ölkəyə, etibarlı tərəfdaşa və regionun...

Sədrlik edən. 1 dəqiqə verin.

A.Naxçıvanlı. Prezident İlham Əliyevin 2018-ci ildə keçirilən seçkilərdən sonra andiçmə mərasimindəki çıxışı-

şını qeyd edərək demək istəyirəm ki, biz gələcəyə baxmalıyıq və baxırıq. Növbəti illərdə görülən işlər haqqında bizim çox aydın təsəvvürümüz, planlarımız, proqramlarımız var. Ona görə mən əminəm ki, bütün Azərbaycan xalqı və biz hamımız gələcəyə çox nikbinliklə baxırıq. Hamımızın amalı ondan ibarətdir ki, ölkəmiz daha da güclənsin, daha da qüdrətli dövlətə çevrilsin, Azərbaycan vətəndaşı daha da yaxşı yaşasın. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fəzail Ağamalı. Fəzail müəllim, buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, media təmsilçiləri. Dəyərli həmkarlarımın dediği kimi, 4 il öncə Azərbaycan xalqı bir daha müdriklik nümayiş etdirərək növbəti illər üçün dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevə yüksək etimad göstərdi, o, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Cənab Prezident dərhal ciddi islahatlara başladı, Azərbaycanı yeni və daha böyük uğurlara gətirib çıxara biləcək islahatlara start verdi. Bu islahatlar Azərbaycanın güclənməsinə, onun beynəlxalq nüfuzunun artmasına və xüsusən, işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilməsinə yönəlmişdir, hədəflənmişdir. Həyata keçirilən tədbirlər, şübhəsiz ki, öz müsbət nəticəsini verməli idi.

2003-cü ildən Ulu Öndərimizin dövlətçilik konsepsiyasına, təməl prinsiplərinə söykənən İlham Əliyev Azərbaycan xalqının etimadını yüksək səviyyədə doğrularaq zaman-zaman, günbəgün, ilbəl bizi işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilməsi kimi müqəddəs bir günə yaxınlaşdırmaqda idi. O bunun üçün bütün potensialını, bütün imkanlarını ortaya qoydu, beynəlxalq səviyyədə, həyata keçirmiş olduğu xarici siyasətdə, cəmiyyətimizin immunitetinin güclənməsində, vətəndaş həmrəyliyinin möhkəm-

lənməsində, ordumuzun müasir səviyyədə qurulmasında, modernləşməsində tədbirlər həyata keçirdi. Nəhayət, 2020-ci il sentyabrın 27-də müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə ordumuz, igid, qəhrəman Silahlı Qüvvələrimiz hücumu keçdi və Azərbaycan 44 gün ərzində müqəddəs vəzifəsinə çatdı, torpaqlarını işğaldan azad etdi. Bu 4 il mahiyyət etibarı ilə, öz əhatə dairəsinə, miqyasına, nəticələrinə görə müqayisədilməz dərəcədə ciddi əhəmiyyət kəsb edən dövrdür. Bu 4 ildə biz ciddi uğurlara imza atdıq, Azərbaycan dövləti qürurlu bir dövlət kimi, qürurlu bir xalq kimi dünya miqyasında özünü bir daha təsdiq etdi.

Bunun konkret nəticələrindən biri odur ki, biz bir neçə gün bundan öncə Şuşada olduq, orada iki komitənin iclasını keçirdik. Doğrudan da, böyük qürur hissi yaşadığımız. Bizə bu qürur hissini aşılamanı cənab Prezidentimiz İlham Əliyev oldu. Ona görə bütün hallarda mən cənab Prezidentimizə bir vətəndaş olaraq dərin minnətdarlığımı, bir millət vəkili olaraq dərin təşəkkürümü bildirirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim.

İndi isə Razi Nurullayev. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Operativ qərargahın şərtlərinə görə, “Azal” ilə səyahət edənlər uçuşdan əvvəl 72 saat ərzində COVID-19-a dair PCR testin mənfi nəticəsi haqqında arayış təqdim etməlidirlər. Vaxt var idi ki, bütün dünya bunu tətbiq etmişdi. İndi isə bu tələb aradan qaldırılmalıdır. Çünki bu, əsəb, gərginlik, stress, öz vətəninə qayıda bilməmək qorxusu, xərcə düşmək riski və sairidir. Mən iki dəfə ürəyimi ağrıdan hadisəyə şahidlik etmişəm. Bir dəfə İstanbulda, bir dəfə də İtaliyada. Körpə uşağı qucağında gözüyəşli bir ana doğulduğu ölkəsinə, evinə-əşiyinə, balalarının yanına qayıtmaq istəyirdi. PCR testi yoxdur. İstəyirsənsə, yıxıl,

öl, icazə verməyəcəklər. Mən bu yanaşmanın tam əleyhinəyəm və bunu ədalətsiz qərar sayıram.

İstanbul Hava Limanından Bakı Hava Limanına xeyli insana zəng etdim, amma o qadına kömək edə bilmədim. O isə mənə pənah bilmişdi ki, bəlkə deputatın sözünü eşidərlər. Olsun, etirazım yoxdur, qanun hər kəs üçün qanundur. Amma gerçəklik tələb edir ki, bu qərar dəyişsin. Hər kəs üç dəfə peyvənd olunub, pasportu var, qızdırması, asqırması və öskürməsi də yoxdur. Bir kağız parçasını bu qədər qiymətə, qanuna, ciddiliyə mindirib, vətəndaşları incitmək yolverilməzdir. Biri gecikir ki, PCR ala bilmir, biri ucuz yer gəzir, o biri də təcili uçuş və ya gəlir. Dəyərmə buna? O qədər qanunlarımız, o qədər əhəməliyələrimiz, o qədər öhdəliklərimiz var ki, bəzən 1 qəpik qiymət də qoyulmur. O qədər vəzifəli şəxslər var ki, vətəndaşları incidə-incidə, dövlət büdcəsini talayıb, manatı qiymətdən salıb, bank sistemini yerlə yeksan edib, xalqın verdiyi vergidən formalaşan büdcə ilə özünə biznes imperiyası yaradıb və hələ də davam edir. Onlara qarşı sərt olaq. PCR test tələbi ləğv edilsin. Antigen və ya bircəlik test üsulu lazımdırsa, tətbiq edilsin. Quru sərhədləri açılınsın və gözü yollarda qalan otellər də işlək vəziyyətə gəlib 5-10 manat nəfər kasıba çörək qazandırsın. Bu mənim dəyişməz mövqeyimdir.

Növbəti demək istədiyim pandemiya dövründə vətəndaşlara tətbiq olunan cərimələrin ləğv edilməsidir. Bizdən də kasıb olan ölkələr, məsələn, qonşu Gürcüstan da belə bir addım atıb. Bunun üçün də parlamentin müvafiq komitəsinin bu məsələni müzakirə etməsini və plenar iclasa çıxarmasını xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm, xanım sədr.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. 2020-ci il noyabrın 8-nə qədər Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin də qəddi bükülmüşdü. Onun qəddini düzəldən, dikəldən Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev oldu. Azərbaycan xalqını səfərbər alaraq Azərbaycan Ordusunun gücü ilə Azərbaycanın 100 ildən artıq qalmış, çözülməmiş problemini çözmə bildi. Bu gün də o problemin tam çözülməsi üçün istər Brüsseldə, istər Moskvada, istər Fərruxda, istərsə də Şuşada qətiyyətli addımlarını atır. Bizim – Qarabağda ermənilərə qalib gələn xalqın qarşısında indi ən vacib məsələlərdən biri durur. Azərbaycan xalqını, Azərbaycan vətəndaşını Azərbaycan dövlətindən narazı salan şəbəkəyə, qruplara, qüvvələrə qarşı qalib gələ biləcəyik, ya bilməyəcəyik? Buna ümid xeyli azdır. Niyə azdır?

Dünən mən A.Bakıxanov qəsəbəsində seçiciləri qəbul edirdim. Təqribən 15 nəfərdən 10 nəfər məndən iş istədi. Yəni məşğulluqdan deyil, deputatdan iş istəyirdilər. 5 nəfər bankdan deyil, deputatdan borc istəyirdi. Birinin anası, digərinin qardaşı xəstədir. Bunlar fırldaqçı deyildilər. Onların üzlərindən görünürdü ki, bunlar şəxsiyyətlərinə, özlərinə hörmət edən insanlardır. Heç kim də bir təkliflə gəlməmişdi ki, dövlət üçün nə edim, hansı işi görüm. Çünki insanların dərdi o qədər artıb ki, bu Qarabağ savaşıdan sonrakı problemlərin bu qədər qabarıq olması, həqiqətən də, onların dövlətə inamını sarsıtmaq üzrədir. Mən soruşdum ki, niyə bu vəziyyətdəsiniz? Birini “Ak-kord” aparıb Qazaxıstanda işlədib, onlarca fəhlənin pulunu verməyib. İndiyə qədər də qapı qalmayıb ki, dolanmasınlar, amma o pulu ala bilmirlər.

Rayon yerlərində, kənddə yaşayan insanların böyük əksəriyyəti maaş kartlarını, pensiya kartlarını sələmçiyə

təminat üçün verib. Çünki ayın sonunda onlar faizi ödəməsələr, sələmçi onların kodunu da bilir, o pulu, faizi oradan çəkib götürür. Bu vəziyyətdə olan bir xalqın, insanların vəziyyətini yüngülləşdirmək üçün məsuliyyətli, səlahiyyətli insanlar özlərində vicdan borcu tapıb, onu hiss edərək bunu həll etməlidirlər ki, bu qədər böyük bir qələbə qazanmış və bu qələbənin memarı olmuş ölkə Prezidentinin qaytardığı inamı təzədən bu dövlətə qarşı sarsıtmasınlar. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil müəllimin çıxışı sonuncu idi. Xahiş edirəm, siyahını götürsünlər.

Hörmətli həmkarlar, indi biz gündəliyin məsələlərinə keçirik. Bu gün biz 6 məsələni müzakirə etməliyik. Onu da qeyd edirəm ki, gündəliyin 1-ci və 2-ci məsələləri Milli Məclisin qərar layihələridir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 15-ci bəndinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Milli Məclis Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvlərini vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir. Dövlət başçısı tərəfindən müvafiq təqdimatlar göndərilmiş və onların əsasında Milli Məclisin qərar layihələri də hazırlanmışdır.

Beləliklə, hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 1-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ Elman Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvlüyündən azad edilməsi haqqında qərar layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri hörmətli Tahir Mirkişiliyə söz verirəm.

Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Xanım sədr, Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən Elman Sirac oğlu Rüstəmovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyəti üzvlüyündən azad edilməsi haqqında təqdimat daxil olmuşdur. Bu təqdimat İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında geniş müzakirə olunmuşdur.

Xatırladım ki, Elman Rüstəmov hazırda Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvü və sədridir. O, Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvlüyündən azad edilməklə İdarə Heyətinin sədrliyindən də azad olunacaq. O, 1995-ci ildən Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin sədri vəzifəsini icra edir.

Qeyd edirəm ki, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində “Milli Məclisin komitələri haqqında” Qanunun 10-cu maddəsinə əsasən Elman Sirac oğlu Rüstəmovun Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin üzvlüyündən azad edilməsinə dair təqdimata müsbət rəy verilmişdir. Həmin rəy hazırda Milli Məclisin üzvlərinə paylanmışdır. Həmkarlarımdan bu rəyi və qərar layihəsini dəstəkləməyi xahiş edirəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən də düşünürəm ki, bu məsələni, sadəcə, səsə qoymaq lazımdır. Buyurun, məsələyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 11.05 dəq.)

Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi
İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

0
102

Çox sağ olun, qərar qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 2-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ Taleh Kazımovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqındadır.

Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən yenə də, Tahir müəllim, sözü Sizə verirəm. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, yenə Azərbaycan Prezidentinin Taleh Tahir oğlu Kazımovun Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü vəzifəsinə təyin edilməsi haqqında təqdimatı daxil olmuşdur. Təqdimat yenə İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında geniş müzakirə olunmuşdur. Qeyd etmək istərdim ki, Taleh Kazımov 2004-cü ildən bank sahəsində çalışır və 2015-ci ildən etibarən Paşa Bank Açıq Tipli Səhmdar Cəmiyyətin İdarə Heyətinin sədri və baş icra direktoru vəzifəsində çalışır. Xatırladım ki, Taleh Kazımov ənənəvi və rəqəmsal bankçılıq sahəsində, kommersiya və investisiya bankçılığı, kredit və risklərin idarə edilməsi üzrə geniş təcrübəyə malikdir, bank sahəsində uğurlu idarəedici kimi tanınır. Bu təqdimat komitənin iclasında geniş müzakirə olunmuş, komitə üzvləri tərəfindən bank sahəsində, eyni zamanda, həm seçiciləri, həm də bizi maraqlandıran məsələlərlə bağlı geniş müzakirə olunmuşdur.

Qeyd etmək istəyirəm ki, dövlət başçısının bank və maliyyə bazarlarında inkişafı ilə bağlı geniş və xüsusi tapşırıqları var. Biz inanırıq ki, bu təqdimat və Mərkəzi Ban-

kın rəhbərliyində olan dəyişikliklər dövlət başçısı tərəfindən qoyulan tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün çox mühüm və yeni bir səhifənin başlanğıcı olacaq. Komitənin rəyi müsbətdir. Deputat həmkarlarıma paylanıb. Həmkarlarımdan bu qərar layihəsini dəstəkləməyi xahiş edirəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyənlər 9 nəfərdir. Kimsə çıxış etməkdə təkid edirmi? Siyavuş müəllim, təkid edirsiniz?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr...

Sədrlik edən. Siyavuş müəllim, çox üzr istəyirəm, 5 dəqiqəyə qədər.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli deputatlar. Təbii ki, təqdimatlar haqqında məlumat verildi. Mən hesab edirəm, komitə sədri burada təqdim edəndə ilk növbədə Elman müəllimə də öz təşəkkürünü bildirməli idi ki, bu adam 27 il ölkədə bank sisteminə rəhbərlik edib. Mən hamımızın adından belə bir təşəkkür elan edirəm ki, işləyibdir, indi əvəz olunur. Yeni gələn namizədin – Taleh Kazımovun da haqqında məlumat verildi. Uzun müddətdir, bank sistemində, kredit sistemində çalışır və ona da səs verəcəyik, uğurlar da arzu edəcəyik.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan cəmiyyətində bank sistemi ilə bağlı çox ciddi məsələlər var. Elə bir neçə dəqiqə bundan öncə Fazil Mustafanın çıxışında eşitdik ki, bankdan deyil, məhz deputatdan kredit, pul, vəsait istəyirlər. Mən hesab edirəm ki, Azərbaycan öz inkişaf strategiyasına, öz dövlət başçısının, Prezidentinin apardığı maliyyə-pul siyasətinin nəticələrinə, iqtisadi yüksəlişinə baxmayaraq, bu gün

Azərbaycanda vətəndaşlara kreditlərin verilmə sayı digər ölkələrdən yuxarıdır. Ona görə də yeni bank rəhbərliyindən xahiş edərdik ki, bu kreditlər vətəndaşlarımız, orta biznesin inkişafı, sahibkarlığın inkişafı üçün, heç olmasa, berrəqəmli faizlərə salınsın, yəni berrəqəmli verilsin.

Digər bir məsələ. Azərbaycanın kifayət qədər valyuta ehtiyatı var. Biz onun artımı ilə bağlı sevinirik, göstəririk, deyirik, qeyd edirik. Lakin bu valyuta ehtiyatının müəyyən hissəsindən istifadə qaydalarının vətəndaşlar üçün də əlçatanlığını təmin etmək, mən hesab edirəm ki, lazımdır. Bizim həm banklarımız, həm də vətəndaşlarımız Almaniya, Çexiya və başqa-başqa banklardan 7,9 faizlə kreditlər götürürlər. Lakin Azərbaycanın öz vəsaiti var və vətəndaş o vəsaitdən ucuz faizlə kredit götürüb istifadə etsə, xeyri də öz ölkəmizə verə bilər. Çünki orada Azərbaycanın qoyduğu vəsaitlər 3 faizdən yuxarı deyil. Ona görə də 5, 7, 6 faizlə verilməsi daha uyğun olar ki, vətəndaşların qaytarma imkanları da geniş olsun və onlar bu sahədə öz addımlarını ata bilsinlər.

Digər bir məsələ – inflyasiyanın qarşısının alınması. Bu saat dünyada Azərbaycandan asılı olmayan ciddi maliyyə-pul siyasəti gedir. Bu, iqtisadi siyasət deyil, bu, siyasətdir. Əgər bizi əhatə edən ölkələrdə milli valyutaların qiyməti aşağı düşürsə, bu, Azərbaycandan təsirsiz keçmir. O baxımdan mən hesab edirəm ki, burada, doğrudan da, ciddi pul-kredit siyasətinin həyata keçirilməsini yeni kollektiv reallaşdıracaqdır və Prezidentin bu sahədə olan siyasəti uğurla davam etdiriləcəkdir.

Mən yeni seçiləcək tərkibə uğurlar arzulayıram, təbrik edirəm. Hesab edirəm ki, göstərilən praktikaya uyğun olaraq, onlara gələcəkdə bu işlərin qurulmasında, – ən əsası hər şey vətəndaş üçündür, – Azərbaycan vətəndaşı-

nın rifahının, onun maliyyə imkanının yaxşılaşdırılması üçün atacaq addımlarda uğurlar diləyirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim.

Hörmətli həmkarlar, biz bu gün idarə heyətinin bir üzvünün namizədliyini burada müzakirə edirik, bütün bank sisteminin problemlərini müzakirə etmirik. Etiraz edən yoxdursa, mən məsələni səsə qoyuram, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.42 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qərar layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, Taleh müəllim Kazımov buradadır.

Taleh müəllim, sözünüz varsa, buyurun.

T.Kazımov, *Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin üzvü.*

Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli sədr, Milli Məclisin hörmətli deputatları, hər birinizi salamlayıram. İlk öncə mənə göstərilən ali etimada görə möhtərəm Prezident cənab İlham Əliyevə təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirmək istəyirdim. Sizə, Milli Məclisin deputatları, mənim namizədliyimi təsdiq etdiyiniz üçün, göstərdiyiniz etimada görə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Sözsüz ki, səlahiyyətləri, məsuliyyəti dərk edərək dövlət başçısı tərəfindən qoyulan və qoyulacaq tapşırıqları, ümumiyyətlə, vəzifə səlahiyyətlərindən irəli gələn öhdəliklərimi vaxtında, layiqincə, yüksək peşəkarlıqla icra etməyə söz verirəm.

Mən bir daha hər birinizə dərin təşəkkürümü bildirirəm ki, bu təyinatla bağlı öz müsbət rəyinizi bildirdiniz. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Taleh müəllim. Biz Sizi təbrik edirik və sizə uğurlar arzulayırıq. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz iclasımıza davam edirik. Gündəliyin 3-cü məsələsinə keçirik. 3-cü məsələ möhtərəm cənab Prezident tərəfindən təqdim edilmiş beynəlxalq sazişin təsdiq edilməsi ilə bağlıdır. Qeyd etməliyəm ki, müvafiq Konstitusiyaya qanununun tələbinə görə, layihə bir oxunuşda qəbul ediləcək. Onu da xatırladım ki, gündəliyin həm bu məsələsinə, həm də 6-cı məsələsinə Milli Məclisin komitələrinin Şuşa şəhərində keçirilmiş birgə iclasında baxılmışdır.

Beləliklə, “Azərbaycan Respublikası Hökuməti, Türkiyə Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Hökuməti arasında “Qafqaz Qartalı” xüsusi təyinatlı qüvvələrin təliminə dair” Anlaşma Memorandumunun təsdiq edilməsi haqqında qanun layihəsi müzakirəyə təqdim edilir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü hörmətli Hikmət Məmmədova söz verirəm.

Hikmət müəllim, buyurun.

H.Məmmədov, *Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hörmətli millət vəkilləri, artıq göründüyü kimi, bu, beynəlxalq xarakterli bir memorandumdur. Azərbaycan Respublikası Hökuməti, Türkiyə Respublikası Hökuməti və Gürcüstan Hökuməti arasında “Qafqaz Qartalı” xüsusi təyinatlı qüvvələrin təliminə dair” Anlaşma Memorandumudur. Layihədə bir sıra beynəlxalq öhdəliklərə toxunulur, eyni zamanda, dövlət-

l rarası münasibətlərdə vaxtı ilə imzalanmıř saziřl r  istinad edilir. Bu, həm u  ölkənin xüsusi t yinatlılarının sinxron řakild  birgə təlimlərinin keçirilməsini və onun ř rtl rini özündə ehtiva edir, həm də informasiya mübadiləsi, məxfi informasiyaların mübadiləsi və eyni zamanda, təlimlərə ev sahibliyi edəcək ölkənin öhdəliklərini v  təlimdə iřtirak edəcək ölkələrin kontingentl rinin fəaliyyətini tənzimləyir.

Hörmətli xanım sədr artıq qeyd etdi. Biz řuřada iki komitənin iřtirakı ilə qanun layihəsi ilə tanıř olmuřuq. Hər iki komitənin üzvləri yekdilliklə qanun layihəsinin plenar iclasa təqdim olunmasını tövsiyə ediblər. Səs verməyinizi xahiř edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Hikmət müəllim.

Müzakirəyə keçirik.

Aydın Mirzəzadə. Aydın müəllim, buyurun.

A.Mirzəzadə. T ř kk r edirəm, xanım sədr. Qanun layihəsi M dafiy , təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsi ilə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuđu komitəsinin řuřada keçirilən birgə iclasında müzakirə olunub. Bu layihənin bu gün Azərbaycanın maraqlarına cavab verdiyi, Türkiyə və Gürcüstan ilə dostluq əlaqələrimizin, o cümlədən bu sahənin daha da geniřl nm sinin vacibliyi vurğulandı. Siz tamamilə düzgün vurğuladınız ki, parlamentin komitələrinin iclasının iřğaldan azad edilən řuřada keçirilməsinin çox böyük siyasi əhəmiyyəti var. řuřanın azad edilməsi Azərbaycanın qələbə arzusunun,  z torpaqlarına sahibliyinin simvoludur. He  də təsadüfi deyil ki, řuřanın azad olunduđu gün sonradan cənab Prezident tərəfindən Zəfər G n  kimi qeyd edildi. Bir çoxları u n bu s f r ilk dəfə idi, bir qismi u n, o cümlədən mənim u n 35 illik fasilədən sonra řuřaya ilk s f r idi. Qeyd

edim ki, bir çox təəssüratlarımız yarandı. Bir var, işğaldan azad olunan torpaqlar, ən əsası Şuşa barəsində eşidəsən, telekanallarda görəsən, oxuyasan, bir də var ki, özün görəsən. İnsanın artıq təəssüratı, analitikası, bu məsələ barəsində düşüncəsi qat-qat dərinləşir.

Bir məsələyə fikir verdim. Keçmiş cəbhə xəttinə qədər yolun sağı-solu əkin sahələridir, biznes obyektləridir, həyat qaynayır, insanlar hara isə tələsirlər, iş görürlər və sair. Keçmiş cəbhə xəttindən o tərəfə keçdikdə isə ölü bir həyatdır. Bu ölü həyatı Ermənistan yaratdı, erməni millətçiləri yaratdı. Azərbaycan kəndləri tamamilə dağılıbdır. Bunu bir tərəfə qoyuram. Bunu bir alver metoduna çevirdilər. Amma ermənilərin özlərinin yığcam yaşadığı kəndlərin yanından keçəndə 30 il ərzində yeni tikilmiş bir dənə də bina görmədik, bir rənglənmiş divar, yeni salınmış bir pəncərə şüşəsi görmədik. Şuşanın özündə, yəni Şuşa alınanda dağıdılmış binalar həmin vəziyyətdə qalıbdır. Şuşada bir dənə də yeni tikili, təmir edilmiş bir yer görmədik. Mən sual etmək istəyirəm: Sizin qurmaq istədiyiniz dövlət bu idi mi? Siz, erməni millətçiləri, bu mədəniyyəti, bu düşüncəni, bu reallığı dünyaya göstərmək istəyirdiniz? Bir-iki bina tikiblər, açığını deyim, heç Azərbaycanda özünə hörmət edən insan o formada bina tikməz. Yəni bu, Azərbaycan dövlətçiliyi ilə Ermənistan dövlətçiliyi arasındakı fərqi göstərir. Bu, Azərbaycanın torpaq sevgisi ilə erməninin torpaq oğurluğu arasındakı dərin fərqi göstərir.

Mən parlament rəhbərinə, şəxsən Sizə, Sahibə xanım, təşəkkür edirəm ki, deputatların çoxsaylı müraciətlərindən sonra belə bir şans yarandı. Mən iki təklif edərdim. Birincisi, komitələrin belə iclası vaxtaşırı keçirilsin. Nə zaman mümkün olarsa, ümumiyyətlə, parlamentin öz iclası orada keçirilsin. Digər tərəfdən, bəlkə də bu, xırda

təklifdir, yenə də elə səsəndirmək istəyirəm. Parlamentimizin foyesində parlamentin fəaliyyəti ilə bağlı bir qalereya var. Mən təklif edərdim ki, Şuşa divarının yanında çəkilmiş 20 nəfər deputatın şəkli də o lövhədən asılsın. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Aydın müəllim, sağ olun. Təşəkkürlərin hamısı möhtərəm cənab Prezidentə çatır.

Çox üzr istəyirəm, mən Səməd müəllimə söz verməli idim.

Səməd müəllim, bu məsələyə sizin komitədə baxılıb. Xahiş edirəm, fikrinizi bildirin.

S.Seyidov, *Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Doğrudan da, bu, qürurverici bir sənəddir. Hikmət müəllim çox gözəl təqdimat keçirdi. Sözünlə əsl mənasında, biz üç ölkə arasında bu günün tələblərinə uyğun həm siyasi, həm strateji, həm də hərbi cəhətdən əhəmiyyətli olan bir sazişi burada təsdiq etmək niyyətindəyik. Şuşada belə bir iclasın keçirilməsi və bu sənədin qəbul olunması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə ki, Şuşanı xüsusi təyinatlılar götürmüşdür. Qoy, bu “Qartal” Şuşanın, Qarabağın üzərində həmişə uçsun. Beynəlxalq əlaqələr komitəsi qürurlanır. Dünən mən bununla əlaqədar olaraq Türkiyənin fəvqəladə və səlahiyyətli səfirini qəbul etdim. O da eyni sözləri dedi. Bu gündən sonra bu daimi, əbədi “Qartal” Azərbaycanın üzərində həmişə ucada ucacaq. Təbrik edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Səməd müəllim.

Səsə qoya bilirik. Çıxış etmək istəyən, təkid edən yoxdursa, səsə qoyuruq. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 11.51 dəq.)

103

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, qeyd etmək istəyirəm ki, gündəliyin növbəti iki məsələsi ikinci oxunuşda olan qanun layihələridir. 4-cü məsələ Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsidir. Qeyd edirəm ki, məsələ ilə əlaqədar Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri Qoşqar Təhməzli və Aparat rəhbəri Elxan Mikayılov iclasımızdadırlar. Qonaqlarımıza “Xoş gəlmisiniz!” deyirik. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Aqrar siyasət komitəsinin sədri hörmətli Tahir Rzayevə söz vermək istəyirəm.

Tahir müəllim, buyurun.

T.Rzayev, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hörmətli deputat həmkarlar, Qida təhlükəsizliyi haqqında Azərbaycan Respublikasının qanun layihəsinin birinci oxunuşda müzakirəsi və hörmətli deputatlarımızın çıxışlarında səsləndirilən fikirlər onun çox vacib və əhəmiyyətli olduğunu bir daha sübut edir. Qanun layihəsinin təkmilləşdirilməsi üçün dəyərli təkliflərlə çıxış edən deputat həmkarlarıma öz minnətdarlığımı bildirirəm. Mən qanun layihəsinin birinci oxunuşu zamanı onun mahiyyəti, əhəmiyyəti, qarşıya qoyulan vəzifələr, eləcə də ayrı-ayrı fəsillər haqqında ətraflı məlumat vermişdim. Ona görə də ikinci oxunuşda bəzi maddələr haqqında, ümumiyyətlə, qanun layihəsi ilə əlaqədar insanları maraqlandıran və düşündürən maddələr, eləcə də

birinci oxunuşda deputat həmkarlarımın səsləndirdikləri bəzi təkliflər haqqında ətraflı məlumat vermək istəyirəm.

Məlum olduğu kimi, qanun layihəsi 9 fəsil və 40 maddədən ibarətdir. Bütün maddələrdə əksini tapan müddəalar ilk növbədə insan, eləcə də heyvan həyatının və sağlamlığının qorunmasına xidmət edir.

Qanun layihəsinin 1-ci maddəsində terminlərin geniş anlayışı verilmişdir ki, bu da layihə ilə bağlı mühüm məqamlara aydınlıq gətirir.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində dövlət tənzimləməsi və dövlətin vəzifələri 4-cü və 5-ci maddələrdə aydın şərh edilmişdir. Bu maddələr insanların maraq dairəsindədir və bu qanun layihəsi müzakirəyə çıxarıldığı ilk gündən tədbirlərdə, görüşlərdə, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrində insanlar qida təhlükəsizliyi sahəsində dövlətin apardığı tədbirlərə yüksək qiymət verirlər, həmçinin dövlətdən qida təhlükəsizliyi sahəsində daha əsaslı tədbirlər görməyi istəyirlər. Bu, müsbət bir yanaşmadır, dövlətə olan inam və etimaddan qaynaqlanır.

Qanun layihəsinin müzakirəsi ilə əlaqədar bu gün bəzi ictimai təşkilatları, ekspertləri, insanları narahat edən 13.1-ci, 13.3-cü və 25.8-ci maddələrdir. Bu maddələrdə genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərə və yem məhsullarına dair tələblər əksini tapmışdır ki, bu maddələr heç də genetik modifikasiya olunmuş yem məhsullarının istehsalına, idxalına, istifadəsinə imkan yaratmır, əksinə, onlara qadağalar qoyur. Müəyyən izahatlar vermək istəyirəm və qanun layihəsinin maddələrinə müraciət etmək fikrindəyəm. Qanun layihəsinin 13-cü maddəsinin 1-ci bəndində aydın göstərilir ki, Azərbaycan Respublikasının ərazisində siyahısı müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan tərəfindən müəyyən edilən yem

üçün istifadəsi nəzərdə tutulan genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərin, habelə yalnız genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərdən ibarət olan və ya tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər olan və ya tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərdən əldə edilmiş məhsul olan yem məhsullarının istehsalına, emalına və dövriyyəsinə həmin məhsullar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan tərəfindən qeydiyyatata alındıqdan sonra icazə verilir. Qanun layihəsinin 13-cü maddəsinin 2-ci bəndi də buna aydınlıq gətirir. Göstərilir ki, bu qanun layihəsinin 25.8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada həmin keyfiyyətə malik olan yem məhsullarının istehsalı, emalı və dövriyyəsi qadağandır.

Digər bir maddədə aydın şərh olunur ki, Azərbaycan Respublikasının ərazisində yem üçün istifadəsi nəzərdə tutulan genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərin, habelə yalnız genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərdən ibarət olan və ya tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər olan və ya tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərdən əldə olunmuş məhsul olan yem məhsullarının ilkin istehsalı qadağandır. 13.4-cü maddədə göstərilir: “Genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər, yem məhsulları bu qanun layihəsinin 25-ci maddəsinə əsasən qeydiyyatata alınması üçün aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir”.

25-ci maddə məhsulların qeydiyyatı maddəsidir. Burada da göstərilir ki, bu tələblər pozularkən məhsullar qeydiyyatata alınmır. Belə ki, onlar həyat və sağlamlığa zərərli olmamalıdır, istehlak xüsusiyyətləri ilə bağlı istifadəçilər aldadılmamalıdır və heyvanların normal qidalanması üçün əvəz etdiyi məhsullardakı zəruri inqridiyentlərə malik olmalıdır. Göründüyü kimi, bəzi ictimai təşkilat-

ların, eləcə də insanların narahatlığına əsas yoxdur. Bu qanun layihəsi ilə qida təhlükəsizliyi sahəsində qarşıya qoyulan tələblər çox ciddi və əhatəlidir. Demək olar ki, on dörd maddədə bu tələblər öz əksini tapmışdır və qanun layihəsinin tələbləri ilə tam uzlaşır.

Qida təhlükəsizliyi sahəsində qeydiyyat, təsdiq, sertifikatlaşdırma və izləmənin həyata keçirilməsi, qida məhsullarının təhlükəsizliyinə dövlət nəzarəti məsələsi qanun layihəsinin 10-cu maddəsində (24–33-cü maddələr) geniş şərh edilmiş və mövcud tələblərə uyğun əsaslandırılmışdır.

Qida subyektlərinin hüquqlarının qanunla qorunması və vəzifələrinin müəyyən edilməsi, qida təhlükəsizliyi sahəsində Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətin müəyyən edilməsi, qanunun qüvvəyə minməsi qaydalarının müəyyənləşdirilməsi qanunun xarakterinə uyğundur və əhəmiyyətlidir. Qida sənayesində kimya elminin nailiyyətlərinə səhv yanaşmalar insanların həyatı bahasına başa gəlir. Transgen məhsulların geniş istifadəsi təkcə fiziki problemlər yaratmır, həm də insanların psixologiyasına və şüuruna mənfi təsir göstərir. Bu baxımdan da birinci oxunuş zamanı deputat həmkarlarımin qida təhlükəsizliyi sahəsində maarifləndirmə tədbirlərinin genişləndirilməsi barəsində fikirləri tamamilə əsaslıdır. Çünki bu gün sahibkar yerə əkdiiyi toxumun, becərdiiyi bitkinin, bəslədiyi heyvanın, satdığı məhsulun lazımi keyfiyyətdə, standartlara uyğun olmasının fərqiində deyilsə, yaxud da istehlakçı aldığı məhsulun münasib şəraitdə saxlanılmamasının onun həyatı üçün təhlükəli olduğunu dərk etmirsə, deməli, bu sahədə hər an, hər saat maarifləndirməyə ehtiyac vardır. Əlbəttə, bu sahədə müəyyən tədbirlər görüüb və görülməkdədir. Hesab edirəm ki, vahid tənzimləyici qurum olaraq Qida Təhlü-

kəsizliyi Agentliyinin yaranması maarifləndirmə işinə də töhfələr verməkdədir.

Birinci oxunuş zamanı çıxış edən deputatların irəli sürdüyü təkliflər, əsasən, qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə yönəlmişdir. Buraya qıdanın keyfiyyəti, alternativ ekspertiza kimi özəl laboratoriyaların mövcudluğu məsələsi, vətəndaş nəzarətinin təmin olunması, yararlılıq müddəti ilə bağlı təklifləri aid etmək olar. Mən bu sahədə maarifləndirmənin əhəmiyyətini xüsusi qeyd etməklə bəzi məqamları bildirmək istəyirəm. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi tərəfindən son illər əhali arasında maarifləndirmə işləri çərçivəsində televiziya vasitələrində, radio və digər KİV-lərdə davamlı təbliğat işləri aparılmışdır. Bir məsələni də qeyd etmək lazımdır ki, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin o paylaşımlarındakı məlumatlar 4 milyondan çox insan tərəfindən izlənilmişdir.

Digər tərəfdən qida təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində bizim deputatların da fəaliyyətini qeyd etmək istəyirəm. Bu qanun layihəsi müzakirəyə çıxarıldıqdan sonra bir çox deputatlarımız televiziya vasitəsi ilə, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrində onun vacibliyi və əhəmiyyəti barədə vətəndaşlara aydın məlumat vermişlər. Digər qurumlar da, ictimai təşkilatlar da bu sahədə müəyyən fəaliyyət göstərmişlər.

Müzakirə etdiyimiz qanun layihəsinin bəzi maddələri də təbliğat xarakterlidir və maarifləndirmə elementlərini özündə əks etdirir. 7-ci, 9-cu, 10-cu, 13-cü, 14-cü, 15-ci, 17-ci və sair maddələrdə qida təhlükəsizliyi sahəsində müəyyən tələblər qarşıya qoyulmaqla bərabər, həm də bu istiqamətdə nələrin edilməsinin yolları aydın göstərilir.

Maarifləndirmə qida zəncirinin bütün həlqələrini – istehsaldan istehlaka qədər olan mərhələləri təmin etməli-

dir. Müasir global çağırışlar istehlakçıların qənaətli istehlak mədəniyyətinin formalaşmasını da əhatə etməlidir. Qida təhlükəsizliyi məsələsi həm də insan həyatının təhlükəsizliyi məsələsidir. Təhlükəli qida və yem məhsulu istehsal edən, satan hər bir kəs barədə, deputat həmkarlarımın səsəndirdiyi kimi, cəza tədbirləri sərtləşdirilməlidir. Əgər keyfiyyətsiz emal edilmiş bir pomidor turşusundan, yaxud balıqdan, göbələkdən, kolbasadan bir neçə nəfərin həyatı təhlükə altına alınarsa, insan ölürsə, ağır vəziyyətə düşürsə, nədən cəzalar sərtləşdirilməməlidir?

İstifadəyə yararsız və mənşəyi məlum olmayan, ölmüş heyvanların ətlərinin satışının qarşısını almaq məqsədi ilə aparılan tədbirlər çox vacibdir və genişləndirilməlidir. Qeyd etmək istəyirəm ki, son illər bu sahədə çox mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Göstərilir ki, 1000-dən çox sahibkar haqqında İnzibati Xətalər Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə uyğun tədbirlər görülmüş, 10-dan çox insan cinayət məsulliyətinə cəlb edilmişdir.

Bu qanunun tətbiqi ilə əlaqədar, sözsüz ki, müvafiq qanunlarda dəyişikliklər ediləcək və qanunun pozulmasına görə cəzalar, cərimələr tətbiq ediləcəkdir. Mən də qidalarımızı zəhərə çevirən, qida təhlükəsizliyinə həyat mənbəyi kimi deyil, gəlir, var-dövlət əldə etmək mənbəyi kimi baxan insanlar barədə çox ciddi tədbirlərin görülməsinin tərəfdarıyam. Çıxışlar zamanı gömrük buraxılış məntəqələrində qida təhlükəsizliyi laboratoriyaları ilə bağlı təkliflər də səsəndirildi. Bildirirəm ki, məsələ qanun layihəsinin 20-21-ci maddələrində dəqiq tənzimlənilir. Hesab edirəm ki, idxal-ixrac üçün kifayət qədər sadə və elektron sistem təşkil olunur.

Qanun layihəsi ikinci oxunuşda hörmətli Əli müəllim Hüseynlinin, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin sədri Qoş-

qar Təhməzlinin iştirakı ilə komissiyanın iclasında geniş müzakirə olundu və deputatlar tərəfindən bir sıra təkliflər səsləndirildi. Sözsüz ki, plenar iclasda da deputat həmkarların öz təkliflərini, fikirlərini bildirəcəklər. Əlbəttə ki, bütün bunlar bu qanun layihəsinin təkmilləşdirilməsi üçün çox vacibdir. Həmin təkliflər ümumiləşdiriləcək və gələcək iclasda, sözsüz ki, müəyyən suallara aydınlıq gətiriləcəkdir.

Hörmətli deputatlar, Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirənizə verilir və sizi müzakirələrdə fəal iştirak etməyə dəvət edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Birinci oxunuşda olduğu kimi yenə də geniş, ətraflı məlumat verdiniz.

Hörmətli həmkarlar, bu, ikinci oxunuşdur deyə biz qanun layihəsinə hökmən əsas kimi münasibət bildirməliyik. Buyurun, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.04 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi. İndi isə müzakirələrə keçək.

Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bu gün Azərbaycan insanının həyatına bu qanun

qədər təsir edə biləcək ikinci bir istiqaməti tapmaq çox çətinidir. Çünki həyatımız, sağlamlığımız məhz bu qanunun necə işləməsindən asılı olacaqdır. Ona görə də mən ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq, bəzi məsələlərə toxunacağam. Bir şeyi qeyd etmək istəyirəm ki, bəlkə də Azərbaycanda son illərdə uğurlu fəaliyyət göstərən dövlət orqanlarından biri məhz Qida Təhlükəsizliyi Dövlət Agentliyidir. Çünki artıq monitorinqlərin keyfiyyəti kifayət qədər yüksəlib. Laboratoriyalarda cavabların verilməsi intensivləşib və bu istiqamətdə istehsalçının da, istehlakçının da hər hansı bir şəkildə incidilməsi prosesləri, demək olar ki, dayandırılıb. Amma bu elə bir geniş sahədir ki, təbii, burada nöqsanlar qalacaqdır. Çünki bütövlükdə, cəmiyyətin qida təhlükəsizliyi ilə bağlı bu prosesə cəlb olunması lazımdır. Bizdə belə bir xüsusiyyət var ki, bir çox insan şikayət etməkdən imtina edir, kiminlə isə üz-göz olmağa maraq göstərmir. Amma onların hər hansı bir çəkingənliyi sonradan övladlarımızın, yaxınlarımızın xəstəliyinin əsas səbəbi olur. Buna görə də bu məsələyə çox ciddi diqqət ayırmamız vacibdir.

1.1-ci maddədə terminlərin izahı, anlayışlar verilib. 1.1.40-cı maddədə Təhlükənin Analizi və Kritik Nəzarət Nöqtələri qida və yem məhsullarında təhlükə amillərinin müəyyən edilməsi, qiymətləndirilməsi və onlara nəzarət olunması sistemi kimi xarakterizə olunur. Məncə, burada bir açılış da verilməlidir ki, bu nəzarət nöqtələri, əslində, bir az geniş şəkildə tətbiq olunmalıdır. Bunun tətbiq olunması hansı istiqamətdə, hansı dövlət qurumları ilə birlikdə nəzərdə tutulacaqsas, qanunvericilikdə aydın izahı verilməlidir ki, bu istiqamətdə hər hansı bir maneçiliklə qarşılansın. Çünki təhlükənin analizi ən vacib məsələlərdən biridir və nəzarət mexanizmi dəqiq qurulanda problemlər də azalır.

Burada 4.1.3-cü maddədə yerli qida və yem məhsullarının rəqabət qabiliyyətinin və ixrac potensialının artırılması məsələsi qoyulur. Məncə, bura həmçinin maneçiliyin qarşısının alınması məsələsi də qoyulmalıdır. Təbii ki, orada qadağan olunan addımlar və başqa məsələlər var. Amma agentliyin, bütövlükdə, qanunun həyata keçirilməsinə əsas cavabdeh olan subyektin məhz bunun qarşısını almaq üçün səlahiyyətlərə sahib olması olduqca vacibdir. Çünki məsələnin yerində həlli bir sıra problemlərin də qarşısını ala bilər.

5.1-ci maddədə qida və yem məhsulunun təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədi ilə dövlət proqramlarının, elmi-texniki proqramların hazırlanması, həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. 5.4-cü maddədə də təqribən elmi cəhətdən əsaslandırılmış təhlil və işin təşkili nəzərdə tutulur.

Bildiyiniz kimi, qida təhlükəsizliyi institutu var. Məncə, onun bazasını gücləndirmək lazımdır. Dövlət büdcəsindən əlavə vəsait ayırmaq lazımdır. İndi, təbii ki, mütəxəssislər var, böyük işlər görürlər. Amma bura ayrı-ayrı sahələr üzrə xeyli sayda mütəxəssislər cəlb etmək mütləq vacibdir. Çünki içdiyimiz suyun problemi bir çox hallarda qarşımıza çıxır. Aldığımız qida məhsulları, xüsusən də uşaqlar üçün qida məhsullarının böyük problemləri, genetik modifikasiyası dəyişən maddələrin, orqanizmlərin və yem məhsullarının yaratdığı faciələr göz qabağındadır. Ona görə də, məncə, bu institutun daha geniş şəbəkələşməsinə ehtiyac var. Həm də bunun regionlarda filiallarının açılmasına gərək var. Çünki hər bir məsələnin yalnız Bakıda həll olunması yetərli deyil. Bu, strateji bir sahə olduğuna görə bura diqqəti ayırmaq olduqca vacibdir.

Mən hesab edirəm ki, alternativ ekspertiza məsələsinə də diqqətlə yanaşmaq lazımdır. Hər hansı bir hərəkətin

qarşısını almaq üçün daha çevik mexanizmlər tapılmalıdır. Həmçinin qanunvericilikdə bu agentliyə bilavasitə kompensasiya təminatı məsələsində istehlakçıya bunu yerində həll edə bilmək üçün ona köməklik göstərmək, həll etmək lazımdır. Aşkar oldu ki, saxta məhsuldu, amma bunun uzun müddət kompensasiya dövrü gəlir. Ona görə də buna kömək etmək daha vacibdir. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Siyavuş Novruzov, bu yurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Hörmətli deputatlar, hörmətli qonaqlar, mən də bu qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Hörmətli Tahir müəllim ətraflı şəkildə ikinci oxunuşda təqdim etdi, qaranlıq qalan bütün məqamlar da burada öz əksini tapdı, insanlar üçün aydınlaşdı.

Fikrimi söyləməmişdən öncə qeyd etmək istəyirəm ki, doğrudan da, Azərbaycanda Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi yarandıqdan sonra hörmətli Qoşqar müəllimin rəhbərliyi ilə bu sahədə çox böyük işlər görülür, addımlar atılır. Baxmayaraq ki, kiçik bir kollektivdir, amma bununla yanaşı, biz ölkədə artıq bu işin görülməsini, bunun maariflənməsini, müəyyən qadağaların qoyulmasını, müəyyən məhsulların qarşısının alınması faktlarını izləyirik, görürük. Hesab edirəm ki, bu qanun layihəsini qəbul etdikdən sonra qanunvericiliyin təşəbbüsçüsü ilə ümumi qaydada onun hər bir tələbinə, hər bir maddəsinə uyğun olaraq, bu işlərin keyfiyyəti daha da yaxşılaşacaqdır.

Burada üç istiqaməti əsas götürmək istəyirəm. Birinci, ümumiyyətlə, bu saat qida təhlükəsizliyi dünyada ən vacib problemlərdən, ən vacib məsələlərdən biridir. Hər bir dövlət bu məsələni öz vətəndaşının təhlükəsizliyi ilə bərabər tutur, çünki qida təhlükəsizliyi elə vətəndaşın təhlükəsiz-

liyi deməkdir. Ona görə vətəndaşın təhlükəsizliyini qorumaq üçün onu sağlam qida ilə təmin etməlidir. O baxımdan da ölkəyə daxil olan, yaxud da ölkədə istehsal olunan qidaların, hazırlanan qidaların təhlükəsiz olması insanlarımızın həm genefonduna, həm də gələcəkdə onların inkişafı ilə bağlı olan təsirlərdən ibarətdir. Mən qeyd etmək istərdim ki, 10 il çağırış üzrə respublika hərbi komissarlığında dövlət komissiyasının üzvü olmuşam. Orada qida təhlükəsizliyinin bizim vətəndaşlarımıza, çağırışa çağırılan insanlara hansı təsir göstərdiyinə, şikayətlərə, müraciətlərə baxırdıq. Orduya yararlı olmayan insanların əksəriyyəti qida təhlükəsizliyinin nəticəsi kimi o vəziyyətə düşmüş insanlardır. Bioloji, valideynlər, yəni gen faktoru ilə bağlı, həmçinin sonradan qidalanmanın nəticəsində belə hallar baş verirdi. O baxımdan da hesab edirəm ki, bu, hər bir sahədə, hər bir strukturda ciddi şəkildə öz əksini tapmalıdır.

İkincisi, geni dəyişdirilmiş məhsullar məsələsi ciddidir. Bu gün heç məhsulun özünü deyil, onun toxumlarını gətirib Azərbaycanda əkirlər. Elə toxumlar, bitkilər, meyvələr var ki, onlar həm yerli xüsusiyyətə, həm də milli xüsusiyyətə uyğun deyil, insanın bilavasitə psixologiyasına təsir edən məhsullardır. Görürsən ki, soyuqda bitməsi nəzərdə tutulan və çox məhsul verən bitkini gətirib əkirlər və nəticə etibarı ilə onun insana psixoloji təsiri daha başqa olur. Mən indi adbaad sadalamaq istəmirəm. Yaxud da müxtəlif vəhşi heyvanların genindən formalaşmış və çox məhsul verə biləcək bitkilərdən hansısa toxumlar hazırlanır və təqdim olunur. Nəticə etibarı ilə insanlar arasında aqressivliyin artmasının şahidi oluruq.

Üçüncü məsələ. Həm Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi ilə əlaqədar, həm də digər strukturlar ilə əlaqədar olaraq...

İndi şəhərlərdə böyük supermarketlər, ayrı-ayrı ticarət obyektləri var. Amma rayon yerlərində görürsən ki, müxtəlif məhsulların eyni mağazada satışı təşkil olunub. Ərzaq məhsulları ilə sənaye məhsullarının, yaxud da geyim məhsullarının bir yerdə satışı. Bu da avtomatik olaraq bu məsələlərə təsir göstərir. Görürük ki, zəhərlənmə halları artıb.

Hesab edirəm ki, bu qanun layihəsini qəbul etdikdən sonra biz bunların da qarşısını alıb vətəndaşlarımızı sağlam qida ilə təmin edə biləcəyik. Mən qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Siyavuş müəllim.

Tahir Kərimli. Tahir müəllim, sualınız var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Hörmətli deputatlar, çıxışım gec olduğuna görə sual vermək məcburiyyətində qaldım. Tahir müəllim çox səliqəli və əhatəli məruzə elədi. Hesab edirəm ki, qanun layihəsi mümkün qədər əhatəlidir, qida təhlükəsizliyi sahəsini əhatə eləyən müddəalarla zənginləşdirilib. Hesab edirəm ki, bu, inşallah, gərəkli olar, qanunvericilik sahəsində səliqə-sahman yaradar. Sualım ondan ibarətdir ki, mən Qida Təhlükəsizliyi Agentliyində ictimai şöbə ilə bağlı dinləmələrə baxdım. Orada göstərilir ki, dünyada olan soyaların 98 faizi geni modifikasiya olunmuş məhsuldur. O, idxal olunur, heyvanlara yedizdirilir. O heyvanların özlərinin ətləri yeməlidirmi? Təhlükəsizliyi təmin edirmi? Bunu necə müəyyən etmək olar? Çünki Tahir müəllim də dedi ki, birinci insana və heyvana...

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Azər Badamov. Azər müəllim, buyurun.

A.Badamov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım.

Hörmətli həmkarlar, bu gün ikinci oxunuşa təqdim olunan Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsi insan orqanizminə mənfi təsir göstərən təhlükəli qidalara qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə və təhlükəsiz qida məhsulları ilə təminatın yüksək səviyyədə həyata keçirilməsinə imkan yaradacaqdır. Qanun layihəsi ilə bağlı geniş müzakirələr aparıldı. Televiziya və sosial mediada qanun layihəsinin əhəmiyyəti ilə bağlı fikirlərimizi bildirdik. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bu qanun layihəsi həm vətəndaşlarımızın etibarlı və təhlükəsiz qida ilə təmin olunmasına imkan verəcək, həm də beynəlxalq standartlara və hüquqi sənədlərin tələblərinə uyğun istehsal olunaçaq qida məhsullarının ixrac imkanları genişlənəcəkdir.

Ümumilikdə, qanun layihəsini dəstəkləyirəm və ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun iki təklifi diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Birinci təklifim qanun layihəsinin preambulası ilə bağlıdır. Qanun layihəsinin preambulasında yazılmışdır ki, bu qanun Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin birinci hissəsinin 11-ci, 20-ci və 26-cı bəndlərinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının ərazisində insanların və heyvanların həyat və sağlamlığının, habelə istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi üçün qida və yem məhsullarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı münasibətləri tənzimləyir. Bu cümlədə “insanların və heyvanların” sözlərinin ardıcıl şəkildə yazılmasını düzgün hesab etmirəm. Yəni insanlar və heyvanlar deyil, “insanların, eləcə də heyvanların” yazılsa, bunu daha doğru hesab edirəm.

İkinci təklifim isə 3-cü maddə ilə bağlıdır. Qanun layihəsinin 3.1-ci maddəsində qida məhsullarının, 3.3-cü maddəsində isə yem məhsullarının ilkin istehsalı, emalı, dövriyyəsi, utilizasiyası və məhv edilməsi mərhələlərinə şamil

olunduğu qeyd olunur. Göründüyü kimi, hər iki maddə məzmunca eynidir, sadəcə, qida məhsulları və yem məhsulları üçün ayrıca tələb qoyulur. Yaxşı olardı ki, bu iki maddə birləşdirilsin və preambulada olduğu kimi, qida və yem məhsullarına şamil olunma bir maddə ilə tənzimlənsin. Yəni təklif edirəm, 3.1-ci maddə bu şəkildə yazılsın: “Bu qanun Azərbaycan Respublikasında ilkin istehsal, istehsal və emal edilən, Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxal olunan qida və yem məhsullarına, habelə qida və yem məhsullarının ilkin istehsalı, emalı, dövriyyəsi, utilizasiyası və məhv edilməsi mərhələlərinə şamil olunur”. Əgər 3.1-ci maddədə təklif etdiyim kimi yazılırsa, 3.3-cü maddə avtomatik ixtisar olunur. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Azər müəllim.

Vüqar Bayramov. Vüqar müəllim, sualınız, təklifiniz?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun, 1 dəqiqə vaxtınız var.

V.Bayramov. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Mənim qısa olaraq bir neçə sualım var. Birincisi, qanun layihəsinin 1.1.34-cü və 5.1.4-cü maddələrində risklərin təhlili qeyd olunur. Sualım ondan ibarətdir ki, burada risklərin müəyyənləşdirilməsi nə üçün ayrıca olaraq daxil edilməyib? Çünki Avropa Birliyində uyğun sənəddə risklərin qiymətləndirilməsi ayrıca qeyd olunub.

26-cı maddədə sağlamlıq sertifikatının müddəti bir ay nəzərdə tutulur. Xüsusən nəzərə alsaq ki, regionda logistika və nəqliyyatda çətinliklər var, bu bir ay qısa müddət olaraq nəzərə alınmır. Ümumiyyətlə, məhsullar üzrə bu müddətin prefiks olaraq müəyyənləşdirilməsi daha məqsədəuyğun olmazmı?

Digər sualım “Yaşıl dəhliz” ilə bağlıdır. Bu sertifikat

“Yaşıl dəhliz”dən imtina ilə bağlı hansı üstünlüklər verəcək? Çox təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vüqar müəllim.

Tahir müəllim, bu suallar səslənir. Siz yazırsınız, yoxsa Sizə yazılı formada veriləcək?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Oldu. Çox sağ olun.

Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Müzakirəyə çıxarılan Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsi fəvqəladə dərəcədə vacibdir və hesab edirəm ki, həmçinin milli təhlükəsizliyimizin çox vacib bir tərkib hissəsidir, genefondumuz ilə bağlı bir məsələdir. Birinci oxunuşda müsbət məqamların hamısını, konsepsiyanın nə qədər dəqiq olduğunu qeyd etmişdik. Eyni zamanda, bu qanun layihəsinin vacibliyi baxımından gələcəkdə nəzərə alınması lazım olan bir sıra məsələləri də diqqətinizə çatdırmaq istəyərdim. Qanun layihəsinin 1.1.26-cı maddəsində deyilir: “Qida təhlükəsizliyi – qida zəncirinin bütün mərhələlərində, habelə qida məhsullarının istehlakı zamanı qida məhsullarının insanların həyat və sağlamlığına zərər vurmasını tam istisna edən bir vəziyyətdir”. Həmin tərifin məntiqi surətdə davamı kimi, 1.1.28-ci maddədə göstərilib ki, minimum keyfiyyət göstəriciləri – qida məhsullarının insanların istifadəsində yararlı olmasına və insan orqanizmi üçün zəruri olan nutriyentlərin minimum həddə qəbuluna zəmanət verən fiziki, kimyəvi, orqanoleptik və digər xüsusiyyətləri özündə əks etdirir. Beynəlxalq sənədlərdən götürülmüş bu məqam bəlkə də inkişaf etmiş və bilavasitə qida təhlükəsizliyini çox yüksək səviyyədə təmin edən ölkələrdə yaxşı işləsə də, mən Azərbaycanda bunun işləməsinin problemlərini nəzərə çatdırmaq istərdim. Bu

özünü xüsusən süd və süd məhsullarının timsalında açıq formada göstərir. Məsələn, 1 kiloqram kərə yağının qiyməti harada isə 16 manat ilə 30 manat arasındadır, amma həmin südün qaymağını, yağını və sairə yığıandan sonra onların əsasında hazırlanan yağ və ora daxil olan marqarin yağının qiyməti 5 manatın ətrafındadır. Bitki yağlarının 1 litrinin qiyməti 4 manat 50 qəpik ilə 5 manat 50 qəpik arasındadır. Yararsız, vaxtı keçmiş yağlar isə atılmalıdır, halbuki ora daxil olur. Beləliklə, həmin qiymət fərqindən fürsətçilər istifadə edərək milyonlarla manat əlavə vəsait götürürlər ki, bu da iqtisadi cinayətkarlığın çox mühüm bir elementidir. Mən hesab edirəm ki, qanunvericilikdə bu məqam nəzərə alınmalıdır. Təhlükəsizliklə keyfiyyətin optimal nisbətinə nail olmaq lazımdır. Əgər məhsulun keyfiyyəti normal səviyyədə deyilsə, onun etibarlı təhlükəsizliyindən söhbət gedə bilməz. O qida mütləq və mütləq insan orqanizmi üçün təhlükə yaradır. Hətta bir az da dərinə gedib belə qidanı uşaq qidalarına da tətbiq edirlər. Bunun aradan qaldırılması üçün hüquqi baza mütləq olmalıdır və qanun mənim qeyd etdiyim məsələlərə hüquqi əsas yaratmamalıdır.

İkinci məqam ondan ibarətdir ki, qanun layihəsinin 10-cu maddəsi qida məhsullarının bilavasitə təhlükəsizliyinə dair tələbləri əks etdirir. 13-cü maddə isə genetik modifikasiya olunmuş məhsullara həsr olunub. Hörmətli sədr, genetik modifikasiya olunmuş məhsullara münasibət birmənalı deyil, amma Azərbaycanın həyatında həm toxum, həm də onun Azərbaycanda əkilməsi... Azərbaycana gətirilən məhsulların mütləq əksəriyyəti genetik modifikasiya olunmuş məhsullardan ibarətdir. Baxmayaraq ki, qanunvericiliyimizdə bu istiqamətdə qadağalar var, amma bu istiqamətdə görülən işləri mən yenə də kafi hesab etmi-

rəm. Ona görə belə bir sual: bu gün artıq faktdır ki, yediyimiz qidanın əksəriyyətinin tərkibi pisləşməyə doğru hərəkət götürüb. Qanun layihəsində öz əksini tapan genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərə və yem məhsullarına dair tələblər bu sahədə vəziyyəti, heç olmasa, nisbətən sahmana salmağa imkan verəcəkmi? Mən inanmıram ki, imkan verəcək, ona görə həmin maddələrin bir daha yenidən işlənməsinə ehtiyac var.

Mən də qoşuluram ki, Qoşqar müəllimin fəaliyyəti bu sahədə xeyli dərəcə yenilikləri tətbiq etməklə pozuntuların aradan qaldırılmasına təsir göstərir, amma o təşkilat qida zəncirinin, bütövlükdə, əhatə edilmiş o kompleks problemlərin həll edilməsi üçün çox kiçikdir. Hesab edirəm ki, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, maliyyə təminatının gücləndirilməsi, eyni zamanda, səlahiyyətlərinin artırılması istiqamətində addımlar...

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

Etibar Əliyev. Etibar müəllim, buyurun.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli deputatlar, hörmətli qonaqlar, bu günə qədər Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi Azərbaycanda qida təhlükəsizliyinə birbaşa cavabdeh olan, amma gömrükdə səlahiyyəti olmayan, Dövlət Gömrük Komitəsinin verdiyi sertifikatları inkar və ya ləğv edə bilməyən, ölkədə qanunsuz ət kəsiminin qarşısını ala bilməyən, mağazalarda əhatəli yoxlamalar apara bilməyən və ya aparıbsa, vəziyyətə təsir edə bilməyən, zəhərlənmələr haqqında açıq, ətraflı məlumatları cəmiyyətə çatdırı bilməyən bir qurum olub. Düşünürəm ki, qanun layihəsinin qəbulundan sonra bu qurum fəaliyyətində əsaslı dönüş yaradacaq.

Qanun layihəsində qida təhlükəsizliyi belə xarakterizə

olunur: “Qida təhlükəsizliyi qida zəncirinin bütün mərhələlərində, habelə qida məhsullarının istehlakı zamanı qida məhsullarının insanların həyat və sağlamlığına zərər vurmasını tam istisna edən vəziyyətdir”. Burada vəziyyətdən söhbət gedə bilməz, burada təminat olmalıdır. Mən hesab edirəm ki, qida təhlükəsizliyi anlayışı belə yazılsın: “Qida hazırlanarkən, təyinatına uyğun istifadə olunarkən və ya qəbul edilərkən onun istehlakçıya hər hansı zərər yetirməyəcəyinə dair təminat”.

Əlbəttə ki, bütün qanunların əsas anlayışları olur. Mən hesab edirəm ki, bu qanun layihəsinin əsas anlayışlarından biri təhlükənin analizi və kritik nəzarət nöqtələri anlayışlarıdır. Belə yazılıb: “Təhlükənin analizi və kritik nəzarət nöqtələri, qida və yem məhsullarında təhlükə amillərinin müəyyən edilməsi, qiymətləndirilməsi və onlara nəzarət olunması sistemləri”. Bəli, bu, böyük bir sistemdir. Təhlükənin analizi və kritik nəzarət nöqtələri sistemi kifayət qədər mürəkkəb bir sistemdir. Yəni Əli müəllim də qeyd etdi, kiçik bir qurum bu anlayışa daxil olan bəzi elementləri necə təhlil edir, mən bilmirəm.

Qida təhlükəsizliyinin idarə edilməsi sistemini sadələşdirmək məqsədi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının köməkçi orqanı 7 prinsip irəli sürmüşlər: Kritik nəzarət nöqtələrinin müəyyən edilməsi, kritik hədlərin təyin edilməsi, kritik nəzarət nöqtələrinin monitorinqi sisteminin yaradılması, monitorinq zamanı kritik nəzarət nöqtəsinin nəzarətdən çıxdığı qeydə alındıqda istifadə edilmək üçün korrektədedici fəaliyyətlərin müəyyən edilməsi, təhlükənin analizi və kritik nəzarət nöqtələri sisteminin səmərəli işlədiyini təsdiqləmək üçün sınaq üsulunun müəyyən edilməsi, bu prinsiplərə və onların

tətbiqinə aid olan üsulun və qeydiyyatın sənədləşdirilməsi qaydasının müəyyən edilməsi.

Göründüyü kimi, bu, qeyd etdiyim kimi, həqiqətən də, çox mürəkkəb bir sistemdir. Mənim hörmətli Qoşqar müəllimə sualım bundan ibarətdir: Bu prinsipləri təhlil etmişinizmi? Etmisinizsə, gəldiyiniz nəticələr nədən ibarətdir? Təşəkkür edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

İlham Məmmədov. Buyurun, İlham müəllim.

İ.Məmmədov. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Hörmətli millət vəkilləri, əlbəttə, mən də deputat həmkarlarımın burada söylədiyi o fikirlə razıyam ki, insan həyatına bu qədər təsir edə biləcək bir qanun layihəsini təsəvvür etmək mümkün deyil. Bunu, doğrudan da, bizim milli təhlükəsizliyimiz səviyyəsində, gələcək genefondun qorunması sahəsində atılan ən vacib addımlardan və bu sahədə hüquqi tənzimlənmə üçün yaradılmış qanun layihələrindən biri hesab edirəm. Adam birdən fikirləşir ki, bu qanun layihəsi bu qədər böyük bir zəncir mexanizminə malik olan sistemin idarə olunmasının öhdəsindən gələ bilərmimi? Qanun layihəsi ilə bağlı əziyyət çəkənlər, həm bizim parlamentin Aqrar siyasət komitəsi, həm də Qida Təhlükəsizliyi Dövlət Agentliyinin birgə səyi və əziyyəti, hesab edirəm ki, bunun üçün əsas zəmin yaradıbdır.

Burada müəyyən fikirlər səsləndi ki, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin hansı isə bir səlahiyyətimini, hansı isə bir funksiyasını... Xeyr, bu belə deyil. Məhz Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin prinsipial işi, o stereotipləri dağıtması və bu gün bu sahədə qida təhlükəsizliyinin olduqca vacib olması arqumentini ortaya gətirərək bugünkü qanun layihəsinin hazırlanmasına, ərsəyə gəlməsinə böyük təkan vermişdir və təbii ki, biz bunu yüksək qiymətləndiririk.

Bu gün ən əsas məsələ, təbii ki, təhlükəsizliyin qorunmasıdır. Tədqiq etsək, aşkar edə bilərik ki, bu gün artan bir çox xəstəliklər, xüsusən onkoloji və digərləri, əslində, illər boyu məhz keyfiyyətsiz qidalardan əmələ gəlib. Bu gün dünya bazarında dövr edən transyağlar, palma yağı ucuz olduğu üçün müxtəlif şirniyyatların tərkibinə qatılır. İnsan orqanizmi üçün ən təhlükəli olan bir sistemin, təbii ki, dünya üzərində idarə olunması hüquqi qanunlarla tənzimlənilir. Eyni zamanda, burada beynəlxalq həmrəyliyin də rolu olmalıdır.

Qanun layihəsi, xüsusən IV fəsildə, yəni qida təhlükəsizliyi sahəsində normativ tənzimləmələrdə Azərbaycanın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq konvensiyalar və beynəlxalq qurumların standartlarına cavab verərək hazırlanıbdır. Təbii ki, bu, gələcəkdə təkmilləşəcəkdir. Bunun üçün də mənim təklifim vardır. Bu təklifim nədən ibarətdir? Bilirik ki, BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı var. Bu, abbreviaturada FAO adlanır. FAO və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının birgə təşkil etdiyi Kodeks Alimentarius adlı bir komissiya var. Bu nədən ibarətdir? Ölkələr və istehsalçılar hansı maddələrin və ya təcrübənin qidanın artıq insan istehlakı üçün təhlükəsiz olmasına səbəb ola biləcəyini necə müəyyən edə bilirlər? Bunun üçün də Kodeks Alimentarius Komissiyası bütün dünyada qida təhlükəsizliyini təmin edən, keyfiyyət standartlarını müəyyən edən orqandır. Mütəxəssislərin elmi məsləhətlərinə əsaslanaraq 185-dən çox üzv ölkənin nümayəndələrindən ibarət komissiya qidanın nə qədər təhlükəsiz, yüksək keyfiyyətini və satıla biləcəyini müəyyən edən beynəlxalq qida standartlarını, təlimləri, təcrübələri hazırlayır. Eyni zamanda, bu komissiyanın rəyində qeyd olunur ki, bunlar milli qanunvericilik əsasında da istifadə oluna bilər.

Gəlin, nəzərə alaq ki, bu gün Azərbaycan qeyri-neft sektorunun inkişafına böyük önəm verir. Məhz qida məhsullarının “Made in Azerbaijan” brendi ilə dünya bazarına çıxarılmasına, idxal-ixrac əməliyyatlarının genişləndirilməsində milli standartların işlənməsinə və onların beynəlxalq tələblərə uyğunlaşdırılmasına çox ciddi ehtiyac var. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi də, əslində, 2011-ci ildən Kodeks Alimentarius Komissiyasının üzvüdür. Agentliyinin dəvəti ilə bu komissiyanın üzvləri Azərbaycanda olublar. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, qanun layihəsi...

Sədrlik edən. Sağ olun.

Təkid edən yoxdursa, səsə qoyaq?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Xahiş edirəm, kimin nə təklifi varsa, çıxış etmək istəyənlər yazılı surətdə verin.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Hicran xanım.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Mən dedim, təkid edən var? Fəzail müəllim, Siz də təkid edirsiniz. Buyurun, iki nəfər. Təbii ki, mən diqqətlə qulaq asırdım. Hər bir çıxışın böyük his-səsi birinci oxunuşun tələblərinə uyğundur. Təkliflərinizi, ya da varsa, suallarınızı əsas məqam kimi təqdim edin.

Buyurun, Hicran xanım.

H.Hüseynova. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Hörmətli Qoşqar müəllim, hörmətli həmkarlar, media nümayəndələri! Hazırda qlobal problemlər, o cümlədən ekoloji problemlər, istiləşmə, torpağın deqradasiyası qida istehsalında bir sıra fəsadlar yaradır. Bu iş əhalinin sağlamlığına, xüsusən reproduktiv sağlamlığına, gələcək nəslin sağlam böyüməsinə və inkişafına mənfi təsir göstərir.

Əhalinin qida məhsulları ilə etibarlı təminatı dövlətin sosial-iqtisadi siyasətinin başlıca istiqamətlərindən biridir. Son illərdə qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, qida məhsullarının keyfiyyətinin yüksəldilməsi və ixrac potensialının artırılması sahəsində nəzərəcarpan nailiyyətlər əldə edilmişdir. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin yaradılması isə bu prosesi daha da stimullaşdırdı. Görülmüş tədbirlərin davamı olaraq ölkədə əhalini təhlükəsiz və keyfiyyətli qida məhsulları ilə təmin etmək, qida məhsullarının təhlükəsizliyinə nəzarət sisteminin səmərəliliyini daha da artırmaq üçün müvafiq qanunun qəbul edilməsinə çox böyük ehtiyac var idi. Bu baxımdan Qida təhlükəsizliyi haqqında Azərbaycan Respublikasının qanun layihəsi peşəkarlıqla hazırlanmışdır.

Əlbəttə ki, qida təhlükəsizliyi sahəsində dövlətin tənzimləməsinin məqsədi istehlakçının hüquqlarının müdafiə edilməsidir. Ancaq eyni zamanda, düşünürəm ki, qanun layihəsində sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı maddə təsbit olunduğu kimi, istehsalçının hüquqlarının müdafiə olunması məsələsi də öz əksini tapmalıdır. Bu baxımdan təklif edərdim ki, qanun layihəsinin 4.1.1-ci maddəsinə “istehsalçı” sözü də əlavə edilsin. Tanınmış məhsulu saxta yolla və təhlükəli halda hazırlayırlar və qanunsuz satışını təşkil edirlər. Bu isə əsl istehsalçıya ziyan vurur. Nəticədə məhsul daha da az satılır. Ona görə istehsalçının hüquqlarının qorunması da öz həllini tapmalıdır. Yəqin ki, bu məsələ üçüncü oxunuşa qədər nəzərə alınacaqdır.

Qanun layihəsində, həmçinin qida təhlükəsizliyi sahəsində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətin müəyyən olunması da nəzərdə tutulur. Fikrimcə, qida təhlükəsizliyi məsələsi strateji olduğundan bu, çox düzgün yanaşmadır. Bütövlükdə,

Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsinə münasibətim müsbətdir və səs verəcəyəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Hicran xanım.

Mən baxıram ki, sualları olanlar var.

Rauf müəllim, çıxışdan suala yazıldınız.

Cavid Osmanov. Cavid müəllim, sual, bir dəqiqə. Buyurun.

C.Osmanov. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Əlbəttə ki, mən də qanun layihəsinə dəstəkləyirəm və lehinə səs verəcəyəm. Sadəcə, iki maddə üzrə dəqiqləşdirməyə ehtiyac duyduğum üçün, icazənizlə, hər iki təklifi millət vəkillərinin diqqətinə təqdim edirəm. Birincisi, 10.5-ci maddəyə görə, yem məhsullarının təhlükəli hesab edilməsi hallarından biri də yem məhsulunun heyvan sağlamlığına zərərli olmasıdır. Təklif edirəm ki, “heyvan sağlamlığına zərərli olması” əvəzinə “zərərli olması təsdiq olunduqda” yazılsın. Bununla daha konkret norma müəyyən etmiş olarıq.

İkinci. 26.5-ci maddəyə görə, sağlamlıq sertifikatının qüvvədə olma müddəti bir aydır. Əgər məhsulun yararlılıq müddəti bundan azdırsa, misal üçün, 10, 20 gündürsə, o zaman məsələ necə tənzimlənəcək? Xahiş edirəm, bu məsələlərə qanun layihəsində aydın...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Cavid müəllim.

Rauf Əliyev. Rauf müəllim, buyurun.

R.Əliyev. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli millət vəkilləri, mən də qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Amma demək istəyirəm ki, təkəcə dövlət agentliyi bununla məşğul olmamalıdır. Onlar böyük işlər görür. Bütün cəmiyyət bununla məşğul olmalıdır.

Tahir müəllimin məruzəsində qeyri-qanuni kəsilmiş ətlə bağlı deyildi. Hər yerə gedirik, dönərxana görürük. Ora-

da kimlər dayanıb? Tələbələr, cavan uşaqlar, valideynlər də alır. Digər tərəfdən oxuyuruq ki, hansısa qeyri-qanuni kəsilmiş əti götürüblər deyə o dəstə tutuldu, bu dəstə tutuldu. Mənim sualım bundan ibarətdir. Bu insanlara hansı cəzalar var? Bunlar millətin düşmənləridir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Rauf müəllim. Xahiş edirəm, Siz çıxışdan imtina eləyin.

Mən hamıya söz verəcəyəm.

Eldar Quliyev. Eldar müəllim, buyurun.

E.Quliyev. Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli millət vəkilləri, hazırda dünya ölkələri qarşısında duran əsas problemlərdən biri ərzaq təhlükəsizliyidir, onun tərkib hissəsi olan qida təhlükəsizliyidir. Bunu nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə 2017-ci il fevralın 17-də Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi yaradılmış və agentliyə rəhbərlik bu sahədə böyük təcrübəsi olan hörmətli Qoşqar Təhməzova tapşırılmışdır. Agentlik keçən dövr ərzində dövlət başçısının gündəlik diqqəti və qayğısı nəticəsində ən müasir laboratoriya avadanlığı və digər vasitələrlə təmin edilmişdir. Hörmətli Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2019–2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı”na uyğun xeyli işlər görülmüşdür. Eyni zamanda, həmin sənədlərdə qida təhlükəsizliyinin elmi əsaslarla inkişaf etdirilməsi və bu məsələyə dair qanun layihəsinin hazırlanması tapşırığı da verilmişdir. Bu tapşırığa uyğun olaraq, 2020-ci ildə alimlərimiz tərəfindən “Qida təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi problemləri və strateji istiqamətləri” adlı kitab nəşr edilmişdir. Bu kitab monoqrafiyadır.

Bu gün müzakirə etdiyimiz Qida təhlükəsizliyi haq-

qında qanun layihəsi hazırlanmışdır. Layihədə insan sağlamlığının təmin edilməsi üçün qida və yem məhsullarına olan təhlükəsizlik tələbləri qida zəncirinin bütün mərhələləri üzrə öz əksini tapmışdır. Aydın görünür ki, qanun layihəsi qida təhlükəsizliyi sahəsində böyük təcrübəsi və normativ hüquqi aktlar hazırlamaqda səriştəsi olan mütəxəssislər tərəfindən hazırlanmışdır. Bununla yanaşı, mənim qanun layihəsinin maddələrinə bir neçə əlavəm var. Mən indi bunları demək istəmirəm, onları hörmətli Tahir müəllimə verəcəyəm. Komitədə həmin maddələrin müəyyən qədər dəyişilməsini, yəqin, nəzərdən keçirər.

Bununla bərabər, bir vacib məsələni, – bu gün dəfələrlə deyildi, – mən də nəzərinizə çatdırmaq istərdim. Bildiyiniz kimi, hazırda dünyanın həтта aclıq çəkən ölkələrində insanların qidalanmasında ekoloji təmiz məhsullara böyük üstünlük verilir və bu tendensiya getdikcə, ildən-ilə sürətlənir. Bizim layihəmizin 13.1-ci maddəsində qeyd olunur ki, tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər və ya onlardan alınmış məhsul olan yem məhsulları müvafiq qaydada qeydiyyatı alındıqda onların istehsalına, emalına və dövriyyəsinə icazə verilir. Digər tərəfdən 13.4-cü maddədə genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər və yem məhsullarının qeydiyyatı alınması üçün bu məhsulların həyat və sağlamlığa zərərli olmaması tələbi qoyulur. Əlbəttə, bu tələbin kim tərəfindən və necə yoxlanması məlum deyil. Digər tərəfdən, hazırda bu məsələ ilə bağlı elm aləmində ikitirəlik vardır. Bir qrup alim, həmin məhsulları istehsal edənlər deyirlər ki, bu məhsullar həyat və sağlamlığa zərərli deyil, başqa qrup isə modifikasiya olunmuş yemlərin heyvanlar üzərində apardıqları təcrübəyə əsasən zərərli olduğunu sübut edir. Eyni zamanda, GMO bitkilərin toxumlarının cücərmə qabiliyyətini itir-

məsinə görə fermerlər bu toxumları hər il həmin şirkətlərdən satın almaq məcburiyyətində qalırlar. Bu da xarici ölkələrdən asılı qalmaqla yekunlaşır.

Azərbaycanın kənd təsərrüfatı emal məhsullarının hazırda mövcud olan yüksək imicini kökündən dəyişdirə bilər. Bu, həm də ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi “yaşıl iqtisadiyyat” siyasəti ilə uzlaşır. Ona görə də yaxşı olar ki, bu maddənin layihədə qalıb-qalmaması məsələsi, yuxarıda qeyd etdiyimiz amillər, habelə ölkədə bu məhsullara ehtiyacın olub-olmaması alimlərin iştirakı ilə nəzərə alınsın.

Onu da qeyd etmək istərdim ki, bu gün bazarlara nəzarət çox çətinidir. Xaricdən geni modifikasiya olunmuş mallar bazarlara çox daxil olur və buna nəzarət...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Eldar müəllim.

Fəzail Ağamalı. Fəzail müəllim, buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli qonaqlar. Hörmətli xanım sədr, mən öz çıxışımda konseptual baxımdan fikrimi söyləyirəm, çünki keçən dəfə imkan olmadı ki, fikrimi ifadə edəyim. Bir də konkret təkliflər üzərində dayanacağam.

Hər şeydən əvvəl onu demək istərdim ki, hər bir millətin qida təhlükəsizliyi onun milli təhlükəsizliyidir. Bu, həm də strateji məsələdir, bu, millətin bu günü və gələcəyidir, dövlətin əsaslarıdır. Ona görə də cənab Prezidentin vaxtı ilə Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin yaradılması ilə bağlı sərəncamı, heç şübhəsiz ki, son dərəcə əhəmiyyətli bir addım kimi qiymətləndirilməlidir. Həm də bura Qoşqar müəllimin kifayət qədər ciddi, məsuliyyətli və dövlətin onun qarşısına qoyduğu vəzifələri yerinə yetirməyə hazırlıq səviyyəsi Azərbaycanda Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinə qısa zamanda nüfuz gətirə bildi.

Mən burada qida təhlükəsizliyinin ünvanına söylənilən tənqidi fikirlərlə, təbii ki, razı deyiləm. İnsaf və ədalət naminə demək lazımdır ki, indiyə qədər Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi ancaq əsasnamə əsasında fəaliyyətini qurubdur. İndi müzakirə etdiyimiz qanun layihəsi onun ixtiyarında olmayıb ki, həmin qanun layihəsinin tələblərinə uyğun olaraq, öz fəaliyyətini daha ciddi şəkildə qursun.

Bu gün Azərbaycana və Azərbaycan kimi ölkələrə ən müxtəlif təzyiqlər, təhdidlər, təhlükəli xarakter daşıyan münasibətlər mövcuddur. Onlardan da biri ölkəmizin gələcəyinə ciddi zərbələr vura biləcək, onun genetikasını məhv edə biləcək qida məhsullarının daxil olmasıdır. Son vaxtlar biz ayrı-ayrı sosial şəbəkələrdən, məlumatlardan eşidirik ki, dünyaya gələn uşaqlar həm fiziki, həm də psixoloji cəhətdən kifayət qədər problemlidir, dünyaya gələn uşaqlarda artıq onkoloji xəstəliklər üzə çıxır. Belə halda, acı həqiqət olsa da, deməliyəm ki, analarımızın körpələrini südlə qidalandırmaq imkanı, demək olar, yoxa çıxıbdir. Bunların hamısının səbəbi, əlbəttə, birbaşa qida ilə bağlıdır. Ona görə də biz çalışmalıyıq ki, Azərbaycanda, 9 iqlim qurşağına malik olan bir ölkədə qida məhsullarının maksimum şəkildə istehsalına nail olaq və xaricdən gələn modifikasiyaya uğramış, geni dəyişdirilmiş ayrı-ayrı toxumların, yem məhsullarının Azərbaycana daxil olmasına imkan verməyək. Bunun üçün təkcə Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi deyil, eyni zamanda, İqtisadiyyat Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi bərabər çalışmalı və bərabər işləməlidirlər ki, millətimizin gələcəyini çox ciddi təhlükəyə sala biləcək bu axının və bu münasibətin qarşısını ala bilək.

Mən ümidvaram ki, təqdim edilən qanun layihəsi qida təhlükəsizliyinin vəziyyətinə ciddi təsir göstərəcək. Ancaq

dəyərli həmkarlarımla o fikirləri ilə də razıyam ki, burada bir sıra maddələr sərtləşdirilməlidir, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin səlahiyyətləri artırılmalıdır. Qida təhlükəsizliyini, bu qanunun tələblərini poza biləcək şəxslərin məsuliyyət məsələsi bu qanun layihəsində ifadə olunmayıb, olunsa da, mənim diqqətimi cəlb etmədi. Bu qoyulmalıdır.

Burada deyildiyi kimi, 13-cü maddə daha ciddi şəkildə, yenidən və daha aydın şəkildə işlənməlidir. Burada modifikasiyaya uğramış yem məhsullarının adları çəkilir, ancaq qida məhsullarına bu cür tələblər qanun layihəsində öz əksini tapmır.

Azərbaycanda toyuq ətinin qida məhsulu kimi istifadə olunması son dərəcə təhlükəlidir. Bu, son dərəcə ciddi təşviş doğuran məqamdır, çünki yem məhsullarının hamısı xaricdən gəlir, hamısının da genetikası dəyişib.

Toxumçuluq laboratoriyaları genişlənməlidir ki, Azərbaycanın təbiətinə, iqliminə uyğun olan və modifikasiyaya uğramamış həmin toxumlarla ölkədə tərəvəz məhsulları istehsal olunsun. Çünki Azərbaycanda istehsal olunan tərəvəz məhsullarının hamısının genetikası dəyişibdir. Ümidvaram ki, bu qanun layihəsindən sonra Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi öz işini yüksək səviyyədə quracaqdır. Onlara uğurlar arzu edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fəzail müəllim.

Sonuncu çıxış. Sevil Mikayılova. Sevil xanım, ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq buyurun.

S.Mikayılova. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, media nümayəndələri. Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsi günün tələblərinə cavab verən vacib sənəddir, qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün kifayət qədər əsaslar yaradır. Lakin layihə ilə bağlı bir neçə

məsələyə toxunmaq istərdim. Qanun layihəsinin xüsusən 13-cü maddəsində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərə və yem məhsullarına dair tələblər müəyyənləşir. Yalnız yem məhsullarına toxunulur.

Qeyd etmək istərdim ki, dünyada GMO məhsullarının həcmi və çeşidi böyüməyə davam edir. Geni modifikasiya olunmuş məhsulların insan sağlamlığına, bioloji müxtəlifliyə və ətraf mühitə son illərdə müşahidə olunan mənfi təsirləri ictimaiyyətin bu sahədə narahatlığını artırmışdır. GMO-lar bir sıra ölkələrdə qanunla tənzimlənir və məhdudlaşdırılır. Hər kəsə məlumdur ki, mağazalarda genetik modifikasiya olunmuş ərzaq məhsulları, məsələn, meyvələr satılır. Alıcılar çox zaman məhsulun genetik modifikasiya olunub-olunmamasına diqqət yetirmirlər. Bəzi məhsulların üzərində “Tərkibində GMO yoxdur” yazılsa da, digərlərinin üzərində “Tərkibində GMO var” kimi markirovkalar göstərilir. Hansı yaxşıdır, hansı pisdir, bu da bilinmir. Yaxşı olar ki, qanun layihəsində genetik modifikasiya olunmuş ərzaq məhsulları ilə bağlı da tələblər müəyyən edilsin.

Azərbaycan Respublikasının ərazisinə genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin genetik materiallarının gətirilməsi, rayonlaşdırılması və dövlət reyestrinə daxil edilməsi “Mədəni bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 21-ci maddəsi ilə qadağandır. İnzibati Xətalər Məcəlləsində edilən dəyişikliklərə görə, transgen bitkilərin də Azərbaycan Respublikası ərazisinə idxalı, rayonlaşdırılması və dövlət reyestrinə daxil edilməsinə görə cərimələr müəyyən edilir. Belə olan halda bu məsələ ilə bağlı qanun layihəsində müddəaların olmasına ehtiyac var. Qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycanda Qida Təhlükə-

sizliyi Agentliyinə 2018-ci ildən başlayaraq müvafiq qurumlarla birlikdə GMO ilə bağlı qida təhlükəsizliyinə dair qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi də tapşırılmışdır.

İkinci məsələ. Burada bəzi həmkarlarım tərəfindən də qeyd olundu. Bu, qida zəhərlənmələridir. Bu gün ictimaiyyəti də ən çox narahat edən məsələlərdən biri məhz qida zəhərlənmələridir. Təbii ki, AQTA bu sahədə işlər görür və bu, təqdirəlayiqdir. Amma həm Bakı şəhərində, həm regionlarda, həm ev şəraitində, həm də müxtəlif iaşə obyektlərində kütləvi qida zəhərlənmələri ilə bağlı halları da tez-tez görürük. Təəssüf ki, qida zəhərlənmələrindən dünyasını dəyişən insanlar da var. Yaxşı olar ki, bununla bağlı qaydalar sərtləşdirilsin, operativ və sistemli nəzarət mexanizmləri müəyyənləşdirilsin. Fraqmentar yoxlamalarla problemi həll etmək çətinidir. Qanun layihəsində bununla bağlı məsələ öz əksini tapsa, yaxşı olar.

Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin qida zəhərlənmələrinin qarşısının alınması üçün daha intensiv fəaliyyət göstərməsi arzuolunandır. Belə ki, ictimai iaşə obyektlərində qida istehsalı müəssisələrindən satış nöqtələrinə qədər olan təminat və təchizat zəncirinə nəzarətin daha da gücləndirilməsinə ehtiyac var. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Sevil xanım.

Hörmətli həmkarlar, bizim müzakirələrimiz bitdi.

Tahir müəllim, mən indi Sizə söz vermək istəmirəm. Nəyə görə, mən deyim. Burada kifayət qədər sual və təklif oldu. Mən düşünürəm ki, yaxşı olardı, Siz elə hörmətli həmkarlarımızı növbəti iclasınıza çağırasınız, dəvət edəsiniz. Kim gəlmək istəyər, kimin sualı varsa, qoy, onlar da iclasınızda iştirak etsinlər. Hörmətli Qoşqar müəllim də dəvət olunsun, yaxşı olar. Xahiş edirəm, bütün bu məsələlərə işçi qaydada baxın. Növbəti iclasımızda isə, növbəti

oxunuşun əvvəlində Siz bunların hamısı barədə bizə məlumat verərsiniz. Razısınız?

Yərdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox yaxşı.

Hörmətli həmkarlar, indi isə biz səsverməyə keçəcəyik. Ancaq bu, ikinci oxunuşdur deyə, birinci, maddələr üzrə səs vermək lazımdır. Bu qanun layihəsi 9 fəsil, 40 maddədən ibarətdir. Ona görə mən maddələri fəsillər üzrə qruplaşdırıb səsə qoyacağam. İndi, xahiş edirəm, preambulaya, I, II, III fəsillərə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə mən IV, V və VI fəsilləri səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu fəsillər də qəbul edildi.

İndi isə VII, VIII, IX fəsillərə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Bu fəsillər də qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.56 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim iki məsələmiz var. Etiraz etmirsinizsə fasiləsiz...

Yərdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun. 5-ci məsələyə keçirik. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə təqdim edilir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü hörmətli Nizami Səfərova söz verirəm. Nizami müəllim, buyurun.

N.Səfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Hörmətli xanım sədr, hörmətli Milli Məclisin deputatları, xanımlar və cənablar! Gündəlikdə müəyyən edilən 5-ci məsələ cinayət mühakimə icraatının elektron formada aparılmasını tənzimləyən Cinayət Prosesual Məcəllənin 51-1-ci maddəsində dəyişiklik edilməsini nəzərdə tutur və birinci oxunuşda qəbul edilmişdir. Birinci oxunuşdan sonra Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinə layihədə dəyişiklik aparılması ilə bağlı heç bir təklif daxil olmamışdır. İkinci oxunuşda qəbul edilməsinə səs verməyinizi xahiş edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nizami müəllim.

Hörmətli həmkarlar, ikinci oxunuşdur, qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.57 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyən yoxdursa, qanun layihəsini maddələr üzrə səsə qoyacağam. Kiçik bir layihədir, cəmi bir maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, elə bu maddəyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.58 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0

Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, maddələr üzrə qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.58 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Növbəti məsələyə keçirik. Bu bizim sonuncu məsələmizdir. 6-cı məsələ Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Qeyd edirəm ki, qanun layihəsi birinci oxunuşda müzakirəyə təqdim olunur. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü hörmətli Nurlan Həsənova söz verirəm. Nurlan müəllim, buyurun.

N.Həsənov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Dəyərli deputat həmkarlar, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 24 iyun tarixli Fərmanı ilə təsdiq olunmuş Azərbaycan Respublikasında idxal-ixrac əməliyyatlarının tənzimlənməsi

məsi qaydalarının tələblərinə uyğun olaraq, Azərbaycanda hüquqi və fiziki şəxslər konsiqnasiya yolu ilə ixrac etdikləri məhsulların müqabilində əldə etdikləri vəsaitlərin onların bəyan olunduğu gündən 180 gün ərzində Azərbaycan Respublikasındakı müvəkkil edilmiş bankların hesabına köçürülməsini təmin etməlidirlər. Həmin qaydalara uyğun olaraq, şəxslər bu qaydaların pozulmasına görə Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə əsasən məsuliyyət daşıyırlar. Belə ki, xarici iqtisadi fəaliyyətin həyata keçirilməsi nəticəsində əldə edilmiş və Azərbaycan Respublikasının müvəkkil edilmiş bankının hesabına köçürülməli olan xarici valyuta vəsaitinin ölkəyə geri qaytarılmamasına görə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 483-cü və Cinayət Məcəlləsinin 208-ci maddələri ilə məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur.

Mövcud qanunvericiliyimizdə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 483-cü maddəsində 20 min manata qədər xarici valyuta vəsaitinin ölkəyə geri qaytarılmamasına görə həm fiziki şəxslər, həm də hüquqi şəxslər üçün inzibati məsuliyyət nəzərdə tutulur. Qaytarılmamış xarici valyuta vəsaitinin məbləği 20 min manatdan yuxarı olduqda isə Cinayət Məcəlləsinin 208-ci maddəsində cinayət məsuliyyəti müəyyənləşdirilmişdir. Lakin burada problem nədən ibarətdir? Cinayət Məcəlləsinin 208-ci maddəsinin dispozisiyasında 20 min manatdan yuxarı miqdarda valyuta sərvətini qaytarmamaq əməlinə görə məsuliyyət daşıyan subyektlərin dairəsi yalnız təşkilat rəhbərləri ilə məhdudlaşdırılmışdır. Bu isə nəticədə hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin cinayət məsuliyyətindən yayınmasına şərait yaradırdı. Məhz təqdim olunan qanun layihəsi bu boşluğu aradan qaldırır. Layihədən də görüldüyü kimi, “təşkilat rəhbər-

ləri” sözləri çıxarılmqla 208-ci maddənin dispozisiyasında bu cinayət əməlinə görə cinayət məsuliyyəti daşıyan subyektlərin dairəsi ilə bağlı məhdudiyət aradan qaldırılır. Yəni həm fiziki şəxslər, həm də hüquqi şəxslər artıq bu növ cinayət əməlinə görə məsuliyyət daşıyaçaqlar. İlk öncə, hüquq normalarının müəyyənliyi, aydınlığı, iki-mənalı olmaması baxımından bu qanun layihəsinin qəbulu hüquq tətbiq edən orqanlar tərəfindən gələcəkdə bu növ cinayətlərin daha düzgün tövsif edilməsinə, eyni zamanda, məhkəmə təcrübəsində qeyri-müəyyənliyin aradan qaldırılmasına xidmət edəcəkdir.

Digər tərəfdən biz nəzərə almalıyıq ki, bu növ cinayət əməli sosial mahiyyətinə görə dövlətin iqtisadi maraqlarına ziddir. Qanun layihəsinin qəbulu ilə gələcəkdə bu sahədə sui-istifadə və təqsirli şəxslərin törətdikləri əmələ görə cəzasız qalması hallarının qarşısı alınacaq. Digər tərəfdən də ölkəyə geri qaytarılmalı olan valyuta ehtiyatlarının qaytarılması daha kompleks şəkildə təmin ediləcəkdir.

Ümumilikdə, qanun layihəsi hazırlanarkən əlaqəli dövlət qurumlarının rəy və təklifləri alınmış və bu qanun layihəsi hazırlanarkən də nəzərə alınmışdır. Bununla bağlı, eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun qərarı da mövcuddur.

Bütün bu qeyd etdiklərimi nəzərə alaraq deputat həmkarlarımdan qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nurlan müəllim.

Çıxış etmək istəyən var.

Əminə Ağzadə, buyurun.

Ə.Ağzadə. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Həqiqətən, Cinayət Məcəlləsinə hazırlanan dəyişikliklər çox əhəmiyyətlidir. Aydın məsələdir

ki, Cinayət Məcəlləsinin qanunçuluq prinsipinə əsasən əməlin, hərəkətin və hərəkətsizliyin cinayət sayılması və həmin əmələ görə cəza və digər cinayət hüquqi xarakterli tədbirlər yalnız bu məcəllə ilə müəyyən edilir. Cinayət Məcəlləsinə müvafiq dəyişiklik edilməmiş 20 min manatdan yuxarı xarici valyuta vəsaitlərinin xaricdən qaytarılmamasını təmin etməyən fiziki şəxsi cinayət məsuliyyətinə cəlb etmək mümkün olmur.

Mən də Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 2021-ci il 25 dekabr tarixli qərarı ilə tanışam. Oradakı hüquqi mövqe ilə razı deyiləm ki, Cinayət Məcəlləsinin 208-ci maddəsində müvafiq dəyişikliklər ediləndə xarici iqtisadi fəaliyyətin həyata keçirilməsi nəticəsində xeyli və ya külli miqdarda xarici valyuta vəsaitlərinin xaricdən qaytarılmasını təmin etməyən fiziki şəxs Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 483-cü maddəsinin qeyd hissəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla inzibati məsuliyyətə cəlb edilə bilər. Habelə qərarla xüsusi rəyde qalan hakim Kamran Şəfiyev də bu əmələ müvəqqəti inzibati xəta kimi qiymət verilməsinin yolverilməzliyini qeyd edir.

Hesab edirəm ki, hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxsin 20 min manatdan artıq xarici valyuta vəsaitlərinin xaricdən qaytarılmamasına görə məsuliyyəti yalnız Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik etməklə həll edilə bilər. Qeyd edilənlərə əsasən bu qanun layihəsinin qəbul edilməsi zəruridir və həmkarlarımdan bu layihəni dəstəkləməyə çağırıram. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əminə xanım.

Daha çıxış etmək istəyən yoxdur. Məsələni səsə qoyuram. Hörmətli həmkarlar, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.05 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bununla da bizim iclasımız bitdi. Hamıya təşəkkür edirəm. Növbəti iclasımız ayın 15-də olacaq. Sağ olun.

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
IX SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 89

Milli Məclisin iclas salonu.
15 aprel 2022-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
*sədri **Sahibə Qafarova** sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 110 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.01 dəq.)
İştirak edir	100
Yetərsay	83

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin parlamentlararası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərlərinin seçilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.
2. Beynəlxalq Telekomunikasiya İttifaqının Radiorabitə Reqlamentinin və Ümumdünya Radiorabitə Konfransının Yekun Aktlarının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.
3. “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Res-

publikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

4. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

5. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

6. “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

7. “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında” və “Dövlət sirri haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

8. “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

9. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

10. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizam-

naməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

11. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

12. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

13. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

14. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəhruz Məhərrəmov, Razi Nurullayev, Musa Qasımlı, Siyavuş Novruzov, Elman Nəsirov, Qüdrət Həsənquliyev, Tural Gəncəliyev, Fəzil Mustafa, Könül Nurullayeva, Əli Məsimli

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri

(saat 11.01 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

1. “Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərlərinin seçilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.33 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

2. Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Radiorabitə Reqlamentinin və Ümumdünya Radiorabitə Konfransının Yekun Aktlarının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Elnur Allahverdiyev, Səməd Seyidov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.37 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

3. “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.39 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

4. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.39 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

5. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.41 dəq.)

Lehinə 103

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

6. “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.42 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

7. “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında” və “Dövlət sirri haqqında” Azər-

baycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Anar Məmmədov, Tahir Rzayev, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 11.44 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

8. “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Aydın Hüseynov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 11.47 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

9. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Ziyafət Əsgərov, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.51 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.00 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.01 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.01 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

10. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov, Əhliman Əmiraslanov, Siyavuş Novruzov, Fəzil Mustafə, Naqif Həməzəyev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 11.52 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci və 2-ci maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.02 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 96

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 3–5-ci maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.02 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 98

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.02 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

11. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov, Əhliman Əmiraslanov, Razi Nurullayev, Sabir Rüstəmxanlı

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.06 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.10 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.10 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.11 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

100

12. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 12.06 dəq.)
Lehinə 97
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 97
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 12.11 dəq.)
Lehinə 100
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 100
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 12.11 dəq.)
Lehinə 97
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 97
Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.12 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

13. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.13 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.14 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.14 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.14 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

14. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov, Vüqar Bayramov, Əziz Ələkbərov

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.16 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.22 dəq.)

Lehinə	104
--------	-----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.23 dəq.)

Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

15 aprel 2022-ci il. Saat 11.

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək. Buyurun.

Qeydiyyat	(saat 11.01 dəq.)
İştirak edir	100
Yetərsay	83

Çox sağ olun, yetərsay var. İclasa başlaya bilərik.
Hörmətli həmkarlar, gündəlik sizə paylanıb. Xahiş edirəm, gündəliyə münasibət bildirəsiniz.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.01 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, gündəlik təsdiq edildi.

30 dəqiqəmiz var. Kim gündəmdə, gündəlik ətrafında olan məsələlərlə bağlı çıxış eləmək istəyirsə, buyurun, yazılın. 10 nəfər çıxış eləyə biləcək.

Bəhruz Məhərrəmov. Buyurun.

B.Məhərrəmov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, əziz həmkarlar. Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə bu ilin 1-ci rübünün yekunlarına həsr olunmuş müşavirə siyasi və iqtisadi əhəmiyyəti ilə yanaşı, həm də hazırkı mürəkkəb situasiyada xalqla kommunikasiyaların zəruri mərhələsi oldu. Bildiyiniz kimi, pandemiya və münaqişələr fonunda iqtisadi təlatümlərin Azərbaycana təsirləri qaçılmaz idi. Bu mənada, real vəziyyət barədə insanların birbaşa ölkə başçısı tərəfindən məlumatlandırılması bəzi dairələrin şəraitdən sui-istifadə etmək perspektivlərini heçə endirdi.

Ümumiyyətlə, bütün fəaliyyəti dövründə Prezident İlham Əliyev siyasi mədəniyyət nümunəsi ortaya qoyur. Elə götürək 2018-ci ilin Prezident seçkilərini. Ölkə rəhbəri ciddi bir iradə ortaya qoyaraq islahatlara, yeniləşməyə birbaşa Prezidentlik institutundan başladı. Daha sonra rəhbəri olduğu partiyanın çoxluğuna baxmayaraq, islahat naminə yeni parlament seçkilərinə gedildi. Yəni cənab İlham Əliyev dəyişimi hakimiyyətin ən yüksək pillələrindən başladı və bu prosesdə yeganə güvənci xalq oldu.

İndi müqayisə üçün bu gün islahat və dəyişim istəyən digər cəbhəyə baxın. Adamlar iqtidardan islahat tələb eləyir, dəyişiklik tələb eləyir, amma 30 ildir ki, özləri dəyişmiş. Eyni adam, eyni vəd, eyni kurs, eyni cılız məqsəd. Dəyişiklik arzu edirsən, özündən başla. Baxırsan, xırda radikal bir dərnəyi diktaturaya çevirib. Səsini çıxaranı da ya partiyadan qovur, ya da linç etdirir. Yaxşı, sən xırda bir partiyayı avtoritar struktura çevirmisən, sənə dövlət etibar

etmək olarmı? Bu gün Azərbaycanda əlində 20 min şəhidin qanı olan qaragüruh özündə İlham Əliyev siyasəti ilə bağlı mühakimə yürütmək cəsarəti tapırsa, bu, doğrudan, bədbəxtlikdir. Ailəsini idarə edə bilməyən adamlar İlham Əliyevə dövləti idarə etməyi öyrətmək istəyirlər. Xarici dövlətlərə, əcnəbi təşkilatlara kiçiklik edənlər bu xalqa böyüklük arzusuna düşüblər. Bu qədər də olmaz ki... Danışanda bir müqayisə aparın. Sizin yarıtmaqlığınız ucbatından 20 mindən artıq şəhidə rəğmən, itirilən torpaqları İlham Əliyev 8 dəfə az itki hesabına işğaldan qurtardı. Xəyanətkarcasına satdığınız Şuşanı Azərbaycana İlham Əliyev qaytardı. Nəinki qaytardı, hətta Şuşa artıq parlamentin komitə iclaslarına ev sahibliyi edib. Sizə qalsa idi, indi Şuşada separatçıların parlamentinin iclası idi.

İndi yeni hədəf tapıblar. Taleh Kazımovun təyinatından sonra Əli Kərimli və trolları ölkənin ən iri biznes strukturlarından biri olan “Paşa Holding”in üzərinə hücumə keçiblər. Bu, başa düşür ki, “Paşa Holding” və ona daxil şirkətlər Azərbaycan biznes mühitinə yeni korporativ mədəniyyət, yeni ruh gətirib. Biznesin yalnız vergi öhdəliyinin deyil, həm də cəmiyyət qarşısında mənəvi sosial öhdəliklərinin ənənəsini məhz Paşa Qrupun nümunəsində görmüşük. İstər COVID-19 pandemiyası ilə mübarizədə, istərsə də müharibə dövründə “Paşa Holding” və ona daxil olan şirkətlər, sözün əsl mənasında, milli həmrəylik nümunəsi göstərdi. Bu gün Paşa Qrup ailəsi işğaldan azad olunmuş ərazilərdə quruculuq, bərpa prosesində vicdanla və təmənnəsiz öz töhfələrini verir. İndi sizi narahat edən nədir? Təsəvvür edin, bu təfəkkürlü adamlar hakimiyyətə iddialıdır. Özləri bilər. Amma, sadəcə, onu deyim ki, nə qədər bu xalqın həmrəylik ruhu var, azərbaycançılıq ideyası var, bu xalq sizi o “Ağ Evə” buraxma-

yacaq. Ondan arxayın olun. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Bir nəfər çıxış elədi. Sonuncu çıxış Əli müəllim Məsimlinin olacaq. Xahiş edirəm, qalanlar, sadəcə, nəzərə alsınlar.

Razi Nurullayev. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Danimarkanın “Stram Kurs” ultra millətçi hərəkatının lideri Rasmus Paludan yenidən müqəddəs kitabımız olan Qurani-Kərimi İsveçin müsəlmanlar yaşayan məhəlləsində polisə iştirakı ilə yandırır. Oraya da polislərin əhatəsində gəlib. Hadisəyə polisə seyrçi yanaşması dinlərarası uçurumu dərinləşdirir, terror qruplarını daha da radikallaşdırır. Bu aktın özü də bir terror hadisəsidir, terrora çağırışdır, ölkələri, dinləri üz-üzə qoymaqdır.

Mən yalnız bu radikal millətçinin hərəkatını yox, həm də İsveç hökumətinin və polisinin bu vandalizmə qarşı seyrçi qalmasını şiddətlə pisləyirəm. İsveç dünyada din, vicdan hüquqlarını müdafiə edən nümunəvi ölkədir. İsveç bu hadisəni də söz azadlığı hesab edir. Bu, söz azadlığı deyil, yeni münaqişə ocaqları yaratmaqdır. İndi radikal müsəlmanlar da bu radikal şəxsə qarşı “insan ovu” elan edib. Bu cür təşəbbüslərin sonunu pis görürəm və dünyanı İsveç hökumətinin və polisinin bu vandalizmə seyrçi qalmasını pisləməyə çağırıram.

İkinci məsələ. Xanım sədr, yaz-yay mövsümü gəlib və istilər başlayır. Vətəndaşlar dəniz sahilində gəzmək və çimərliklərdən istifadə etmək istəyirlər. Amma hər kəsin bildiyi kimi, Xəzər dənizinin sahilləri işğal altında qalmaqda davam edir. Son illər İDEA-nın rəhbəri Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə Bakı şəhərində ictimai çimərliklərin yaradılmasına başlanılıb və bunu alqışlayıram. Bu işə kifayət etmir. Dəniz Allah tərəfindən xalqı-

mıza lütf edilən bir ilahi sərvət, Konstitusiyamız tərəfindən isə istifadəsinə maneəsiz verilən bir hüquqdur. Hər kəs dənizin 5-10 hektarını çəpərləyib. Bu qanunsuzluğu hər bir vətəndaş görür, yaşayır və narazı qalır. Sonra da onlara hüququn, qanunun aliliyindən danışırıq və hər kəsin də qanun qarşısında bərabər hüquqlu olduğunu deyirik. Xalq da görür ki, bu fikir doğru səslənmişdir.

Rəhmətlik Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə dənizdən 130 metr kənarında tikinti işi aparmağa icazə verilirdi. İndi bu məsafə 30 metrə endirilib. Bu məsələləri əsaslandıraraq cənab Prezidentə imzaya təqdim edilən bu xalq və dövlət qarşısında məsuliyyət daşıyırlar. Çünki öz torpaqlarını və mülklərini nəzərdə tutub bu addıma gediblər. Təklifim budur ki, dəniz kənarından 130 metr məsafədə tikintiyə qadağa qanunla təsbit edilsin. Dənizi hasarlayanların hasarı da, mülkləri də sökülsün. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Musa Qasımlı. Musa müəllim, buyurun.

M.Qasımlı. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkiləri, bir neçə məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm. Birinci, kütləvi informasiya vasitələrində, mediamızda milli dövlət maraqlarımızın daha ciddi şəkildə qorunmasının zəruriliyi qənaətindəyəm. Doğrudur, media, sosial şəbəkələr ölkəmizdə sərbəstdir, azaddır, senzura yoxdur. Amma düşünürəm ki, o işlərə rəhbərlik eləyən media kapitanları diqqətli olmalıdırlar. Milli birliyimizin qorunmasına kölgə salanların vaxtında cavabı verilməlidir.

Cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin 30 il millətimizin xeyalları olan, arzuladığı məsələləri həyata keçirməsini görməzlikdən gələnlərin yazılarını, şərhlərini oxuyanda, yumşaq desək, insan, sadəcə, heyretə düşür.

İkinci söylədiyim məsələ, ölkəmizdə hərbi vətən-

pərvərlik tərbiyəsinin daha da genişləndirilməsi və bundan ötrü qeyri-hökumət təşkilatlarının xətti ilə fəaliyyətin gücləndirilməsinə ehtiyac olduğu qənaətinəyəm.

Üçüncü, sosial şəbəkələrimizdə, – təkrar edirəm, onlar sərbəstdirlər, Azərbaycanda hər bir şəxs öz düşüncələrini azad şəkildə şərh eləyə bilər, – dövlətimizin onurğa sütununu təşkil eləyən orqanlar – ordumuzun, polisimizin, xüsusi xidmət, vergi, prokurorluq orqanlarının, məhkəmələrin gözdən salınmasına yol vermək olmaz. Bu ziyanlıdır. Təbiidir ki, fərdləri tənqid eləmək olar, bu, normal bir şeydir. Ölkəmiz azaddır, demokratikdir. Amma dövlət maraqlarının qorunması hansı mövqedə, hansı siyasi düşüncədə olmasından asılı olmayaraq, əsas götürülməlidir. Mən bu məsələlərlə məşğul olanları və bu yolda olanları buna dəvət edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm, xanım sədr. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli deputatlar. Mən son dövrlər Amerika Dövlət Departamentinin Azərbaycanla bağlı hesabatı ilə əlaqədar öz fikirlərimi bildirmək istəyirəm. Yenə də öz ənənəsinə sadıq qalaraq birtərəfli qaydada, belə deyək, erməni lobbisinin təsiri altında və Azərbaycandan orada olan, erməni çörəyi yeyən insanların verdiyi informasiya əsasında Azərbaycana antimillə şüaranın yazdıqlarını götürüb Amerika Dövlət Departamenti adından vermək çox yersizdir və Amerikanın ümumi dəyərlərinə ziddir. Hər hansı dövlət əgər insan hüquqları ilə bağlı hesabat dərc edərsə, birinci, özündəki o vəziyyətə baxmalıdır. Azərbaycanda internet azadlığı ilə bağlı fikir söyləyir.

Azərbaycanda çox geniş internet azadlığı var, hətta

bundan sui-istifadə də edirlər. Biz nəzər salaq ki, orada bu azadlıq mövcuddurmu? Elə son Prezident seçkilərindən sonra Amerikanın Prezidenti olan Trampın “Twitter” səhifəsini bağladılar. Tərəfdarlarının bütün “Twitter” səhifələrini bağladılar ki, öz haqlarını tələb eləyə, seçki ilə bağlı öz etirazlarını göstərə bilməsinlər.

Sərbəst toplaşma azadlığı haqqında danışılar. Bu günə qədər Trampın ailəsini istintaqa çağırırlar ki, onlar Ağ Evin qarşısında insanların sərbəst toplaşmasını təşkil eləmişdilər. Azərbaycanda belə hallar nə vaxt baş verib? Biz 2021-ci ildən danışırıq.

Həbsxanalardan danışılar. Quantanamo bütün dünyaya nümunədir ki, qədim monqollar heç insanlara o cür işgəncə vermirdilər, insanlara bu cür işgəncələr verilir. Miqrantların döyülməsi, polis zorakılığında danışılar. Polis zorakılığının biz qaradərili insanlara qarşı atılan addımlarda şahidi olduq. İnsanları döyə-döyə, boğa-boğa öldürdülər və bu gün hələ heç onların istintaqı hansı formada başa çatdı, məlum olmadı. Yəni mən hesab edirəm ki, bu cür yanaşma, bu cür köhnə fikirlərlə, bu cür düşüncə ilə hər hansı bir ölkə haqqında məlumat verməzdən öncə bunu özlərində bir təhlil etsinlər, ondan sonra dərc etsinlər.

Xaricdə olan miqrantlarla əlaqədar, guya ki, onlar sıxışdırılır. Əksinə, onlar Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərini, Azərbaycanın rəhbər vəzifədə olan şəxslərini təhqir etməkdən bir addım belə geri çəkilmirlər. Gecə-gündüz internet səhifəsində böhtanlar yazmaqla ölkənin parlamentini, ordusunu təhqir eləyirlər. O insanlar əgər Amerikada belə şey etsə idi, çoxdan tutub aparmışdılar. Ona görə də, hər halda...

Sədrlik edən. Sağ olun.

Elman Nəsirov. Elman müəllim, buyurun.

E.Nəsirov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Aprel ayının 12-də ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev cari ilin birinci rübünün yekunları ilə bağlı çıxışında vurğuladı ki, hələ keçən il biz çox mühüm, strateji məqsəd müəyyən etdik. Bu məqsəd ilk növbədə yeni tarixi reallıqların beynəlxalq müstəvidə qəbul edilməsi ilə bağlı məsələdir. İkinci də işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda bərpa işi ilə bağlı məsələdir.

Sevindirici haldır ki, ən mürəkkəb məsələlərdən biri olan tarixi qələbənin beynəlxalq aləm tərəfindən qəbul edilməsi istiqamətində ciddi nailiyyətlər var. BMT bu reallığı qəbul eləyib. Bundan savayı, Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlığı Təşkilatı, ATƏT, Avropa İttifaqı, bütün qonşu dövlətlər bu reallığı qəbul edirlər. Yəni Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tam, bütöv şəkildə qəbul edirlər.

Eyni zamanda, cənab Prezident vurğuladı ki, biz indi ilk növbədə azad olunmuş torpaqlarımızın bərpası işlərinə başlamışıq və bu istiqamətdə çox ciddi proseslər getməkdədir. Bu kontekstdə cənab Prezidentin qaldırdığı bir məsələyə toxunmaq istəyərdim. Qeyd elədi ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda, sözün həqiqi mənasında, hər şey məhv edilib, Ağdamı Cənubi Qafqazın Xirosimasına bənzədirdilər. Belə olan reallıqda analoji vəziyyətdə beynəlxalq donor təşkilatları, beynəlxalq maliyyə qurumları, beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları yardımlar ayırırlar və bu kontekstdə cənab Prezident “Marşal planı”na diqqəti cəlb etdi. Qeyd etdi ki, əgər bu plan olmasa idi, bəlkə də 50 il Avropanın bərpası mümkün olmazdı. Onda sual yaranır, bizə münasibətdə belə bir qeyri-səmimi yanaşma nədəndir? Bütün addımları özümüz öz maliyyə imkanlarımız hesabına atırıq və hələ bir manat da olsun, beynəlxalq

donor təşkilatlarından, özlərini insan hüquq və azadlıqlarının keşiyində dayanan kimi göstərən və iddia edən təşkilatlardan heç bir yardım gəlməyib.

Eyni zamanda, vurğuladı ki, məhz Ermənistanın Azərbaycanaya qarşı apardığı mina müharibəsi nəticəsində 200 nəfərdən çox itkilərimiz olmuşdur, ölmüş, yaralanmış insanlarımız var. Onda niyə beynəlxalq maliyyə təşkilatları, böyük donor təşkilatları bu məsələdə susqunluq nümayiş etdirirlər? Niyə Azərbaycanaya bu istiqamətdə dəstək verilmir?

Eyni zamanda, cənab Prezident müvafiq dövlət qurumlarımıza tapşırıq verdi ki, bu məsələ aydınlaşdırılsın. Əgər, doğrudan da, belə son dərəcə vacib məsələlərdə onların Azərbaycanaya dəstək vermək niyyəti yoxdursa, bunu açıq şəkildə desinlər. Biz də işimizi bilək. Hesab edirəm, bu, cənab Prezidentin olduqca ciddi bir çağırışıdır. Beynəlxalq birlik üçün bir siqnaldir və bunun çox böyük mənası və əhəmiyyəti var.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Qüdrət Həsənquliyev. Buyurun, Qüdrət müəllim.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli həmkarlar. Mən bir vacib məsələni diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Dünən mənim bir şəhidin nənəsi ilə görüşüm olub. Doğrudan da, o görüş mənə xeyli dərəcədə təsir edib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hər zaman söyləyib ki, şəhidlərimizin xatirəsi əziz tutulmalıdır. Onların ailə üzvləri dövlətin diqqət və qayğısı ilə əhatə olunmalıdır. Hesab edirəm ki, bu tövsiyələr müvafiq dövlət hakimiyyəti orqanlarının qərarı ilə icra olunmalıdır.

Cəmilə xanım söyləyir ki, onun bir qızı var və qızı Sevda xanımın da tək bir övladı müharibədə, Suqovuşan uğrunda döyüşlərdə şəhid olub və “Rəşadət” ordeni ilə təltif olunub. Onun oxuduğu Xətai rayonunun 55 sayılı

məktəbinin kollektivi də, rayon icra hakimiyyəti də, Təhsil Nazirliyi də müvafiq təqdimatla çıxış eləyiblər ki, məktəbin tək şəhidi olan Samir Əliyevin adı həmin məktəbə verilsin. Amma sənədlər 2021-ci il yanvarın 23-dən Nazirlər Kabinetinə təqdim olunub və bu günə qədər də orada heç bir qərar qəbul olunmayıb. Dünən mən Nazirlər Kabinetinin İcra Aparatının rəhbəri ilə də danışıdım. O, tövsiyə elədi ki, Əli Əhmədovla danışım. Əli Əhmədovla əlaqə yaratmaq mümkün olmadı.

Amma düşünürəm ki, Cəmilə xanım da qeyd elədi, bu problem təkcə onunla bağlı deyil, digər şəhid ailələri ilə də bağlıdır. Yəni ana özünün yeganə övladını itirib və bu onun üçün çox böyük bir təskinlik olardı. Həm də Sevda xanım işsizdir. Onun ali təhsili yoxdur. Mən dünən Suraxanı rayon, Xətai rayon İcra hakimiyyətlərinin başçıları ilə də danışıdım. Ali təhsili olmadığına görə onun işlə təmin olunmasında çətinlik olduğunu söylədilər. Məşğulluq Xidmətinin rəhbəri ilə də danışıdım. O da bildirdi ki, biz ona kömək eləyə bilərik, tutaq ki, hansısa özünüməşğulluqla məşğul olsun. Amma torpaq sahəsi ayrılmasında kömək edə bilməyəcəklərini söylədilər və bildirdilər ki, bu məsələlər daha yüksək səviyyədə öz həllini tapmalıdır.

Cəmilə xanım bir maraqlı məsələyə də toxundu. Dedi ki, Sevda xanım, yəni onun qızı işsizliyə görə müavinət alır. Amma söhbət təkcə onun maddi, sosial müdafiəsindən getmir. Söhbət ondan gedir ki, bu xanım depressiyaya qapılıb. O, hansısa işlə təmin olunmalıdır ki, evdən bayıra çıxsın. Yəni bu baxımdan biz digər şəhid ailələri, onların ailə üzvləri haqqında da düşünməliyik.

Mənim bu tipli başqa müraciətlərim də olub. Bəzən xırda məsələləri bəhanə edib, müvafiq dövlət orqanları

onları işlə təmin eləməkdən imtina edirlər. Mən ad çəkmək istəmirəm. Amma hesab edirəm ki, bu gün bu çıxışı burada etməklə, bu məsələni ictimailəşdirməklə müvafiq dövlət orqanları...

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim.

Tural Gəncəliyev. Tural müəllim, buyurun.

T.Gəncəliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli həmkarlar. Son zamanlar Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində tapılmış kütləvi insan məzarlıqları və insan qalıqları Birinci Qarabağ müharibəsi dövründən bəri Azərbaycan mülki vətəndaşlarına qarşı törədilmiş və 30 il ərzində gizlədilmiş cinayətləri üzə çıxarır. Nəzərə alsaq ki, bizim hazırda 4 min nəfərə yaxın vətəndaşımız haqqında heç bir məlumat yoxdur, böyük ehtimalla, bu kimi kütləvi məzarlıqların gələcəkdə də aşkarlanması faktları mövcud olacaqdır.

Bununla bağlı, təbii ki, biz bu yeni faktları Ermənistan dövlətinə qarşı beynəlxalq məhkəmələr çərçivəsində başladılmış işlərdə əlavə gücləndirici sübut və dəlillər kimi istifadə etmək məsələsini nəzərdən keçirə bilərik. Çünki bu cinayətlər, mülki vətəndaşlara qarşı törədilmiş cinayətlər sıradan cinayətlər deyildir. Bu, beynəlxalq humanitar hüququn, Cenevrə konvensiyalarının və xüsusən də beynəlxalq adət hüququnun kobud şəkildə pozuntusu deməkdir. Burada beynəlxalq hüququn mens rea düsturu, qaydası istifadə olunur ki, bunu törədən şəxslər düşüncəli şəkildə, yəni mental element olaraq bu cinayəti törətməyə əvvəlcədən qərar vermiş və mülki vətəndaşlara qarşı bunu edəcəklərini planlaşdırmışlar. Xüsusi ilə bu gün biz Ukraynada, dünyanın müxtəlif münəqişə ocaqlarında mülki vətəndaşlara qarşı belə cinayətlərin törədildiyini və dünya ictimaiyyəti tərəfindən böyük hiddətlə reaksiya verildiyini

nəzərə alaraq, məhz Azərbaycan mülki vətəndaşlarına qarşı da törədilmiş cinayətləri dünyaya çatdırmalı, dünya ictimaiyyəti arasında yaymalıyıq. Xüsusi ilə də burada bunu törətmiş şəxslərin beynəlxalq hüquq kontekstində fərdi cinayət məsuliyyəti üzə çıxır.

Bildiyiniz kimi, hələ yaxın tarixi keçmişimizdə, istər İkinci Dünya müharibəsindən sonra Nürnberq tribunalı, istərsə də müasir tarixdə Yuqoslaviyada və Ruandada baş vermiş cinayətlərdən sonra təşkil olunmuş tribunallar çərçivəsində fərdi cinayətkarlar Slobodan Miloşeviç, Radovan Karaçiç kimi şəxslər fərdi cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmişdilər. Bu minvalla Ermənistanın keçmiş rəhbərləri olmuş və əlləri Azərbaycan xalqının qanına batmış Serj Sarkisyan, Robert Köçəryan, Qarabağdakı tör-töküntülərə vaxtı ilə rəhbərlik etmiş Araik Arutunyan, Bako Saakyan, Arkadi Qukasyan, Vitali Balasanyan, David Babayan kimi şəxslərin də məhz bu kontekstdə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi çox əhəmiyyətlidir.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan tərəfindən irəli sürülmüş və Ermənistana göndərilmiş təkliflər bir daha vacibdir ki, Ermənistan tərəfindən qəbul edilsin. Bölgəmizdə yekun, ədalətli, sabit sülhün bərqərar edilməsi üçün Azərbaycan tərəfindən təklif edilmiş beynəlxalq hüquq prinsiplərinə əsaslanan həmin o sənəd Ermənistan tərəfindən qəbul edilməlidir. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil Mustafa. Fazil müəllim, buyurun.

F.Mustafa. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bizim ölkədə insanlar üçün ən riskli iş və davranış təşəbbüskarlıqdır. Hər kəs hansısa bir ideyanı, fikri irəli sürmək istəyəndə birinci, yuxarıda hökumətə, ikinci, aşağıda qaragüruha baxır. Onların davranışına görə də bir

sıra məsələləri deməkdən çəkinir. Amma millətin, dövlətin taleyi üçün elə vacib məsələlər var ki, orada təşəbbüskarlıq çox önəmli bir əhəmiyyət kəsb edir. Bu, xüsusi ilə də bu gün Ermənistan–Azərbaycan münasibətləri kontekstində baş verən hadisələrdə bir zərurətə çevrilib.

Son 200 ildə, nəhayət, bir erməni rəhbəri ortaya çıxıb və rəsmi şəkildə etiraf edir ki, Qarabağ Azərbaycanın torpağıdır, Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibəti bərpa etməsək, Ermənistan yaşaya bilməyəcək. Bu, bir addım atır. Bizdə də bütün prosesləri, onların bütün yükünü, bütün əziyyətini ölkə Prezidenti öz çiyinə götürübdür. Hər bir şey ölkə Prezidentinin dilindən səslənir.

Yaxşı ki, bu ölkədə vaxtında Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi yaradıldı. Cəmiyyətdən gələn bütün ideyaları, təşəbbüsləri sənəd halında sistemləşdirib həm ölkə rəhbərinə, həm də cəmiyyətə çatdıra bilirlər. Amma bu şəbəkə genişlənməlidir. Eyni zamanda, parlamentin bu istiqamətdə hansısa formada bir komissiyasının yaradılmasına ehtiyac var. Ermənistan parlamenti ilə bu istiqamətdə işimizi gücləndirməliyik. Avropa məkanında və MDB məkanında birlikdə Parlament Assambleyası səviyyəsində 5 platformada əlaqələrimiz var və bu münasibətlərdə yeni təşəbbüsü biz irəli sürməliyik. Çünki qalib dövlət bizik, qələbəni biz qazanmışıq. Yumruğumuz yerində, əsgərimiz yerində, amma indi artıq bu situasiyada aktivlik artmalıdır.

QHT-lərin üzərindən buxovu götürmək lazımdır. Artıq QHT-lər erməni QHT-ləri ilə forumların keçirilməsinə təşəbbüs göstərməlidirlər. Ermənistan cəmiyyətinə təklifləri biz verməliyik. Bu, tək-cə dövlət rəhbərliyi səviyyəsində edilməməlidir. Artıq biz əvvəl-axır aşağıdan təşəbbüslərlə, təkliflərlə onları qidalandırmalıyıq, çünki müharibə yolu ilə edə biləcəyimizi etmişik. Amma müharibə ol-

mayan variantlarda nə edəcəyiksə, bütün bu təşəbbüslər bizdən gəlməlidir. Yazıçılar, ziyalılar, biznes qurumları da bu prosesə qoşulmalıdır. Çünki bu tarixi bir prosesdə biz başqa vasitəçilər olmadan Ermənistan cəmiyyəti ilə işləməyə çalışmalıyıq. İndiki dövr, xüsusi ilə də Ermənistan rəhbərliyi tərəfindən atılan bu etiraf addımları bizi bunu etməyə məhkum edir. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Könül Nurullayeva. Buyurun, Könül xanım.

K.Nurullayeva. Hörmətli xanım sədr, dəyərli həmkarlarım və media mənsubları. Azərbaycanda əliliyi olan şəxslərin sosial müdafiəsi və tibbi-sosial reabilitasiyası sahəsində mütərəqqi addımlar atılmaqdadır. Lakin bəzi mövcud problemlər də aradan qaldırılmalıdır. Məsələn, “Əliliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Qanunda əlillərin dövlət hesabına peşə təhsili alması qeyd olunub. Yaxşı olardı ki, qanunda həmçinin əlil şəxslərin ali məktəblərə ödənişli əsaslarla daxil olduğu halda, onların təhsil haqqının dövlət tərəfindən ödənilməsi məsələsi də öz əksini tapaydı.

Eyni zamanda, inklüziv təhsil üzrə hüquqi baza yaradılmasına və mövcud dövlət proqramının tətbiqinin genişləndirilməsinə zərurət vardır.

Əlillərlə bağlı digər bir çətinlik yarıdan məsələ onların işlə təmin olunması və əlillərə uyğun iş yerlərinin yaradılmasıdır. Əlillərin fərdi reabilitasiya proqramları olmalı, onların hansı şəraitdə işləyə bilməsi müəyyən edilməlidir. Əliliyi olan şəxslərin tibbi təminatının qanunda nəzərdə tutulması çox humanist addımdır. Lakin əlillər əlillik vəsiqəsini təqdim etməklə bütün apteklərdən rəsmi resept əsasında təyin edilmiş dərmanları pulsuz almaq imkanlarından məhrumdurlar. Bütün əczaxanalarda əlillərə pulsuz

dərman verilməsi təmin edilsə, onların bununla bağlı çətinlikləri aradan qalxar. Belə halda apteklərə təqdim olunan əlillik vəsiqələrinin etibarlılığının yoxlanılması üçün əlillərin dövlət reyestrinin elektron bazasına giriş təmin edilə bilər. Bununla da əlillərə rəsmi resept əsasında verilmiş dərmanların pulu dövlət hesabına ödənilə bilər.

Hazırda ölkəmizdə əliliyin müəyyən edilməsi və rəsmiləşdirilməsi proseslərinin elektron sistemə keçirilməsi kimi mütərəqqi addımlar atılmışdır. Lakin elektron qaydada müraciət edən zaman hansısa xırda və texniki səhv nəticəsində əlil olan şəxs rədd cavabı alır ki, bu da müəyyən problemlər yaradır. Bu problemin də aradan qaldırılması olduqca vacibdir. Həmçinin, hesab edirəm ki, əliliyin müəyyən edilməsi ilə bağlı göndərişlərin verilməsi üçün xüsusi səyyar komissiyaların yaradılması da məqsəddə müvafiq olardı.

Qanunda həmçinin əlillərə şəhərlərarası və şəhərdaxili ictimai nəqliyyatdan istifadə zamanı müəyyən güzəştlər nəzərdə tutulmalıdır. DOST Mərkəzi tərəfindən əmək qabiliyyətli qohumları və ya qanuni nümayəndələri ilə eyni yaşayış məntəqəsində yaşamayan və sosial xidmətə ehtiyacı olan əliliyi olan şəxslərə evdə sosial xidmətlər göstərilir. Bu, çox təqdirəlayiq haldır. Bununla yanaşı, əlil şəxslərə baxan ailə üzvlərinin müvəqqəti olaraq onların yanında olması mümkün olmadığı hallarda əlillərə qayğı göstərmək üçün tam və ya yarım günlük baxım mərkəzləri də yaradıla bilər. Həmin mərkəzlərdə əlillər üçün sosial fəaliyyətlər də təşkil edilə bilər.

Qeyd etmək istəyirəm ki, çox zaman əlillər öz hüquqlarını bilmədiklərindən onlara qarşı haqsızlıq edildiyi zaman öz hüquqlarını müdafiə...

Sədrlik edən. Sağ olun. Könül xanım, xahiş edirəm, bu çıxışlar 3 dəqiqə formatında olsun.

Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Əli müəllimin çıxışı 30 dəqiqəlikdə sonuncu çıxışdır. Buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun. Hörmətli sədr, deputat həmkarlarım. Əgər nəzərə alsaq ki, ali məktəblərdə təhsil alanların üçdə ikisindən çoxu ödənişli təhsil alır, bu ildən başlayaraq təhsil kreditlərinin verilməsini yüksək qiymətləndirirəm, həm də böyük hadisə hesab edirəm. Eyni zamanda, bir məqamı da qeyd etmək istərdim ki, hazırlanan qaydalarda öz əksini tapan məqamların xeyli hissəsi bizim deputat həmkarımız Vahid Əhmədovla birlikdə hazırladığımız Təhsil kreditləri haqqında qanun layihəsinin əsas cəhətləri ilə üst-üstə düşür. Bu da Milli Məclisin həmin prosesə töhfəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Amma o məqamlardan kənarlaşan bəzi məsələlər var ki, o dairəni məhdudlaşdırıb və bir sıra problemlər yarada bilər.

İlk növbədə, bu, kreditlərə qoyulan 6 faizlik dərəcədir ki, əgər bu faiz tətbiq olunsay, tələbə o krediti qaytaranda aldığından 2 dəfə artıq vəsait qaytarmalı olacaq. Ona görə, hesab edirəm ki, bu, sosial layihədir, bunu kommersiya layihəsinə çevirmək lazım deyil. Bütün dünyada təhsil ya pulsuz sistemə keçir, ya da çox simvolik faizlər qoyulur. Ona görə də həmin faizlərin azaldılmasını, sosial xarakterli təhsil kreditləri üçün 1 faizə, standart kreditlər üçün 6 faizdən 3 faizə endirilməsini təklif edirəm.

İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, yenə də ünvanlı sosial yardımda olduğu kimi, təhsil kreditlərinin verilməsində də adına torpaq olan ailələrdən çıxan gənclərə təhsil krediti verilmir. Bu, kənddən çıxan 10 minlərcə gəncin sosial kredit alması yolunu bilavasitə bağlayır. Təklif edirik ki,

həmin məhdudiyət aradan qaldırılsın, Azərbaycan qanunvericiliyində olan əsas məqam götürülsün. Yəni ailə üzvünə, adambaşına 200 manatdan aşağı olan ehtiyac meyarının məcmusu əsas meyar götürülsün, kənddə və şəhərdə yaşamasından asılı olmayaraq, kimin gəlirləri həmin 200 manatdan aşağıdırsa, onlara da təhsil kreditləri verilsin.

Üçüncü məqam ondan ibarətdir ki, ali məktəbə daxil olan gənclərə bir məhdudiyət, 300 ballıq minimal bal tələbi qoyulub. Həmin baldan aşağı yığanlar bilavasitə təhsil krediti almayacaqlar. Bu da, hesab edirəm ki, ciddi məhdudiyətdir. Yenə də on minlərcə insanı kənarında qoyacaq. Ona görə də həmin 300 bal məhdudiyətini aradan qaldırmaq lazımdır. Çünki əgər 300-dən çox yığa bilsəydi, dövlət sifarişinə düşərdi. Bu 3 məqamın nəzərə alınmasını vacib hesab edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

Hörmətli həmkarlar, biz artıq gündəliyin məsələlərinə keçirik. Qeyd edirəm ki, bu gün 14 məsələ müzakirə olunmalıdır. Gündəliyin 1-ci məsələsi Milli Məclisin qərar layihəsidir. Milli Məclisin parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərliyində dəyişiklik edilməsi nəzərdə tutulur. Qərar layihəsi sizdə vardır. Əgər başqa bir fikir yoxdursa, xahiş edirəm, qərar layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.33 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

2-ci məsələyə keçirik. Gündəliyin 2-ci məsələsi möhtərəm cənab Prezident tərəfindən təqdim edilmiş Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Radiorabitə Reqlamentinin və Ümumdünya Radiorabitə Konfransının Yekun Aktlarının təsdiq edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Onu da qeyd edim ki, beynəlxalq sənədlərin təsdiqi ilə bağlı olduğuna görə bu qanun layihəsi qanunvericiliyin tələbinə əsasən bir oxunuşda qəbul ediləcək.

Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Elnur Allahverdiyevə söz verirəm. Elnur müəllim, buyurun.

E.Allahverdiyev, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli media nümayəndələri. Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, 1992-ci ildən etibarən Azərbaycan Respublikası hazırda 193 dövlətin üzv olduğu Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının üzv və fəal iştirakçılardanındır.

2019-cu il noyabrın 22-də Şarm əş-Şeyx şəhərində keçirilən Ümumdünya Radiorabitə Konfransında qəbul edilən Yekun aktlar Azərbaycan Respublikası tərəfindən müvafiq bəyanatlarla imzalanmışdır.

Təqdim olunan Yekun aktlarda tezliklərin bölgüsü, tezlik təyinatlarının bildiriş və qeydiyyatı, stansiyaların identifikasiyası və digər texniki məsələlər öz əksini tapmışdır.

Eyni zamanda, bildirmək istəyirəm ki, Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Nizamnamə və Konvensiyasını tamamlayan yenidən baxılmış Radiorabitə Reqlamenti özündə Ümumdünya Radiorabitə Konfransının qərarlarını birləşdirir. Bu reqlamentin müddəalarının böyük

bir hissəsi 2021-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minmişdir. Təsdiq olunması təklif edilən bu rəqlamentin əsas məqsədi ittifaqın üzvləri üçün ən son texniki nailiyyətlər əsasında tezliklərdən istifadəni qənaətbəxş şəkildə təmin etməkdir.

Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyəti Yekun aktları imzalayarkən bəyan etmişdir ki, üzv dövlətlər tərəfindən hansısa bir şəkildə bu təşkilatın Nizamnamə və Konvensiyasına, Radiorabitə Reqlamentlərinin və Konfransının Yekun Aktlarının müddəalarına riayət edilməzsə, ya digər ölkələrin qeyd-şərtləri və bəyanatları telekommunikasiya xidmətlərinin normal işləməsini təhlükə altına qoyarsa, ya da Azərbaycan Respublikasının suveren hüquqlarının pozulmasına səbəb olarsa, o, öz maraqlarını müdafiə etmək üçün hökumət adından zəruri hesab edə biləcəyi hər hansı bir tədbir görmək hüququnu özündə saxlayır.

Qeyd etmək istəyirəm ki, bu qanun layihəsi ölkəmizin iştirak etdiyi beynəlxalq müqavilələrlə ziddiyyət təşkil etmir və telekommunikasiya sahəsində yeni texnologiyanın tətbiqi ilə daha səmərəli mühitin qurulmasına şərait yaradacaqdır.

Hörmətli millət vəkilləri, qanun layihəsini dəstəkləməyinizi xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Elnur müəllim.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihəsinə Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsində də baxılıb. Buyurun, Səməd müəllim, xahiş edirəm, Siz də münasibətinizi bildirin.

S.Seyidov, *Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Elnur müəllim təqdim etdi. Komitəmizdə müsbət rəy var. Xahiş edirəm, səsver-

mədə müsbət fikrinizi bildirəsiniz. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Heç kimin sözü yoxdur. Ona görə də mən məsələni səsə qoyuram. Buyurun, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.37 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti 5 məsələsi üçüncü oxunuşda olan qanun layihələridir. Beləliklə, indi gündəliyin 3-cü və 4-cü məsələlərinə keçirik. Bu məsələlər cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və mahiyyətə də bir-birinə yaxındır.

Gündəliyin 3-cü məsələsi “Lisenzialar və icazələr haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, 4-cü məsələ isə “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Mən indi hörmətli Tahir Mirkişilidən xahiş edəcəyəm. Tahir müəllim, xahiş edirəm, iki layihə haqqında Siz ümumi məlumat verin. Həmişə olduğu kimi, müzakirələri bir yerdə, səsverməni ayrı keçirəcəyik. Buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Xanım sədr, Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, hər iki layihə üçüncü oxunuş üçün bu gün Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunub. Xa-

tırladım ki, ikinci oxunuş zamanı hər iki layihə üzrə deputat həmkarlarımdan hər hansı bir təklif daxil olmadığı üçün layihə olduğu kimi saxlanmışdır. Hər iki layihəni səsə qoymağınızı Sizdən xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən layihələri bir-bir səsə qoyacağam. Beləliklə, xahiş edirəm, 3-cü məsələyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.39 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə 4-cü məsələni, yəni “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.39 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, 5-ci məsələyə keçirik. Bu

məsələ Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü hörmətli Nizami Səfərova söz verirəm. Nizami müəllim, buyurun.

N.Səfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Hörmətli xanım sədr, hörmətli Milli Məclisin deputatları, xanımlar və cənablar. Gündəlikdə müəyyən edilən 5-ci məsələ cinayət mühakimə icraatının elektron qaydada aparılmasını tənzimləyən Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 51-1-ci maddəsinə dəyişiklik edilməsini nəzərdə tutur və iki oxunuşda qəbul edilmişdir. Keçirilən müzakirələrdən sonra Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinə layihədə dəyişiklik aparılması ilə bağlı heç bir təklif daxil olmamışdır və üçüncü oxunuşda qəbul edilməsinə səs verməyinizi xahiş edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun, Nizami müəllim.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən məsələni səsə qoyuram. Buyurun, məsələyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.41 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Növbəti 6-cı məsələ “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi

haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün, Tahir müəllim, mən yenə də Sizdən xahiş edirəm, buyurun, məlumat verin.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hörmətli həmkarlarım, xatırladım ki, bu qanun layihəsi də üçüncü oxunuşdadır və layihə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsindən daxil olan vəsaitin istifadəsinin istiqamətlərinin genişlənməsi ilə bağlıdır.

Hörmətli sədr, keçən dəfə ikinci oxunuş zamanı həmkarlarım hörmətli Qüdrət müəllim və hörmətli Elnur müəllim tərəfindən hər iki layihə ilə bağlı müxtəlif təkliflər səsləndirilmişdir. Tərəfimizdən hər iki həmkarım ilə komitədə ayrıca müzakirə aparılmış, mövqelərimiz uzlaşdırılmış və nəticədə qanun layihəsinin olduğu kimi saxlanılması qərarı qəbul edilmişdir. Ona görə layihəni olduğu kimi səsə qoymağı Sizdən xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən qanun layihəsini səsə qoyuram, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.42 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

O biri məsələyə keçməzdən əvvəl onu da qeyd edirəm ki,

Tahir müəllim, bax, Siz indi qeyd etdiniz, hörmətli həmkarlarımızı dəvət etdiniz. Yaxşı olardı ki, hər bir plenar iclasdan sonra əgər suallar varsa, hər bir komitə sədri sualı olanları növbəti iclasa qədər dəvət etsin və lazım olan arayış da verilsin, lazım olan sübutlar da gətirilsin. Mən düşünürəm ki, bu, plenar iclasda bizim işimizi daha da asanlaşdırar. Çox sağ olun.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, 7-ci məsələyə keçirik. Bu məsələ, “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında” və “Dövlət sirri haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi üçüncü oxunuşda müzakirəyə təqdim edilir. Bu məsələ ilə bağlı mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü hörmətli Anar Məmmədova söz verirəm. Anar müəllim, buyurun.

A.Məmmədov, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm. Çox hörmətli sədr, hörmətli həmkarlar. Qanun layihəsi ilə bağlı birinci və ikinci oxunuşlar zamanı heç bir irad və təklif olmamışdır. Komitəmizin də rəyi müsbətdir. Hörmətli həmkarlarımızdan qanun layihəsinə səs verib dəstəkləmələrini xahiş edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Qanun layihəsinə Milli Məclisin daha iki komitəsində – Aqrar siyasət komitəsində və Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində baxılmışdır. Tahir müəllim, sözlünüz varmı?

T.Rzayev, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri.*

Təklif yoxdur, qəbul olunsun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Əli müəllim, sizdə?

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Komitə lehinə səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Tahir müəllim, Siz çıxış etmək istəmirsinizsə, mikrofonu söndürün. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini səsə qoyuram, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.44 dəq.)
Lehinə	103
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Gündəliyin 8-ci məsələsinə keçirik və bu məsələ “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir.

Hörmətli həmkarlar, onu da qeyd edirəm ki, qanun layihəsi uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və bir oxunuşda qəbul ediləcək. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü hörmətli Aydın Hüseynova söz verirəm. Aydın müəllim, buyurun.

A.Hüseynov, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Xanım sədrin qeyd etdiyi kimi, qanun layihəsi uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və məlumdur ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

2021-ci il 7 oktyabr tarixli Fərmanı ilə torpaq mülkiyyətçilərinin, fermerlərin əkin subsidiyalarından yararlanması üçün digər sahələrlə yanaşı, ləğv edilmiş sovxoz və kolxozların özəlləşdirilən torpaqlarından pay almış, lakin bu torpaqlar üzərində mülkiyyət hüququ rəsmiləşdirilməmiş şəxslərin hüquqlarının dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatdan alınması və onlara çıxarışların, torpaq sahələrinin plan və ölçülərinin verilməsi təsdiq edilmişdir.

Eyni zamanda, adıçəkilən fərmandan irəli gələrək biz keçən ilin noyabr ayında “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik qəbul etdik. Həmin qanunda daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarışın və texniki sənədlərin verilməsinə görə dövlət rüsumundan azad olunma nəzərdə tutulmuşdur. Bu gün təklif olunan qanun layihəsi qeyd olunan “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda edilmiş dəyişikliyə uyğun olaraq hazırlanmışdır. Qanun layihəsi komitədə müzakirə edilmiş və müsbət rəy verilmişdir. Həmkarlarımı bu dəyişikliklərə səs verməyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Aydın müəllim.

Mən qanun layihəsini səsə qoyuram, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.47 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəlikdə 6 məsələmiz qalır və bu məsələlərin hamısı ikinci oxunuşda olan qanun layihələridir.

Beləliklə, biz gündəliyin növbəti məsələlərinə keçirik. Onu da qeyd edirəm ki, 9-cu və 10-cu məsələlər cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və mahiyyətcə də bir-birinə yaxın olan qanun layihələridir. 9-cu məsələ “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, 10-cu məsələ isə “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” qanunlarda və “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Hər iki layihə haqqında ümumi məlumat vermək üçün mən Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri hörmətli Ziyafət Əsgərova söz verəcəyəm. Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov, *Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Birinci oxunuş zamanı hər iki qanun layihəsi haqqında mən geniş məlumat vermişdim. Amma ikinci oxunuşun tələblərinə müvafiq olaraq bir daha xatırlatmaq istəyirəm ki, qanun layihələrinin qəbul edilməsinin əsas məqsədi “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2019–2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 22 iyul tarixli Sərəncamıdır.

mının tələblərindən irəli gəlir. Belə ki, həmin sərəncamın 4.2-ci bəndi qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsini nəzərdə tutur. Layihədə sərəncamın 4.2.5-ci yarımbəndinə müvafiq olaraq, aşağıdakı kateqoriyalı şəxslərin – müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşların çağırış dövründə, həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçuların ildə bir dəfədən az olmayaraq, kadr-zabit heyətinə könüllü daxil olanların müvafiq əmr imzalanmazdan əvvəl, bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olanların bağlaşma imzalanmazdan əvvəl icbari narkoloji müayinədən keçirilməsi təklif edilir.

Hesab edirəm, qanun layihəsi olduqca vacib bir sənəddir və onu da qeyd etmək istəyirəm ki, birinci oxunuş zamanı hörmətli həmkarlarım yekdilliklə bu qanun layihələrinə səs veriblər.

Hörmətli xanım sədr, ona görə də xahiş edirəm, səs vermə keçirilsin və bütün həmkarlarımı qanun layihələrini dəstəkləməyə çağırıram.

Sədrlik edən. Ziyafət müəllim, çox sağ olun.

Əhliman müəllim, 9-cu məsələyə sizin komitənizdə – Səhiyyə komitəsində baxılıb. Buyurun, münasibət bildirin.

Ə.Əmiraslanov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.*

Çox hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar. Qanun layihəsi Səhiyyə komitəsində də geniş müzakirə olundu və Səhiyyə komitəsi bu qanun layihəsini dəstəkləyir və son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edən bir qanun layihəsi kimi qiymətləndirir. Xahiş edirəm ki, qanun layihəsini dəstəkləyəsini. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim.

Bu, 9-cu məsələ ilə bağlı idi. 10-cu məsələyə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində və yenə də

Əhliman müəllim, sizin komitənizdə baxılıb. İndi Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin fikrini Nizami müəllim səsləndirəcək. Buyurun, Nizami müəllim.

N.Səfərov. Komitədə layihə ətraflı olaraq müzakirə edilmiş və ikinci oxunuşa tövsiyə edilmişdir. Başqa heç bir əlavə olmamışdır.

Sədrlik edən. Nizami müəllim, çox sağ olun.

Əhliman müəllim, 10-cu məsələ ilə bağlı Sizin fikriniz. Stenoqrama getməlidir. Buyurun.

Ə.Əmiraslanov. Səhiyyə komitəsi bu qanun layihəsini də dəstəkləyir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, müzakirəyə keçməmişdən əvvəl biz bu qanun layihələrini əsas kimi qəbul etməliyik, çünki ikinci oxunuşdur. Buna görə də, xahiş edirəm, 9-cu məsələnin, qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.51 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu məsələ əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə 10-cu məsələni mən əsas kimi səsə qoyuram, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.52 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	103
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə görürəm, yazılanlar var. Biz müzakirələrə keçirik. Xahiş edirəm, müzakirələr zamanı ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun çıxış edin. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli deputatlar. Mən hər iki qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Çox vacib qanun layihələridir. Narkotik nəzarətdən keçmək üçün həm ordu sıralarında, həm də digər hüquq mühafizə orqanlarında işləyən insanların testlər verməsi vacib şərtlərdən biridir. Çünki o insanlar daim cəmiyyətlə birgə fəaliyyət göstərirlər, cəmiyyətin içərisindədirlər, müxtəlif sahələrə nəzarət edirlər. Amma bununla yanaşı, narkotiklərin yayılmasının əsas mənbələrinin də qarşısının alınması vacib elementlərdən biridir.

Hörmətli sədr, vaxtı ilə, dəfələrcə istər BMT tərəfindən, istərsə də NATO tərəfindən qeyd olunurdu ki, işğal altında olan ərazilərdə narkotik dövriyyə var və narkotiklər əkilir. Hətta əsirlikdə olan insanlardan burada işçi kimi istifadə olunub. Düzdür, son zamanlar biz əsas istiqaməti minaların təmizlənməsinə və oradakı minaların xəritələri ilə bağlı ermənilərin törətdiyi cinayətlərə yönəlmişik. Mən hesab edirəm, burada narkotika məsələsi də yaddan çıxmamalıdır və beynəlxalq təşkilatların diqqətini buna cəlb etməliyik ki, Ermənistanın hər iki keçmiş prezidenti, Serj Sarkisyan da, Köçəryan da, müdafiə naziri Ohanyan da burada narkotik dövriyyədən kifayət qədər vəsait əldə

ediblər və öz bizneslərini qurublar. Bu, tək bizim fikrimiz deyil, bütün Ermənistan mətbuatı da, istintaq orqanları da bununla məşğul olur ki, hərbi cinayətlər törətmiş zabitlər, azərbaycanlılara işgəncə verən insanlar həm də narkotiklərin dünya bazarlarına çıxarılması ilə məşğul olublar. O baxımdan bunların da beynəlxalq məhkəmələr qarşısında cavab verməsi ilə əlaqədar biz müəyyən məsələlər hazırlayıb təqdim etməliyik.

Bəzi mənbələr də göstərir ki, o sülhməramlıların nəzarəti altında olan ərazilərdə qondarma “Dağlıq Qarabağ”ın rəhbərliyinin plantasiyaları indi də fəaliyyətdədir. O baxımdan bunun qarşısının alınması üçün mən hesab edirəm ki, lazımı addımları atmalıyıq və təmsil olduğumuz beynəlxalq təşkilatlarda bu məsələni ciddiyyəti ilə qaldırmalıyıq. O cümlədən dostluq qruplarına bu məsələni, məlumatları çatdırmalıyıq ki, tək Azərbaycan üçün deyil, ümumiyyətlə, bəşəriyyət, bütün cəmiyyət, dünya üçün də ermənilər belə təhlükəli mənbələr yaradıblar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Mən ikinci oxunuşun tələblərinə tam uyğun olaraq fikrimi bildirəcəyəm. 20-ci maddədə nəzərdə tutulan müddəalarla razıyam. Mən gələcəkdə, ümumiyyətlə, bu prinsipin bütün dövlət qulluqçularına şamil olunmasının tərəfdarıyam. Açıqı, bizdə yetərincə qeyri-rəsmi məlumatlar var ki, kifayət qədər ciddi dövlət orqanlarında narkotik testdən keçməyən, amma bu xəstəliyin aludəçisi olan insanlar çalışırlar, kifayət qədər də səlahiyyətli mövqelərə sahibdirlər. Bu da haradasa bir narkomanın hansı işə bir postda olması, onun yayılmasında xüsusi rol ala

biləcək imkana sahib olması deməkdir. Bunun stimullaşdırılması deməkdir. Ona görə də bu məsələdə total bir dövlət siyasəti həyata keçirilməlidir ki, biz ən azı dövlət qulluqçuları arasında, dövlət orqanları, hüquq mühafizə, gömrük orqanlarında, bütün sahələrdə bunun qarşısını ala bilək. Burada mən nəyi təklif edirəm?

Hörmətli Ziyafət müəllim söylədi. İndiki narkotik istifadəçilərinin texniki imkanları var ki, məsələn, təyin olunmuş vaxtda bunu aşkara çıxarmaq mümkün olmasın. Bunu edə bilirlər. Ona görə də bura bir söz birləşməsi əlavə etmək lazımdır. Bu testin öncədən xəbərdarlıq etmədən həyata keçirilməsi. Yəni sən təyin edirsən 28 apreldə, o da 27 apreldən tədbirini görür, vəssalam. Onu aşkar etmədin və hərbidə də, dövlət qulluğunda da, başqa qurumlarda da öz fəaliyyətini davam etdirir. Ona görə də burada səlahiyyət verilməlidir ki, bu yoxlama qəfildən həyata keçirilsin və aşkara çıxsın.

Bizim əsas məqsədimiz, uşaqların hansı işə məcburi dispanserizasiyası prosesində olduğu kimi, qrafa doldurmaqla xəstəliyi gizlətmək deyil. Yəni yüzlərcə uşaqda ilk vaxtlarda aşkara çıxarılmadı, dövlət vəsaiti ayrıldı, böyük problem yaşadıq. Bizə lazımdır ki, bu narkoman aşkar olunsun. Aşkar olunsun və müalicə olunsun, dövlət qulluğunda, hərbidə, polisdə, başqa qurumlarda yer almasın. Ona görə də bu məsələnin mən ciddi şəkildə üzərinə gedilməsinin tərəfdarıyam və bu cümlənin, bu söz birləşməsinin ora salınması, hesab edirəm ki, qanunun daha səmərəli tətbiq olunmasına kömək edə bilər. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Naqif Həmzəyev. Naqif müəllim, buyurun.

N.Həmzəyev. Çox sağ olun, xanım sədr, mənə söz verdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Mən də ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq, əlavə edilmiş 24.4-cü maddədən sonra bir maddənin də əlavə edilməsini xahiş edirəm. Çünki müddətli hərbi xidmətə çağırılan zaman artıq həmin gəncin 17 yaşı olur. Ancaq unutmamalıyıq ki, bu gün narkomaniyaya qurşanan məktəblilərin yaşı artıq daha aşağıdır. 13-14 yaşında da, təəssüflər olsun ki, bu pis vərdişlərə aludəçi olan şagirdlər olur və həmçinin bu şagirdlər arasında yalnız oğlan uşaqları deyil, qızlar da var. Arıqlamaq və yaxud başqa bəhanələr adı altında onlar bu cür psixotrop və narkotik maddələrin aludəçisinə çevrilə bilirlər.

Bu baxımdan da mən təklif edirəm ki, məktəblərdə, ümumiyyətlə, daha aşağı siniflərdə tibbi müayinələr aparılan zaman bu məsələlərə çox ciddi yanaşılınsın və belə bir maddə də əlavə olunsun, çox yaxşı olar ki, təkcə müddətli hərbi xidmətə çağırılan zaman deyil, ondan öncə bu məsələlər araşdırılınsın. Çünki açıq deyirəm, çox ciddi problemlər var. Təəssüflər olsun, valideynlərin də bundan xəbəri olmur və intihar hallarının da səbəblərindən biri ən çox budur. Bu da nəzərə alınsa, çox yaxşı olar. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əhliman müəllim, sözlünüz var, buyurun.

Ə.Əmiraslanov. Sahibə xanım, istərdim qeyd edim ki, narkotik testlərin aparılmasının əsas şərtlərindən biri onların bu insanları xəbərdar etmədən və məxfilik şəraitində aparılmasıdır. Fazil müəllim onu qeyd etdi. Bütün bu testlər insanlar qrupunu əvvəlcədən xəbərdar etmədən aparılır. Yəni indi aparılan narkotik testlərin əsas şərtlərindən biri odur.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyən yoxdur. Bilirsiniz ki, ikinci oxunuşda olduğuna görə bu qanun layihələrini biz əvvəlcə maddələr üzrə, sonra isə bütövlükdə səsə qoymalıyıq. 9-cu məsələyə qayıdırıq. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsində iki maddə var. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.00 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi. İndi isə 2-ci maddəyə münasibət bildirək, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.01 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu maddə də qəbul edildi.

İndi isə qanun layihəsini mən ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.01 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

10-cu məsələyə biz münasibət bildirəcəyik. Bu qanun layihəsində 5 maddə var. Mən onların ikisini bir, üçünü isə bir səsverməyə qoyacağam. Buyurun, 1-ci və 2-ci maddələrə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.02 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Bunlar qəbul edildi.

3-cü, 4-cü və 5-ci maddələrə, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.02 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu maddələr də qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.02 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, növbəti məsələlərə keçirik. Növbəti 11-ci və 12-ci məsələlər də cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Bunlar da biri-birinə mahiyyətinə görə çox yaxındır. Gündəliyin 11-ci məsələsi Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir, 12-ci məsələ isə İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Ona görə də mən Nizami Səfərova söz verəcəyəm. Nizami müəllim, bu gün Siz bir çox məsələlərə münasibət bildirmisiniz. 2 layihə haqqında, həmişə olduğu kimi, birgə məlumat verin, sonra müzakirə və səsvermə ayrı olacaq. Buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli Milli Məclisin deputatları, xanımlar və cənablar. Gündəliyimizin 11-ci məsələsi Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsini nəzərdə tutur. Burada bəzi dəyişikliklər dəqiqləşdirmə, digərləri texniki-terminoloji, başqaları isə substansional xarakter daşıyır.

Üçüncü kateqoriyaya daxil olan dəyişikliklər Cinayət Məcəlləsinin 234-1-ci maddəsinə təklif edilir. Layihə

barədə birinci oxunuş zamanı ətraflı məlumat verilmişdir. Hansısa dəyişiklik edilməsi barədə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinə heç bir təklif daxil olmamışdır. Əgər hörmətli deputatların əlavə təklifləri olarsa, onları müzakirə edib müvafiq qaydada qanunvericilik təşəbbüsü subyektinin nümayəndələrinin nəzərinə çatdırıla bilərik.

12-ci məsələ Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xə-talar Məcəlləsində dəyişikliklərin edilməsini nəzərdə tutur və birinci oxunuşda qəbul edilmişdir. Bu layihə Cinayət Məcəlləsində təklif edilən dəyişikliklərə uyğunlaşdırma məqsədi daşıyır və satış məqsədi olmadan narkotik vasitə-lərin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı əməllərin cinayət mə-suliyətinə səbəb olmayan hallarda, yəni az miqdarda tö-rədildikdə inzibati xəta kimi müəyyən edilməsini nəzərdə tutur. Birinci oxunuşdan sonra Hüquq siyasəti və dövlət quru-culuğu komitəsinə layihədə dəyişikliklər barədə təklif daxil olmamışdır. Nəzərə almağınızı və ikinci oxunuşda səs ver-məyinizi xahiş edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Nizami müəllim, çox sağ olun.

Hörmətli Əhliman müəllim, bu iki məsələyə sizin komitənizdə də baxılıb. Xahiş edirəm, hər iki layihəyə mü-nasibət bildirin.

Ə.Əmiraslanov. Hər iki qanun layihəsi Səhiyyə komi-təsi tərəfindən dəstəklənir. Xahiş edirəm, qanun layihələ-rinin lehinə səs versinlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, bu qanun layihə-ləri ikinci oxunuşdadır. Ona görə biz onlara əsas kimi münasibət bildirməliyik. Beləliklə, mən 11-ci məsələni, qanun layihəsini əsas kimi səsə qoyuram. Buyurun, mü-nasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.06 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə 12-ci məsələni əsas kimi səsə qoyuram.

Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.06 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu məsələ də əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə görürəm, çıxış etmək istəyən var. Razi Nurullayev. Buyurun, Razi müəllim.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Fürsətdən istifadə edib, ikinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq, cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən, o cümlədən məndən bu məsələni xahiş edən şəxslərin, yaxud ədalətsizliyi öz üzərində yaşayanların xahişi üzrə bu təklifi səsləndirirəm.

Cinayət Məcəlləsində törədilmiş cinayətlərə görə tətbiq edilən cəzaların aşağı və yuxarı hədləri arasında fərq çox böyükdür. Məsələn, filan cinayət 3 ildən 7 ilədək, 3 ildən

8 ilədək, 5 ildən 12 ilədək, 8 ildən 15 ilədək, 10 ildən 17 ilədək və sair müddətə azadlıqdan məhrumetmə ilə cəzalandırılır. Bunlar maddələr üzrə orada göstərib. Fərq 4, 5, 7 ildir, bu 4-ün, 5-in, 7-nin arasında o qədər var-gəl edib, əyri planlar qurmaq olar ki. Belə böyük rəqəm fərqlinin olması manipulyasiyalara və əliəyriliyə ciddi yol açır. Yox, açmırsa, mən bunun izahını bilmək, eşitmək və narahatlığını ifadə edən insanlara bildirmək istərdim.

Başa düşürəm ki, bu, məcəllələrin xeyli yüklənməsinə, səhifələrin artmasına səbəb ola bilər. Olsun, amma müəyyən hüquqi prosedurlar, təcrübələr yaradandan sonra yenidən sadələşdirmək olar. Çox ölkələr bu yolu keçib. Biz isə, sadəcə, onların keçdiyi yolu qısaltdıb keçirik. Bu, çox gözəl. Amma nəzərə alaq ki, onlar o yolu insanların da təfəkkürünü dəyişərək və inkişaf etdirərək uzun müddət ərzində keçiblər. Biz isə kağızları dəyişirik. Düşüncələrimiz isə köhnə olaraq qalır və o qədər vətəndaşın həyatının 2-3 ilini, bəzi hallarda isə 6-7 ilini məhv etmiş oluruq. Bu məsələ ilə bağlı izahatın olmasını istərdim və təklif etdiyim dəyişikliyin mümkün olub-olmaması barədə də şərh verilsə, gözəl olar. Təşəkkür edirəm, xanım sədr.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Razi müəllim. Əli müəllim, mən düşünürəm ki, bundan öncə dediyim kimi, Tahir müəllim dəvət etmişdi, Siz də xahiş edirəm, dəvət edin və öz iclasınızda lazım olan məlumatı da verin. Razi müəllim deyir, şərh olunsun. Çox sağ olun.

Sabir müəllim, çıxış etmək istəyirsiniz?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Sabir Rüstəmxanlı. Buyurun, Sabir müəllim.

S.Rüstəmxanlı. Hörmətli sədr. Bugünkü gündəlikdə Cənabət Məcəlləsində dəyişikliklə bağlı 3 məsələ var, yəni 3

ayrı-ayrı pozisiyada, deməli, məcəlləyə dəyişiklik edirik. Mən bunun səbəbini başa düşmürəm. Bir qanunda və bir məcəllədə də dəyişiklik edilir. Ola bilməzmi ki, bunları bir yerə yığsınlar. Yəni hər dəfə bu məsələyə ayrı-ayrılıqda baxırıq. Səbəbi nədir, mən bilmirəm. Bəlkə bilənlər var, izah etsin.

Sədrlik edən. Sabir müəllim, mən hər bir qanunu təqdim edəndə deyirəm ki, bunlar bir məktubla gəlib, mahiyyətcə bir-birinə yaxındırlar. Mahiyyətinə uyğun olaraq, bəzilərini birgə, bəzilərini isə ayrı təqdim edirik. Bununla bağlıdır.

Hörmətli həmkarlar, indi isə biz qanun layihələrinin səsverməsinə keçirik. İkinci oxunuşdur deyə, qanun layihələrinə, birinci, maddələr üzrə və sonra bütövlükdə səs verməliyik.

11-ci məsələ, yəni Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, maddələr üzrə 1-ci maddəyə münasibət bildirək. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.10 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi.
İndi isə 2-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.10 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, 2-ci maddə də qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.11 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Biz 12-ci məsələnin səsverməsinə keçirik. Bu qanun layihəsi də 2 maddədən ibarətdir. 1-ci maddəyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.11 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

2-ci maddəni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.11 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.12 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 13-cü məsələsinə keçirik. Bu məsələ Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün, Nizami müəllim, mən sözü yenə də Sizə verirəm. Buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli Milli Məclisin deputatları, xanımlar və cənablar. Gündəliyin 13-cü məsələsi Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində maddi sübut olan bəzi maddələrin cinayət təqibi üzrə icraat başa çatanaqədək məhv edilməsi və ya tibbi məqsədlərlə istifadə edilməsi üçün verilməsi

məsələlərinin kompleks şəkildə həll edilməsini nəzərdə tutur və birinci oxunuşda qəbul edilmişdir.

Hörmətli deputatlar tərəfindən layihədə dəyişikliklər aparılmasına dair əlavə təkliflər yoxdursa, ikinci oxunuşda səs verməyinizi xahiş edirəm. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Əhliman müəllim, bu qanun layihəsinə də sizdə baxılıb. Dəstəkləyirsiniz?

Yerdən. Bəli, dəstəkləyirik.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsini biz əsas kimi qəbul etməliyik. Buyurun, bu qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.13 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə çıxış etmək istəyən varsa... Yoxdur, heç kim çıxış etmir. Ona görə biz qanun layihəsini maddələr üzrə səsə qoyacağıq. Bu qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.14 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi.

2-ci maddəni mən səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.14 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu maddə də qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun, səs verin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.14 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz sonuncu məsələyə çatdıq. Bu, 14-cü məsələdir. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi ikinci oxunuşda müzakirəyə təqdim edilir. Məsələyə dair

məlumat vermək üçün mən Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü Nurlan Həsənova söz verirəm. Nurlan müəllim, buyurun.

N.Həsənov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, dəyərli deputat həmkarlar. İlk oxunuş zamanı qanun layihəsi ilə bağlı ətraflı məlumat verilmişdi və qanun layihəsi ilə bağlı hər hansı bir rəy və təklif daxil olmamışdır.

Qısa olaraq bir daha xatırlatmaq istəyirəm ki, qanun layihəsi Cinayət Məcəlləsinin 208-ci maddəsinin dispozisiyasından “təşkilat rəhbərləri tərəfindən” sözlərinin çıxarılmasını tələb edir. Bununla da xarici iqtisadi fəaliyyətin həyata keçirilməsi nəticəsində əldə edilmiş və məcburi qaydada ölkəyə geri qaytarılmalı olan 20 min manatdan artıq məbləğdə xarici valyuta vəsaitini qaytarmama əməlinə görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməli olan subyektlərin dairəsi ilə bağlı məhdudiyət aradan qaldırılır. Yəni artıq həm fiziki şəxslər, həm də hüquqi şəxslər bu növ cinayət əməlinə görə məsuliyyətə cəlb ediləcəklər. Deputat həmkarlarımdan qanun layihəsini ikinci oxunuşda dəstəkləmələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nurlan müəllim.

Vüqar müəllim, Sizə söz verməmişdən əvvəl, biz qanun layihəsini gərək əsas kimi qəbul edək. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə əsas kimi münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.16 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

Qanun layihəsi əsas kimi qəbul edildi, çox sağ olun.
İndi isə, Vüqar müəllim, buyurun, söz Sizindir.

V.Bayramov. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Mən çox qısa olaraq, hörmətli Nurlan müəllimdən 2 sualı soruşmaq və aydınlıq gətirilməsini xahiş etmək istərdim. Birinci, qeyd edilən 208-1-ci maddədə hörmətli Nurlan müəllimin qeyd etdiyi kimi, “təşkilat rəhbərləri tərəfindən” sözləri çıxarılır. Nəzərə alsaq ki, bütövlükdə, banklar vasitəsi ilə köçürmələr vəzifəli şəxslər tərəfindən həyata keçirilir, müəssisələrdə köçürmə hüququna yalnız vəzifəli şəxslər sahibdir, o baxımdan mənim sualım ondan ibarətdir, “təşkilat rəhbərləri tərəfindən” sözlərinin çıxarılması bu hallarda məsuliyyətin təşkilatın digər üzvlərinin üzərinə yönəldilməsinə gətirib çıxara bilərmi? Belə bir sui-istifadə halları mümkündürmü? Mən təklif edərdim ki, “təşkilat rəhbərləri tərəfindən” sözləri çıxarılarq, “vəzifəli şəxslər və ya fiziki şəxslər” sözləri əlavə olunsun.

Digər sualım xeyli miqdarda vəsaitin məbləği ilə bağlıdır. Təbii ki, Azərbaycanda ödəniş vasitəsi milli valyutadır, mandatdır. Amma nəzərə alsaq ki, qanunvericilikdə və eləcə də aktlarda digər valyutalar, xüsusən Amerika Birləşmiş Ştatları dolları ifadəsindən, o cümlədən məbləğindən istifadə olunur. Bu qanunda da külli miqdarda xarici valyutadan söhbət gedir. Ona görə də mənim sualım ondan ibarətdir ki, baxmayaraq, qanun və təklif edilən layihə külli miqdarda xarici valyutanı nəzərdə tutur, belə olan halda nə üçün valyuta və məbləğ mandatla göstərilir? Qeyd etmək istərdim ki, digər aktlarda Amerika Birləşmiş Ştatları dolları ifadəsindən istifadə olunur. O baxımdan

daha məqsədəuyğun olardı ki, bu məbləğ də milli valyutada deyil, xaricə köçürmə olduğuna görə Amerika Birləşmiş Ştatları dolları ilə ifadə olunsun. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Vüqar müəllim.

Əziz Ələkbərov. Əziz müəllim, buyurun.

Ə.Ələkbərov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli millət vəkilləri. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 24-cü fəslə, bütövlükdə, iqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlərdən bəhs edir. Bu fəslin 208-ci maddəsi xarici valyuta vasitələrini xaricdən qaytarmama məsələsinə həsr edilmişdir ki, biz hazırda bu maddəyə edilmiş dəyişikliyi müzakirə edirik. Bu dəyişiklik ondan ibarətdir ki, əvvəllər bu cinayətin subyektini kimi ancaq təşkilatlar məsuliyyət daşıyırdı. Amma indi bütün subyektlər məsuliyyət daşıyacaq. Mən bununla tamamilə razıyam və bu dəyişikliyə səs verəcəyəm. Cinayət varsa, dəxli yoxdur, o, təşkilat adından edilib, yaxud fərd tərəfindən həyata keçirilib.

Lakin mənə bir məsələ düşündürür. Cinayət Məcəlləsində iqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlərin bütün pozisiyalarında dövlətə ziyan vuran bütün subyektlər cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməklə, müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum olunmaqla və ya azadlığı məhdudlaşdırılmaqla yanaşı, həm də mütləq konkret ziyanın bir neçə misli qədər cərimə olunur. Yəni dəymiş ziyan artıqlaması ilə ödənilir.

Müzakirə etdiyimiz maddədə xarici valyuta vəsaitlərini xaricdən qaytarmama cinayətinə görə isə belə bir cəza nəzərdə tutulmur. Niyə? Niyə gömrükdən 50 min manat gizlədən şəxs və ya qurum dəymiş ziyanın 3 misli, 4 misli qədər cərimələnir, amma dövlətdən eyni məbləği, yəni 50 min manatı gizlədən şəxs cərimələnir? Cinayətkarın

cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi və müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum olunması və ya azadlığının məhdudlaşdırılması ilə dövlətə dəymiş ziyan qapanırmı? Qətiyyətlə. Ona görə də elə hesab edirəm ki, başqa iqtisadi cinayətlərdə olduğu kimi, bu cinayətdə də müəyyən cərimənin nəzərdə tutulması məqsədəuyğun olardı. Belə də həm dəymiş ziyan ödənər, həm də subyektlər gələcəkdə belə cinayətlərə yol verməkdən çəkinərlər. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əziz müəllim.

Nurlan müəllim, burada Sizə sual səsəndi, buyurun.

N.Həsənov. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli Vüqar müəllimin sualı ilə bağlı qeyd etmək istəyirəm ki, bu qanun layihəsi hazırlanarkən biz bu sahədə fəaliyyət göstərən müvafiq dövlət qurumlarının rəylərini almışıq. “Təşkilat rəhbərləri” sözlərinin çıxarılmasında məqsəd, ümumiyyətlə, bu növ cinayət əməlinə görə məsuliyyət daşıyan bütün subyektlər üçün məhdudluğun aradan qaldırılmasıdır, yəni istər vəzifəli şəxs, istər hüquqi şəxs, istərsə də fiziki şəxs olsun, hər bir subyekt bu növ cinayət əməlinə görə məsuliyyətə cəlb olunur.

“Xeyli miqdar” və “külli miqdar” terminləri ilə bağlı Cinayət Məcəlləsində məlumat qeyd edilmişdir. Xeyli miqdar dedikdə 20 min manatdan 30 min manata qədər məbləğdə, külli miqdar dedikdə isə 30 min manatdan yüksək məbləğdə olan valyuta ehtiyatları başa düşülür. Burada əsas önəmli məqam xarici valyutanın Azərbaycan manatına olan dəyəri məbləğində başa düşülür. Yəni 30 min manat, yaxud 20 min manat məbləğ dəyərində xarici valyuta. Çox sağ olun, Sahibə xanım.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nurlan müəllim.

Vüqar müəllim, qane etdi?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Oldu, çox sağ olun.

Daha çıxış etmək istəyən, yazılan yoxdur. Hörmətli həmkarlar, biz səsverməyə keçirik və öncə maddələr üzrə səs verməliyik. Kiçik bir layihədir, bir maddə var. Ona görə də, xahiş edirəm, bu maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.22 dəq.)
Lehinə	104
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, maddələr üzrə qəbul edildi.

İndi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram, buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.23 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim iclasımız sona çatdı. Mən hamıya təşəkkür edirəm, növbəti iclasın vaxtı haqqında sizə əlavə məlumat veriləcək. Sağ olun.

ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
IX SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 90

Milli Məclisin iclas salonu.
26 aprel 2022-ci il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
*sədri **Sahibə Qafarova** sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 105 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.06 dəq.)
İştirak edir	104
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Anar Kərimov, Azərbaycan Respublikası əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini.

Elnur Abbasov, Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Sosial sığorta və pensiya siyasəti şöbəsinin müdiri.

Vüqar Gülməmmədov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədri.

Nəsir Sadıqov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası sədrinin müavini.

Cəfər Həsənov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru.

Vəfa Mütəllimova, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru.

Cavid Bayramov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru.

Hilal Hüseynov, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru.

Hafiz İsmayılbəyli, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının auditoru.

Tamerlan Yusifzadə, Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatası Aparatının Dövlət büdcəsi və strateji təhlil şöbəsi müdirinin müavini.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının illik hesabatı haqqında.

2. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

3. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

4. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

5. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

7. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

8. “Sərhəd mühafizə orqanları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

9. “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

10. “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

11. Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, “Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında”, “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Mədəniyyət haqqında” və “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

12. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

13. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

14. “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

15. “Onkoloji yardım haqqında” və “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

16. “Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

17. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

18. “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

19. “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Zahid Oruc, Vahid Əhmədov, Mələhət İbrahimqızı, Tahir Kərimli, İlham Məmmədov, Əli Məsimli, Ceyhun Məmmədov, Bəhrüz Məhərrəmov, Jalə Əliyeva, Elman Nəsirov

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.06 dəq.)

Lehinə 102

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

1. Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının illik hesabatı haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Vüqar Bayramov, Tahir Mirkişili, Qüdrət Həsənpuliyev, Qənirə Paşayeva, Rəşad Mahmudov, Əli Məsimli, Musa Qasımlı, Soltan Məmmədov, Vahid Əhmədov, Naqif Həməzəyev, Vüqar Gülməmmədov, Siyavuş Novruzov

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.50 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 2

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

2. “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Ziyafət Əsgərov, Əhliman Əmiraslanov, Nizami Səfərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.52 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

3. “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında və Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.53 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

4. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.54 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

5. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.55 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

6. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 12.56 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

7. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nurlan Həsənov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 12.57 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

8. “Sərhəd mühafizə orqanları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 15.02 dəq.)
Lehinə	81

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.03 dəq.)

Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.03 dəq.)

Lehinə	92
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

9. “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Bəxtiyar Əliyev, Vüqar Bayramov, Etibar Əliyev, Musa Qasımlı, Tural Gəncəliyev, Fatma Yıldırım, Rüfət Quliyev

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.21 dəq.)

Lehinə	92
--------	----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

10. “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Tahir Mirkişili, Qənirə Paşayeva, Adil Əliyev, Fəzail Ağamalı, Elşad Mirbəşir oğlu, Siyavuş Novruzov, Mahir Abbaszadə, Arzu Nağıyev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.47 dəq.)

Lehinə	87
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

11. Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, “Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında”, “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında”, “Bədən tərbiyəsi və idman haqqında”, “Mədəniyyət haqqında” və “Reklam haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.47 dəq.)

Lehinə 85

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 85

Nəticə: Qəbul edildi

12. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Vüqar Bayramov, Razi Nurullayev, Kamilə Əliyeva, İltizam Yusifov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.58 dəq.)

Lehinə 91

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 91

Nəticə: Qəbul edildi

13. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Musa Quliyev, İltizam Yusifov, Razi Nurullayev, Fəzail Ağamalı, Anar Kərimov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri (saat 16.27 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

14. “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Mələhət İbrahimqızı

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri (saat 16.27 dəq.)

Lehinə 92

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

15. “Onkoloji yardım haqqında” və “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Rəşad Mahmudov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	94

Nəticə: Qəbul edildi

16. “Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.28 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92

Nəticə: Qəbul edildi

17. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Mahir Abbaszadə, Əli Hüseynli, Siyavuş Novruzov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 16.33 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

18. “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Əli Hüseynli, Bəxtiyar Əliyev, Hicran Hüseynova, Elşad Mirbəşir oğlu

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 16.44 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

19. “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Əli Hüseynli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.45 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	82

Nəticə: Yətərsay yoxdur

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.45 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91

Nəticə: Qəbul edildi

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin sədri

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

26 aprel 2022-ci il. Saat 11.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir*

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli qonaqlar, hörmətli media nümayəndələri.

Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, bir neçə gün öncə ölkəmizin və xalqımızın həyatında çox mühüm bir hadisə baş vermişdir. Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində dünya azərbaycanlılarının 5-ci qurultayı olmuşdur. Hesab edirəm ki, qurultayın 44 günlük Vətən müharibəsinin son döyüşlərinin baş verdiyi bu şəhərdə keçirilməsinin və “Zəfər qurultayı” adı daşımalarının dərin rəmzi mənalıdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, qurultay Azərbaycan Respublikasının Cənubi Qafqazın lider dövləti olduğunu, Azərbaycan xalqının öz sözünü qəbul etdirə bilən mütəşəkkil bir qüvvə kimi formalaşdığını və daim öz dövlətini dəstəklədiyini nümayiş etdirdi. Bu gün Azərbaycan bölgənin geosiyasi və geoiqtisadi mənzərəsini müəyyən edən güc mərkəzi kimi dünyanın diqqətini özünə cəlb edir.

Hörmətli deputatlar, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev qurultayda geniş və dərin məzmunlu nitq söyləmişdir. Deməliyəm ki, cənab Prezidentin hər bir azərbaycanlı, bizim hər birimiz üçün proqram xarakteri daşıyan bu nitqi xalqımızın həyatının mühüm hadisələrinə işıq salmış, qarşıdakı dövr üçün əsas vəzifələri müəyyən etmişdir. Möhtərəm Prezident müzəffər xalqın rəhbəri, qalib dövlətin başçısı kimi bir daha bəyan etdi: “Biz faşizmi məhv etdik. Biz Cənubi Qafqazı faşizmdən xilas etdik...”

Biz öz torpağımızdayıq, bu torpaqda möhkəm dayanmışıq və heç kim heç vaxt bu torpaqlardan bizi tərpədə bilməz”.

Hörmətli həmkarlar, mən sizə son bir həftə ərzində Milli Məclisin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafı baxımından vacib olan səfər və görüşlər barədə də qısa məlumat vermək istəyirəm.

Bildiyiniz kimi, aprelin 19-da və 20-də mənim rəhbərliyimlə Milli Məclisin nümayəndə heyəti Gürcüstanda rəsmi səfərdə olmuşdur.

Nümayəndə heyətimizin Gürcüstana səfəri Tiflis şəhərinin Heydər Əliyev parkında xalqımızın Ümummilli Liderinin abidəsini ziyarətlə başladı.

Aprelin 19-da Gürcüstan parlamentinin sədri cənab Şalva Papuaşvili, Gürcüstan Prezidenti xanım Salome Zurabişvili, Gürcüstanın Baş naziri cənab İrakli Qaribaşvili və Gürcüstan–Azərbaycan dostluq qrupu ilə bizim görüşlərimiz oldu.

Görüşlərdə Azərbaycanla Gürcüstan arasında dostluq əlaqələrinin inkişafında Ulu Öndər Heydər Əliyevin xidmətləri xatırlandı, bu sahədə başlanmış işlərin cənab Prezident İlham Əliyev və Gürcüstan dövlətinin rəhbərliyi

tərəfindən uğurla davam etdirildiyi qeyd olundu.

Ölkələrimizin müxtəlif sahələrdə səmərəli əməkdaşlığından məmnunluq ifadə olundu. Dövlətlərarası əlaqələrin möhkəmlənməsində parlamentlərin xüsusi rolu qeyd edildi. Parlament nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərinin əhəmiyyətindən danışıldı.

Hörmətli həmkarlar, görüşlərdə mən 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində Azərbaycanın 30 illik erməni işğalına son qoyması və ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi, eləcə də postmünaqişə dövründə Cənubi Qafqazda yeni reallıqların və imkanların yaranması barədə danışdım.

Mən Vətən müharibəsi zamanı Gürcüstanın tutduğu ədalətli mövqeyə və dəstəyə görə təşəkkürümüzü də ifadə etdim.

Görüşlərdə bir sıra digər məsələlər barəsində də fikir mübadiləsi aparıldı.

Hörmətli həmkarlar, qeyd edim ki, Gürcüstana rəsmi səfər gedişində bir sıra digər tədbirlər də keçirildi. Nümayəndə heyətimiz Azərbaycan səfirliyində oldu, Qəhrəmanlar Memorialını, böyük Azərbaycan ədibi və ictimai xadimi Mirzə Fətəli Axundovun adını daşıyan Azərbaycan Mədəniyyəti Muzeyini, həmçinin Gürcüstan Milli Muzeyini ziyarət etdi.

Hörmətli həmkarlar, hesab edirəm, səfərin nəticələri uğurlu oldu. Bununla əlaqədar mən nümayəndə heyətimizin hər bir üzvünə təşəkkürümü də bildirirəm.

Hörmətli həmkarlar, bir məsələni də qeyd etmək istərdim. Aprelin 20-də mən ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Qırğız Respublikasının Prezidenti cənab Sadır Japarovla görüşmüşəm. Görüşdə qeyd edildi ki, ölkələrimiz arasında qədim dostluq və qardaşlıq əlaqələri müstəqillik dövründə yeni səviyyəyə yüksəlmişdir. İki ölkənin dövlət başçılarının imzaladığı Strateji Tərəfdaşlıq haqqında Bəyanna-

mənin, Dövlətlərarası Şuranın yaradılması haqqında Memorandumun və digər sənədlərin əhəmiyyəti qeyd edildi.

Azərbaycan və Qırğızıstan parlamentləri arasında münasibətlərin indiki vəziyyətindən razılıq ifadə edildi. Bildirildi ki, parlamentlərimiz həm ikitərəfli, həm də çox-tərəfli formatda səmərəli əməkdaşlıq edirlər. Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

Hörmətli həmkarlar, mənim məlumatlarım bu qədər. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

İndi isə xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək. Buyurun.

Qeydiyyat	(saat 11.06 dəq.)
İştirak edir	104
Yetərsay	83

Çox sağ olun, yetərsay var, iclasa başlaya bilərik.

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, gündəliyə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.06 dəq.)
Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

Gündəlik qəbul edildi, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, 30 dəqiqəmiz var. Çıxış eləmək istəyən varsa, buyurun, yazılın.

10 nəfər çıxış eləyəcək. Burada olan siyahıya görə 10-cu şəxs Elman Nəsirov olacaq.

Zahid Oruc. Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Hörmətli sədr. İkinci Dünya müharibəsindən sonra dağılmış Avropanın bərpaşında “Marşal planı” müstəsna rol oynayıb. O cümlədən son 2 ayda ağır müharibə meydanına çevrilən Ukraynaya 3,5 milyard dollarlıq kömək göstərən dövlətlər, həmçinin Britaniyanın Baş naziri, Amerika Konqresi və digər parlamentlərin irəli sürdükləri bərpa layihələri ortadadır. İstər 75 il əvvəl Avropanın, istərsə də indi Ukraynanın müharibə yaralarını sağaltması üçün nəzərdə tutulan planlara xalqımız da sevinir. Çünki humanist addımlardır və ölkəmiz də bu kampaniyada iştirak edir. Lakin 2020-ci il noyabrın 10-dan bu yana dünya dövlətlərindən tutumlu bir yardım almayan ölkəmiz haqlı olaraq soruşur. Nə üçün? Hansı səbəbdən? Bəlkə irqi, dini, milli əlamətlər üzündən Qarabağın quruculuğu belə ayrı-seçkilik ünvanıdır.

Prezident İlham Əliyev son müşavirədə haqlı olaraq soruşur. Sitat: “Belə qanlı müharibələrdən sonra donor konfransları keçirilir. Beynəlxalq təşkilatlar yığışır və bərpa planları icra eləyir. Bir fond belə bizə heç bir yardım göstərməyib. Nə üçün?”. Bu sözlər dünya ölkələri, eləcə də Şuşaya deyil, Moskvaya və Kiyevə səfərə hazırlaşan BMT Baş katibi Quterreşə verilən çətin suallardır. Əlbəttə, İkinci Dünya müharibəsinin nəticələri ilə son 30 ildə Ermənistan–Azərbaycan savaşını fərqli miqyaslarına görə müqayisə etməyə bilərlər. Lakin Qarabağ lokal ərazi münaqişəsi olmayıb, SSRİ-nin yaranması və süqutunda böyük rol oynayıb. Özü də söhbət təkcə bir milyona qədər köçkünün vətənə dönüşündən getmir. Bütövlükdə, Qafqazın xilas, ənənəvi ticarət yollarının bərpaş, iqtisadi və siyasi təhlükəsizlikdən gedir.

Hamıya məlumdur ki, Qarabağın bərpaşına 100 mil-

yardlarca manat vəsait gərəkdir. Onu tək bir dövlət qarşılaya bilməz. Elə isə nə üçün Türk Dövlətləri Təşkilatı xeyrixah bir aksiya keçirmir? Yaxud islam ölkələrinin xüsusi fərqlənməsi hazırkı müqəddəs Ramazan ayının xeyrixahlıq və mərhəmət prinsiplərinə uyğun olmazmı? Minaların təmizlənməsinə hərəsi çox yox, 10 milyon dollarlıq yardım etsə, tarixi Mina dağını ziyarət etmiş olarlar. O cümlədən Amerikada general Corc Marşalın əməl varisləri Qarabağda azad edilən torpaqlarda bir küçənin bərpasını üzərlərinə götürə bilməzlərimi?

100 il əvvəl Xəzər dənizinə donanma ilə gələn general Tomsonun Qarabağda yeganə ali hakimiyyət rəhbəri kimi tanıdığı Xosrov bəy Sultanova münasibətini indi Britaniya hökuməti təkrarlasa, Şuşada bir məhəllənin quruculuğunu öz üzərinə götürsə, ədalətli olmazmı? 2 dəfə Bakıya gələn Şarl de Qollun müqavimət hərəkətində vuruşan azərbaycanlılara ehtiramını davam etdirmək üçün yenidən seçilən Makrondan çoxmu fədakarlıq tələb olunur. Axı, həmin dövlətlər Qarabağda sülhdən milyardlar qazanacaqlar. Biz o şəhərlərdə hər kəsin əməlini öz adı ilə yazıb tarixləşdirəcəyik. Ona görə də ölkə rəhbərinin Qarabağın quruculuğuna beynəlxalq yardım fondunun yaradılması ideyasını hər birimiz müdafiə edirik.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Vahid Əhmədov. Vahid müəllim, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri, hörmətli mətbuat. Mən 2 məsələ ilə əlaqədar danışmaq istərdim. Birinci, dünyada çox ciddi iqtisadi böhran gedir və bu böhran Azərbaycana da öz mənfi təsirini göstərir. Bu yaxınlarda cənab Prezident Azərbaycan hökumətinin ilin 1-ci rübünün yekunları ilə əlaqədar iclasında bir sıra məsələlərə toxundu. Ən ciddi məsələ-

lərdən biri olaraq Azərbaycan hökumətinə Azərbaycanda süni qiymət artımının qarşısının alınması ilə əlaqədar xüsusi göstərişlər verdi. Əlbəttə, süni qiymət artımı çox ciddi bir problemə çevrilib. Həm də müəyyən qədər dünyada gedən ərzaq qıtlığı ilə əlaqədar. Ona görə də mən belə hesab edirəm ki, Azərbaycanda süni qiymət artımının qarşısının alınması üçün Azərbaycan hökuməti tərəfindən çox ciddi tədbirlər həyata keçirilməlidir. Düzdür, Azərbaycanın İqtisadiyyat Nazirliyi, onun Antiinhisar Xidməti müəyyən işlər görür. Mən hesab edirəm ki, bu, daha geniş vüsət almalıdır və Azərbaycanda süni qiymət artımının qarşısı alınmalıdır.

İkinci məsələ, bilirsiniz ki, Rusiyada bizim bir sıra saytlara qadağa qoyublar. Həmin saytlar işləmir. Amma Azərbaycanda “Sputnik” Beynəlxalq İnformasiya Agentliyi fəaliyyət göstərir. Bunun da rəhbəri, bilirsiniz ki, RT kanalının rəhbəri Marqo Simonyandır. Baxmayaraq ki, bu agentlik Azərbaycanda, ümumiyyətlə, müəyyən dezinformasiyalarla məşğuldur. Bu kanalla əlaqədar mənim həm dövrü mətbuatda, həm də xüsusi çıxışlarım, müraciətlərim olub. Amma bu kanal bu günə kimi fəaliyyət göstərir. Bu yaxınlarda da onun rəhbərini dəyişiblər. Abxaziyada, Osetiyada fəaliyyət göstərmiş bir polkovniki gətirib indi həmin agentliyə rəhbər təyin ediblər.

Mən belə hesab edirəm ki, hətta cənab Prezident, Mehriban xanım Moskvada olanda Simonyanın onlara verdiyi lazım olmayan suallar da bir daha onu göstərir ki, bu agentlik Azərbaycanda, ümumiyyətlə, fəaliyyətini dayandırmalıdır. Ona görə də mən Mətbuat Şurasına, Medianın İnkişafı Agentliyinə müraciət edirəm, “Sputnik” agentliyinin fəaliyyəti araşdırılsın və Azərbaycanda onun fəaliyyətinə qadağa qoyulsun. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Ancaq onu da qeyd edim ki, Marqo Simonyanın verdiyi o suallara hələ heç kim cənab Prezident kimi, Mehriban xanım kimi cavab verməmişdi.

Mələhət İbrahimqızı. Buyurun, Mələhət xanım.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, xanım sədr. Mən də Sizin sözlərinizə qoşularaq demək istəyirəm ki, həqiqətən də, bu gün Azərbaycanda çağdaş tariximizin ən şanlı, şərəfli səhifələri yazılır. Nəzərə alsaq ki, 44 günlük müharibədən sonra bölgəmizdə yaranan yeni reallıqlar və bu reallıqlardan irəli gələn çağırışların yerinə yetirilməsi artıq Azərbaycanın dünyada mütərəqqi, tanınmış, nüfuzlu bir dövlət olmasına işarədir. Möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi ilə Qarabağın dirçəlişi, bütövlükdə, regionun dayanıqlı inkişafı və sülhün bərqərar olunması ilə bağlı gördüyü möhtəşəm işlər bu gün bütün beynəlxalq təşkilatlarda qeyd olunur.

Mən xüsusi ilə Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı demək istəyirəm. Bu gün getdikcə qloballaşan dünyada baş verən geosiyasi proseslər fonunda Zəngəzur dəhlizinin Avropa, Şərq-Qərb, Şimal-Cənub, xüsusi ilə də türk dünyası üçün nə qədər əhəmiyyətli bir dəhliz olduğu sübut edilir. Bunun təkcə iqtisadi, siyasi nöqtəyi-nəzərdən deyil, həm də böyük bir mənəvi əhəmiyyəti var.

Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlarım. Bu günlərdə mənə Zəngəzur ictimaiyyətinin bir qrup ziyalıları müraciət edibdir. Bu günlərdə qardaş Türkiyə parlamentinin müvafiq komissiyasında da Türkiyənin Ermənistan sərhədində olan sərhəd qapısına, Akkaya qapısına Tələt Paşanın adının verilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilibdir. Yəqin bu günlərdə plenar iclas da bunu təsdiq edəcəkdir. Zəngəzur ictimaiyyətinin ziyalıları, xüsusi ilə də Laçından

olan bir qrup ziyalı müraciət edərək Qarabağın tarixində, xüsusi ilə istər 1905–1906-cı il erməni vəhşiliyinin qarşısının alınmasında, istərsə də 1918-ci il olaylarında Xosrov bəy Sultanovun, Sultan bəy Sultanovun, onların atası Əlipaşa bəy Sultanovun böyük xidmətləri olub. Bildiyimiz kimi, Cümhuriyyətimizin hərbi naziri olan Xosrov bəy Sultanov hətta Qarabağın qubernatoru olub. Təklif bundan ibarətdir ki, Zəngəzur dəhlizinin müəyyən hissəsinə məhz Njde Qaregin, Andranik kimi erməni faşistlərinə qarşı mübarizədə böyük qəhrəmanlıq göstərən bu xalq qəhrəmanlarının adı verilsin. Çox sağ olun. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Tahir Kərimli. Tahir müəllim, buyurun.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, hörmətli deputatlar. Çox mürəkkəb beynəlxalq münasibətlər sistemində Azərbaycan öz şanlı tarixini yazır. Bu, heç kimə sirr deyil. Elə indicə hörmətli sədr Dünya Azərbaycanlılarının 5-ci Qurultayı barədə xatırlatma apardı və parlament diplomatiyasının inkişafını qeyd elədi. Bu sahədə bizim çoxlu uğurlarımız var. Bütün bu uğurların səbəbi ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı öz dövlətinə, ordusuna, Ali Baş Komandanına güvən hiss eləyir. Bu güvən vardır. Bu cür müsbət çox məsələləri desəm, tənqidi mülahizələrə yer qalmaz. Ona görə də, icazənizlə, bir məsələyə toxunum.

Mən bir neçə dəfə inkişafımıza mane olan məsələlərdən danışmışam. İndi burada qiymət artımından danışırıq. Yaxşıdır ki, cənab Prezident korrupsiyaya qarşı fərman verib və Tarif Şurasının da statusu dəyişdirilib. Bir sıra irəliləyişlər var. Ancaq təəssüf ki, Azərbaycan xalqını, demək olar, bütün ailələri əzən bir problem var ki, bu

güvən hissini çox zədələyir. Bu da onların bank borclarıdır, faizləridir, cərimələrin ödənməsidir. Demək olar, elə bir ailə tapmaq olmaz ki, bu faizlər onları əzməsin. Təsəvvür edin ki, Azərbaycanda 20 faizdən yuxarı əhaliyə borcla kreditlər verilir.

Baxırıq, bir-iki qabaqcıl ərəb ölkəsini çıxmaq şərti ilə bütün müsəlman ölkələrində hədsiz yüksək faizlər var, o cümlədən Azərbaycanda. Maraqlıdır ki, bunlar ancaq yoxsul ölkələrdir. Özü də İslamın sələmi qadağan elədiyi, haram buyurduğu ölkələrdə.

Azərbaycanda biz Mərkəzi Bankın təzə rəhbərini təyin elədik. Mən istərdim, ona deyəm, ola bilərmi, biz deyək, 5-6 faizlik bir hədd qoyaq ki, ondan artıq əhaliyə faizlə kredit verilməsin. Ola bilərmi ki, bu faizləri, cərimələri silək. Camaat qazandığının hamısını borca verir. Bu Avropa ölkələrində, onların dinində heç faiz qadağası yoxdur. Ancaq demək olar ki, hamısı sıfır vəziyyətindədir. Yəni faizsizdir. Ya cüzi, 0,1, 0,2 faizlə kredit verirlər. Hətta bəzi ölkələrdə faizsiz kredit verirlər. Əvəzində hətta bir az kömək də edirlər ki, gələcəkdə vergidə o ödəniləcək.

Azərbaycan əhalisi bundan çox əziyyət çəkir. Şübhəsiz ki, bu faizləri, bu borcları, kreditləri ehtiyac üzündən götürüb. Deyək, Beynəlxalq Bankdan elə adama milyardlarla kredit verildi ki, onunla bir milyon əhaliyə mikro-kredit vermək olardı. Hara getdi bilinmir. Mən xahiş edirəm ki, xalqımızı əzən bu borc sistemi haqqında yeni rəhbər...

Sədrlik edən. Sağ olun.

İlham Məmmədov. İlham müəllim, buyurun.

İ.Məmmədov. Sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Bizim nəsil xoşbəxt nəsilidir. Ona görə ki, Azərbaycanın bu xoşbəxt günlərinə şahidlik edirik. 2

əsrdən artıq bir dövr üçün və son 30 ildə xalqımıza qarşı həyata keçirilən işğala, soyqırımına birdəfəlik son qoyulmasını öz gözlərimizlə görürük və bu tarixi günləri yaşayırıq. Bir də bizim xoşbəxtliyimizə düşən payın ən böyüyü ondan ibarətdir ki, zəfər salnaməmizi yazan cənab Prezidentimizin müasirləriyik. Onun fəaliyyətini yaxından izləyirik və sevinirik ki, xalqımıza yeni bir ruh verir.

Belə tarixi günü Azərbaycan bir neçə gün bundan əvvəl də yaşadı, onu zəfərimizin simvoluna çevrilmiş Şuşada gördük. Dünya azərbaycanlıları 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra yaradılmış “Zəfər yolu” ilə özünün “Zəfər qurultayı”nı keçirmək üçün Şuşaya toplaşmışdı. Bu yol heç də asan keçilməyib. Bu, Azərbaycan əsgərinin, Azərbaycan zabitinin, layiqli oğulların həyatı, canı bahasına qazanılmış və keçirilmiş bir yoldur. Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyevin cəsarətli və ağıllı siyasəti ilə onu sevən, ona inanan xalqdan aldığı güclə keçilən bir yol idi.

Tarixi “Zəfər qurultayı”ımızın Şuşada keçirilməsinin yüksək mənəvi əhəmiyyəti bir də ona görədir ki, Şuşa bizim üçün mənəvi bir güc mənbəyidir, mənəvi güc yeridir. Bu mənəvi güclə Azərbaycan əsgəri keçilməz sıldırım dağları, qayaları keçdi, bir anda aşaraq Azərbaycan bayrağını Şuşada dalğalandırdı. Məhz həmin gün Ali Baş Komandanımız cənab İlham Əliyev həm ölkə vətəndaşlarımıza, həm də dünya azərbaycanlılarına zəfər qələbəsinin müjdəsini verdi. Bu qələbənin qazanılmasında, 44 günlük Vətən savaşında dünyada yaşayan azərbaycanlılar Ali Baş Komandanımızın “Dəmir yumruğu”u ətrafında mütəşəkkil şəkildə birləşərək düşmənin başını əzdi. “Zəfər qurultayı” yeni reallıqlar şəraitində Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti üçün həm də yeni bir yol xəritəsi oldu. Yeni hədəflərimiz var. Artıq bütün dünya azərbaycanlıları ilə

birgə keçməyə bir yolumuz, istiqamətimiz var.

Əlbəttə, Şuşa bu gün Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan olunub və qurultay bu vaxt keçirilir. 2023-cü ildə Türk Dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan olunacaq. Arzum odur ki, artıq möhtərəm cənab Prezidentimizin qurultayda qarşıya qoyduğu məsələlərə və çağırışlara hamımız birlikdə əməl edərək Şuşanı dünyanın mədəniyyət mərkəzinə çevirək. Şuşanın dünya mədəniyyət mərkəzinə çevrilməsi üçün son bir ildə atılan addımlar, hesab edirəm, yetərlidir və bu qələbələrə şahidlik edən bizim nəslin üzərində də böyük bir məsuliyyət var ki, biz cənab Prezidentimizin tövsiyələrinə əməl edək, Şuşanı dünyanın mədəniyyət mərkəzinə çevirək.

Yaşasın Azərbaycan! Qarabağ Azərbaycandır!

Sədrlik edən. Çox sağ olun, İlham müəllim.

Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hörmətli sədr, deputat həmkarlarım və media nümayəndələri. Mən 2 məsələni qaldırmaq istərdim.

Azərbaycanda sosial problemlərin mütləq əksəriyyəti işsizlikdən qaynaqlanır. Ona görə də vətəndaşlarla görüşlər zamanı da müraciətlərin xeyli hissəsi bununla bağlıdır. Şəkinin təmsalında qeyd edim ki, Şəkidə şəhərli-kəndli 190 minə qədər əhali yaşayır. Bu, Azərbaycan əhalisinin təxminən 2 faizi qədərdir. Demək, aşağı-yuxarı götürəndə, Azərbaycan əmək bazarının da 2 faizə qədəri Şəkinin payına düşür. Amma çox təəssüflər olsun ki, Azərbaycanın bu mühüm şəhərində, o cümlədən kəndlərin təmsalında işsizlik xeyli dərəcədə çoxdur. Bununla əlaqədar olaraq, görülən tədbirləri müsbət qiymətləndirirəm. Məşğulluğa dəstək layihəsi üzrə pilot rayonların arasında Şəkinin də adı var. Amma hesab edirəm ki, bu, yetərli

deyil. Bu, fikirdə, sözdə, işdə, əməldə də özünü təsdiq etməlidir və bu istiqamətdə təsirli tədbirlər görmək lazımdır ki, əmək qabiliyyəti olan insanların xeyli hissəsi işlə təmin olunsun.

Bu istiqamətdə mən təklif edirəm və aidiyyəti orqanlara da məktubla müraciət edək ki, aşkarlıq təmin olunsun. Qeyd etdiyimiz proqramlar üzrə Şəkidə nə qədər iş yerlərinin açılmasını deputat bilsin və deputata müraciət olunanda həmin rəqəmlərdən çıxış edərək insanları həmin ünvanlara göndərə bilsin. Bu zaman, hesab edirəm, indiyə qədər bizə müraciət olunan işsizliklə bağlı problemlərin həllində mən dediyim variantla çox önəmli dərəcədə əlavə müsbət nəticələrə nail olmaq olar.

İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, 1 aydan sonra Azərbaycanda taxıl yığımı başlayır. İndiki kataklizm dövründə, dünyada gedən təlatümlər mərhələsində aydın məsələdir ki, yerli istehsalın artırılması, hər ton taxıl uğrunda mübarizə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu nöqtəyi-nəzərdən Şəki də taxılçılığın mühüm mənbəyidir və buradakı göstəricilər Azərbaycanın ümumi göstəricilərinə təsir göstərir. Ona görə ki, Şəki tək özünü deyil, eyni zamanda, digər regionların əhalisini də təmin etmək səviyyəsində taxıl istehsal edir.

Bu yöndə iki məsələni qabartmaq istərdim. Birinci, taxıl yığımına 1 ay qalıb. Bizə daxil olan siqnallarda ki-min haqlı olub-olmamasından asılı olmayaraq suvarma sahəsindəki çatışmazlıqların aradan qaldırılması. İkinci isə, bir müddətdən sonra yığımda texnika problemi olacaq. İndidən, 1 ay əvvəl texnika ilə təmin edilmə və suvarma məsələsinin optimal həlli istiqamətində addımlar atılmasını vacib hesab edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Ceyhun Məmmədov. Ceyhun müəllim, buyurun.

C.Məmmədov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, hörmətli media nümayəndələri. Bir neçə gün bundan əvvəl Şuşada Dünya Azərbaycanlılarının “Zəfər qurultayı” keçirildi. Qurultayda dünyanın müxtəlif bölgələrində yaşayan müzəffər xalqın nümayəndələri bir araya gələrək postmüharibə dövründə Azərbaycan diasporunun qarşısında duran mühüm məsələlərlə bağlı geniş müzakirələr apardılar. “Zəfər qurultayı”nın Şuşada keçirilməsi bir neçə aspektlərdən xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Heç şübhəsiz ki, Vətən müharibəsində qələbədə Azərbaycan diasporunun da böyük payı var. Postmüharibə dövründə Azərbaycan diasporunu daha böyük vəzifələr gözləyir.

Qurultayda Prezident İlham Əliyev konseptual, dərin və əhatəli çıxış edərək Azərbaycan diasporunun qarşısında duran mühüm hədəflərdən geniş bəhs etdi və Ermənistanı növbəti dəfə xəbərdarlıq etdi. Növbəti gün Ermənistanın təxribat-diversiya qrupu Azərbaycan sərhədini keçməyə cəhd etdi. Bu, Ermənistan tərəfinin ölkələr arasında delimitasiya komissiyalarının yaradılması və müvafiq işlərin aparılmasına qarşı yönəlmiş növbəti təxribat idi.

Heç şübhəsiz ki, bir neçə gündür Ermənistanın paytaxtında və Xankəndidə təşkil olunan mitinqlər revanşistlərin və köhnə rejimin qalıqlarının növbəti məkrli niyyətlərindən xəbər verir. Ermənistanın Baş naziri Paşinyanın Rusiyaya səfərdən əvvəl bir bəyanat, səfərdən sonra isə başqa bəyanat verməsi Azərbaycan cəmiyyətində haqlı olaraq bir sıra suallar yaradır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Co Baydenin erməni soyqırımı ilə bağlı ötən il səsləndirdiyi fikirləri yenidən təkrarlaması

Azərbaycan, Türkiyə və Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşmasına heç bir töhfə vermir. Azərbaycan və Türkiyə dəfələrcə bəyan ediblər ki, bu məsələni siyasətçilər deyil, tarixçilər araşdırmalıdır. Reallıq isə ondan ibarətdir ki, Ermənistanın cəhdləri Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın regionda yaratdığı yeni reallığı dəyişə bilməz. Azərbaycan qarşısına qoyduğu bütün məqsədlərə tezliklə çatacaq. Ermənistan tərəfi onu da bilməlidir ki, törətdiyi bütün təxribatların qarşısı qətiyyətlə alınacaq.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, baş verən bütün təxribatlara görə məsuliyyəti Ermənistan daşıyır. Ermənistanın Baş nazirinin özünün də dediyi kimi, bu ölkə qurbanlıq quzu statusundan hansısa dövlətlərin əlində maşa və ya alət olmaqdan xilas olmağa çalışmalı, ona verilən son şansdan düzgün istifadə etməlidir. Ermənistanın xilas yolu yalnız bundan keçir. Diqqətiniz üçün təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Bəhrüz Məhərrəmov. Bəhrüz müəllim, buyurun.

B.Məhərrəmov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli sədr, əziz həmkarlar. Bir neçə gündür ki, ölkənin gündəmini paytaxtda ictimai fəalın oğurlanması və işgəncə görməsi barədə iddialar zəbt edib. Bu iddialar nə qədər mötəbərdir, nə qədər həqiqətə uyğundur, onu aidiyyəti orqanlar müəyyən edəcək. Amma kifayət qədər narahatlıq doğuran məsələdir. İddia edilən hal baş veribsə, təbii ki, pisləyirik. Amma polisin və dövlətin əsassız yerə hədəf göstərilməsi daha çox pislənməlidir.

Azərbaycan hüquqi dövlətdir. Ədalət mühakiməsi sistemi isə ehtimallara deyil, qanuna və sübutlara əsaslanır. Hər kəs əmin ola bilər ki, fakt təsdiqlənəncə, bu cinayəti tezliklə açmaq, cinayət təqibi ilə bağlı bütün halları

hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırmaq üçün lazımı tədbirlər görülməkdir. Amma indidən ehtimallar üzərində dayanıb konkret bir sübuta əsaslanmadan Prezidenti, dövləti, polisi hədəf göstərmək, ağır cinayətdə ittiham etmək öz-özlüyündə bir cinayət məsuliyyəti yaradır.

Baxın, cənab İlham Əliyev hakimiyyəti dövründə ona qarşı nəinki ədalətsiz və qərəzli tənqiddə, hətta təhqir və böhtana görə bir nəfər də olsun məhkəməyə verməyib. İlham Əliyevin hakimiyyəti dövründə Cinayət Məcəlləsinin 323-cü maddəsi ilə, yəni Azərbaycan dövlətinin başçısının, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin şərəf və ləyaqətini ləkələmə və alçaltma maddəsi ilə bir dənə də olsun cinayət işi açılmayıb. Bu gün Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsinin 9.17-ci maddəsi, yəni qanunvericiliyə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin şərəf və ləyaqətinin qorunması üçün tədbirlər görmək müddəası faktiki olaraq işlək olmayan bir normaya çevrilib. Niyəsini soruşsanız, humanizm, söz azadlığına təhdid mühitini formalaşdırmamaq, məmur korpusunun bu təcrübədən sui-istifadəsinə yol verməmək kimi çox köklü səbəblər var. Amma ən əsası cənab İlham Əliyev bu təfəkkürdən də, bu ritorikadan da çox yüksəkdə dayanan insandır. O, taleyüklü ciddi işlərlə məşğuldur. Hansısa siyasətçinin, blogerin, yaxud dərnəyin məhəllə fəaliyyəti 200 ildən sonra bu xalqa ən böyük qələbəsini qazandırmış bir lider üçün mövzu deyil və ola da bilməz.

İndi hüquq müstəvisində proses davam edir. Şəxsən daxili işlər naziri səviyyəsində məsələyə reaksiya verilib, iş nəzarətdədir. Bütün versiyalar araşdırılacaq. Hansısa vəzifəli şəxsin öz fəaliyyətindən, kimlərsə “ayı xidməti” təşəbbüsündən tutmuş, şəxsin özünün əxlaqi davranışının nəticəsi olaraq kiminsə onu qanunsuz cəzalandırması

ehtimalına qədər bütün aspektlər tək-tək yoxlanılacaq. Bizim üçün önəmli olan insan amilidir. Mövqeyimiz də ondan ibarətdir ki, heç kim işgəncəyə, qəddar və qeyri-insani rəftara məruz qala bilməz və qalmamalıdır. Çünki insan və vətəndaş hüquqlarının, azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir.

İndi baxırsan, fürsət düşüb, kampaniyaya çeviriblər. Hətta Milli Şura dünən bir bəyanat da yaydı. Təbii ki, o bəyanatın əsas məqsədi bəllidir. Sadəcə, mənə maraqlıdır ki, Amerikada bu bəyanata imza atan insan niyə başını çevirib Vaşinqtona baxmır? 2 gün öncə Bayden də, vitse-prezident də saxta soyqırımı iddiaları irəli sürdülər. Əgər təməl hüquqlardan danışırınsınızsa, türk dünyasını olmayan bir cinayətdə suçlayırlar. Niyə etiraz etmirsiniz? Niyə elə toplaşmışkən bir bəyanat verib ABŞ-ın mövqeyini pisləmirsiniz? Belə çıxır ki, bunların söz azadlığı uğrunda “mübarizə”sinin sərhədi Xırdalandan o yana keçmir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Jalə Əliyeva. Jalə xanım, buyurun.

J.Əliyeva. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Sahibə xanım, mən də öz növbəmdə Sizi və nümayəndə heyətimizi uğurlu Gürcüstan səfəriniz münasibəti ilə təbrik edirəm və nailiyyətlərinizin hər zaman davamını arzu edirəm.

2 gün öncə Şuşada Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayı keçirildi. Bu, böyük bir tarixi, strateji və siyasi əhəmiyyət daşıyan çox əlamətdar və əhəmiyyətli hadisə idi. Birmənalı olaraq deməliyik ki, Azərbaycanın diaspor əlaqələrinin yaradılması, dünya azərbaycanlılarının vətənlə həmrəy olması prosesi öz başlanğıcını məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən, 1993-cü ildən sonra Azərbaycanda bütün sahələrdə həyata keçirilən

dövlət siyasətindən alır. Bəli, məhz Heydər Əliyev siyasətinin uzaqgörənliyi sayəsində dünya azərbaycanlıları bir mərkəzdə toplanmağa bildilər. Bu gün Ulu Öndərin adını daşıyan sarayda illər əvvəl Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirildi. Bu qurultaydan keçən müddət ərzində, əlbəttə ki, dünyanın harasında yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı öz yanında vətəninə, dövlətini hər zaman hiss etmişdir.

V qurultayı digər qurultaylardan fərqli edən ən əhəmiyyətli cəhəti isə bu qurultayın mədəniyyət, mədəniyyət beşiyimiz olan Şuşamızda, 30 ildən artıq işğal altında qalan və böyük qələbəmizlə azad etdiyimiz Qarabağımızda “Zəfər qurultayı” olaraq qeyd edilməsi idi. Dünyanın dörd bir yanında yaşayan soydaşlarımızın nümayəndələrinin bu dəfə Şuşada bir araya gəldikləri qurultayda müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin söylədiyi nitq və bu nitqdə toxunduğu məqamlar hər bir azərbaycanlı üçün bir yol xəritəsidir, strateji tezislər toplusudur. Biz dövlət başçısı İlham Əliyevin çıxışında həm bölgəyə, həm də dünyaya verdiyi növbəti mesajların şahidi olduq. Dünya bir daha gördü və anladı ki, Azərbaycanın hər bir vətəndaşı ölkəsinin maraqları naminə həmrəydir, dövlətinin, Prezidentinin yanındadır. Həmçinin Azərbaycan Prezidenti də hər zaman xalqının yanındadır. “Dəmir yumruğu”nu, dəmir iradəsi ilə torpaqlarının hər bir qarışı, ölkəsinin hər bir vətəndaşı üçün mübarizəyə daim hazırdır.

Bu gün Qarabağda, Şuşada gedən böyük quruculuq işləri, əlbəttə ki, sadəcə, Azərbaycanın deyil, eyni zamanda, bölgənin əhəmiyyətini getdikcə artırır. Dünya ölkələrinin, dünya şirkətlərinin ölkəmizə marağı yüksəlir. Bu maraq və ölkəmizlə siyasi, iqtisadi, diplomatik sahədə partnyorluq istəyinin arxasında, əlbəttə ki, birinci növbədə

Azərbaycandakı sabitlik, əmin-amanlıq, Azərbaycanın durmadan artan nüfuzu, gücü, bütün dillərə, dinlərə açıq olması siyasəti dayanır.

Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayı ilə ölkəmiz bir daha bütün dünyaya Şuşadan öz vətəndaşları, soydaşları ilə birlikdə səslənərək sülhə, inkişafa yeni, möhtəşəm qapı açmış oldu. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Jalə xanım.

Sonuncu çıxış. Elman Nəsirov. Elman müəllim, buyurun.

E.Nəsirov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Bu gün mən bu parlament tribunasından olduqca vacib, olduqca mühüm bir məsələni dilə gətirmək istəyirəm. Məsələ ondadır ki, BMT-nin Baş katibi Quterreşin yaydığı son hesabatda qeyd olunur ki, Ukrayna böhranı ucbatından bu gün dünyanın 1 milyard 700 min nəfərinin çox ciddi ərzaq qıtlığı ilə, kütləvi aclıqla imtahana çəkilməsi reallığa çevrilə bilər. Çox ciddi bir çağırışdır. Hətta qeyd edir ki, Livan, Yəmən, Liviya, Suriya və bu kimi ölkələr 100 faiz taxıla olan tələbatı öz hesabına ödədiyindən, bu reallıq qaçılmaz ola bilər. Vəziyyətin gərginliyi onunla bağlıdır ki, bu gün dünyada olan taxılın ixracında birinci yerdə Rusiya dayanır. 37 milyard tondan çox taxıl ixrac edir. Dünyada taxıl ixracında 5-ci yerdə Ukrayna dayanır. Onun da payı 18 milyon tondan çoxdur. Siz təsəvvür edin ki, dünyada taxıl ixracında birinci yerdə dayanan və 5-ci yerdə dayanan dövlət müharibə aparmaqdadır və hətta müharibənin sonu da görünmür. Belə olan vəziyyətdə, heç şübhəsiz ki, ərzaq təhlükəsizliyi məsələləri birinci plana çıxan məsələlərdir. Məhz bu reallıqdan da çıxış edərək ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev ilin birinci rübünün yekunları ilə bağlı nitqində qeyd etdi, bunu xüsusi olaraq

vurğuladı ki, biz əkin sahələrini genişləndirməliyik. Qeyd etdi ki, ölkəmiz taxıla olan tələbatın 60 faizini öz daxili imkanları hesabına ödəyir. Amma ərzaq taxılına gəldikdə isə, bu faiz cəmi 25 faizdir. Yəni belə çıxır ki, Azərbaycan 75 faiz taxılı başqa ölkələrdən idxal etmək məcburiyyətindədir.

Bir daha vurğulayıram, bu gün müharibə vəziyyətində olan Rusiyadan biz il ərzində 780 min ton taxıl alırıq və bu da, təbii ki, çoxsaylı problemlərin yaranmasına səbəb ola bilər. Qazaxıstan iyun ayının 15-nə qədər taxıl ixracına kvota tətbiq edib. Bu, yəqin ki, bizim sahibkarlarımızın ciddi düşüncəsi olmalıdır. Biz bütün mümkün imkanlardan istifadə edib bu vəziyyətdən uduşlu çıxmalıyıq. Dedi-yim reallıqlar, doğrudan da, çox ciddi reallıqlardır. Təbii ki, əkin sahələri genişləndirilməlidir. Təbii ki, taxıl məhsulu istehsal edən sahibkarlara verilən subsidiyaların həcmi daha da artırılmalıdır. Elə edilməlidir ki, xalqımız heç bir zaman, bax, belə gözlənilməz vəziyyətlər nəticəsində çövrəklə imtahana çəkilməsin. Biz inanırıq ki, dövlətimizin iradəsi ortadadır və atılan addımlar buna imkan verməyəcək. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, bizim 30 dəqiqəmiz bitdi. İndi isə gündəlikdəki məsələlərə keçirik. Bildiyiniz kimi, bizim gündəliyimizdə bu gün 19 məsələ var.

Gündəliyin 1-ci məsələsi Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının illik hesabatıdır.

Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, Hesablama Palatasının hesabatlarının Milli Məclisdə dinlənilməsi parlament nəzarətinin ən mühüm istiqamətlərindən biri olaraq dövlət vəsaitinin, xüsusi ilə dövlət büdcəsinin formalaşdırılması və xərclənməsi üzərində maliyyə nəzarətinin səmərəlili-

yini təmin etməyə yönəlmişdir.

Hörmətli həmkarlar, hesabat sizə paylanıb. Qeyd edirəm ki, hesabat Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında geniş müzakirə edilmişdir. Məndə olan məlumatlara görə, komitənin iclasına Milli Məclisdə təmsil olunmuş bütün siyasi partiyaların nümayəndələri də dəvət edilmişlər.

Hörmətli həmkarlar, bunu da bildirim ki, məsələnin müzakirəsi ilə əlaqədar Hesablama Palatasının sədri hörmətli Vüqar Gülməmmədov, sədr müavini Nəsir Sadıqov, palatanın auditorları Cəfər Həsənov, Vəfa Mütəllibova, Cavid Bayramov, Hilal Hüseynov, Hafiz İsmayılbəyli və şöbə müdirinin müavini Tamerlan Yusifzadə də iclasımızda iştirak edirlər. Mən qonaqlarımızı da salamlayıram.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, Hesablama Palatasının hesabatını təqdim etmək üçün mən palatanın sədri hörmətli Vüqar Gülməmmədova söz verirəm. Vüqar müəllim, bu yurun.

V.Gülməmmədov, *Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının sədri.*

Hörmətli xanım sədr, hörmətli sədarət, hörmətli millət vəkilləri, xanımlar və cənablar. 2021-ci il dünya ölkələri üçün mürəkkəb global konyunkturun nisbətən stabilləşməsi və iqtisadi geriləmənin tədricən bərpası kimi xarakterizə edilsə də, ölkəmiz üçün cənab Ali Baş Komandan və onun rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun hərbi meydanında zəfərindən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası işlərinin başlanması ili kimi tarixə düşmüşdür. Bu, dövlət maliyyəsinin idarə edilməsi prosesinin bir hissəsi olan dövlət vəsaitinin və dövlət əmlakının qanunauyğun və məqsədyönlü istifadəsinə dövlət nəzarətini həyata keçirən Hesablama Palatasının

məsuliyyətini də artırmışdır. Hesablama Palatasının fəaliyyətinin 20 illiyinə təsadüf edən bu hesabat “Hesablama Palatası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun tələbləri və beynəlxalq miqyasda yaxşı təcrübələrə uyğun hazırlanmışdır.

Ölkəmizdə həyata keçirilən islahatların fundamental olaraq strateji sənədlər üzərindən reallaşdırıldığını, təkmilləşdirmələrin ana xəttinin orta müddətli strategiyaların müəyyənləşdirildiyini nəzərə alıb, 2021-ci il üzrə fəaliyyətimizin hesabatı strateji planda nəzərdə tutulmuş 2 yekun və 9 aralıq nəticə üzrə tədbirlər üzərindən hazırlanmışdır. Maraqlı tərəfdaşlarımızın gözləntilərini öyrənərək, zəif tərəflərimizi və fəaliyyətimiz üçün təhdidləri qiymətləndirməklə, tərtib etdiyimiz planın əsas məqsədi Hesablama Palatasının dövlətimiz, ölkəmiz və vətəndaşlarımız üçün güvənilən və etibarlı ali auditor orqanına çevrilməsidir.

Hesabatda ilk dəfə olaraq auditlərin dəyəri, dəyər zənciri barədə məlumat verməklə, Hesablama Palatasının həyata keçirdiyi auditlərin təsirlərinin ölçülməsinə çalışılmışdır. Audit təsirlərinin ölçülməsi nəinki Hesablama Palatası, bütün ali audit orqanları üçün yeni sahədir. Onu da əlavə etmək istərdim ki, qabaqcıl ali audit orqanları tərəfindən cəmiyyətə verilən fayda daha çox onların verdikləri tövsiyələr və bu tövsiyələrin icrasının izlənilməsi əsasında qiymətləndirilir. Hesabatda əvvəlki illərdə nəzarət obyektivi olmuş qurumlarda yenidən nəzarət tədbirinin keçirilməsi zamanı təkrarlanan, eyni zamanda, qabaqcıl tədbirlərin görülməsi ilə aradan qaldırılmış nöqsanlar barədə, həmçinin nəzarət obyektlərinin adları göstərilməklə audit təsirinin məqbul və kafii olması ilə bağlı məlumatlar verilmişdir. Eyni zamanda, postaudit və əvvəlki illərdə hüquq mühafizə orqanlarına təqdim edilmiş nəzarət tədbirləri üzrə

nəticələr də əks etdirilmişdir. Aşkar edilmiş uyğunsuzluqlarla yanaşı, hesabat dövlət maliyyəsində izlənmiş müsbət meyllər barədə məlumatlar da daxil edilmişdir.

Hörmətli millət vəkilləri, hesabat ilində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş vəzifələrimiz çərçivəsində dövlət büdcəsinin və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihəsi, dövlət büdcəsinin icrası üzrə, ümumilikdə, Hesablama Palatası tərəfindən qısa müddətdə 6 rəy hazırlanmış, aidiyyəti üzrə millət vəkillərinin və Dövlət Neft Fondunun Müşahidə Şurasının diqqətinə çatdırılmışdır. Rəyləri tərtib edən zaman daha qabaqcıl təcrübələr öyrənilmiş, mövcud vəziyyəti təhlil etmək və mümkün riskləri qiymətləndirməklə bu sənədlərin analitik məzmununu artırmışdıq.

Rəylərin keyfiyyətinin artırılması ilə bağlı bəzi məqamlar üzərində xüsusi ilə dayanmaq istərdim. İlk növbədə deyim ki, rəylərdə informatik xarakterli məlumatların deyil, qiymətləndirilmələrin əks olunmasına üstünlük verməyə çalışmışıq. Həmçinin büdcə layihələrində verilmiş rəylərdə, başqa sözlə, pre-auditlər zamanı proqnoz maliyyə məlumatlarının yoxlanılması standartından da istifadə etmişik. Mütərəqqi təcrübə və fiskal diaqnostika alətlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla hazırlanmış tövsiyələrin spesifik, əhəmiyyətli və realist olmasına diqqət yetirmişik. Rəylərdə verilmiş tövsiyələrin dövlət maliyyə idarəetməsinin güclənməsinə xidmət etdiyi qənaətdəyik və burada institusional dəyişikliklərlə bağlı tövsiyələr üstünlük təşkil edir. Vurğulamaq istədiyim məqam tərəfimizdən rəylərdə təqdim edilən fiskal tövsiyə və təkliflərin icra faizinin aşağı olmasıdır.

Beynəlxalq təcrübədə parlamentin müəyyən təsir göstərməklə ali audit orqanlarının fiskal sahəyə dair tövsiyə-

lərinin icra faizinin yüksəlməsi şəklində dəstəyi müşahidə olunmaqdadır. Bu iki qurum arasında dəstək mübadiləsinin reallaşması yekunda dövlət maliyyə idarəetmə sisteminin daha təkmil hala gəlməsinə, verilən qərarların daha əsaslandırılmış və nəticəli olmasına gətirib çıxarır. Diqqətinizə çatdırmaq istərdim ki, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi və Hesablama Palatası arasında əlaqələrin SWOT analizini özündə ehtiva edən arayış hazırlanmış, bu məqsədlə ali audit orqanları və parlament arasında əməkdaşlıq üzrə təkmil təcrübə araşdırılmış, beynəlxalq təcrübədə tətbiq edilən alətlər dəstəyindən istifadə edilməklə əməkdaşlığın güclü və zəif tərəfləri tədqiq edilmişdir. Material Milli Məclisin eyniadlı analitik jurnalına təqdim edilmişdir.

Ötən illərdə olduğu kimi, hesabat ilində də nəzarət tədbirlərinin nəticələri üzrə dövlət vəsaitinin idarə olunması məsələlərini tənzimləyən hüquqi aktların təkmilləşməsi istiqamətində fəaliyyət davam etdirilmişdir. Aşkarlanmış nöqsanlar və onların formalaşmasına səbəb olan faktorlar təhlil edilməklə 8 tövsiyə hazırlanaraq Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

Hörmətli millət vəkilləri, “Hesablama Palatası haqqında” Qanunun müəyyən etdiyi hər 3 nəzarət tədbiri formasında hesabat ilində tətbiq olunmuş 42 audit, 2 monitoring və 2 analitik fəaliyyət həyata keçirilmişdir. 2021-ci ildə Hesablama Palatası tərəfindən kənar dövlət maliyyə nəzarəti tədbirləri keçirilərkən dövlət investisiyalarına, dövlət satınalmalarına, maliyyə hesabatlarına, dövlət proqramlarına, real sektorda nəqliyyat və yol infrastrukturuna, COVID-19-a ayrılmış vəsaitlərə, məcburi köçkünlərin və müharibə iştirakçılarının şəraitinin

yaxşılaşması ilə bağlı sahələrə daha çox diqqət ayrılıbmışdır. Hesabatda ilk dəfə olaraq kənar dövlət maliyyə nəzarəti obyektlərində müvafiq mövzu üzrə keçirilmiş nəzarət tədbirlərinin tezliyi barədə də məlumat vermişik. Audit və analitik fəaliyyəti əhatə edən 44 nəzarət obyektinin 32 faizində nəzarət tədbiri ilk dəfə keçirilmiş və obyektlər arasında 3 ali kateqoriyalı dövlət orqanı, 8 mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı və 1 digər dövlət orqanı, 7 publik hüquqi şəxs, 7 dövlət mülkiyyətində olan və dövlətin səhmi olan müəssisə, 3 elm müəssisəsi, digərləri isə mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının tabeliyində olan təşkilatlar və müxtəlif təşkilati-hüquqi formaya malik olan qurumlar olmuşdur.

Hesabat ilində Hesablama Palatası tərəfindən 4 səmərəlik, 11 maliyyə, 27 uyğunluq auditü həyata keçirilmiş, eyni zamanda, bir neçə auditdə informasiya sistemlərinin auditinin elementləri əvvəlki illərlə müqayisədə nisbətən geniş tətbiq edilmişdir. Dövlət maliyyəsinə nəzarət sahəsində yenilənən qlobal çağırışları, tətbiq olunan yeni fiskal institut və mexanizmləri, həmçinin fəaliyyət nəticələri əsasında ölçülməsinin daha da aktuallaşdığını nəzərə alaraq, Hesablama Palatası tərəfindən səmərəlilik auditinin dairəsinin artırılmasını aralıq nəticə kimi qəbul etmişik. Hesabat ilində keçirdiyimiz səmərəlilik auditlərinin sayı əvvəlki illərə nisbətən artsa da, hələ də bu auditlərin cəmi audit portfelində xüsusi çəkisi aşağı olaraq qalmaqdadır. Keçirdiyimiz 4 səmərəlilik auditü barəsində əsas məqamları diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Hesabat ilində kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsinə dair beynəlxalq layihə, daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması və bərpaşına dair dövlət proqramı, meşələrin idarə edilməsi fəaliyyəti,

təhsil sisteminin informasiyalaşması prosesinin auditi həyata keçirilmişdir. Layihə, dövlət proqramı, eləcə də fəaliyyət üzrə nəticəliliyin tam təmin edilmədiyi aşkar olunmuşdur. Audit tapıntıları əsas səbəblərin strateji planlaşma işinin zəif təşkil edilməsi, görülən işlərin davamlı olmaması, həmçinin fəaliyyət üzrə indikatorların müəyyənləşdirilməməsindən ibarət olduğunu deməyə əsas vermişdir. Qeyd etmək istərdim ki, bu audit növünün əhatə etdiyi mövzular arasında ilk dəfə olaraq iki auditdə dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə də yer ayrılmış və bu təşəbbüs aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Maliyyə auditlərinin tapıntıları maliyyə hesabatlarının düzgün tərtib edilməsi və tam etibarlı konsolidasiya sahəsində nöqsanların ümumi sayının azaldığını göstərir ki, bu da mühasibat uçotu və maliyyə hesabatlarının tərtibində əvvəlki illərə nisbətən nəzəri və praktik cəhətdən müsbət dəyişikliklərin göstəricisidir.

Bununla yanaşı, maliyyə hesabatlarının tərtibində və mühasibat uçotunda bir sıra xarakterik nöqsanlar da qalmaqdadır. Ötən il olduğu kimi, maliyyə auditinin tapıntılarını iki istiqamətdə qruplaşdırmışıq. Birinci qrupa maliyyə hesabatlarında məlumatların, ümumiyyətlə, əks etdirilməməsi halları kimi əhəmiyyətli təhriflər, ikinci qrupa isə mühasibat yazılışlarının doğru verilməməsi halları aid edilmişdir. Qeyd edək ki, birinci qrup üzrə təhrif məbləği 869,8 milyon manat, ikinci qrup üzrə isə 139,9 milyon manat təşkil etmişdir.

Hesabatda ilk dəfə olaraq maliyyə auditlərinin nəticəsində təqdim edilən rəylər audit olunan qurumlar üzrə təsnifləşdirilmişdir. Qeyd edirəm ki, hesabat ilində keçirilmiş 11 maliyyə auditi üzrə auditorlarımız tərəfindən 4 müsbət, 6 şərti müsbət, 1 mənfi rəy verilmişdir. Apardı-

ğımız maliyyə auditlərinin tapıntılarına, eyni zamanda, bu istiqamətdə analitik prosedurlara əsaslanaraq cari və növbəti illərdə dövlət sektoru üzrə maliyyə uçotunun aparılması üçün proqram təminatlarının unifikasiyasının həyata keçirilməsinin, mühasibat uçotunun aparılmasında ixtisaslaşmış kadrların artırılmasının, aparılmış dəyişikliklər barədə vaxtında məlumatların təmin edilməsinin, həmçinin maliyyə hesabatlarının beynəlxalq təcrübəyə uyğun yoxlanılıb rəy verilməsi məsələlərinin diqqətə alınmasının vacibliyi qənaətimdəyik. Uyğunluq auditi nəzarət obyektləri tərəfindən qüvvədə olan hüquqi aktların tələblərinə əməl olunma vəziyyətinin müəyyənləşməsi üçün aparılır. Hesabat ilində uyğunluq auditi üzrə tapıntılar ilk dəfə olaraq audit predmetləri prizmasından təhlil olunmuşdur. Aparılan uyğunluq auditlərinin yekunlarının ümumi mənzərəsini və audit predmetləri üzrə 2021-ci il üçün xarakterik olan, həmçinin əhəmiyyətli audit tapıntılarını da diqqətinizə çatdırmaq istərdim.

Ümumilikdə, 2021-ci ilin uyğunluq auditləri bir sıra müsbət meyillərin müşahidə edilməsini, hər növbəti il pozuntunun sayının nisbətən azalmasını qənaətbəxş hesab etmək olar. Bununla yanaşı, qurumlar tərəfindən dövlət vəsaitlərinə tələbatın düzgün müəyyənləşdirilməsi, qanunvericiliklə təsbit edilmiş normalara, eləcə də dövlət qulluğuna qəbul ilə bağlı bir sıra təşkilatlarda qayda və prosedurlara riayət edilməsi, dövlət satınalmaları sahəsində qənaətli və səmərəli xərcləmələrə nail olunması, publik hüquqi şəxslər tərəfindən vəsaitlərin səmərəli idarə edilməsi, istifadə edilən xərclərin sənədləşdirilməsi və əsaslandırılması ilə bağlı fəaliyyətin hələ yetərli olmadığını hörmətli millət vəkillərinə bildirmək istərdim. Audit olunan obyektlərin, demək olar ki, əksəriyyətində dövlət satınal-

malarının nəticələrinin qiymətləndirilməsini aparırıq. Lakin 2021-ci ildə ilk dəfə olaraq, həm də mövzu baxımdan müxtəlifliyin təmin edilməsi üçün 1 audit yalnız dövlət satınalmalarını əhatə etmişdir.

Hesabat ilində dövlət satınalmaları sahəsində müşahidə etdiyimiz iki məsələnin də diqqətdə saxlanmasını vacib hesab edirəm. Bunlardan birincisi, nəzarət obyektlərinin nizamnamə və əsasnamə ilə fəaliyyət istiqamətlərinə aid edilmiş vəzifələrin kənar hüquqi şəxslərə həvalə edilməsi və ya autsorsinq xidmətlərindən yararlanma, digəri isə satınalmalardakı təşkilatların strukturunda yaradılmış subyektlərin iştirakına aid edilməlidir. Müxtəlif auditlərdə bu tapıntılara rast gəlmə sayları artmaqdadır ki, bu halların da dövlət vəsaitlərinin qeyri-səmərəli istifadəsinə şərait yarada biləcəyi qənaətinəyik. Hesab edirik ki, dövlət satınalmalarının əhatə dairəsinin artırılması, siyasəti həyata keçirən müvafiq orqanın inzibatçılığının gücləndirilməsi, satınalmaların planlaşma mərhələsinin əhəmiyyətliliyi və ən əsası şəffaflıq və hesabatlığın artırılması ilə bağlı tədbirlər davam etdirilməlidir.

Hesabatda tətbiq etdiyimiz yeniliklərdən daha biri, ilk dəfə olaraq uyğunluq auditinin nəticələrinə təqdim edilən rəylərin təsnifləşdirilməsidir. Qeyd edirəm ki, hesabat ilində keçirilmiş uyğunluq auditlərinin 29 faizində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş meyarlarla müqayisədə əhəmiyyətli və yayılan uyğunsuzluqların olduğu auditorlarımız tərəfindən rəylərində əks etdirilmişdir. Həyata keçirilən uyğunluq auditləri hüquqi aktlarda bəzi meyarların təsbit olunmadığını göstərir, başqa sözlə, qurumların fəaliyyətinin tənzimlənməsi üçün bəzi açıq məqamlar da dövlət vəsaitlərinin nəticəliliyinin qiymətləndirilməsində əsas maneələr hesab edilə bilər.

Ötən il büdcə qanunvericiliyində indiyədək vəsaitlərin təyinatdan kənar və səmərəsiz istifadə hallarının konkret müəyyən edilmədiyini qeyd etmişdim. Bura daxili nəzarətin təşkili üzrə hüquqi aktın olmadığını da əlavə etmək istərdim. Bunun dövlət başçısı tərəfindən bu yaxınlarda imzalanmış “Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair 2022–2026-cı illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”na dair Sərəncamın icrası ilə əlaqədar üzərimizə düşən öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün vacib olduğunu da bildirməliyəm.

Hörmətli millət vəkilləri, aparılmış nəzarət tədbirləri nəticəsində aşkar edilmiş maliyyə pozuntularının məbləğinin 80,1 milyon manat olduğu müəyyən edilmişdir. Ümumilikdə, 2021-ci ildə aparılmış nəzarət tədbirləri ilə aşkar edilmiş pozuntunun cəmi 35,7 milyon manatı üzrə pul və natura ifadəsində bərpası ilə bağlı tədbir müəyyən etmişdik. Həmin məbləğin 30,8 milyon manatının hesabat ilində bərpası təmin edilmiş, qalan 4,9 milyonun bərpası ilə bağlı həyata keçiriləcək tədbirlər cari ildə diqqətdə saxlanılmaqla məlumatlar növbəti hesabata daxil ediləcəkdir. Tam bərpa edilməyən məbləğlərin tərəfimizdən qanunvericiliyin tələblərinə uyğun izlənilməsi davam etdiriləcəkdir. Nöqsanlarla icra edilmiş vəsaitin tərkibində bərpası ilə bağlı Hesablama Palatasının Kollegiyası tərəfindən birbaşa tədbirlər müəyyən edilməyən hissə 44,4 milyon manat təşkil edir ki, bunun da 14,1 milyon manatının tam bərpası bir neçə səbəbdən kollegiya tərəfindən mümkün hesab edilməmiş, qalan hissəsi isə digər maliyyə pozuntuları ilə əlaqəli olmuşdur. Bərpası mümkün hesab edilməyən məbləğlərin böyük hissəsi, əsasən, əmək haqqı, müavinət, qonorar, maddi yardım və digər sosial xarakterli ödənişlərlə bağlıdır. Digər maliyyə pozuntuları arasında

vahid büdcə təsnifatı ilə müəyyən edilmiş istiqamətlərə əməl edilməməsini qeyd etməliyəm. Hesabat ilində bu istiqamət üzrə maliyyə pozuntuları 9 obyekt üzrə qeydə alınmaqla 3,5 milyon manatı əhatə etmişdir. Eyni zamanda, dövlət satınalmalarının keçirilməsi zamanı məbləğ məhdudiyətini aradan qaldırmaq məqsədi ilə müqavilələrə bölünməsi və ümumiyyətlə, satınalma metodlarının tətbiq edilməməsi halları üzrə məbləğlər pozuntu məbləğinə daxil olsa da, əksər hallarda müvafiq məsuliyyətə cəlb etmə müddətinin ötməsi tədbirlərin müəyyən edilməsinə çətinlik yaradır.

Ümumiləşdirmə apararaq qeyd edirəm ki, nəzarət tədbiri keçirilmiş qurumlar tərəfindən hesabat ilində pul, əvəzləşmə və natura formasında olmaqla ümumilikdə 32 milyon manat məbləğində vəsaitin bərpası, hüquq mühafizə orqanlarına göndərilmiş materiallar üzrə dövlətə dəymiş ziyanın məbləğinin 2,2 milyon manat ödənilməsi təmin edilmişdir. Auditlərin keyfiyyətinin artırılması istiqamətində atılan addımlardan biri də dayanıqlı keyfiyyətə nəzarət və keyfiyyətə əminlik sisteminin yaradılmasıdır. Bu istiqamətdə görülmüş işlər kimi, maliyyə nəzarətinin planlaşma, həyata keçirilmə, rəsmiləşdirmə və izlənilmə mərhələləri üzrə keyfiyyətə nəzarət mexanizminin formalaşdırılmasını, keyfiyyətə nəzarət üzrə məsuliyyətin müəyyən edilməsini, müvafiq sahə üzrə struktur bölmənin yaradılmasını və heyətin formalaşmasını qeyd edə bilərəm.

Ali audit orqanları dünya təcrübəsində korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində də xüsusi rola malik olan orqanlardır. Hesablama Palatası da bu istiqamətdə fəaliyyətini hesabat ilində davam etdirmiş, 2021-ci ilin iş planı ilə aparılmış auditlərin ikisi üzrə materiallar prokurorluq orqanlarına təqdim edilmişdir. Ali audit orqanlarının son məq-

sədinin vətəndaşların rifah səviyyəsinin yüksəlməsinə xidmət olduğunu rəhbər tutaraq, vətəndaşlarla fəal şəkildə ünsiyyətdə olmuş, vətəndaş məmnunluğunu təmin etməyi diqqət mərkəzində saxlamışdır. 2021-ci ildə 279 vətəndaş müraciəti daxil olmuş, bu da ötən dövrlə müqayisədə 66,1 faiz çox, lakin 2019-cu illə müqayisədə 12 faiz azdır. Ünvanlanmış müraciətlərin 46,2 faizi vətəndaşların çalışdıqları və ya vaxtı ilə çalışdıqları idarə və müəssisələrdə hüquqlarının pozulması, nəzarət tədbirlərinin keçirilməsi ilə bağlı olmuşdur.

Maraqlı tərəflərlə əməkdaşlığın təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə kommunikasiya strategiyasını qəbul etmiş, ictimaiyyətlə məlumatlılığın artırılması üçün tətbiq etdiyimiz rəylər, fəaliyyət hesabatını və keçirdiyimiz nəzarət tədbirlərinin nəticələrini mətbuatda işıqlandırmışıq. Ümumiyyətlə, beynəlxalq təcrübədə ali audit orqanları tərəfindən məlumatların ictimaiyyət üçün əlçatanlığı, bununla da nəzarət tədbirləri ilə bağlı ictimai nəzarətin təmin edilməsinə şəraitin yaradılması dövlət vəsaitlərinin istifadəsində məsuliyyətin artırılmasını təşviq edən preventiv addım kimi qəbul olunur.

Hesabat ilində Hesablama Palatası və Türkiyə Respublikası Hesablama Məhkəməsi arasında imzalanmış Saziş çərçivəsində Hesablama Palatasında audit fəaliyyətinin beynəlxalq audit standartlarına uyğunluğunun həmkar qiymətləndirilməsi həyata keçirilmişdir. 2021-ci ildəki fəaliyyətimizin reallaşması üçün 7,4 milyon manat büdcə vəsaitindən istifadə edilmişdir ki, bu da nəzərdə tutulmuş proqnozun 81,2 faizini təşkil edir.

Hörmətli millət vəkilləri, cari ildə qarşıda duran vəzifələrin siyahısında ilk olaraq işğaldan azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası işlərinə dövlət

tərəfindən dəstək tədbirlərinin maliyyə təminatının icraçı qurumlar tərəfindən istifadəsi ilə bağlı auditləri qeyd etmək istərdim. Mətbuatda elan olunanlarla yanaşı, Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2021-ci il üçün gəlir və xərc hesabatının Gənclər və İdman Nazirliyində aparılacaq uyğunluq auditi çərçivəsində “Tokio – 2020” və federasiyalara ayrılan vəsaitlərin auditini, xarici ticarət fəaliyyəti iştirakçıları üzərində gömrük nəzarətinin təşkili vəziyyətinin araşdırılmasını planlaşdırırıq. Dövlət proqramlarının nəticələrinin qiymətləndirilməsi ilə yanaşı, səmərəlilik auditlərinin sayının artırılması və əhatəsinin də genişləndirilməsi nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, fəaliyyətimizin səmərəliliyini yüksəltmək üçün metodoloji bazanın təkmilləşdirilməsi, rəqəmsallaşma meyillərinin yüksəldilməsi, icra və qanunvericilik hakimiyyəti orqanları ilə əlaqələrin genişlənməsi üçün bir sıra tədbirlər də həyata keçirməyi planlaşdırırıq. Dövlət büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihəsi və icrası ilə bağlı rəylərimiz büdcələrlə bağlı obyektiv informasiya mənbəyi olmaqla yanaşı, proses və hadisələrə doğru aspektdə baxılmasını və qiymətləndirilmələrin aparılmasını göstərən bir sənəddir. Bu rəylərin Hesablama Palatasının saytı vasitəsi ilə vətəndaşlara və digər maraqlı tərəflərə təqdim edilməsi dövlətin əsas maliyyə sənədi barədə faydalı məlumatların verilməsi məqsədini daşıyır. Bu fəaliyyətimizi davam etdirmək niyyətindəyik. Cari ilin may-iyun aylarında nəzərdə tutulan 2021-ci ilin dövlət büdcəsinin icrası ilə bağlı hesabatı hazırlayacağımız rəydə büdcə parametrlərinin daha çox makro göstəricilər üzərindən təhlilinə üstünlük verməyə, dövlət vəsaitlərinin idarə edilməsinin qiymətləndirilməsinə və təqdim edilən hesabatın mütərəqqi təcrübəyə adekvatlığına qarşı mövqeyimizi ifadə

etməyə çalışacağıq.

Hörmətli millət vəkilləri, komitə iclasında qeyd edilmiş və bu gün səsəndirdiyiniz məqamların fəaliyyətimizdə diqqətə alınaraq, müəyyən edilmiş halların yarada biləcəyi risklər və təsirlər barədə geniş məlumatları növbəti hesabatlarda əks etdirəcəyik. 2021-ci ildə biz Hesablama Palatasında bir neçə dəfə komitə sədrləri, millət vəkilləri ilə birgə müzakirələr apardıq. Fikrimizcə, növbəti mərhələdə dövlət maliyyəsinin idarə olunmasına parlament nəzarətinin gücləndirilməsinə 2 məqam xüsusi ilə təsir göstərə bilər. Onlardan biri parlamentin müvafiq komitələri tərəfindən maraq kəsb edən nəzarət tədbirləri üzrə audit olunan qurumlarla üçtərəfli müzakirənin təşkil edilməsi, digəri isə hüquqi aktların təkmilləşməsi ilə bağlı təkliflərimizin müzakirə edilərək parlament tərəfindən dəstəklənməklə reallaşmasından ibarətdir.

Qeyd edilənlər Hesablama Palatasının fəaliyyətinə analoji təsirə malik olmaqla məsuliyyətimizi artıracaqdır. Qarşımızda duran vəzifələrdən irəli gələrək, məsuliyyətimizi dərk edərək hədəflədiyimiz məqsədlərə nail olmağa çalışacağıq. Fəaliyyət istiqamətlərimizə uyğun olaraq, dövlət maliyyəsinin idarə edilməsi sahəsində töhfə vermək üçün əlimizdən gələni əsirgəməyəcəyik. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vüqar müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən bayaq qeyd etdim, Hesablama Palatasının hesabatına Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində baxılıb. İndi isə, hörmətli Tahir müəllim, xahiş edirəm, komitənin rəyini bildirin. Buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri*.

Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Ali audit orqanı olan və kənar dövlət maliyyə nəzarətini həyata keçirən “Hesablama Palatası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 7-ci maddəsinə əsasən Palata fəaliyyəti barədə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə illik hesabat təqdim edir. Bu fəaliyyətin istiqamətləri isə qanunun 6-cı və 7-ci maddələrində açıq göstərilmişdir.

Palatanın 2021-ci ildəki fəaliyyəti ilə bağlı hazırladığı hesabat, Siz də qeyd etdiyiniz kimi, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində geniş təqdimat və müzakirə edilmişdir. Hörmətli sədr, Sizin tövsiyəiniz əsasında iclas geniş formatda keçirilmiş, iclasa Milli Məclisdə təmsil olan bütün siyasi partiyaların nümayəndələri, yəni deputat həmkarlarım dəvət edilmiş və onlar müzakirələrdə aktiv iştirak etmişlər. Həmçinin müzakirənin ictimailiyini artırmaq üçün iclasa vətəndaş cəmiyyətini təmsil edən və Açıq Hökumət, Açıq Büdcə İndeksi məsələlərində ixtisaslaşan ekspertlər və media nümayəndələri də dəvət edilmişlər. Təqdim edilən hesabat 2021-ci ildə Palatanın iş planı ilə nəzərdə tutulmuş və həyata keçirilmiş kənar dövlət maliyyə nəzarəti tədbirləri, büdcə qanunvericiliyinin tələb etdiyi fəaliyyət, həmçinin Palatanın hesabat ilində cari fəaliyyəti ilə bağlı digər məlumatları özündə əks etdirir. Hesabata audit, analitik və monitorinq fəaliyyəti ilə bağlı məlumatlar da daxil edilmişdir.

Hörmətli həmkarlar, ilk dəfə olaraq bu dəfə Palatanın müxtəlif vaxtlarda təqdim etdiyi tövsiyələrin icrası, auditin dəyər zənciri, Palatanın kollegiya iclaslarında Milli Məclis deputatlarının iştirakı barədə məlumatlar da

hesabata daxil edilmişdir.

Hörmətli həmkarlar, bildiyiniz kimi, 2021-ci il Azərbaycanda bütün sahələrdə iqtisadi artımın qeydə alındığı il olmuşdur. Belə ki, 2021-ci ildə ümumi daxili məhsul 5,6 faiz, qeyri-neft sektorunda ümumi daxili məhsul 7,2 faiz, qeyri-neft sənayesində məhsul istehsalı isə 20 faiz artmış, tədiyyə balansında cari əməliyyatlar hesabında yüksək profisit 8,3 milyard dollar olmuşdur. 2021-ci ildə COVID-19 pandemiyasına qarşı mübarizə tədbirləri üçün 800 milyon manat xərclənmiş və təqdirəlayiq haldır ki, 2021-ci ildə Hesablama Palatasının audit fəaliyyətində fokuslandığı istiqamətlərdən biri də məhz bu fəaliyyət olmuşdur.

Dövlət büdcəsinin gəlirləri 2021-ci ildə 25,4 milyard proqnoza qarşı 26,4 milyard manat və ya 1 milyard manat artıq icra edilmişdir. Büdcənin xərcləri isə 27,4 milyard manat, proqnozun 96,1 faizi həcmində, amma eyni zamanda, 2020-ci ilə nisbətən 1 milyard manat artıq icra edilmişdir. Bu rəqəmləri ona görə deyirəm ki, bunlar 2021-ci ildə Hesablama Palatasının fəaliyyətində məkanın, eyni zamanda, fəaliyyət dairəsinin əvvəlki ilə nisbətən daha böyük olduğunu göstərmək məqsədi daşıyır.

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev dövlət xərclərinə nəzarətin artırılmasını, səmərəliliyin səviyyəsinin yüksəldilməsini aparılan islahatların mühüm vəzifələrindən biri olaraq elan etmiş və öz çıxışlarında bu cür neqativ hallarla sət mübarizənin aparılmalı olduğunu elan etmişdir. Qarşıya qoyulan bu tapşırığa əməl edilməsində mühüm missiya yerinə yetirən, kənar dövlət maliyyə nəzarətini həyata keçirən, Milli Məclsin bu proseslərdə səmərəli nəzarətinin artmasında mühüm analitik məlumat mənbəyi rolunu oyna-

yan Hesablama Palatasının fəaliyyəti, bu fəaliyyətin güclənməsi və səmərəliliyinin artması bizim əsas məqsədimizdir. İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında aparılmış geniş müzakirələrdən sonra gəlinmiş bir çox qənaəti sizinlə bölüşmək istərdim.

Hörmətli sədr, bu il ilk dəfə olaraq Palatanın fəaliyyəti barədə hesabatı daha peşəkar və əhatəli qiymətləndirmək üçün komitəmiz tərəfindən 10 indikator keyfiyyət meyarı işlənib hazırlanmışdır. Bu indikatorlar həm də iclasda elan edilmişdir. Bunlar nədən ibarətdir. Birincisi, Palatanın fəaliyyətində “Hesablama Palatası haqqında” Qanundan irəli gələn vəzifələrin icrasının vəziyyəti. İkincisi, Hesablama Palatasının fəaliyyətində ISSAI, – bu, beynəlxalq standartdır, – standartlarının tətbiqi səviyyəsi. Üçüncü indikator, pre-audit araşdırmaların ümumi fəaliyyətdə xüsusi çəkisi. Dördüncü göstərici, ümumi audit içərisində performans auditinin payı. Beşinci göstərici, elektron auditin ümumi audit yoxlamalarında sayı. Altıncı göstərici, audit hesabatlarının ətraflı, inandırıcı, doğru zaman, balanslılıq və anlaşıqlılıq səviyyəsi. Yeddinci göstərici, əvvəlki hesabatlarda tövsiyələrin qəbul olunma səviyyəsi. Səkkizinci göstərici, aşkar edilən pozuntuların ümumi fiskal dövriyyədə payı. Doqquzuncu göstərici, hesabatların əlçatanlıq və ictimaiyyət üçün əlçatanlıq səviyyəsi. Nəhayət, onuncu göstərici, kadr potensialının gücləndirilməsi və peşəkar hazırlıq səviyyəsinin yüksəldilməsi. Hesabatda əks olunan bütün məlumatlar, komitə iclasında hesabatın təqdimatı və çıxış edən deputat həmkarlarımin çıxışları, əsasən, bu indikatorlar üzrə qiymətləndirilmiş və komitənin ümumi rəyi formalaşmışdır.

Palatanın fəaliyyətindəki güclü və zəif tərəflərin hesabatda əks olunması bu istiqamətdə açıq və səmərəli mü-

zakirələrin aparılmasına şərait yaratmışdır. Apardığımız təhlillər göstərir ki, Palatanın qanunvericiliklə müəyyən edilmiş vəzifələrinin icrası vəziyyəti barədə məlumatlar hesabatda əks etdirilmiş və bu vəzifələrin icrası zamanı aidyyəti beynəlxalq prinsip və standartlara, xüsusi ilə də ISSAI standartlarına istinad edilmişdir. Hesablama Palatası fəaliyyətində pre-auditlərə də yer ayırsa da, onların ümumi fəaliyyətdə xüsusi çəkisi aşağı olmuşdur. Ümumiyyətlə, hesab edirik ki, bütün xərclər üzrə məlumatların toplanması və idarə olunması səmərəli və hədəfli audit üçün mühüm rol oynaya bilər.

2021-ci ildə Palata performans auditlərinin sayını 1-dən 4-ə qədər artırmış və bu audit növünə diqqət yetirməyə başlamışdır. Biz bunu yüksək, təqdirəlayiq hal kimi hesab edirik. Eyni zamanda, bu audit növünün ümumi audit növləri arasında xüsusi çəkisinin 9 faizə yaxın olmasını da aşağı göstərici kimi qeyd etmişik.

Hesabat ilində Palatanın fəaliyyətinin 70 faiz rəqəmsallaşmasını təqdirəlayiq hesab edirik. İT alətlərdən istifadə etməklə elektron auditin, yəni toplanan maliyyə və digər məlumatların avtomatik yoxlanılması sahəsində görülən işləri də müsbət qiymətləndirməklə yanaşı, bu sahədə Palatanın xeyli işlər də görməli olduğunu qeyd etmək istərdim.

İl ərzində Palata tərəfindən təqdim edilmiş audit hesabatlarının ətraflı, inandırıcı olduğunu, balanslılıq və anlaşıqlılıq səviyyəsinin yüksək olduğunu qeyd etmək istərdim. Ümumiyyətlə, bu sahədə Palata daim yeniliklər təbiiq edir. Müntəzəm olaraq çap edilən “Dövlət Auditı” jurnalında audit hesabatlarının çap edilməsi ictimai əlçatanlığın yüksək səviyyəsini təmin etməkdədir.

Hesabatda kadr hazırlığı məsələsində beynəlxalq əməkdaşlıq modellərinə geniş yer ayrılmasını təqdirəlayiq hal

hesab edirik. Çünki peşəkarlıq səviyyəsinin daim artırılması qısa müddətdə nəticəliləyin əsas şərtidir.

Hörmətli həmkarlar, Azərbaycanın iqtisadiyyatı daim inkişaf edir, dövlət büdcəsinin həcmi artır. Belə bir şəraitdə artan dövlət vəsaitlərindən səmərəli istifadə olunması, dövlət başçısı tərəfindən müəyyən edilən hədəflərə çatmaqda dövlət orqanlarının fəaliyyətinin uyğunluğunu təhlil etmək bu gün qarşımızda duran mühüm missiyadır. Hesab edirik ki, Hesablama Palatasının yeni alətlərdən istifadə etməklə fəaliyyətinin əhatəliləyini daha da artırması, audit fəaliyyətini maksimum elektronlaşdırması, strateji hədəf olaraq səmərəliliyi müəyyən etməsi, maarifləndirmə, təlim, tədris fəaliyyətini aktivləşdirməsi daha çox nəticənin əldə edilməsinə imkan yaratmış olardı. Düşünürəm ki, bu məqsədlərə çatmaq üçün biz də Hesablama Palatasının cari fəaliyyətini daha da səmərəli edə biləcək qanunlarda və prosedurlarda tələb olunan dəyişikliklərin edilməsinə nail olmalıyıq. Çünki Palatanın fəaliyyətində istinad edəcəyi yeganə mənbə qanun və qaydalardır. Bu istiqamətdə işlər aparılır. Hesabatda tövsiyələrin müxtəlif sahələrdə icrasını əks etdirən cədvəllərdə bu müsbət dinamikanı görmək mümkündür.

Hörmətli sədr, bir məsələni də qeyd etmək istərdim. Builki hesabatda ilk dəfə olaraq maliyyə auditləri üzrə müsbət rəy almış dövlət orqanlarının siyahısı da dərc edilib. Bu siyahıda Milli Məclis birincidir. Hesab edirəm ki, bu, Milli Məclis rəhbərliyinin maliyyə fəaliyyətindəki şəffaflığa və səmərəliliyə nail olmasına verilən yüksək qiymətdir.

Yekun olaraq, təqdim edilmiş hesabatı etdiyimiz təklif və tövsiyələrlə birlikdə ümumi olaraq məqbul hesab edirik. Deputat həmkarlarımı hesabatın qəbul olunmasına səs

verməyə çağırıram. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim. Mənim bir sualım olacaq. Dediğiniz indikatorlar ki Siz onları müəyyən eləmisiniz, düşünürəm ki, bütün komitə tərəfindən, komitənin bütün üzvləri tərəfindən qəbul olunub.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun. İndi isə müzakirələrə keçirik. Təklif var, 5 dəqiqəyə keçək. Heç kimin etirazı yoxdursa, buyurun.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Oldu.

Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun. 5 dəqiqəyə qədər.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli sədr. Mən ilk növbədə Sizi və nümayəndə heyətinin üzvlərini Gürüstana uğurlu səfər münasibəti ilə təbrik edirəm, fəaliyyətinizdə daha böyük uğurlar arzulayıram.

Hörmətli sədr, Sizin tövsiyənlə, qeyd elədiyiniz kimi, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasına siyasi partiyalar da dəvət olunmuşdu. Hörmətli Tahir müəllim çox demokratik və peşəkar bir müzakirə təşkil elədi. Mən orada bir çox fikirlərimi səsləndirmişəm. Plenary iclasda, sadəcə, bir məsələni yenidən hörmətli həmkarlarımla və qonaqların diqqətinə çatdırmaq istəyirəm. Bu da ondan ibarətdir ki, düşünürəm, “Hesablama Palatası haqqında” Qanunda biz dəyişiklik eləməliyik və iqtidar təmsilçilərinin əldən vermək istəmədiyi və buna görə özəlləşdirmədiyi, rentabelli olmayan və vergi borclarını ödəməyən iri dövlət müəssisələri ilk növbədə yoxlanılmalı, audit olunmalıdır. Yəni düşünürəm ki, bu tələb qanunvericiliyə daxil edilsə doğru olardı. Çünki sadəcə insanlar belə bilir ki, bunun səbəbi bir çox hallarda saxta

tenderlər və xərclərin şişirdilməsidir. Bu günlərdə ABŞ səfiri də bəyan etdi ki, Qarabağda açıq tenderlər keçirilərsə, bərpa işlərinə Amerika Birləşmiş Ştatları da qatıla bilər.

Mən Hesablama Palatasının fəaliyyətini müsbət qiymətləndirirəm və səs verəcəyəm. Hesablama Palatası həm də yeganə orqandır ki, büdcə gəlirlərini təmin eləyən, büdcəyə vəsaiti toplayan, o cümlədən oğurlanmış büdcə vəsaitlərini geri qaytaran orqandır və istintaq və məhkəmə orqanlarından fərqli olaraq müəyyən mənimsənilmiş vəsaitlərin büdcəyə qaytarılmasını təmin etsə də, həmin o hissədən özünə faiz istəmir. Biz bilirik ki, digər dövlət orqanları belə təşəbbüslərlə çıxış eləyiblər. Çox təəssüf, biz də dəstəkləmişik ki, həmin vəsaitin bir hissəsi həmin dövlət orqanlarının maddi-texniki bazasının gücləndirilməsinə və onların işçilərinin sosial müdafiəsinin daha yaxşı təmin olunmasına sərf olunsun.

Hörmətli sədr, mən bir şeyi də diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Biz bilirik ki, bu hesabatlar həm də fəaliyyətin qiymətləndirilməsidir. Amma bizim qanunvericiliyimizdə öz əksini tapmayıb ki, əgər Milli Məclis tərəfindən hesabat mənfi qiymətləndirilsə, bu, hansı hüquqi nəticələr doğurur. Ona görə də burada hörmətli Tahir müəllim qeyd elədi, “Hesablama Palatası haqqında” Qanunun 7-ci maddəsində qeyd olunur ki, Hesablama Palatası illik hesabat verir. 17-ci maddədə də Hesablama Palatası üzvlərinin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl hansı hallarda xitam verilir, həmin dairə müəyyən olunur. Düşünürəm, ora o da qeyd olunmalıdır ki, əgər Hesablama Palatasının fəaliyyəti Milli Məclis tərəfindən mənfi qiymətləndirilsə, bu halda Hesablama Palatası bütünlüklə istefaya göndərilir.

Eyni zamanda, mən vaxtı ilə də bu məsələni qaldırmışam. Bizdə 2002-ci il dekabrın 24-də qəbul edilmiş

“Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə etimad məsələsinin həll edilməsi hüququnun əlavə təminatları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu var. 4 maddədən ibarət kiçik bir qanundur. Orada da bəlli olmur ki, Nazirlər Kabinetinə əgər Milli Məclis etimad göstərmirsə, yəni onun hesabatı bəyənilmirsə, bu halda hansı hüquqi nəticələri doğurur? Mən düşünürəm ki, nəinki hesabatı mənfə rəy veriləndə bütünlüklə Nazirlər Kabineti, həm də əgər bizim komitələrdə ayrı-ayrı nazirliklərin fəaliyyəti ilə əlaqədar dinləmələr keçirilirsə və Milli Məclis bunların fəaliyyətini qeyri-qənaətbəxş hesab edirsə, bu halda da həmin nazirlər istefaya göndərilməlidir. Düşünürəm ki, biz dövlət quruculuğu istiqamətində bu istiqamətdə qanunvericiliyi təkmilləşdirməliyik. Bu, həm Milli Məclisin rolunun artırılmasına, həm də həmin dövlət orqanlarının məsuliyyətinin artmasına öz müsbət təsirini göstərmiş olar. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Qüdrət müəllim.

Qənirə Paşayeva. Qənirə xanım, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli sədr, hörmətli millət vəkilləri. Xanım sədr, mən də ilk öncə Sizi və rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyətini uğurlu Gürcüstan səfəri münasibəti ilə təbrik edirəm. Bu hesabatı səs verəcəyik. Çünki Vüqar müəllimə də, onun rəhbərlik etdiyi kollektivə də mən təşəkkürümü bildirmək istəyirəm ki, onlar davamlı olaraq mədəniyyət sahəsi ilə bağlı qurumlarda aparılan auditin nəticələri ilə bağlı bizə məlumatlar verirlər. Bizə maraqlı olan bütün məlumatlarla bağlı onlar hər zaman dəstək göstərirlər.

Mən düşünürəm ki, biz Hesablama Palatasının illik hesabatını müzakirə edən zaman burada ortaya çıxarılan

ciddi problemlər ətrafında da müzakirələr aparmalıyıq. Mədəniyyət komitəsinin rəhbəri olaraq mədəniyyət sahəsi ilə bağlı və hamımızı ciddi narahat edən “Daşınmaz tarixi və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair 2014–2020-ci illər üzrə Dövlət Proqramı”nın nəticələrinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı auditin nəticələrini biz çox böyük, çox ciddi narahatlıqla oxuduq və bunu müzakirə elədik. Düşünürük və elə buradan da səsəndirmək istəyirik. Bu araşdırma, bu auditin nəticələri Mədəniyyət Nazirliyi yanında Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidmətinin fəaliyyətində ciddi, əsaslı bir dönüş üçün bir xəbərdarlıq olmalıdır. Proqram başa çatıb. Amma biz danışdığımız bu məsələ bizim tariximizdir, bu torpaqlardakı kimliyimizin, mədəniyyətimizin tarixidir, həm də gələcəyimizdir. Amma ortaya çıxan nəticələri vurğulayaq. Proqram bitib, məlum olub ki, xidmət tərəfindən aparılmış monitorinq və inventarizasiya tədbirləri zamanı abidələrin yarıdan çox hissəsində bərpa və konservasiya işlərinin aparılmasına ehtiyacın olduğu müəyyən edildiyi, abidələrin bərpası və konservasiyasına dair illik investisiya planlarında orta hesabla hər il 134 sayda abidədə təxminən 90 milyon manatlıq bərpa və ya konservasiya işlərinin aparılması nəzərdə tutulduğu halda, 2014–2020-ci illərdə abidələrin bərpa və konservasiyası üzrə cəmi 40 milyon manat məbləğində 5 satınalma həyata keçirilib, bu məbləğin də 77,3 faizi, sadəcə, bir abidəni əhatə edib. Bu, çox ciddi məsələdir.

İkinci, 2014–2020-ci illərdə proqram başa çatdı. Bu dövrdə 13 abidənin bərpa-konservasiya işlərinin aparılması məqsədi ilə layihə-smeta sənədlərinin hazırlanmasına 600 min pul ayrılır, 13 satınalma sənədi müqaviləsi bağla-

nılır. Amma 2021-ci ildə bu abidələrdən, sadəcə, layihəsmeta xərci 75,5 min manat təşkil edən Şəki şəhərindəki Gileyli məscidinin minarəsi istisna olmaqla, heç bir abidədə iş aparılmayıb. Məlum olub ki, bu müqavilə üzrə 3 abidənin təmir, bərpa işləri üzrə zaman keçib, artıq o abidələrin bərpası, qorunması və sair istiqamətində yenidən sənədlərin hazırlanmasına ehtiyac var. Niyə 600 min manat pul belə boşuna xərclənməli idi. Ona 4-5 abidəni təmir etmək olardı və buna kifayət qədər ehtiyacımız var idi.

Digər bir məsələ. Proqram başa çatıb, amma Azərbaycanda bizim abidələrin pasportlaşdırılması və mühafizə zonalarının təyin edilməsinə dair 2013-cü ildən başlayan işlər üzrə 2021-ci ildə 4528 abidədən hələ cəmi 8,1 faizi pasportlaşdırılıb, 140 abidədən cəmi 3,1 faiz abidənin mühafizə zonası təyin edilib. Bu rəqəmlər çox ciddi rəqəmlərdir. Biz bu qurumu buradan çağırırıq, Hesablama Palatasının “Mədəniyyət haqqında” Qanunda müəyyən dəyişiklik, əlavə edilməsi təklifi var. Biz onu da, üçtərəfli müzakirə fikrini də dəstəkləyirik. Çünki həmkarlarımızın hamısı seçki bölgələrindəki abidələrlə bağlı məsələləri zaman-zaman qaldırırlar. Dövlətin ayırdığı vəsaiti çox səmərəli xərcləmək lazımdır. İşlərə də ciddi nəzarət etmək lazımdır və bizim önümüzdə Mehriban xanımın rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondunun gördüyü böyük işlər var. Bu işlər bu sahədə fəaliyyət göstərən dövlət qurumuna örnək olmalıdır ki, bu istiqamətdə əsaslı dönüş yaratsınlar. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qənirə xanım.

Rəşad Mahmudov. Rəşad müəllim, sualınız var, xahiş edirəm, 1 dəqiqə.

R.Mahmudov. Çox təşəkkür edirəm. Mənim konkret şəkildə Vüqar müəllimə bir sualım olacaqdır. Keçən il də səsəndirmişdim bunu. Bütün hesabatdan da görürük ki,

əsas məqsəd dövlət vəsaitinin səmərəli, qənaətli və nəticəli istifadəsindən gedir. Keçən il konkret sualım olmuşdu ki, ölkədə hər il dializə girən minə yaxın yeni xəstə əmələ gəlir və dövlət büdcəsindən maliyyələşir. Buna alternativ olaraq böyrək transplantasiyası üçün maliyyənin ayrılma məsələsi. Bu işdə qarşılıqlı olaraq tibbi, sosial cəhətdən müavinətlər, əlillik və iqtisadi faydalılıq tərəfdən qarşılaşdırılmalı müqayisəli analiz aparılması və bu səmərəliliklə əlaqədar konkret fikirlərin bizə bildirilməsi istənilmişdi. Bununla əlaqədar hər hansı bir iş aparılıbmı? Təşəkkür edirəm. Mən də Hesablama Palatasının fəaliyyətinə dair hesabatla səs verəcəyimi bildirmək istəyirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Rəşad müəllim.

Əli Məsimli. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli sədr. Hesablama Palatasının 2021-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı qaldırılan məsələləri sübut edə biləcək səviyyədə kifayət qədər faktoloji materiala əsaslanır, həm də kifayət qədər mühüm təhlil materiallarını özündə əks etdirir. Bu əsasda Milli Məclisə və hökumətə bir sıra praktiki əhəmiyyəti olan çox dəyərli tövsiyələr irəli sürülüb. Amma nəzərə alsaq ki, bu fəaliyyətin nəticəsi kimi bərpa olunan vəsait cəmi 34,2 milyon manatdan ibarətdir, deməli, həmin bərpa olunan vəsait artıq meyar kimi işləyə bilməz, çünki simvolik xarakter daşıyır. Deməli, bu sahədə problemlərin həllinə köklü yanaşmalı, dövlət maliyyəsinə münasibət əsaslı surətdə dəyişdirilməli, eyni zamanda, nəzarət mexanizmi yenidən qurulmalı, yeniləşdirilməlidir. Bu istiqamətdə bir sıra fikirlərimi qeyd etmək istərdim, vaxt imkan verənləri deyəcəyəm.

İlk növbədə, yarandığı vaxtdan ötən 20 il ərzində peşəkar bir quruma çevrilmiş Hesablama Palatası bu hesabatda

gördüyü işlərdən qat-qat artıq işlər görməyə qadirdir. Biz dediyimiz həmin mexanizmi dəyişməklə, artıq hesab edirəm ki, həmin üsullara yox, Hesablama Palatası öz fəaliyyətində korrupsiya və digər pozuntulara qarşı mübarizədə qabaqlayıcı tədbirlərə daha çox üstünlük verməlidir. Bu üsuldan istifadə olunanda artıq bərpa olunan vəsait 34,2 milyon yox, ondan 10 dəfələrlə yüksək olacaq.

İkinci məqam ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin beşinci bəndinə uyğun surətdə, son illərdə Hesablama Palatası ilə Milli Məclis arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi istiqamətində atılan addımlar, Milli Məclisin büdcə prosesində iştirakı daha da genişləndirilməli, büdcə üzərində, eləcə də ayrı-ayrı qurumların dövlət vəsaitindən istifadəsinə nəzarətin gücləndirilməsi istiqamətində əlavə tədbirlərin görülməsini vacib hesab edirik. Əgər bizim Hesablama Palatası ilə dediyim istiqamətdə əməkdaşlığımız gücləndirilsə, onda Hesablama Palatasının bu hesabatında qaldırılan məsələlər istiqamətində həll olunan məqamların kəsəri də indikindən qat-qat artacaq.

Auditlər bir qayda olaraq satınalmalara, maliyyə hesabatlarına, proqramlara həsr olunur. Bununla yanaşı, hesab edirəm ki, sosial cəhətdən həssas təbəqələr və müharibə iştirakçılarının şəraitinin yaxşılaşdırılması və bu kimi məsələlərin önə çıxması istiqamətində əlavə tədbirlərin görülməsinə ehtiyac var. Bundan ötrü qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsi lazımdırsa, o istiqamətdə, eyni zamanda, Hesablama Palatasının səlahiyyətinin artırılması istiqamətində addımlar atılmalıdır. Məsələn, pandemiya dövründə 190 manatlıq ödəmələr istiqamətində Hesablama Palatasının apardığı tədqiqatları mən müsbət qiymətləndirirəm. Amma o, tədqiqatlar səviyyəsində qal-

mamalı, həm qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, həm də işsizliyin statistikasının təkmilləşdirilməsi, dəqiqləşdirilməsi istiqamətində inkişaf etdirilməlidir.

Eyni zamanda, Hesablama Palatasının həyata keçirdiyi tədbirlər içərisində kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi layihəsi üzrə müəyyən olunmuş hədəflərə nail olunma səviyyəsinin qiymətləndirilməsi mövzusunda keçirilmiş səmərəlilik auditi və Azərbaycan Respublikasında Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi yanında Meşələrin İnkişafı Xidmətinin meşələrin idarəsi fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi auditi öz dərinliyinə görə xeyli dərəcədə fərqlənir. Bunu çox müsbət qiymətləndiririk. Amma bu, sadəcə, tədqiqat səviyyəsində qalmamalı, ictimailəşdirilməlidir ki, digər qurumlar da bundan nəticə çıxarsın və layihə həyata keçirən zaman həmin səhvləri bir də buraxmasınlar.

Qeyd etmək istədiyim vacib məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, əgər biz Hesablama Palatası ilə birgə büdcə prosesində iştirakımızı, eyni zamanda, nəzarəti gücləndirsək, onda büdcədə nəzərdə tutulan, amma müxtəlif bəhanələrlə ödənilməyən və ya vaxtında tam ödənilməyən vəsaitlərin dövlət sifarişlərini yerinə yetirən sahibkarların bir hissəsinin müflisləşməsi, sıradan çıxması vasitəsi olması hallarının ortaya qoyulması istiqamətində çox yaxşı nəticələr əldə etmiş olarıq. Digər tərəfdən, onun qarşısının alınması istiqamətində irəli sürülən təkliflərin də daha çox hissəsini Hesablama Palatasının təklifləri ilə birgə Milli Məclisin dəstəyi ilə aidiyyəti orqanlara çatdırmaq...

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

Musa Qasımlı. Musa müəllim, sualınız var, deyəsən. 1 dəqiqə, buyurun.

M.Qasımlı. Xanım sədr, sağ olun. Sualım hörmətli Vüqar müəllimədir. Ötən il də demişdim. Təxminən 5 kilometr olan Yardımlı–Abasabad yolunun tikintisinə cənab Prezidentimiz təxminən 6 milyon manat vəsait ayırmışdı. 1 il keçdi, o yol dağıldı. Hesablama Palatası bildirdi ki, bəzi tədbirlər görəcək. Soruşmaq istərdim ki, bu tədbirlər görülübümü? Çünki insanlar tez-tez müraciət edirlər. Bu sualı vermək istədim.

Bir də Hesablama Palatasının hesabatına səs verəcəyəm. Təşəkkür edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Musa müəllim.

İndi isə Soltan Məmmədov. Soltan müəllim, buyurun.

S.Məmmədov. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar və media nümayəndələri. Sahibə xanım, mən də öz növbəmdə Sizi və rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyətini uğurlu Gürcüstan səfəri münasibəti ilə təbrik etmək istərdim. Vüqar müəllimə və onun komandasına dolğun və ətraflı hesabatla görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Hesablama Palatasının 2021-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatı, düşünürəm ki, kifayət qədər peşəkar səviyyədə, mövcud qanunvericilik aktlarına uyğun formada tərtib edilib. Hesabatda təqdim olunan faktlar və təhlillər əsasında bu qənaətə gəlmək olar ki, Hesablama Palatası müxtəlif sahələrdə vəsaitlərin qanunauyğun xərclənməsinə, izafi xərclərin qarşısının maksimum dərəcədə alınmasına diqqət yetirir. Təqdirəlayiq haldır ki, Palata yalnız mövcud problemləri və riskləri qiymətləndirməklə kifayətlənməyərək, dövlət maliyyəsinin səmərəli idarə edilməsinə dair təklif və tövsiyələrlə də çıxış edir. Hesabatda göstərilir ki, 6 nəzarət tədbirində ayrı-ayrı dövlət proqramları ilə kənar dövlət maliyyə obyektinə tərəfindən həyata keçirilməli tədbirlərin icra vəziyyəti araşdırılıb. Bir dövlət proqramının

və bir layihənin səmərəlilik auditoru keçirilib. Dövlət proqramlarının maliyyə tutumu ilə bağlı məlumatlar təhlil olunub. Qeyd olunub ki, 3 nəzarət tədbirində qrantların təyinatı üzrə istifadəsi audit edilib.

Hesablama Palatasının dövlət proqramlarında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin tam icra olunmaması, dövlət proqramında gözlənilən nəticənin əldə olunmaması, istifadəyə verilmiş güclərin real tələbata adekvat olmaması ilə bağlı qeydləri tamamilə əsaslıdır.

Mən ötən il 2020-ci il dövlət büdcəsinin icrası haqqında qanun layihəsinin müzakirəsi zamanı da Hesablama Palatasının rəyində əksini tapmış tövsiyələrin nəzərə alınmasının zəruriliyini qeyd etmişdim. Dövlət proqramlarının gözlənilən nəticələrinin və səmərəlilik göstəricilərinin mümkün qədər daha dəqiq hesablanması olduqca vacibdir. Fikrimcə, dövlət proqramlarının hazırlanması zamanı bu məqamın nəzərə alınması və icra prosesinə nəzarətin gücləndirilməsi ilə bağlı çağırışlara xüsusi həssaslıqla yanaşılmalıdır. Bura dövlət proqramlarında müəyyən edilən hədəflərin illər üzrə göstərilməsi, onların icrasına dair hesabatlarda dövrilik məsələsinə xüsusi diqqət yetirilməsi də daxildir.

Dövlət satınalmalarının hüquqi aktlara uyğunluğu vəziyyətinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı hesabatda göstərilən problemlər də, hesab edirəm ki, çox mühüm məsələlərdən biridir. Hesabatda qeyd olunur ki, bir mənbədən satınalma metodunun tətbiqi zamanı ehtimal olunan qiymətlərin hesablanmaması və qiymətlərin əsaslılığı göstərilmədən yalnız icraçının təklifi əsasında müqavilə bağlanması halları müəyyən edilib. Eyni zamanda, bir mənbədən satınalma metodunun seçilməsinin zəruriliyinin tam əsaslandırılmaması kimi nöqsanlar aşkarlanıb. Hesab

edirəm ki, bu sahəyə nəzarətin xüsusi olaraq gücləndirilməsinə ehtiyac var. Hətta satınalmanın bir mənbədən həyata keçirilməsi zərurəti yarandıqda belə, qiymətlərin düzgün müəyyən olunması mexanizmləri tətbiq olunmalıdır. Əks halda, bu cür nöqsanların gələcəkdə də davam etməsi qaçılmazdır.

Ümumilikdə, bir daha vurğulamaq istərdim ki, Hesablama Palatasının təqdim etdiyi hesabat kifayət qədər dolğun, ətraflı və dəqiq faktlar əsasında tərtib edilib. Hesablama Palatasının öz fəaliyyətində beynəlxalq təcrübəni tətbiq etməsi, müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələrinin genişləndirilməsi, ötən ilki fəaliyyətinin nəticələri ilə cari göstəricilər arasında müqayisəli qiymətləndirmə aparılması, Palatanın idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən işlərin təqdirəlayiq olduğunu vurğulamaq istərdim. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Vahid Əhmədov. Vahid müəllim, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Cənab Vüqar Gülməmmədov Hesablama Palatasının 2021-ci ildə fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq kifayət qədər ətraflı məlumat verdi. 2021-ci il faktiki olaraq Hesablama Palatasının 20 illik yubileyi ərəfəsinə düşüb. Bu 20 il ərzində, hesab edirəm ki, Hesablama Palatasının kifayət qədər yüksək səviyyəli kadrların, auditorların yetişdirilməsində müstəsna rolu var.

Bu gün bizə təqdim edilən hesabatdan hiss olunur ki, Hesablama Palatası 2021-ci ildə 50 nəzarət tədbiri həyata keçirməli idisə, pandemiya ilə əlaqədar olaraq 46-nı həyata keçirib. Bu auditlərə əsasən, hesab edirəm ki, maliyyə auditi, uyğunluq auditi, səmərəlilik auditi kifayət qədər ciddi nöqsanlar aşkara çıxarıb. İstənilən auditin, yox-

lamaların nəticəsində, demək olar ki, bu hesabatda kifayət qədər həm maliyyə, həm səmərəlilik, həm də uyğunluq auditində bütün təşkilatlarda ciddi maliyyə pozuntuları öz əksini tapıb.

Bununla əlaqədar olaraq mən bir neçə məsələyə toxunmaq istəyirəm. Komitənin iclasında geniş müzakirə etmişik. Orada həm partiya sədrləri, həm də ictimaiyyət nümayəndələri olub. Onlar üçün də şərait yaradılıb ki, kifayət qədər çıxışlar etsinlər, öz təkliflərini versinlər. Mən belə hesab edirəm ki, Hesablama Palatasının ümumi işini müsbət qiymətləndirməklə bərabər, bir sıra təkliflər vermək istərdim.

Birincisi, Hesablama Palatası rəylərdə də göstərdiyi kimi, bir sıra məsələlər var ki, bu məsələlər ilbəlilə təkrar olunur. Bunlar hansılardır? Birincisi, investisiya fəaliyyəti ilə əlaqədar yoxlamalarda çox ciddi problemlər var. İkinci bir məsələ satınalmalarla əlaqədar məsələdir. Çünki ilbəlilə bu satınalmalar məsələsi Milli Məclisə təqdim olunan hesabatda öz əksini tapır, amma biz burada ciddi irəliləyiş hiss etmirik.

Üçüncü, ən ciddi məsələ, tenderlə əlaqədar məsələlərdir. Burada həmkarlarım da qeyd etdi. Bu məsələlərin şəffaf aparılması, ümumiyyətlə, çox ciddi problem yaradır. Bir də ki, hesabatlılıqla bağlı, ümumiyyətlə, bütün audit yoxlamalarında hesabatlılığın təmin edilməsi ciddi problemə gətirib çıxarır. Ona görə də mən belə hesab edirəm ki, ümumiyyətlə, bir sıra məsələlərə Hesablama Palatası daha diqqətli olmalıdır.

Birincisi, rəylərdə göstərilən kimi, Hesablama Palatası dövlət büdcəsinin icrası ilə əlaqədar olaraq çox ciddi rəylər verib, fiskal sahədə verilən rəylərin, demək olar ki, yerinə yetirilməsi çox aşağı səviyyədədir. Yəni bu rəylərin

verilməsinə çox ciddi diqqət yetirilməlidir. Mən belə hesab edirəm ki, Hesablama Palatası Azərbaycan hökuməti ilə mütəmadi görüşlər keçirməli və bu rəylərin yerinə yetirilməsinə çalışmalıdır.

İkincisi, Milli Məclisin iclaslarında biz mütəmadi olaraq 30 dəqiqəlik dövrdə bir sıra dövlət əhəmiyyətli, o cümlədən millət üçün əhəmiyyətli məsələlərə toxunuruq. Mən belə hesab edirəm ki, Hesablama Palatasının bir üzvü, ümumiyyətlə, bizim plenar icaslarda iştirak etməlidir. Burada qaldırılan məsələləri o qeyd etməlidir. Hesablama Palatası gələn il üçün iş planını təsdiq edəndə həmin məsələləri, dövlət əhəmiyyətli, millət əhəmiyyətli məsələləri özünün iş planına daxil etməlidir. Ona görə də mən, Sahibə xanım, Sizdən xahiş edirəm ki, Hesablama Palatasının burada bir nümayəndəsinin iştirakının təmin edilməsi ilə əlaqədar məsələyə, necə deyərlər, müdaxilə edəsiniz və bu, bir sıra məsələləri aradan qaldırar.

Burada Əli müəllim qeyd etdi, büdcənin icra prosesində Hesablama Palatasının, o cümlədən Milli Məclisin iştirakı ilə əlaqədar müəyyən dəyişikliklərə ehtiyac var. Çünki biz faktiki olaraq büdcənin ildə bir dəfə icrasını müzakirə edirik. Amma il ərzində müəyyən proseslər gedir, müəyyən problemlər yaranır. Ona görə də bu məsələdə Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin, birbaşa büdcə ilə məşğuldur, Hesablama Palatası ilə bir yerdə ildə bir neçə dəfə, ümumiyyətlə, büdcənin icra məsələsinə qayıtması və onu müzakirə etməsinə ehtiyac duyulur.

Hesablama Palatasının apardığı yoxlamaların əsas hissəsi Milli Məclisə göndərilir. Amma biz Milli Məclisə göndərilən rəyləri görmürük. Mən xahiş edərdim, Sahibə xanım, o rəylər Milli Məclisin müvafiq komitələrinə gön-

dərilsin ki, millət vəkilləri həmin rəylərlə yaxından tanış olsunlar.

Ümumi götürəndə, mən Hesablama Palatasının işini çox yüksək qiymətləndirirəm və hesab edirəm ki, kifayət qədər təcrübəli mütəxəssislərdir və bizə geniş məlumat verdilər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vahid müəllim. Fikrinizi bitirdiniz? Lazımdırsa, vaxt verim.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yox? Çox sağ olun.

Naqif Həməzəyev. Naqif müəllim, sualınız var, buyurun.

Naqif Həməzəyev. Hörmətli xanım sədr, mənə söz verdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Mən, təbii ki, Hesablama Palatasının illik hesabatını dəstəkləyirəm və müsbət səsimi də verəcəyəm. Sadəcə, bir sualım var idi.

Bildiyiniz kimi, dövlət tərəfindən məktəbəqədər təhsil müəssisələri tikilir, təmir edilir və dövlətimiz tərəfindən bizim uşaqlara bu imkanlar yaradılır. Ancaq təəssüf olsun ki, bu təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində səmərəlilik tam olaraq təmin edilməyibdir. Əgər bir uşaq bağçasında 12 qrup fəaliyyət göstərə bilərsə, burada 8, 9 qrup fəaliyyət göstərir. Ümumilikdə, bağlı qapılar və daha sonra nəticə etibarlı ilə bizim uşaqlarımız bu imkanlardan istifadə etmir. Mən Vüqar müəllimdən xahiş edirəm ki, Təhsil Nazirliyi ilə hər hansı bir auditin keçirilməsi və məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin fəaliyyətindəki səmərəliliyin təmin edilməsi üçün onlara lazımi tövsiyə verilməsi təmin edilsin. Sadəcə, Gəncədə bu gün ən azı əlavə olaraq 100-dən çox qrup fəaliyyət göstərə bilər ki, bu da 2 mindən çox uşağın bu imkandan...

Sədrlik edən. Sağ olun.

Vüqar Bayramov. Vüqar müəllim, buyurun.

V.Bayramov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Hörmətli xanım sədr, mən də Sizi və rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyətini uğurlu Gürcüstan səfəri münasibəti ilə təbrik edirəm və təşəkkürümü bildirirəm.

Hörmətli Vüqar müəllimə çox ətraflı təqdimatına görə təşəkkür edirəm. Vüqar müəllim kifayət qədər ətraflı hesabat verdi və eyni zamanda, illik fəaliyyətlə bağlı fikirlərini bölüşdü. Təbii ki, biz də, o cümlədən mən də ötən müddətdə Hesablama Palatasının keçirilən iclasında iştirak etmək imkanını qazanmışam. Düşünürəm ki, bu da məhz Palatanın Milli Məclis və bütövlükdə, digər qurumlarla əməkdaşlığı baxımından kifayət qədər ciddi bir addımdır. Eyni zamanda, təqdim olunan hesabatla bağlı bir sıra məqamları tövsiyə xarakterli və təklif formasında təqdim etmək istərdim. Düşünürəm ki, bütün bunlar Palatanın təqdim etdiyi hesabatın gələcəkdə daha təkmilləşdirilməsi və audit prosesinin gücləndirilməsi baxımından məqsədəuyğun ola bilər.

Əvvəla, hörmətli Vüqar müəllimin də qeyd etdiyi kimi, hesabat hazırlanan zaman məhz istinad edilən sənədlərdən biri də Hesablama Palatasının strateji planıdır. Strateji planda aralıq nəticələrə əsasən qiymətləndirmə aparılıb, təbii, bizim də təklifimiz ondan ibarətdir ki, daha məqsədəuyğun olardı. 2020-ci ildə təsdiq olunmuş və 2021–2025-ci illəri əhatə edən strateji planda qeyd olunan həmin zəif cəhətlərə istinad olaraq ötən 1 il müddətində, yəni 2021-ci ildə bu istiqamətdə Palata tərəfindən hansı addımlar atıldı və hansı nəticələr əldə edildi, onların hesabatda əks olunması məqsədəuyğun olardı.

Hörmətli həmkarlarımız qeyd etdi, bu gün müzakirə edilən məsələlərdən biri də məhz Palata tərəfindən dövlət büdcəsinə qaytarılan vəsaitin həcmnin böyük olma-

masıdır. Düşünürəm, təbii ki, bu, indikatorlardan biridir. Təbii ki, yeganə indikator, meyar deyil. Eyni zamanda, bu, vacib məqamlardan biridir, çünki vəsaitlərin dövlət büdcəsinə qaytarılması maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi baxımından çox vacibdir. O baxımdan Lima Bəyannaməsində qeyd olunduğu kimi, Hesablama Palatası tərəfindən də pre-auditin genişləndirilməsi və bu istiqamətdə, xüsusi ilə də səmərəlilik indikatorlarının tətbiq edilməsi daha məqsədəuyğun olardı. Çünki pre-audit nəticə etibarlı ilə həm audit aparılan qurumların seçilməsi, eyni zamanda, həmin qurumlarda maliyyə auditinin aparılması baxımından çox vacibdir. Təbii ki, bu istiqamətdə fəaliyyətin genişləndirilməsi nəticə etibarlı ilə həmin indikatorun daha da yaxşılaşdırılmasına gətirib çıxara bilər.

Qeyd olunduğu kimi, Palata 2021-ci ildə performans auditin aparılmasını genişləndirib. Amma yenə də, təbii ki, hesabatda da qeyd olunduğu kimi, bu auditin ümumi auditlərdə payı cəmi 9 faizdir. Deməli, performans auditin genişləndirilməsi ilə bağlı daha sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsinə ehtiyac var ki, Hesablama Palatası tərəfindən ənənəvi deyil. Bu gün həm Lima Bəyannaməsində, həm də digər beynəlxalq sənədlərdə qeyd olunan yeni innovativ audit növlərindən istifadə olunsun. Palatanın hesabatında qeyd olunduğu kimi, ISSAI 300 audit növündən istifadə edir və bu audit növü 3 istiqamətdə auditin nəticələrinin qiymətləndirilməsinə imkan verir. Düşünürəm ki, bu auditdən istifadə edildiyi üçün onun nəticələrinin daha sistemli şəkildə təqdim olunması məqsədəuyğun olardı. Çünki nəticə etibarlı ilə bu, həmin nəticələrin ictimaiyyət, eyni zamanda, təbii ki, Milli Məclis tərəfindən daha asan izlənməsinə və müəyyənləşdirilməsinə imkan yarada bilər. Eyni zamanda, Palatada daha çox informativ xarakter da-

şıyan məlumatlardan az istifadə olunması daha məqsəddə uyğun olardı. Çünki komitə iclasında da qeyd etdiyimiz kimi, bəzi hallarda bəzi qeydlərin hansı risk yaratdığı və audit baxımından əhəmiyyətini müəyyənləşdirmək kifayət qədər çətinidir və xüsusən nəzərə alsaq ki, hesabatda qeyd olunur, nəticələrin ədalətli prinsiplər əsasında qiymətləndirilməsində risklərin yaranması ehtimalı və bu cür digər cümlələr daha çox informativ xarakter daşıyır. O baxımdan, xüsusən də risklərin daha konkret qiymətləndirilməsi və təqdim olunması məqsəddə uyğundur ki, bu da nəticə etibarlı ilə auditin ölçülə bilən və tənzim olunan olması baxımından çox əhəmiyyətlidir.

Bütövlükdə, təbii ki, təqdim olunan sənədi dəstəkləyirəm. Eyni zamanda, kifayət qədər ətraflıdır və faktlara əsaslanır. Amma, təbii ki, növbəti hesabların təqdimatını təkliflər nəzərə alınmaqla, məqsəddə uyğun hesab edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Siyavuş Novruzov. Siyavuş müəllim, buyurun.

S. Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Mən də ilk növbədə, hörmətli xanım sədr, Sizin beynəlxalq əlaqələr istiqamətində apardığınız işləri çox yüksək qiymətləndirirəm və hesab edirəm ki, Azərbaycanın xarici siyasət sahəsində parlament tərəfindən verilən çox böyük bir töhfədir və bunun davamlılığını arzu edirəm.

Hesablama Palatasının hesabatı ilə əlaqədar burada həmkarlarım qeyd etdi. Kifayət qədər yaxşı hazırlanmış bir hesabatdır. Hesabat hər bir parlament üzvünə paylanılıbdır. Çox böyük zəhmət çəkilibdir. İlbəil daha da təkmilləşir, daha çox sahələr əhatə olunur və hörmətli xanım sədr, bir şeyi xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Sizin təşəbbüsünüzlə bu hesabatın müzakirəsində parlamentdə

təmsil olunmuş siyasi partiyaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının, mətbuat nümayəndələri, maraqlı şəxslər də iştirak etmişdir. Burada da görürəm ki, elə çıxış edənlərin böyük əksəriyyəti həmin komitə iclasında çıxış edən şəxslərdir. Onu nəzərə alaraq, mən bir neçə təklif verib və xahiş edərdim ki, səsə qoyaq, qəbul edək. Çünki bizim 19 məsələmiz var, 19 məsələyə baxmalıyıq, bundan sonra 18 məsələmiz qalır.

Burada da hər bir insanın əsas arzusu, istəyi ondan ibarətdir ki, dövlət vəsaitinin qorunması, düzgün xərclənməsi, düzgün istiqamətə yönəldilməsi və bu sahədə də Hesablama Palatası kifayət qədər iş aparır, özünün kiçik kollektivi olmasına baxmayaraq, bu yoxlamaların sayı ilbəil artır. Təbii ki, hər birimizə kifayət qədər müraciətlər daxil olur, ayrı-ayrı məktublar gəlir, müəyyən nöqsanlar haqqında məlumat verilir. Amma bir il içərisində hər yeri yoxlayıb başa çatdırmaq olmaz. Əgər biz hesabatə nəzər salsaq, görürük ki, çox ciddi strukturlarda yoxlamalar aparılıbdır və burada bəzi nöqsanlar ortaya çıxarılıbdır ki, çox ciddi nöqsanlardır.

Ümumilikdə götürəndə, ölkəmizdə cənab Prezidentin rəhbərliyi altında korrupsiyaya, rüşvətxorluğa qarşı gedən mübarizədə Hesablama Palatası da öz rolunu oynayır. İndi Hesablama Palatasının o mübarizə apararı digər orqanlardan fərqi ondan ibarətdir ki, çalışır, dövlət büdcəsindən oğurlanmış vəsaitlər geri qaytarılsın. Yəni xalqın pulu, dövlətin pulu geri qaytarılsın və sərf olunsun. Bu baxımdan da indi nə qədər mümkündürsə, bunu qaytarmaq mümkün olubdur. Gələcəkdə, hesab edirəm ki, bunların faizləri, miqdarı daha da çox ola bilər. Amma aparılan hər bir mübarizənin bir hədəfi var, o da dövlət büdcəsidir. Yəni oğurlamaq istəyən dövlət büdcəsindən oğurlamağa

cəhd göstərir. İstər Hesablama Palatasının yolu ilə aparılan yoxlamada, istərsə də korrupsiyaya, rüşvətxorluğa qarşı mübarizədə aparılan yoxlamada mənbə dövlət büdcəsidir. Ona görə də dövlət büdcəsinin qorunması, saxlanması, düzgün istifadə olunması, onların vətəndaşların sosial problemlərinin həllinə, müharibə veteranlarımıza, şəhid ailələrimizə, bu qəbildən olan digər insanlara düzgün çatdırılması vacib amillərdən biridir. Hesab edirəm ki, burada həm ünvanlı sosial yardımlarla, həm verilən müavinətlərlə, həm həmin insanlar üçün tikilən evlərlə, həm də burada qeyd olundu, keçmiş məcburi köçkünlərlə bağlı olan sahələrdə olan nöqsanların aradan qaldırılması və o vəsaitlərin mənbəyinə düzgün gedib çatması vacib amillərdən biridir.

Mən bu hesabatla səs verəcəyəm, deputat həmkarlarımı da səs verməyə çağırıram. Yenə deyirəm ki, kifayət qədər gözəl hazırlanmış bir hesabatdır. Xahiş edirəm, əgər etiraz edən yoxdursa, səsə qoyaq, qəbul edək.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Siyavuş müəllim. Təklif var ki, məsələni biz səsə qoyaq. Ancaq ondan öncə mən istərdim, Vüqar müəllim, Sizə söz verəm. Burada bir neçə sual səsləndi. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

V.Gülməmmədov. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. İlk olaraq, hörmətli millət vəkili Rəşad müəllim Mahmudovun səsləndirdiyi sualla bağlı hazırda nəzarət tədbiri yekunlaşmaq üzrədir. Yəqin ki, dövlət büdcəsinin icrası ilə bağlı hesabatla verdiyimiz rəydə bununla bağlı məqamları əks etdirməyə çalışacağıq və Milli Məclisə bu sahədə apardığımız səmərəlilik auditinin nəticələrini təqdim edəcəyik.

Hörmətli millət vəkili Musa müəllim Qasımlının verdiyi sualla bağlı cari ildə nəzarət tədbiri başlamayıb. Lakin təqribən ilin üçüncü rübünün sonuna həmin nəzarət təd-

birinin yekunları ilə bağlı Milli Məclisə ətraflı məlumat veriləcəkdir. Hörmətli millət vəkili Naqif müəllim Həmzəyevin qaldırdığı məsələ ilə bağlı çalışacağıq araşdırma aparaq və bununla bağlı son fikrimizi bildirəcəyik.

Daha bir məsələni qeyd etmək istərdim. Səmərəlilik auditinin sayı ilə bağlı ilk əvvəl deyim ki, səmərəlilik auditi uyğunluq və maliyyə auditlərindən fərqli olaraq daha uzunmüddətli və daha çox əməktutumludur. Yəni əgər biz auditin planlaşması və rəsmiləşməsinə də nəzərə alsaq, bu auditə təqribən 150 gün vaxt sərf etmək lazımdır. Bu auditlərin sayının artırılması, digər tərəfdən, digər auditlərin sayının azalmasına və əhatə dairəsinin daralmasına gətirib çıxara bilər. Lakin burada ən vacib məsələ təqdim olunan büdcənin fəaliyyət göstəriciləri üzərində qurulmasıdır. Nəticə əsaslı büdcəyə keçidin sürətləndirilməsidir ki, səmərəlilik auditi mövzusunda auditlərin sayının artırılması üçün bunun çox böyük təsiri olacaqdır.

Mən hörmətli millət vəkillərinə irad və təkliflərinə, daim bizi dəstəklədiklərinə görə təşəkkürümü bildirirəm, minnətdaram. Bu, yalnız bu hesabatda deyil, hesabatlar arasında dövrdə də belədir. Hörmətli Sahibə xanım, Sizə həm Palatanın fəaliyyəti ilə bağlı, həm komitə iclasında, həm də plenar iclasın hər iki tərəf üçün məhsuldar keçirilməsinə verdiyiniz dəstəyə görə kollektiv adından təşəkkürümü bildirirəm, Sizə minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vüqar müəllim.

Hörmətli həmkarlar, indi isə xahiş edirəm, hesabatın nəzərə alınması barədə Milli Məclisin qərar layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri

Lehinə

(saat 12.50 dəq.)

97

Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli Vüqar müəllim, mən Sizə və həmkarlarınıza təşəkkür edirəm və Sizə uğurlar arzulayıram, çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, biz yenə də gündəliyimizə keçirik. Bizim növbəti 6 məsələmiz üçüncü oxunuşda olan qanun layihələridir. Gündəliyin ikinci və üçüncü məsələləri möhtərəm cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub və mahiyyətə də bir-birinə yaxın olan qanun layihələridir. Gündəliyin 2-ci və 3-cü məsələləri haqqında mən xahiş edərdim ki, hörmətli Ziyafət Əsgərov ümumi bir məlumat versin, müzakirəni bir yerdə apararaq, ancaq səsverməni, həmişə olduğu kimi, ayrı aparacağıq. Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov, *Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, qanun layihələrinin birinci və ikinci oxunuşu zamanı mən hər iki qanun layihəsi barəsində geniş məlumat vermişdim. Hörmətli həmkarlarım yekdilliklə qanun layihələrinə dəstək verdilər. İrad və təkliflər olmadığına görə, hörmətli xanım sədr, səsə qoymağınızı xahiş edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Ziyafət müəllim, çox sağ olun.

İkinci məsələyə Səhiyyə komitəsində də baxılıb. Əhli-man müəllim, xahiş edirəm.

Ə.Əmiraslanov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.*

Hörmətli Sahibə xanım, Səhiyyə komitəsi də bu qanun layihəsini dəstəkləyir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Üçüncü məsələyə Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsində və yenə də Səhiyyə komitəsində baxılıb. Nizami müəllim, buyurun, xahiş edirəm, komitənin rəyini bildirin.

N.Səfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Komitəmizdə baxılıb, hansı isə bir əlavə yoxdur. Xahiş edirəm, nəzərə alalım.

Sədrlik edən. Əhliman müəllim, 3-cü məsələ ilə də bağlı fikriniz eynidir?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdur, ona görə də mən məsələləri bir-bir səsə qoyacağam. 2-ci məsələyə, yəni “Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə, xahiş edirəm, münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.52 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə 3-cü məsələni mən səsə qoyuram, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.53 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz növbəti məsələlərə keçirik. 4-cü və 5-ci məsələlər də cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Mən bu məsələlər haqqında, Nizami müəllim, Sizdən xahiş edəcəyəm, ümumi bir məlumat verin. Buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli Milli Məclisin deputatları. Gündəliyimizin 4-cü və 5-ci məsələləri, yəni Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində və İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihələri iki oxunuşda qəbul edilmişdir. İkinci oxunuşdan sonra mətndə heç bir dəyişiklik aparılmamışdır. Xahiş edirəm, üçüncü oxunuşda səs verəsiniz. Minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nizami müəllim.

Əhliman müəllim, yenə də Sizə üz tuturam, bu iki qanun layihəsinə sizin komitədə də baxılıb. Buyurun, elə bir yerdə onlar haqqında rəyinizi deyın.

Ə.Əmiraslanov. Bizim komitə hər iki qanun layihəsini dəstəkləyib. Xahiş edirəm ki, deputat həmkarlarım qanun layihəsinin lehinə səs versinlər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim.

Çıxış etmək istəyən yoxdur və mən məsələləri bir-bir

səsə qoyacağam. 4-cü məsələyə, yəni Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinə, xahiş edirəm, münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.54 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə 5-ci məsələni, yəni İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsini səsə qoyuram, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, 5-ci məsələ də üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Biz indi 6-cı məsələyə keçəcəyik. Bu məsələ Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün, Nizami müəllim, yenə də söz Sizindir, buyurun.

N.Səfərov. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar,

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi iki oxunuşda qəbul edilmişdir. İkinci oxunuşdan sonra mətn-də hər hansı bir dəyişiklik baş verməmişdir. Xahiş edirəm, üçüncü oxunuşda səs verəsiniz. Minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nizami müəllim.

Əhliman müəllim, bu qanun da sizin komitədən keçib, buyurun.

Ə.Əmiraslanov. Səhiyyə komitəsi bu qanun layihəsini də dəstəkləyir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Mən qanun layihəsini səsə qoyuram, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.56 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə biz 7-ci məsələyə keçə bilərik. 7-ci məsələ Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, üçüncü oxunuşda müzakirəyə təqdim olunur. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü hörmətli Nurlan Həsənova söz verirəm. Nurlan müəllim, buyurun.

N.Həsənov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, dəyərli həmkarlar. Qanun layihəsi ilə bağlı birinci və ikinci oxunuşlarda ətraflı məlumat verilmişdir, olduğu kimi səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Nurlan müəllim, sağ olun.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyən yoxdur və mən qanun layihəsini üçüncü oxunuşda səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.57 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, saat 3-ə qədər fasilə elan edilir. Saat 3-də işimizə davam edəcəyik, sağ olun.

(FASİLƏDƏN SONRA)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, iclasımıza davam edirik. Gündəliyin 8-ci məsələsinə keçirik. Məsələ “Sərhəd mühafizə orqanları haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Onu da qeyd edim ki, qanun layihəsi uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və ona görə də bir oxunuşda qəbul ediləcək. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən yenə də, Ziyafət müəllim, Sizə söz vermək istəyirəm. Buyurun.

Z.Əsgərov. Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Qanun layihəsi qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında möhtərəm cənab Prezidentdən daxil olmuşdur. Arayış üçün deyim ki, 2021-ci il aprel ayının 23-də Dövlət Sərhəd Qoşunlarının əsasnaməsinə dəyişiklik edilib. Orada “xüsusi hava əməliyyatları qüvvələri” ifadəsi öz əksini tapıbdir. Söhbət nədən gedir? Söhbət Azərbaycan Respublikasının sərhəd mühafizə orqanları sisteminə yeni bir orqanın əlavə edilməsindən gedir. Müvafiq olaraq, qanunvericilik təşəbbüsü qaydasında möhtərəm cənab Prezidentin təklifi ilə “Sərhəd mühafizə orqanları haqqında” Qanunun 1-ci və 24-cü maddələrinə əlavələr edilib. Yəni “Azərbaycan Respublikasının sərhəd mühafizə orqanları” dedikdə, sərhəd mühafizə orqanlarına Sərhəd Qoşunları, Çevik Hərəkət Qüvvələri və Xüsusi Hava Əməliyyatları Qüvvələri də daxil edilir. Bax, bu qanuna edilən dəyişikliyin mahiyyəti bundan ibarətdir. Ona görə də hörmətli deputatlardan səs vermələrini xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. ÇıXış eləmək istəyən yoxdur və mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.02 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Qəbul edildi	

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, diqqətli olun. Bir də səs verin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.03 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Qəbul edildi	

Xahiş edirəm, bir dəfə də səs verək. Diqqətli olun. Hərə öz yerində otursun, səs versin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.03 dəq.)
Lehinə	92
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 9-cu məsələsinə keçirik. Bu, “Peşə təhsili haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Qeyd edirəm ki, bu qanun layihəsi də uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır və 1 oxunuşda qəbul ediləcək. Qanun layihəsini Elm və təhsil komitəsinin sədri hörmətli Bəxtiyar Əliyev təqdim edəcək. Bəxtiyar müəllim, buyurun.

B.Əliyev, *Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri*.

Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Qanun layihəsi, xanım sədrin qeyd etdiyi kimi, uyğunlaşma xarakteri daşıyır. Eyni zamanda, çox mütərəqqi bir dəyişiklikdir. Ona görə ki, bir tərəfdən, peşə təhsilinə dövlət tərəfindən diqqət, qayğı artırılır, eyni

zamanda, bu dəyişiklik edilməklə peşə təhsili müəssisələrində əyani təhsil alan tələbələrin hamısı aralıq qiymətləndirmənin nəticələrinə uyğun olaraq təqaüd alacaqlar. Təqaüdün məbləği müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan, bu halda dövlət başçısı tərəfindən müəyyən edilir. Amma təqaüdlərin verilməsi qaydaları Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən, yəni müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan tərəfindən müəyyən edilir. Ona görə də biz bu dəyişikliyi etməklə peşə təhsilinə dövlət dəstəyini daha da gücləndiririk və peşə təhsilini genişləndirmiş olacağıq. Ona görə də, xahiş edirəm ki, qanun layihəsinə səs verəsiniz. Komitə bu layihəni dəstəkləyir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəxtiyar müəllim. İndi isə müzakirəyə keçirik. Görürəm ki, Vüqar müəllimin sualı var. Vüqar müəllim, bir dəqiqə. Buyurun.

V.Bayramov. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Mənim çox qısa bir sualım var. Qaydalara əsasən təqaüdlərin verilməsi yarım il, yəni aralıq nəticələrə əsasən qiymətləndirilir. Mənim sualım ondan ibarətdir ki, beynəlxalq təcrübədə qiymətləndirmə ili üçün bir akademik il müddət kimi götürülür və təqaüdün müəyyənləşdirilməsi baxımından yarım ilin nəticələrinin qiymətləndirilmə üçün götürülməsi sosial aspektdən ədalətli hesab oluna bilərmi? Nə üçün bizdə də digər inkişaf etmiş ölkələrdə olduğu kimi, yəni bir akademik təhsil ili müddəti deyil, yarım il götürülür? Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

İndi isə çıxışlara keçirik. Etibar Əliyev. Etibar müəllim, buyurun.

E.Əliyev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkil-ləri. Mən də bu dəyişiklikləri dövr üçün mütərəqqi də-yişiklik hesab edirəm və lehinə səs verəcəyəm. Azər-baycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2016-cı il 20 aprel tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Res-ublikasının Təhsil Nazirliyinin yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi yaradılmışdır. Dövlət başçısının bu qə-rarı bu sahənin dirçəlməsi naminə son zamanlar onun tə-şəbbüsü ilə Milli Məclisə daxil olan 2 qanun layihəsində təklif olunan dəyişikliklər də daxil olmaqla yüksək qi-y-mətləndirilməlidir. Agentliyin yaradılması peşə təhsilinin inkişafına müəyyən təkan verdi. Lakin bir müddət sonra durğunluq yarandı. Belə ki, 6 ildə 5 direktor dəyişdi. Bu, ida-rətmədə ciddi boşluqların yaranmasına səbəb olmuşdur.

Azərbaycanda təhsilin pillələri arasında zəif əlaqə möv-cuddur. Qeyd etdiyim kimi, yaxın günlərdə biz “Təhsil haqqında” Qanunda çox vacib bir dəyişiklik etdik. Yüksək peşə təhsilindən ali təhsilə keçidi gerçəkləşdirdik. Keçən tədris ilində icbari təhsili başa vuran 11 min şagird peşə məktəblərinə üz tutub, 11-ci sinfi bitirənlərin isə 6 min nəfəri. 92 min məzunun 6 min nəfəri peşə təhsilinin möv-cud durumudur və çox aşağı göstəricidir. Yeri gəlmişkən, bu il 11-ci sinif məzunlarından 92673 nəfər şagirdin 23650 nəfəri 0-50 bal toplamışdır. Ölkədə savadsızlıq tüğ-yan eləyir. Məktəb gün-gündən aşılır. Bəs 0-50 bal top-lamış bu məktəb məzunları, fərz eləyək ki, peşə təhsili məktəblərinə üz tutdular. Orada necə təhsil alacaqlar?

Peşə təhsili məktəblərinin vəziyyətdən çıxarılması üçün hansı tövsiyələri vermək olar? Hansı təklifləri vermək olar? Çıxış yollarından biri peşə təhsili məktəbləri tələbə-lərinə hərbi çağırışdan möhlət hüququ verilməsidir. Peşə təhsili məzunlarını tədris prosesinin ortasında orduya ça-

ğırırlar. Onların böyük kəsimi qayıdandan sonra təhsilini davam etdirmir, ya da ixtisaslarında dəyişikliklər olduğundan onlar davam etmirlər.

İkinci isə şirkətlər ən azı 25-30 faiz işçini peşə təhsili məzunlarından işə götürməlidirlər. Dünya təcrübəsində bu var. Şirkətlərin böyük kəsimi peşə təhsilliləri işə qəbul etmirlər. Konkret olaraq ali təhsil, diplom tələb edirlər. Məşğulluq Xidmətinin, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin sosial təhlilləri isə, düşünürəm ki, bu istiqamətdə məqbul sayıla bilməz.

Agentlik yaradıldıqdan sonra elə zənn etdik ki, peşə təhsilinin çox böyük şəbəkələri mövcud olacaq. Lakin bu baş vermədi. Seçdiyim Suraxanı rayonunda bir dənə olsun peşə təhsili məktəbi yoxdur. Deputat həmkarım hörmətli Afət Həsənova bu məsələni plenar iclasların birində qaldırmışdı. Lakin bu məsələyə hələ ki baxılmır. 222164 sakinin yaşadığı ərazidə bir peşə təhsili məktəbi yoxdur.

Biz işsizliyin aradan qaldırılması üçün təkliflər veririk. İstəyirik ki, işsizliyin səviyyəsi aşağı düşsün. Bunun aşağı düşməsinin əsas səbəblərindən biri peşə məktəbləri olmalıdır. Peşə məktəbləri, düşünürəm ki, birmənalı olaraq proqramların orta təhsillə uyğunlaşdırılması yeni kadr hazırlığına imkan yaratmalıdır. Çox təəssüflər olsun ki, Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılmasından indiyə qədər işsizliyin azaldılması istiqamətində hansısa bir addımın atılması məsələsinə hələlik rast gəlməmişik. Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Etibar müəllim, ancaq demək lazımdır ki, təhsil sistemində bizim kifayət qədər uğurlarımız var. Ona görə də “savadsızlıq tüğyan eləyir” demək, bilmirəm, nə qədər düzgün olar.

Musa Qasımlı. Musa müəllim, buyurun.

M.Qasımlı. Çox hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. “Peşə təhsili haqqında” Qanunda edilən dəyişiklik mütərəqqidir, möhtərəm cənab Prezidentimizin peşə təhsili strategiyasının həyata keçirilməsinə, ona yeni keyfiyyət halı verilməsinə yönəlib. Bu dəyişiklik, mənim fikrimcə, iki baxımdan çox əhəmiyyətlidir.

Birinci, təhsilimizin bir pilləsi olan peşə təhsilini dirçəldəcək. Ona yeni nəfəs verəcək. İkinci, sosial məsələlərin həllinə kömək edəcək. Təbiidir, bir ölkədə hamı ali təhsilli ola bilməz. Dünyanın heç bir ölkəsində belə bir şey yoxdur. Bizə peşə təhsili olan mütəxəssislər lazımdır.

Burada xüsusi qeyd etmək istədiyim bir məsələ peşə məktəblərində təhsil alanların hamısına, yəni həm dövlət sifarişi ilə dövlət büdcəsi hesabına, həm də özəl, ödənişli əsaslarla təhsil alan gənclərimizə dövlət tərəfindən təqaüd verilməsidir. Burada da yükü yenə dövlət öz üzərinə götürür. Yəni hətta ödənişli əsaslarla təhsil alan gənclərin də yükünü dövlət bəlli bir müddətdən sonra, imtahanların nəticələrinə, qiymətləndirmənin yekunlarına görə öz üzərinə götürür. Deməli, bu, bir tərəfdən, peşə təhsilini təşviq edəcək, gənclərimizi gətirəcək. İkinci, valideynlərin yükünü yüngülləşdirəcək, sosial məsələlərin həllinə kömək edəcək.

Hamı çox gözəl bilir ki, bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə peşə sahələrinə hakim olan gənclər, mütəxəssislər lazımdır. Biz həmin mütəxəssisləri gətirib çıxaracaq ki, geniş imkanlar açılacaq. Peşə təhsili daha geniş inkişaf etdirilməlidir və düşünürəm ki, ölkəmizin bütün rayonlarında yerli xüsusiyyətləri nəzərə alaraq, peşə məktəbləri açılmalı və o şəbəkə, ümumiyyətlə, genişləndirilməlidir. Bu dəyişiklik mütərəqqidir. Mən səs verəcəyəm. Həmkarlarımı da lehinə səs verməyə dəvət edirəm.

Hörmətli xanım sədr, sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim.

Tural Gəncəliyev. Tural müəllim, buyurun.

T.Gəncəliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Mən də məndən əvvəl çıxış edən həmkarlarımla fikirlərinə qoşularaq “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklikləri mütərəqqi hesab edirəm. Çünki bu, dövlətimizin peşə təhsilinə verdiyi önəmin göstəricisidir. Xüsusi ilə də Musa müəllimin qeyd etdiyi kimi, hazırda Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində quruculuq, bərpa işləri sürətlə, intensiv davam edir ki, burada peşə təhsilli mütəxəssislərə çox ehtiyac yaranacaqdır.

Qanun layihəsi ilə bağlı xüsusi ilə bir məqamı sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirdim ki, peşə təhsilinə gedən, peşə təhsili almaq istəyən vətəndaşlarımızı işə götürənlər, yəni peşə istiqamətində işə götürən müəssisələr, əmək müəssisələri, təşkilatlar bəzən tələb kimi ali təhsili, ali təhsil diplomunu irəli sürürlər. Bu da həmkarım Etibar müəllimin qeyd etdiyi kimi, doğru deyildir. Çünki zətən peşə təhsili almaq istəyənlər, ora can atanlar, ali təhsil almadan peşə istiqamətinə maraq göstərirlər. Ona görə buradan çağırış eləmək istəyirəm ki, məhz peşə təhsili ilə məşğul olan müəssisələr, işə götürənlər, peşə mütəxəssislərini axtaran müəssisələr ali təhsil diplomunun olmasını bir şərt kimi qoymasınlar. Çünki bu, həm bu qanun layihəsinə, həm də dövlətin bu sahədə irəli sürdüyü strategiyaya, konsepsiyaya uyğun deyildir. Bunu mən xüsusi vurğulamaq istəyirdim. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fatma Yıldırım. Fatma xanım, buyurun.

F.Yıldırım. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Müzakirəyə çıxarılan qanun layihəsini dəstəkləyirəm və təklif olunan dəyişiklikləri əhəmiyyətli hesab edirəm. Hər birimizə məlumdur ki, Azərbaycan dövləti təhsilin inkişafına xüsusi diqqət yetirir. Təhsilin bütün istiqamətləri üzrə son illər daha müsbət nəticələr əldə olunmaqdadır. Prezident İlham Əliyevin neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi tezisi əsasında görülən genişmiqyaslı işlər ölkədə təhsil sisteminin XXI əsrin çağırışlarına uyğun inkişafını təmin edir. Ümumiyyətlə, ölkədə həyata keçirilən islahatlar, müasir infrastrukturun yaradılması nəticəsində təhsil sahəsində də yeni keyfiyyət dəyişiklikləri yüksək səviyyədə təmin olunubdur. Çox yaxşı haldır ki, Azərbaycanda dövlət səviyyəsində peşə təhsilinin inkişafına da diqqət əhəmiyyətli dərəcədə artmaqdadır.

Təhsil sahəsində islahatlar çərçivəsində peşə təhsilinin müasirləşdirilməsi zamanın çağırışlarından biridir. Bu məqsədlə Azərbaycanda peşə təhsilinin inkişafı üçün yeni dövlət agentliyi təsis olunub. Peşə Təhsilinin İnkişafı Fondu yaradılıb. Peşə təhsili sahəsində bir sıra normativ hüquqi aktlar hazırlanıb. Ümumiyyətlə, peşə təhsilinin inkişafı həm də müxtəlif sahələrdə kadr təminatı siyasətinin uğurla həyata keçirilməsinə imkan verir. Azərbaycanda kənd təsərrüfatı, sənaye, habelə yüksək texniki bilik tələb edən bir sıra sahələrdə kadr potensialına ciddi ehtiyac vardır. Bu ehtiyacı qarşılamaq üçün peşə təhsilinin inkişafı çox vacibdir.

Təmsil etdiyim Bərdə şəhərində ötən il cənab Prezidentin iştirakı ilə müasir standartlara cavab verən Peşə liseyi açılıb. Ötən günlərdə həmkarlarımız ilə birgə Təhsil Nazirliyinin bu Peşə liseyinə təşkil etdiyi infoturda iştirak etdik. Gördüklərimiz onu deməyə əsas verir ki, hazırda

əmək bazarında tələb olunan müxtəlif peşələr üzrə çox ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün yüksək səviyyədə şərait yaradılmışdır. Bu liseydə müasir standartlara cavab verən təcrübə platformaları mövcuddur. Bir sözlə, peşə sahibi olmaq istəyənlər, əminəm ki, bu liseydə yüksək səviyyədə təhsil alacaqlar.

Lakin mən bir məsələyə də diqqət çəkmək istəyirəm ki, peşə təhsilini aldıqdan sonra bu təhsil müəssisələrində oxuyan vətəndaşlarımızın işlə təmin olunması məsələsi də diqqətdə olmalıdır. Hesab edirəm ki, bu işlər paralel aparılmalıdır və aidiyyəti orqanlar, iş yerləri ilə görüşlər keçirilməlidir, lazım olarsa, normativ hüquqi baza yaradılmalıdır. Çünki gənclərimizdə ən çox yaranan sual budur ki, bu peşə liseyindən sonra biz harada işləyəcəyik, işlə necə təmin olunacağıq. Hesab edirəm ki, peşə liseyləri bu prosesdə maraqlı tərəf olaraq iştirak etməlidirlər. Görüşlər keçirilməlidir, məzunların işlə təmin olunması prosesində də lazımi addımlar atmalıdırlar.

Bilirsiniz ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə də möhtəşəm quruculuq işləri həyata keçirilir. Böyük qayıdışın reallaşması üçün gecə-gündüz demədən işlər görülür. Mən əminəm ki, Bərdə rayonunda fəaliyyət göstərən Peşə liseyi də bu prosesə öz töhfələrini verəcəkdir. Bu məzunlar Böyük qayıdışın təmin olunmasında da yaxından iştirak edəcəklər.

Təqdim olunan qanun dəyişikliyi gənclərin peşə təhsilinin təşviqi baxımından önəmli olduğunu hesab edirəm və bunun lehinə səs verəcəyəm. Həmkarlarımı da lehinə səs verməyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fatma xanım.

Rüfət Quliyev. Rüfət müəllim indi yazıldı. Buyurun, Rüfət müəllim.

R.Quliyev. Təşəkkür edirəm, xanım sədr. Sözü açığı, çıxış eləməyə o qədər fikrim yox idi. Burada ilk növbədə qoy bunu deyim, mən də səs verəcəyəm. Sonra yadımdan çıxar. Mən qeyd eləmək istəyirəm ki, yaxşı, mükəmməl formada işləyən peşə təhsili liseyləri var. Bu gün mən görürəm, müzakirədə söhbət gedir, bunların işlə təmin olunması. Vallahi, billahi bunların işlə təmin olunmasına ehtiyac yoxdur. Bunlar, yəni müəssisələr gəlib özləri yalvarırlar ki, gəlin, işləyin. Misal üçün, Lənkərandakı liseyi misal gətirmək istəyirəm. Orada, səhv etmərsə, haradasa 25 ixtisasda mütəxəssislər hazırlanır. Eləsi var 1 il, 2 il, hətta 3 il. Bir yerə oxumaq üçün 6-7 nəfər namizədliyini irəli sürür. Mən düşünürəm, peşə təhsili alan insanlar bu gün, təbiidir ki, əmək bazarına uyğun əmək qabiliyyəti olacaqs, təcrübəsi, savadı, biliyi olacaqs, onlar işlə təmin olunacaqlar.

Mən də dəstəkləyirəm və demək istəyirəm ki, peşə təhsilinin inkişafını imkan daxilində yüksəltmək lazımdır və bu, inkişaf etməlidir. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.21 dəq.)
Lehinə	92
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim 10 məsələmiz qalır. Bu məsələlərin hamısı birinci oxunuşda olan qanun layihələridir. Ona görə də, xahiş edirəm, çıxışlarınızda birinci oxunuşun tələblərini nəzərə alasınız.

Gündəliyin 10-cu və 11-ci məsələləri cənab Prezidentin bir məktubu ilə daxil olub və mahiyyətə də bunlar bir-birinə yaxındır. Gündəliyin 10-cu məsələsi “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, gündəliyin 11-ci məsələsi isə Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, “Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında” Qanunda və digər 4 qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Ona görə də mən Milli Məclis sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri hörmətli Əli Hüseynlidən xahiş edəcəyəm ki, hər iki layihə haqqında ümumi məlumat versin. Həmişə olduğu kimi, müzakirələr bir aparılacaq, səsvermə isə ayrı-ayrı olacaq. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Qanunda əlavə və dəyişikliklər edilməsi, o cümlədən bir sıra digər qanunlara dəyişiklik edilməsi və bundan irəli gələrək uyğunlaşdırma xarakterli layihələr təqdim olunmuşdur.

Hörmətli xanım sədr, Siz də bilirsiniz, biz, 4 komitə bu məsələni “Zoom” formatında müzakirə etdik. Belə demək mümkünsə, parlamentin böyük bir hissəsi, az olmayan hissəsi müzakirələrə qatılmışdır. Mən həmin müzakirələrdə səsələnmiş fikirlərə, suallara cavab verməklə, bəlkə də indi yarana biləcək sualları da cavablandırmağa cəhd edəcəyəm.

Keçən il cənab Prezident tərəfindən bu qanun layihəsi təqdim edildikdən sonra parlament 3 oxunuşda Şuşa şəhəri haqqında Qanunu çox geniş müzakirə edib qəbul etdi. Bu il artıq “Şuşa ili” elan olunub və bu qəbildən bir çox milli və beynəlxalq tədbirlər həyata keçirilir.

Bu qanuna Şuşa şəhərinin adından istifadə edilməsi haqqında bir maddənin əlavə edilməsi zərurəti nədən meydana çıxmışdır? Onu qeyd etməliyəm ki, bütövlükdə, Azərbaycan qanunvericiliyi hüquqi şəxslərin adlarının istifadəsi məsələsini bir sıra qanunlarda həll etmişdir, xüsusi ilə Mülki Məcəllədə, bir sıra sahəvi qanunlarda, “Lotereyalar haqqında”, sonuncu dəfə “Media haqqında” Qanunda bunu qeyd etmişik. “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” Qanunda. Amma adlardan istifadə qaydaları ümumən bizim hüquq sistemində bir problem olaraq qalır. Məhz bu baxımdan da “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Qanun xüsusi qanun olduğuna görə cənab Prezident tərəfindən bu qanuna bir maddənin əlavə olunması ilə bu problem həllini tapmış olur. Çünki sual meydana çıxırdı ki, bəs digər məsələlər necə həllini tapa bilər? Bunu da səsləndirdim.

Onu da sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm ki, qanunvericilik təşəbbüsü subyektivi ilə bu məsələlər müzakirə olunmuşdur və növbəti mərhələdə, bütövlükdə, adlardan istifadə ilə bağlı bizim Mülki Məcəllədə bir neçə vacib əlavələrin edilməsi nəzərdə tutulur ki, bu da bütövlükdə problemin həllinə gətirib çıxaracaq. İndi isə konkret olaraq qanun layihəsi ilə bağlı.

Beləliklə, qanun layihəsində Şuşa şəhərinin adından istifadə edilməsi, 3-1-ci maddənin əlavə olunması təklif olunur. Müzakirələr zamanı belə bir narahatlıq meydana

çıxırdı ki, bu maddə ilə Şuşa şəhərinin adından istifadə olunması qadağan olunur. Amma bu, hesab edirəm ki, yanlış bir fikir idi. Çünki maddədə qadağadan yox, bu adın istifadəsinin tənzimlənməsindən söhbət gedir. Özü də diqqət etsək görürük ki, 3-1.2-ci maddə bu məsələni hətta bir qədər də geniş təfsir edir. Yəni Azərbaycan qanunları və müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi hallar istisna olmaqla, yəni, deməli, belə hallar mövcuddur və olacaq ki, razılaşdırmağa ehtiyac yoxdur. İkinci, yalnız müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qurumun razılığı ilə. Deməli, iki prosedur mövcuddur:

1. Razılaşdırmadan, çünki bu hallar müəyyən olunub.

2. Razılıq olmalıdır.

Hansı hallarda razılıq olmalıdır. O da qanunda sadalanır. Onu bir daha söyləmək istəmirəm, çünki tanış olmusunuz. Beləliklə, bu qanun Şuşa şəhərinin adından, həm “Şuşa” sözündən, həm də “Şuşa” sözü olan söz birləşmələrindən istifadəni tənzimləyir.

Müzakirələr zamanı da belə bir hüquqi məsələ də müzakirə olundu ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Qanunun 2.5-ci maddəsi qeyd edir ki, əgər ziddiyyət yaranarsa, yəni qanunlarda, onda Mülki Məcəllə tətbiq olunacaq. Belə bir təəssürat, belə bir sual meydana çıxırdı ki, axı, Mülki Məcəllə ancaq hüquqi şəxsin adının istifadəsinin qadağasını göstərir, bir maddədə, 50.1-ci maddədə. Axı, burada genişləndirilib. Əlbəttə, Mülki Məcəllə, söylədiyim kimi, ancaq məhdudiyyəti göstərir, yəni qadağanı göstərir ki, hansı hallarda addan istifadə oluna bilməz. Cənab Prezident tərəfindən təqdim olunmuş maddə isə qadağanı yox, tənzimlənməni göstərir. Beləliklə, bu qanunla “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Qanun arasında hər hansı bir ziddiyyət mövcud deyildir.

Hüquqla bağlı olmayan, amma qanunun tətbiqi ilə bağlı da sual meydana çıxmışdı. Xüsusilə də birgə komitə müzakirəsi zamanı müxalifət partiyasının nümayəndələri narahatlıqlarını bildirdilər ki, axı, Şuşa adından indiyə qədər istifadə olunub, deyək, sahibkarlar, qeyri-hökumət təşkilatları, media nümayəndələri. Belə bir fikir söylədilər ki, bu addan istifadə olunması həm də Şuşanı yaşadıb. Biz bu fikirlə tam razıyıq, biz bu fikri bölüşürük. Çünki Şuşa işğaldan azad olunana qədər, cənab Prezidentin söylədiyi kimi, həm Azərbaycan xalqının qəlbində, düşüncəsində, həm də bizim həyat tərzimizdə Şuşa adından istifadə olunub. Bu, təbii olub. Narahatlığı belə bildirirdilər ki, bu qanunun qəbulundan sonra sahibkarlar, digər subyektlər üçün narahatlıq yarana bilər. Bu məsələdə, əslində, hüquqi baxımdan heç bir narahatlıq yoxdur, çünki Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin 7-ci bəndinə görə qanunun geriye qüvvəsi ancaq vəziyyəti yüngülləşdirən, yaxşılaşdıran hallarda mümkündür. Belə olur və burada qanunun geriye qüvvəsi ilə bağlı heç bir problem yoxdur. Birmənalı olaraq bildirirəm ki, bu məsələni qanunvericilik təşəbbüsü subyekti, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları ilə müzakirə etmişik, heç bir halda heç bir dövlət orqanı tərəfindən subyektlərə olsun, sahibkarlıq, qeyri-hökumət təşkilatlarına hər hansı bir narahatlığın yaranması barədə heç düşüncə belə yoxdur, ola da bilməz. Amma qanunun qəbulundan sonra Şuşa adından və Şuşa ilə istifadə olunan söz birləşmələrindən istifadə 3-1-ci maddədə qeyd olunan kimi tənzimlənəcək. Hesab edirəm ki, bu baxımdan da artıq problem qalmayıb.

Qanun layihəsinin 2-ci maddəsində isə “arxeoloji” sözünün çıxarılması təklif olunur. Bu barədə də komitə iclasında müzakirə aparıldı, amma heç bir mübahisə, fikir

ayrılığı yaranmadı. Çünki “arxeoloji” sözü bir qədər məhdudlaşdırırdı. Amma Şuşa çox qədim tarixə, zəngin tarixi irsə malikdir və “arxeoloji” sözünü oradan çıxarmaqla biz, əslində, Şuşanın bütün tarixi abidələrinin qorunmasına nail ola bilirik. Yəni burada müdafiə olunan obyektlərin həcmi daha da genişləndirilir. Bu baxımdan mən qanun layihəsini çox müsbət hesab edirəm.

Fürsətdən istifadə edib, komitə müzakirəsi zamanı fikirlərini söyləmiş və dəstək vermiş millət vəkillərinə və komitə sədrələrinə təşəkkürümü bildirirəm. Hesab edirəm ki, “Şuşa ili” dövründə Şuşa şəhəri haqqında qanunda etdiyimiz bu əlavə çox əhəmiyyətlidir və əminəm ki, parlament tərəfindən də dəstəklənəcək. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

11-ci məsələyə Milli Məclisin daha 3 komitəsi baxıb. Mən həmin komitələrin sədrələrindən xahiş edirəm, öz fikirlərini bildirsinlər. Tahir Mirkişili. Tahir müəllim, 11-ci məsələyə sizin komitənizdə də baxılıb. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun. Bizim komitədə baxılan məsələ “Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında” Qanunda edilən dəyişiklikdir. Xatırladım ki, bizim qəbul etdiyimiz Şuşa haqqında qanunun 8.2-ci maddəsində Şuşa ərazisində tarixi, mədəni, elmi, estetik, rekreasiya dəyərlərinə xələl gətirən sahibkarlıq fəaliyyətinin qadağan olunması ilə bağlı bir cümlə öz əksini tapır. Amma “Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında” Qanunun 5-ci maddəsində bu fəaliyyətin qadağan olunması deyil, məhdudlaşdırılması ilə bağlı maddə var. Ona görə dəyişiklik uyğunlaşma xarakteri daşıyır. “Qadağan olunması” sözlərini həm də “Sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında” Qanunda işlətməklə biz hər iki qanunun uyğunlaşmasına nail oluruq. Komitə bunu dəstəkləyir və səs verməyinizi xahiş edir. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

Qənirə xanım, sizdə də baxılıb. Hansısa bir rəyiniz, sözünüz varmı? Buyurun.

Q.Paşayeva, *Milli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli Əli müəllim çox ətraflı və geniş məlumat verdi. Biz Mədəniyyət komitəsi olaraq dəstəkləyirik və bizim komitə ilə bağlı məsələni də vurğulamaq istəyirik. Əli müəllim də vurğuladı. Əslində, Şuşa şəhərində mövcud abidələrə xüsusi qayğı və həssaslıqla yanaşılmasının önəmli olduğunu nəzərə alaraq, bu qanunun 7.5-ci maddəsində “arxeoloji” sözünün çıxarılması təklif olunur. Çünki qanunun 7.5-ci maddəsinin mövcud variantında Şuşa şəhərinin ərazisində inşaat, bərpa, təmir, təmizlik, yaşıllaşdırma, abadlaşdırma, təsərrüfat və ya hər hansı işlər aparılarkən aşkar edilə bilən arxeoloji abidədən söhbət gedir. Bildiyimiz kimi, arxeoloji abidələrə kurqanlar, qədim qəbirlər, qədim insan məskənləri və digər qədim tarixi olan obyektlər aiddir. Qanunda istifadə edilən “arxeoloji” anlayışı qədim tarixə malik olmayan, daha yeni tarixə malik obyektləri nəzərdə tutmur. Nəticədə də, Əli müəllimin söylədiyi kimi, bu normanın təsir dairəsini məhdudlaşdırır. Daha dəqiq desək, mövcud redaksiyada bu normanın ancaq arxeoloji abidələrə aid edilməsi yeni tarixə malik aşkar edilə bilən digər obyektlərin itməsinə, qeydiyyatla alınmamasına səbəb ola bilər. Bu baxımdan təklif olunan dəyişiklik tamamilə məqsədəuyğun hesab edilir və Mədəniyyət komitəsi olaraq da həmkarlarımızı bu layihəyə səs verməyə çağırırıq.

Adlarla bağlı məsələdə də ətraflı izah verildi. Biz də bu məsələdə birmənalı olaraq layihəni dəstəkləyirik. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qənirə xanım.

Adil müəllim, sizin komitədə də baxılıb. Buyurun, xahiş edirəm.

A.Əliyev, *Milli Məclis sədrinin müavini, Gənclər və idman komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Qanun layihəsinin Gənclər və idman komitəsinə aid olan hissəsinə komitə üzvləri baxmışlar. Heç bir əlavə olmadığından, uyğunlaşdırma xarakteri daşdığından Gənclər və idman komitəsi qanun layihəsini dəstəkləyir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Adil müəllim.

Hörmətli həmkarlar, müzakirələrə başlayırıq. 6 nəfər yazılıb. Əli müəllim, bu yazılan insanlar sizin komitə iclaslarınızda var idilər, yoxsa yox? Bilmək istəyirəm.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Fəzail Ağamalı. Fəzail müəllim, buyurun, sualınız var.

F.Ağamalı. Sağ olun. Bütövlükdə, mən layihəni dəstəkləyirəm. Ancaq Əli müəllim, yaxşı olmazmı ki, biz elə bu cür dəyişikliyi Azərbaycanda Şuşa qədər ciddi əhəmiyyət kəsb edən bütün tarixi abidələrin adının verilməsinə şamil edək? Mənə elə gəlir ki, bu, daha ədalətli olmazmı? Bu, bir.

İkinci, Vikipediyada Şuşa ilə bağlı məlumatın rusca variantı bərhad vəziyyətdədir. Bunu mən müxtəlif platformalarda qaldırmışam. Mənə elə gəlir ki, bunun da üzərində ciddi dayanıb, onu həll etmək lazımdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Əli müəllim, indi çıxış etmək istəyirsiniz? Buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Bəlkə sonra yenidən təkrar olunmasın deyə fikrimi bildirim. Şuşa haqqında xüsusi qanun olduğuna görə bu maddəni

əlavə etmək olur. Amma bir daha vurğulamaq istəyirəm, belə bir təəssürat yaranmamalıdır ki, adların qorunması, ümumiyyətlə, Azərbaycan qanunvericiliyində mövcud deyil. Yəni bu məsələyə Ədliyyə Nazirliyi, bir sıra kommersiya təşkilatları ilə bağlı Dövlət Vergi Xidməti Mülki Məcəlləyə, sahəvi qanunlara uyğun olaraq, nəzarət edir. Bir sıra hallarda pozuntular baş verir. Amma onların qarşısı inzibati qayda ilə alınır.

Ona görə dedim ki, biz, əlbəttə, Mülki Məcəlləni inkişaf etdirəcəyik. Amma Şuşa şəhəri haqqında qanuna xüsusi maddənin əlavə olunması ona görədir ki, xüsusi qanun mövcuddur. Digər hallarda isə hələlik mövcud qanunvericiliklə bu cür pozuntuların qarşısını almaq mümkündür. Yəni Şuşa haqqında xüsusi qanunun olması ora xüsusi bir maddənin əlavə olunmasına imkan yaratmışdır. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

İndi isə Elşad Mirbəşir oğlu. Buyurun, Elşad müəllim.

E.Mirbəşir oğlu. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar. Qanun layihəsində təklif olunan əlavə və dəyişiklik, hər şeydən öncə, onu nümayiş etdirir ki, ölkəmizdə Şuşaya nə dərəcədə həssas yanaşılır. Bu baxımdan düşünürəm ki, əlavə və dəyişiklik çox vacibdir. Şuşa adının lüzumsuz istismarının qarşısını alacaq. Mən də o fikirlə razıyam ki, burada hər hansı bir məhdudiyyət istəyi mövcud deyil. Sadəcə olaraq, Şuşa adının tətbiq olunması, işlədilməsi, qanuni tənzimlənməsi imkanları yaradılmış olur.

Təbii ki, 7.5-ci maddəyə edilən dəyişiklik, “arxeoloji” sözünün götürülməsi də bütün kateqoriyadan olan mədəniyyət abidələrinin qorunmasına imkan yaradacaqdır.

Ümumiyyətlə, Şuşa inkişaf etdikcə, Şuşanın siması

dəyişdikcə, hesab edirəm ki, Azərbaycanın bu istiqamətdə qanun layihəsinin təkmilləşdirilməsi məsələsinə biz yenə qayıdacağıq. Sadəcə olaraq, ümumi qanun layihəsi ilə bağlı onu qeyd etmək istərdim ki, qanun layihəsində həm də sahibkarlıq fəaliyyəti bölməsi də var. Bu sahibkarlıq sahələrinin tənzimlənməsi bölmələrinə, düşünürəm ki, gələcəkdə baxmaq imkanları haqqında da düşünmək olar. Təbii, qanun layihəsində bu sahədə müəyyənlik mövcuddur, yəni göstərilir ki, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyənləşdirdiyi orqan tərəfindən sahibkarlıq fəaliyyətinin qadağan olunduğu kateqoriyalar müəyyənləşdirilir. Düşünürəm ki, bu da Milli Məclisin kompetensiyasına verilərsə, daha yaxşı nəticələrin əldə olunmasına səbəb ola bilər. Çünki ola bilsin ki, bizim müzakirələrimiz nəticəsində daha dəqiq və səmərəli qərarlar qəbul edə bilərik.

Ayrıca olaraq xatırlatmaq istəyirəm ki, biz bir müddət öncə sərmayələrin qoyuluşu ilə bağlı qanun layihəsi ətrafında müzakirələr apardıq. Düşünürəm ki, Şuşa ilə də bağlı, – çünki müvafiq bölmə mövcuddur, – sərmayə qoyulan sahələrin təşviqi istiqamətində də qanun layihəsində gələcəkdə əlavələrin olması daha təkmil qanun layihəsinin ortaya çıxmasına imkan yarada bilər.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm. Hesab edirəm ki, dəyişiklik və əlavə qanun layihəsinin daha da təkmil olmasını şərtləndirəcək.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Qanun layihəsi çox təkmildir və hesab edirəm ki, bunu səs verib qəbul edə bilərik. Burada əsas məqsəd, bu qanun layihəsinin əsas fəlsəfəsi və qarşıda qoyulan vəzifə ondan ibarətdir ki, Şuşa şəhərinin adının

qorunması, onun tarixi, mədəniyyət mərkəzi kimi nəinki Azərbaycanın, bütövlükdə, Cənubi Qafqazın və türk dünyasının mədəniyyət mərkəzi kimi saxlanılmasına bir ehtiramdır. Bu baxımdan da, mən də bu qanun layihəsinə səs verib qəbul edilməsinin tərəfdarıyam.

Hesab edirəm ki, Fəzail müəllim burada o məsələyə toxundu. Düzdür, Əli müəllim qeyd etdi, mən də hesab edirəm, gələcəkdə digər yerlərin də adları ilə bağlı hər hansı bir hüquqi şəxs yaradanda, – istər-istəməz nazirlikdə buna baxılır, orada rəy verilir, razılıq verilir, aydındır, – ümumilikdə, bununla bağlı Mülki Məcəllədə gələcəkdə birbaşa göstəriş olsa, o qeydiyyatdan keçirilən strukturun vəziyyətini yaxşılaşdırar və rəy verməsinə köməklik edər ki, hər yerə istənilən adı vermək olmaz.

Xatırlayırsınızsa, bir dəfə burada mühüm məsələ qaldırmışdım. Mən istəmirəm ki, Şuşa haqqında da qanunumuz həmin vəziyyətlə bağlı olsun. Müharibə vaxtı, 44 günlük Vətən müharibəsi dövründə aydın idi ki, bizim, Türkiyənin, Pakistanın bayraqlarını hər yerə asırdıq. Bayraqdan istifadə qaydaları haqqında bizim qəbul etdiyimiz qanuna da müəyyən mənada göz yumurduq ki, bayraq haradan asılmalıdır. Çünki insanların vətənpərvərlik arzusu idi, istəyi idi. Amma indi görürsən ki, müəyyən yerlərdə bunları tamam başqa şəkildə asıblar. Kənd rayonlarına gedirsən, istənilən binanın üstündə Azərbaycan Respublikasının bayrağını, yaxud yanında Türkiyənin bayrağını asıbdır. Bir ticarət müəssisəsinin qarşısına, – bəlkə də orada heç vətəndaşa düzgün xidmət etmir, – Azərbaycanın milli qəhrəmanının böyük bir şəklini yapışdırıbdır. Yəni bu adların qorunması, doğrudan, vacib məsələdir ki, ondan sui-istifadə edilməsin. Yaxud Azərbaycan bayrağını asıbdır, guya vətənpərvərdir, amma əməli o vətənpərvərliklə üst-üstə

düşmür. O baxımdan bu şeylərin qarşısını almaq üçün biz qəbul etdiyimiz qanunların icra olunmasının nəzarət mexanizmini də ciddi şəkildə müəyyənləşdirməliyik ki, o adamlar bilsinlər, əgər tutaq, sabah Şuşa adından qeyri-qanuni yolla, hansı isə həvəsləndirmə yolu ilə kimləri isə ora cəlb etməkdən ötrü istifadə etsələr, ya ciddi cərimələ-nəcəklər, ya da hansı isə addımlar atılacaq. Beləliklə, biz tarixi abidələrimizi qoruya bilərik.

Hörmətli sədr, mən hesab edirəm ki, burada adi bir dəyişiklikdir və hamı da bu dəyişikliyə tərəfdardır. Mümkünsə, səs verək, qəbul edək. Sağ olun.

Sədrlik edən. Siyavuş müəllim, sağ olun. Ancaq danışandan sonra təklif edirsiniz, əvvəldən təklif etsə idiniz bu, daha düzgün olardı. Heç kim də indi təklifinizə səs vermədi.

Mahir Abbaszadə. Buyurun, Mahir müəllim.

M.Abbaszadə. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilər içərisində Şuşa özünə-məxsus bir yer tutur. Həm coğrafi, həm də mədəni nöqtəyi-nəzərdən hesab edirəm ki, Şuşa Azərbaycan üçün çox müqəddəs bir yerdir və cənab Prezident də 2022-ci ili “Şuşa ili” elan edib, Türk Dövlətləri Təşkilatı 2023-cü il üçün Şuşanı mədəniyyət paytaxtı elan edib. Biz “Xarıbülül” festivalını, Vaqif poeziya günlərini, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ilə diplomatik əlaqələrimizin 30 illiyi münasibəti ilə tədbirləri bu şəhərdə keçirmişik və möhtərəm cənab Prezident Şuşanı işğaldan azad edərkən xalqa müraciətində dedi ki, hələ bundan sonra da Şuşanı quracağıq, yaradacağıq, dirçəldəcəyik. Şuşa ilə bağlı parlamentdə bir neçə qanun qəbul olunubdur və bugünkü qəbul olunan qanun layihəsi də, mənə elə gəlir ki, tarixi hadisədir.

Sadəcə, burada bir məsələyə öz münasibətini bildirmək istəyirəm. Hörmətli sədr, bilirik ki, Şuşa adından istifadə, xüsusi ilə Şuşa işğal altına düşəndən sonra Şuşadan məcburi köçkün düşmüş insanlar sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olduqları müddətdə bu adlardan istifadə ediblər. Bəlkə də o zaman bu adlardan istifadə məcburi köçkün düşmüş insanlar üçün təsəlli idi, bundan onlar təsəlli kimi istifadə edirdilər. Çünki hamının içərisində bir Şuşa həsrəti var idi. Amma müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə biz işğal altında olan bütün torpaqları, o cümlədən də Şuşa şəhərini işğaldan azad edə bilmişik. Şuşada bu gün dinc quruculuq, bərpa prosesləri həyata keçirilir ki, insanlar öz ata-baba yurdlarına qayıda bilsinlər.

Həmin sahibkarlıq subyektlərinin də böyük əksəriyyəti ya Şuşadan məcburi köçkün düşmüş, ya da Şuşa kökənli insanlardır. Mənə elə gəlir ki, qəbul olunmuş bu qanunu onlar da normal başa düşəcəklər ki, artıq bizim Şuşa həsrətimizə son qoyulubdur və ona görə də biz bundan sonra Şuşa ilə bağlı olan arzularımızı məhz elə Şuşanın özündə inkişaf etdirməliyik, formalaşdırmalıyıq. Bu nöqtəyi-nəzərdən, hesab edirəm ki, qanun olduqca aktual bir qanundur və bu qanunun qəbul edilməsi həm Şuşa adının müqəddəsliyini, həm də Şuşaya olan ehtiramımızı bir daha qeyd etmiş kimi ifadə olunacaqdır. Çox sağ olun, minnətdaram.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Arzu Nağıyevin sualı var. Bir dəqiqə, Arzu müəllim.

A.Nağıyev. Təşəkkür edirəm. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Mənim sualım bundan ibarətdir ki, indiyə qədər “Şuşa” restoranı var, “Şuşa” şadlıq evi var, Şuşa adlı marketlər var. Bu qanundan sonra burada da qeyd olunub ki, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın razılığı olmalıdır, bu adlar qalacaq, yoxsa bu adlar

da artıq dəyişdirilməlidir? Mən başa düşürəm, son vaxtlar Şuşanın adından istifadə edib çox ödüllər, digər mükafatlar təqdim olundu. Lakin bu keçmiş obyektlər, “Şuşa” restoranı, “Şuşa” kinoteatrı, o adda market və sair, bunlar qalacaq, yoxsa qalmayacaq? Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Mən təklif edirəm ki, Əli müəllim, Siz bir də bunu izah edin, xahiş edirəm.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli xanım sədr. Arzu müəllim, bu məsələ ilə bağlı mən fikrimi bildirmişdim, bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, bu qanun heç nəyi qadağan etmir, bu qanun tənzimləyir. İki istiqamətdə. Bir istiqamət ondan ibarətdir ki, qanunla və müvafiq qurumun müəyyən etdiyi hallarda addan istifadə oluna bilər. O hallar müəyyən olunacaq və qeyd olunacaq, o zaman artıq razılığa ehtiyac yoxdur.

İkinci forma razılıq ilə. İndiyə qədər nə mövcud olub, – mən fikrimi söylədim, – mövcud olanlar formasından asılı olmayaraq Şuşanı yaşatmaq məqsədli olub və dövlətin, dövlət orqanlarının bu formata qarşı heç bir görəcəyi tədbir və niyyəti yoxdur. Qanun qüvvəyə mindikdən sonra isə dediyim iki mexanizm ya müəyyən olunmuş halların içərisində olmalıdır, ya da mütləq razılıq əsasında. Digər hallar artıq məsuliyyətə səbəb ola bilər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Əli müəllim, çox sağ olun.

Bəli, mən də indi Siyavuş müəllimin verdiyi təklifə tərəfdaram ki, səsə qoyaq. Çünki Əli müəllim giriş sözüündə bizə çox ətraflı izahat verdi və düşünürəm ki, səsə qoya bilərik. Burada yazılan mənim hörmətli həmkarlarım küsməsinlər, çıxışlarınızı yazılı surətdə verə bilərsiniz.

Buyurun, 10-cu məsələyə, yəni “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə, xahiş edirəm,

münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.47 dəq.)
Lehinə	87
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, 10-cu məsələ qəbul edildi.

İndi isə mən 11-ci məsələni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.47 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, 11-ci məsələ də qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, növbəti məsələyə keçirik. Bu, 12-ci məsələdir, Əmək Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Qanun layihəsi haqqında məlumat vermək üçün mən Əmək və sosial siyasət komitəsinin üzvü hörmətli Vüqar Bayramova söz verirəm. Vüqar müəllim, iki komitənin üzvüsünüz, ona görə bir az çəşdim. Buyurun.

V.Bayramov, *Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin üzvü.*

Çox təşəkkür edirəm, hörmətli xanım sədr. Hörmətli həmkarlar, qısa olaraq Əmək Məcəlləsində edilən dəyişikliklərlə bağlı sizləri məlumatlandırmaq istərdim. Əvvəla,

Məcəllədə edilən dəyişikliklər pozitivdir və bütövlükdə, əmək münasibətlərinin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədi daşıyır. Nəzərə alsaq ki, təklif edilən layihəyə əsasən Əmək Məcəlləsində 3 maddə üzrə dəyişikliklərin edilməsi nəzərdə tutulub və onlardan birinci, 49-cu maddəyə edilən dəyişiklik institusional xarakter daşıyır. Burada əmək qanunvericiliyinə əməl olunmasına məsul olan dövlət qurumu tərəfindən əmək müqaviləsinə xitam verilməsi nəzərdə tutulur. Nəzərə alsaq ki, mövcud qanunvericiliyə əsasən əmək müqaviləsinə elektron bazada işəgötürən tərəfindən xitam verilə bilər, amma bir sıra hallarda, xüsusən də işəgötürən fiziki şəxs olduğu hallarda əmək müqaviləsinə xitam verilməsi ilə bağlı müəyyən çətinliklər var idi və yeni təklif edilən layihə həmin çətinliklərin aradan qaldırılmasını özündə ehtiva edir.

Layihənin 74-cü maddəsində məhz həmin hallar, hansı hallarda əmək müqaviləsinə sözügedən qurum tərəfindən xitam veriləcək və qüvvədən düşmüş hesab olunacaq, həmin istiqamətlər müəyyənləşdirilib. Burada xüsusən də işəgötürənin fiziki şəxs, sahibkar olduğu hallarda dünyasını dəyişməsi və eyni zamanda, barəsində cinayət işinin olması kimi hallar var ki, bu hallarda artıq işəgötürən fiziki şəxs əmək müqaviləsinin qüvvədən düşməsi ilə bağlı qərar vermək imkanına malik deyil, o halda bu qərar artıq dövlət qurumu tərəfindən veriləcək.

Sonuncu dəyişiklik 87-ci maddəyə edilən dəyişiklikdir və bu maddəyə edilən dəyişikliyə əsasən əmək müqaviləsinə xitam verildiyi halda belə, əmək müqaviləsində nəzərdə tutulan öhdəliklər və eyni zamanda, əgər hər hansı bir öhdəliklər qalırsa, onlar icra olunacaq. Praktiki olaraq bu da xüsusən əmək münasibətlərinin tənzimlənməsi baxımından çox vacibdir.

Bütövlükdə, təklif olunan dəyişikliklər, təqdim olunan layihə əmək münasibətlərinin təkmilləşdirilməsi, xüsusən də əmək müqavilələrinin elektron bazada istisna hallarda qüvvədən düşməsi ilə bağlı sistemin təkmilləşdirilməsi məqsədi daşıyır. O baxımdan hörmətli həmkarlarımızı təqdim olunan layihəni dəstəkləməyə və bu istiqamətdə səs verməyə dəvət edirəm. Təşəkkür edirəm, çox sağ olun.

Sədrlik edən. Vüqar müəllim, çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyənlər var. Razi Nurullayev. Razi müəllim, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar! Azərbaycanda kimi isə işdən çıxarmaq istəyirlərsə, ona ərizə yazdırırlar ki, könüllü istefa verir, sağlamlıq durumuna görə işini tərk edir və həqiqəti əks etdirməyən digər səbəblər. Mən bu praktikanı iki səbəbdən ziyanlı hesab edirəm.

Birincisi, vətəndaşın əmək hüquqları pozulur, konkret olaraq onu təzyiqlə və təhdid altında ərizə yazmağa məcbur edirlər.

İkincisi, belə çıxır ki, oğrunun, rüşvətxorun, dələduzun tərçümeyi-halını korlamaq istəmərlər və sabah da o gedib başqa yerdə daha gözəl işə düzəlir və dağıdıcı fəaliyyətini davam etdirir. Hər iki halda ziyan görəndə cəmiyyət və bizim gələcəyimizdir. Hər iki halda qanun pozulur, hər iki halda saxtakarlıq edilir. Bu praktika bütün dövlət orqanlarında və özəl sektorda baş verir. Bu praktikanın dayandırılmasını və qanunun tələb etdiyi şəkildə zor və təzyiqlə, o cümlədən əsassız güzəşt olmadan həyata keçirilməsini istəyirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Kamilə Əliyeva. Kamilə xanım, buyurun.

K.Əliyeva. Təşəkkür edirəm. Çox hörmətli xanım sədr, hörmətli həmkarlar, mən də bu qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Amma bəzi məqamlara aydınlıq gətirilməsini istərdim.

Təqdim edilmiş Əmək Məcəlləsində dəyişikliklərlə bağlı bir sıra suallar yaranır. Birincisi, Əmək Məcəlləsinin 74-cü maddəsinə əlavə edilmiş fiziki şəxs kimi işəgötürəndən əlavə, mənə elə gəlir, hüquqi şəxsin işəgötürəni də bura əlavə edilməlidir. Belə ki, elə hallara rast gəlinir ki, xüsusi hal kimi hüquqi şəxsin təsisçisi və işəgötürəni eyni şəxs olur və işəgötürən hər hansı səbəbdən, məsələn, vəfat edir, həbs olunur və ya digər səbəbdən öz vəzifəsini icra edə bilmir. Elə hallar olur ki, əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan işəgötürən ölkəni tərk edir. Belə hallarda da vərəsəlik məsələsi ortaya çıxır və bu proses də 6 ay çəkir. Nəticədə işçi bu müddət ərzində yeni işə düzələ bilmir. Bu səbəbdən Əmək Məcəlləsində fiziki şəxslərlə yanaşı hüquqi şəxslər də buraya əlavə edilməlidir.

İkinci aydın olmayan məsələ, işəgötürənlə bağlı baş vermiş hadisənin səbəbləri, yəni vəfat etməsi, həbs olunması, ölkəni tərk etməsi kim tərəfindən aydınlaşdırılmalıdır. İşçinin bu səbəbləri əldə etməsi mümkünsüzdür. Araşdırmanı, yəni polisə, məhkəməyə, miqrasiya idarəsinə sorğunu hansı qurum həyata keçirməlidir, bu hal dəqiqləşdirilməyib.

Üçüncü məsələ. Əmək Məcəlləsinin 87-ci maddəsinə də əlavə olunması nəzərdə tutulmuşdur. Burada qeyd olunur ki, əmək qanunvericiliyinə dövlət nəzarətini həyata keçirən orqan tərəfindən işçinin müraciəti əsasında əmək kitabçasına müvafiq qeydlər aparılır. Əmək kitabçasındakı qeydləri əmək qanunvericiliyinə dövlət nəzarətini həyata keçirən Dövlət Əmək Müfəttişliyi Xidmətinin hansı qu-

rumu həyata keçirəcək? Mərkəzi aparatmı, yoxsa regionlar üzrə xidmətlərimi? Əmək kitabçasında qeydlər möhürlə təsdiqlənirmi? Qanunda bu öz əksini tapmalıdır. Əslində, Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən əmək kitabçaları ilə məşğul olan orqan Dövlət Məşğulluq Agentliyidir. Bu məsələ də həmin agentliyə həvalə edilsə, daha məqsədə uyğun olardı. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

İltizam Yusifov. İltizam müəllim, buyurun.

İ.Yusifov. Sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli deputat həmkarlarım, mən də qanun layihəsini dəstəkləyirəm. Amma birinci oxunuşun tələblərinə uyğun olaraq, həm qanunun mətninə təkliflərim, həm də bir sualım var.

Təklifim 8.2-ci maddəyədir. Belə ki, həm mövcud, həm də təklif olunan hər iki variantda yazılış eynidir. Orada “tərbiyə etmiş və anaların” ifadəsi, hesab edirəm, düzgün səslənmir. Təklif edirəm, “və” götürülsün, ya “tərbiyə etmiş analar” kimi yazılsın, ya da ikinci variantda 8.1-ci maddədə olduğu kimi, “tərbiyə etmiş və böyütmüş analar” kimi yazılsın.

Sualım isə 37.3-cü maddəyə, işləyən əmək pensiyaçılarına aiddir. 37.3.1-ci, 37.3.2-ci maddələrdə yaşa görə və əlilliyə görə əmək pensiyası təyin olunanadək müvafiq olaraq birinci halda, yəni yaşa görə sığorta hissəsi, ikinci halda qazanılmış məbləğ tam ödənilir. Sual edirəm, qazanılmış məbləğ nədir?

Sədrlik edən. İltizam müəllim, mən çox üzr istəyirəm, Siz hansı məsələyə dair danışırırsınız? Biz 12-ci məsələni müzakirə edirik.

İ.Yusifov. Yox, mən pensiya ilə bağlı...

Sədrlik edən. Ona görə də xahiş edirəm, biz növbəti məsələyə keçəndə mən Sizə söz verərəm, çıxış edərsiniz.

Biz indi 12-ci məsələni müzakirə edirik.

Hörmətli Vüqar müəllim, burada bir neçə sual səsləndi. Sizin cavabınız varmı? Buyurun.

V.Bayramov. Hörmətli xanım sədr, mən çıxış edən həmkarlarımıza təşəkkürümü bildirirəm. Hörmətli Kamilə xanımın suallarına gəldikdə isə, bildiyiniz kimi, Əmək Məcəlləsi hüquqi şəxslərlə bağlı əmək münasibətlərini tənzimləyir. O baxımdan burada fiziki şəxs sahibkar olan işəgötürənlərlə bağlı əmək münasibətlərinin tənzimlənməsindən söhbət gedir və hüquqi şəxslərlə bağlı bu tip problemlər Əmək Məcəlləsi tərəfindən tənzimləndiyi üçün yaranmır.

Eyni zamanda, məhz digər həm əmək kitabçasında qeydlər və bu halların baş verməsini təsdiq edən hallarla bağlı. Birincisi, əmək kitabçasında qeydlər qanunla müəyyən edilmiş qurum tərəfindən aparılacaq. Çünki əgər işəgötürən sahibkar əmək müqaviləsinə xitam verə bilmirsə, dünyasını dəyişibsə və digər qeyd olunan hallar baş verirsə, o halda əmək kitabçasına qeyd aparma imkanına da malik deyil. O baxımdan, təbii ki, həmin qeydlər də məhz qeyd olunan dövlət qurumu, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən aparılmalıdır.

Digər hallarda, təbii ki, əmək müqaviləsi ilə işləyən şəxsin özü dövlət qurumuna – Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə müraciət edir, əmək müqaviləsinə xitam vermək səlahiyyəti olacaq. Nəzərə alsaq ki, mövcud qanunvericiliyə əsasən, eyni zamanda, iki əmək müqaviləsi bağlana bilməz. Əmək müqavilələri elektrondur. Əslində, bu dəyişikliyin də fəlsəfəsi ondan ibarətdir ki, bu halda vətəndaş bir əmək müqaviləsinə xitam verə, digər yerdə əmək müqaviləsi bağlayıb işlə təmin oluna bilsin. O baxımdan, təbii ki, mütərəqqi dəyişiklikdir.

Mən bir daha suallara və qeydlərə görə təşəkkür edirəm və qeyd etmək istərdim ki, həmin qeydlər Əmək Məcəlləsində artıq öz əksini tapıb.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Qanun layihəsini birinci oxunuşda səsə qoyuram, buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.58 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti 4 məsələsi cənab Prezidentin bir məktubu ilə daxil olub və mahiyyətcdə də bunlar bir-birinə yaxındırlar.

Beləliklə, gündəliyin 13-cü məsələsi “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, gündəliyin 14-cü məsələsi “Sosial müavinətlər haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, gündəliyin 15-ci məsələsi “Onkoloji yardım haqqında” və “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, nəhayət, gündəliyin 16-cı məsələsi isə “Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Ona görə də təklif edirəm, bu məsələlərin təqdimatları ayrılıqda edilsə də, müzakirə birgə aparılsın. Təbiidir ki, biz

həmişə olduğu kimi, səsverməni də ayrılıqda aparacağıq.

Hörmətli həmkarlar, bunu da qeyd edirəm ki, məsələlərin müzakirəsi ilə əlaqədar əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini hörmətli Anar müəllim Kərimov və nazirliyin şöbə müdiri hörmətli Elnur Abbasov iclasımızda iştirak edirlər. Mən sizi salamlayıram.

Beləliklə, biz 13-cü məsələyə keçəcəyik, yəni “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini təqdim etmək üçün mən Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri hörmətli Musa Quliyevə söz verirəm. Musa müəllim, buyurun.

M.Quliyev, Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri.

Çox sağ olun. Hörmətli xanım sədr, hörmətli millət vəkilləri. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizdə aparılan dərin sosial islahatların əsas hədəflərindən biri pensiya təminatı sahəsində vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, şəffaflığın, vətəndaş məmnunluğunun artırılması, pensiya təyinatı prosesinin sadələşdirilməsi, sosial ədalətin təmin edilməsidir. Son 3 ildə pensiya təminatı sahəsində 200-dən artıq normativ hüquqi sənəd qəbul edilmiş, aparılan islahatlar nəticəsində minimum pensiya 2,2 dəfə, orta aylıq pensiya 65 faiz artmışdır.

Bu islahatların davamı olaraq hazırlanmış və Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim olunan “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi mövcud qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsinə, pensiya təminatı sistemində sosial sığorta prinsipinin daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edir və hüquqi tənzimləmə, təkmilləşdirmə, habelə qanunvericilik texnikası baxımından ter-

minoloji dəqiqləşdirmə və uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Təqdim edilən bu hüquqi sənəd 10 maddə üzrə 43 dəyişikliyi özündə ehtiva edir.

Hörmətli həmkarlar, birinci oxunuşun tələblərinə uyğun, konseptual olaraq qanunun ümumi müddəaları haqqında məlumat vermək istəyirəm. Ayrı-ayrı detalları, yəqin ki, ikinci oxunuşun tələbinə uyğun olaraq, biz müzakirə edirik.

Qanunun 1-ci maddəsində 2 dəyişiklik təklif olunur. Bunlar “şərti əmək pensiyası”, əmək haqqındakı sonrakı artımlar anlayışının əlavə edilməsini özündə ehtiva edir ki, bu qanunun 9-cu və 20-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş şəxslərin əmək pensiyasının məbləğinin hesablanması mexanizminə dəqiqlik gətirəcəkdir.

Qanunun 8-ci maddəsində olunan dəyişikliklər həm maddənin adının dəyişdirilməsi, həm də mətnindəki dəyişiklikləri özündə ehtiva edir. Burada məqsəd gender bərabərliyi, beynəlxalq konvensiyalarla uyğunluğun təmin olunması, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara diqqətin artırılmasınınin təşviqi və qanunda qeyd edilmiş güzəşt illərinin daha sadə və dəqiq göstərilməsi ehtiyacı baxımından təklif olunur.

Yeni redaksiyada 5 və daha çox uşağı dünyaya gətirən, övladlığa və ya qəyyumlığa götürən, habelə sağlamlıq imkanı məhdud övladını böyüdən analara, ana olmadığı halda isə atalara 5 il erkən pensiya hüququnun verilməsi nəzərdə tutulur.

Qanunun 9-cu maddəsinə təklif olunan dəyişikliyə görə pensiyaya çıxma şərtləri yumşaldılır. Güzəştli şərtlərlə yaşa görə pensiya hüququnun təsbit edildiyi 9.1-ci maddədə pensiya kapitalı və 25 il sığorta stajı tələbinin biri ləğv edilir, pensiya kapitalı tələbi 34 560 manata endirilir.

Hazırda bu rəqəm kişilər üçün 48 960 manat, qadınlar üçün 63 360 manat təşkil edir. Gözlənilən ödəniş aylarının sayı 144-ə endirilir. Hazırda bu rəqəm kişilər üçün 204 ay, qadınlar üçün 264 ay təşkil edir. Nəticədə pensiyanın məbləği artırılır, 2 şərt – ümumi staj və ya kapital və xüsusi iş stajı qarşılığında 5 il erkən pensiya hüququ verilir.

9.1, 9.2 və 9.3-cü maddələrdə edilən təklifə əsasən kişilərlə qadınların pensiya yaş həddi eyniləşdirilir ki, bu da qanunun fəlsəfəsindən və təməl prinsiplərindən qaynaqlanır.

9.6-cı maddəyə görə sonradan hərbi xidmətə qəbul edilmiş pensiyaçı hərbi rütbəli şəxslərin pensiyası son təminat xərçəliyinə görə yenidən hesablanaraq artırılacaqdır.

Bu qanunun 9-cu maddəsində təklif edilən digər dəyişikliyə görə cəzaçəkmə müəssisələrində, istintaq təcridxanalarında və azadlıqdan məhrum edilmiş şəxslər üçün nəzərdə tutulmuş müalicə müəssisələrində məhkumlarla və həbsdə olan şəxslərlə işləyən mülki işçilərin pensiya təminatı 9.1-ci maddə ilə tənzimlənməklə ümumi və xüsusi staj tələblərinin yumşaldılmasına səbəb olacaqdır. Kişilər üzrə ümumi yaş stajı tələbi 30-dan 25-ə, xüsusi staj tələbi isə 15 ildən 12,5 ilə endirilir, qadınlar üçün xüsusi staj tələbi 12,5-dən 10 ilə endirilir. Yəni bütün bu dəyişikliklər güzəştli şərtlərlə pensiya alanlara şamil olunur. Fikir yayınmasın ki, bütövlükdə, bizim vətəndaşlarımızın pensiya təminatına aiddir. Bu, yalnız 9-cu maddə ilə bağlı dəyişikliklərdir.

14.4-cü maddədə təklif olunan dəyişikliyin mahiyyəti ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyası hüququ olan şəxslərin pensiya məbləği sosial müavinətin məbləğindən az olduqda, pensiya payından imtina etməklə məbləği çox olan sosial təminat hüququndan istifadə edə bilməsinin hüquqi bazasının yaradılmasıdır.

Qanunun 18.2-ci maddəsində təklif olunan dəyişikliklər də pozitiv xarakter daşıyır. Hazırda yaşa, yaxud əlilliyə görə pensiya alan şəxsin ailə başçısını itirməyə görə də pensiya hüququ yarandıqda öz pensiyasını, yaxud yaşa görə sosial müavinətini seçirsə, ona hesablanan ailə başçısını itirməyə görə pensiya məbləği digər ailə üzvləri arasında bölüşdürülmür. Bu isə digər ailə üzvlərinə münasibətdə onların maddi vəziyyətinin ağırlaşmasına və sosial ədalətsizliyə səbəb olur. Qanunun müvafiq maddəsinə əlavədən sonra ailə başçısını itirməyə görə pensiya məbləğindən imtina etmiş ailə üzvünün ona hesablanan payı digər ailə üzvləri arasında bölüşdürüləcək və bu da onların maddi vəziyyətinin yaxşılaşmasına və məmnunluğuna gətirib çıxaracaqdır.

Qanunun 18.3-cü maddəsində ediləcək düzəlişə əsasən pensiyaçı olan şəxs vəfat etdikdə və ailə üzvlərinin sonralar ailə başçısını itirməyə görə pensiya almaq hüququ yarandıqda həmin dövr ərzində də əmək pensiyasının sığorta hissəsinin məbləği indeksləşdiriləcək və ailə başçısını itirməyə görə pensiyanın sığorta hissəsi daha yüksək məbləğdə təyin olunacaqdır.

Qanunun 20-ci maddəsində təklif olunan dəyişikliklər bu qanunun 1-ci maddəsində “şərti əmək pensiyası” sözləri anlayışlara əlavə olunmuşdu, onun 20-ci maddədə tətbiq olunması və “almalı olduğu” sözlərinin “şərti əmək pensiyası” sözləri ilə əvəz olunmasını nəzərdə tutur.

Qanunun 22-1.2.1-ci maddəsində təklif olunan dəyişikliyə əsasən 8-ci maddədə adı keçən şəxslərə – çoxuşaqlı qadınlara, sağlamlıq imkanları məhdud uşağı olan analara, uşaqlarını təkbaşına böyüdən atalara və qəyyumlara analoji proaktiv pensiya təyinatı mümkün olacaq və onlara da 2006-cı ilədək 25 il sığorta stajı hədiyyə ediləcəkdir.

34-cü maddədə təklif edilən dəyişikliyə görə yaşa görə əmək pensiyası növündən əlilliyə görə pensiya növünə keçid imkanının yaradılması nəzərdə tutulur. Hazırda belə bir imkan yoxdur.

Qanunun 37-ci maddəsində təklif olunan dəyişiklik yaşa görə və əlilliyə görə əmək pensiyasının yenidən hesablanmasının avtomatlaşdırılmış qaydada aparılmasını nəzərdə tutur. Konkret desək, pensiyaçı işləməyə davam edərsə, 6 il iş dövrü tamam olduğu tarixdən, pensiyanın yenidən hesablanması onların müraciəti, heç bir sənəd tələb olunmadan avtomatik olaraq reallaşacaq və pensiya məbləği artırılacaqdır.

45-ci maddədə təklif olunan dəyişiklik nəticəsində bu qanunun 9-cu maddəsi üzrə güzəştli şərtlərlə pensiya hüququ əldə edən şəxslərdən daha çox pensiya kapitalının tələb olunması aradan qaldırılacaqdır. Bu da həmin kateqoriyadan olan şəxslərin pensiyalarının orta məbləğinin 170 manat artmasına imkan yaradacaqdır.

Hörmətli millət vəkilləri, təklif olunan dəyişikliklərin illik maliyyə yükü ilkin hesablamalara görə 4,2 milyon manat təşkil edəcək və 17-20 min vətəndaşımızın faydalanacağı proqnozlaşdırılır.

Göründüyü kimi, dəyişikliklərin, demək olar ki, hamısı pozitiv istiqamətdə dəyişikliklərdir. Vətəndaşlarımızın pensiya təminatına, yaxşılaşdırılmasına, pensiyaya çıxma şərtlərinin asanlaşdırılmasına yönələn dəyişikliklərdir. Dəyişiklikləri dəstəkləməyi və qanunun lehinə səs verməyi xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Musa müəllim, çox sağ olun.

İndi isə 14-cü məsələ ilə bağlı mən hörmətli Mələhət xanım İbrahimqızıya söz vermək istəyirəm. Mələhət xanım, buyurun.

M.İbrahimqızı, *Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsi sədrinin müavini.*

Çox sağ olun, xanım sədr. Hörmətli həmkarlarım, mən-dən öncə qanun layihələri barədə təqdimat edən həm Vüqar müəllim, həm də komitəmizin hörmətli sədri Musa müəllim ətraflı məlumat verdilər. Mənim sizə təqdim edəcəyim “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi, sadəcə olaraq, uyğunlaşdırma xarakterlidir. Yəni “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda olan mütərəqqi dəyişikliklər bu qanunda necə ehtiva ediləcəkdir. Mən bu uyğunlaşdırma xarakterli dəyişiklikləri sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm.

Hörmətli həmkarlarım, bildiyimiz kimi, ölkəmizdə elə bir sahə yoxdur ki, orada fundamental islahatlar getməsin və bu islahatlar, sözsüz, sosial sahədə də özünü büruzə verir. Dövlətimiz gücləndikcə biz sosial sahədə də daha yeni islahatların, əhalinin rifahına yönəlik islahatların şahidi oluruq. Əlbəttə ki, biz sosial qanunvericilik sahəsində bu prosesin getdiyini görürük. Bu gün sosial qanunvericilik sahəsində aparılan islahatların biri də “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa 2019-cu il 29 noyabr tarixli 1703 nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə edilmiş dəyişiklik nəticəsində ailə başçısını itirməyə görə pensiyanın məbləğinin ailə üzvünə düşən məbləğinin ailə başçısını itirməyə görə müavinətdən aşağı olduğu halda, əmək pensiyası əvəzinə sosial müavinəti ala bilmək seçiminin verilməsi, həmçinin sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu müəyyən edilmiş 18 yaşınadək uşağa sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu ilə təyin edilmiş müavinətlə yanaşı, ailə başçısını itirməyə görə müavinəti də almaq hüququnun müəyyən edilməsidir.

Bu islahatların davamı olaraq “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə qanun layihəsinə uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə hazırlanmış qanun layihəsi qanunun müvafiq müddəalarında aşağıdakı mahiyyət və məzmun dəyişikliklərini nəzərdə tutur.

Qanunun 7.0.4-cü maddəsi ilə bağlı dəyişiklikləri sizin diqqətinizə çatdırmaq istərdim. “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək uşaqlara münasibətdə müəyyən edilmiş müavinətin təyinat məqsədi onların sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunun yaratdığı çətinliklərin həllinə dəstək verilməsi üçün maddi təminatdır. Eyni zamanda, ailə başçısının vəfatı ailə üçün əlavə maddi çətinliklər yaratdığı üçün “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2019-cu il 29 noyabr tarixli Qanunu ilə sözügedən qanunda edilmiş dəyişikliklərlə onların həmin müavinəti ailə başçısını itirməyə görə müavinətlə yanaşı almaq hüququ müəyyən edilir. Lakin ailə başçısının kifayət qədər sosial sığorta stajının olması səbəbindən ailənin əmək pensiyası hüququ yarandığı halda, sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu ilə əlaqədar təyin edilmiş müavinətin ödənilməsi dayandırılır. Bu da həmin kateqoriya şəxslərin, ümumilikdə, ailənin maddi təminatının aşağı düşməsinə və haqlı narazılığına səbəb olurdu. Bu problemin həlli məqsədi ilə təklif edilən dəyişiklik sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək uşaqlara müavinətin digər sosial ödənişlərdən asılı olmayaraq təyin edilməsini nəzərdə tutur.

Qanunun 5.3-cü, 7.0-cı və 7.0.5.1-ci maddələri ilə bağlı

dəyişikliklər isə aşağıdakıları nəzərdə tutur: “Sosial müavinətlər haqqında” Qanunun 7-ci maddəsində dövlət qulluqçularına ömürlük müavinət, yaşa görə müavinət, əlilliyə görə müavinət, ailə başçısını itirməyə görə müavinət, 7.0.5.1-ci maddə istisna olmaqla, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş bəzi kateqoriya şəxslərə kommunal, nəqliyyat və digər xidmətlərə görə müavinətin təyinat şərti kimi şəxsin əmək pensiyası hüququnun olmaması göstərilir.

Ailə başçısının kifayət qədər sosial sığorta stajının olması səbəbindən ailə üzvünün ailə başçısını itirməyə görə pensiya hüququ yarandığı halda həmin müavinətin ödənişi dayandırılır. Lakin sözügedən əmək pensiyasının ailə üzvünə düşən hissəsi ona təyin edilmiş, yaxud təyin ediləcək sosial müavinətin məbləğindən aşağı olduğu təqdirdə onun maddi təminatının aşağı düşməsi ilə nəticələnir. Həmçinin əmək pensiyasının təyinatının məqsədinin şəxsin, yaxud ailənin itirilmiş gəlirlərinin kompensasiyası olduğunu nəzərə olaraq bu halda nəinki ailənin itirilmiş gəlirləri kompensasiya olunmur, əksinə azalır. Təklif edilən dəyişikliyə əsasən şəxsə düşən pensiyanın məbləği onun aldığı, yaxud almalı olduğu sosial müavinətin məbləğindən az olacağı təqdirdə, ona müavinət təyin ediləcək.

Hörmətli həmkarlar, bir daha bildirmək istərdim ki, sizə təqdim etdiyim qanun layihəsi üzrə dəyişikliklər uyğunlaşdırma xarakterlidir və sizin hər birinizi səs verməyə çağırıram. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Mələhət xanım.

İndi isə 15-ci məsələ ilə əlaqədar, – xatırladım ki, 15-ci məsələ “Onkoloji yardım haqqında” və “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir, –

mən indi Səhiyyə komitəsi sədrinin müavini hörmətli Rəşad Mahmudovdan xahiş edəcəyəm ki, layihəni təqdim etsin. Rəşad müəllim, buyurun.

R.Mahmudov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsi sədrinin müavini.*

Çox təşəkkür edirəm, xanım sədr. Dəyərli millət vəkilləri, sözügedən layihə də “Əmək pensiyaları haqqında” və “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişikliklər edilməsi barədə qanun layihələrinə uyğunlaşdırma xarakteri daşımaqla, xəstəlikdən əziyyət çəkən şəxslərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə xidmət edir. “Onkoloji yardım haqqında” və “Dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə bu yeni qanun layihəsi, əsasən, onkoloji xəstələrin, eləcə də dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş şəxslərin sosial müavinət və ya əmək pensiyası almaq hüququnu müəyyənləşdirir. Bütün millət vəkillərini qanun layihəsinə səs verməyə çağırıram.

Sədrlik edən. Rəşad müəllim, çox sağ olun.

İndi isə biz 16-cı məsələyə keçəcəyik. Bu, “Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məlumat vermək üçün, Əli müəllim, mən Sizdən xahiş edəcəyəm. Buyurun, məlumat verin.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli Musa müəllim Quliyevin “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda təqdim etdiyi təkliflər və dəyişikliklər “Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında” Qanuna uyğunlaşdırılır. Bizim sizə təqdim etdiyimiz arayışda geniş yazılmışdır. Faktiki olaraq bunlar uyğunlaşdırma xarakterlidir və “Əmək pensiyaları haqqında” Qanundan

irəli gəlir. Ümidvaram ki, səs verib qəbul edəcəyik. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Çıxış etmək istəyənlər var. Amma mən öncə istəyirəm soruşum, İltizam müəllim, çıxış etmək istəyirsiniz? Siz yazılmamısınız, mən Sizə söz verdim ki, söz verəcəyəm. Buyurun.

İ.Yusifov. Hörmətli Sahibə xanım, mənim suallarım var. Yazılı surətdə Musa müəllimə verəcəyəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Oldu, çox sağ olun, minnətdaram.

6 nəfər çıxış etmək istəyən var. Əgər etiraz edən yoxdursa, məsələni səsə qoyaq. Əgər kiminsə sözü varsa... Razi müəllim, təkid edirsiniz? Çıxış etmək istəyirsiniz? Buyurun, Razi müəllim.

R.Nurullayev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım, çox sağ olun. Mən Musa müəllimin təqdim etdiyi dəyişiklikləri dəstəkləyirəm və bir çoxları, doğrudan da, mütərəqqidir. Amma mən, ümumilikdə, bu qanuna münasibətimi bildirmək istəyirəm.

Pensiya yaşının artan xətt üzrə getməsinə qarşıyam. Hazırda qanunda bəzi müsbət məqamlar əksini tapıb və dediyim kimi, bunları bəyənirəm. Ümumilikdə isə, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunda 2017-ci ildə edilmiş dəyişikliyi ədalətsiz yanaşma hesab edirəm və düşünürəm ki, bu ədalətsizliyi aradan qaldırmaq lazımdır.

Bildiyiniz kimi, “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunun 7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qadın və kişilərə yaş həddi hər il 6 ay artırılır. Niyə qarşıyam? İzah etməyə çalışım.

İnkişaf etmiş ölkələrdə yaş həddi belədir, amma biz öz vətəndaşlarımızın yaşayışını onların pensiyaçılarının yaşayışı və həyat tərzilə müqayisə edə bilmərik. Onların

pensiyaçısı pensiyası ilə təyyarəyə minib istirahətə, gəzməyə gedə bilər. Başqa ölkədə yaşayan nəvəsini görməyə də təyyarə biletinə pulu çatar. Laxlayan sağlamlığını bərpa etmək üçün sanatoriyaya getməyə pensiyası yetər. Bizdə isə orta və aşağı yaşayış həddinə malik olan vətəndaşlar bir ildə pensiyalarını yeməyib, hava ilə dolanıb yıqsalar, yenə də çatmaz. 10 milyonluq əhalimizin də yarısından çoxu bu təbəqəyə aid pensiyaçılardır.

Kənd yerində yaşayan kişi və qadın harada işləyib özünə pensiya kapitalı yığsın? Kənddə, rayonda, şəhərdə hansı zavodda, fabrikdə işləsin? Biz onlara ləyaqətli, rəqabətli iş yeri təklif edə bilirikmi? Mən pensiya yaşının artan xətt üzrə getməsinə də, inkişaf etmiş Avropa ölkələrinin səviyyəsinə çatmasına da onda razılaşardım ki, biz öz vətəndaşlarımıza ləyaqətli iş, yüksək və rəqabətli əmək haqqı və tibbi xidmət təklif edə bilərdik. Baba və nənələrimizi övladları və nəvələri dolandırır. Bizim bu milli mentalitetimiz və ailə dəyərlərimiz olmasa, onlar küçədə, aptekin önündə ölür, ya da çoxu evin içində ölü tapılar. Ona görə də birinci, ləyaqətli həyat, iş yeri, sağlamlıq, ümid və sonra pensiya yaşı. Ümid edirəm ki, təklifimi aidiyyəti qurumlar ədalət tərəzisinə qoyub ölçəcəklər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Mən səsə qoymaq istəyirəm. Ancaq Fəzail müəllim, Siz, deyəsən, suala yazılmışsınız. Mən Razi müəllimə söz vermişdim. Sualınız var? Buyurun, 1 dəqiqə.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm. Əvvəla, mütərəqqi qanunlardır, mən bunlara səs verəcəyəm.

İkinci, mən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyini burada təmsil eləyən dəyərli və hörmətli məmurumuza üz tutub demək istəyirəm ki, çıxın televiziya, deyin ki, o minlərlə insanın pensiyasını kəsən sizsiniz.

Biz, millət vəkilləri nə günahın sahibiyik ki, bütün mənalarda təhqirlərə məruz qalırıq?

Üçüncü, 60-65 yaş arasındakı insanların pensiyaları kəsilib. Onları bu müavinətə hansı formada salmaq olar ki, heç olmasa, xəstəliyinin pulunu ala bilsin? Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Anar müəllim, mən Sizə söz vermək istəyirəm. Pensiyalarla bağlı Fəzail müəllim burada çox zaman suallar qaldırır. Mən düşünürəm ki, ona cavablar da verilib. Ancaq mən Anar müəllimə demişdim, söz verəcəyəm. Anar müəllim, buyurun. Sonra mən məsələni səsə qoyacağam.

A.Kərimov, *Azərbaycan Respublikası əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini.*

Təşəkkür edirəm. Çox hörmətli xanım sədr, hörmətli deputatlar. Təşəkkür edirik ki, bu gün bizə imkan yaratmışınız, bu layihənin müzakirəsində iştirak edirik və icazənizlə, məlumat vermək istərdim ki, əslində, bu dəyişikliklərin əsası cənab Prezident tərəfindən, onun sərəncamı ilə təsdiq edilmiş pensiya konsepsiyasından irəli gələn hədəflərə nail olmaq üçün təklif olunur və eyni zamanda, paralel olaraq daxil olan müraciətlərin də təhlilləri və ən çox şikayət olunan məsələlərin ətrafında və vətəndaşın halının yaxşılaşdırılması üçün hazırlanmış dəyişikliklərdir. Bunların da əsas məqsədi, əlbəttə ki, vətəndaş məmnunluğunun yaradılmasıdır. Eyni zamanda, şəffaflıq, elektron xidmətlərə keçid. Çünki dəfələrlə də cənab Prezident tərəfindən elə bir tapşırıq verilmişdi ki, bu islahatlarda əsas prinsip sosial ədalət və sosial sığorta prinsipinin gücləndirilməsi olmalıdır. Belə bir misal gətirmək istəyirəm ki, bildiyiniz kimi, dəyişikliklərin sırasında, eyni zamanda, ali zabit heyətinin pensiyaya çıxandan sonra yenidən işə qayıdanda onların pensiyasının yenidən hesablanma-

sıdır. Vətən müharibəsi, İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı biz şəhidlər verdik. Onların sırasında ali zabit heyətləri də var. Bu da bir daha ehtiyac yaratdı, belə bir ehtiyac var ki, bizim zabitlər yenidən orduya qayıtsın və düşünürük, bunun kimi misallar bu təklif olunan layihədə çoxdur. Eyni zamanda, məsələn, bəzi hallarda vətəndaşlarımız ailə başçısını itirdikdə müavinət məbləğini seçərkən onların istifadə olunmamış məbləği digər üzvlər arasında da bölünür. Bu da eyni zamanda, sosial ədalət prinsipinə xidmət edir.

Ən vacib məsələlərdən də biri bu dəyişikliklər nəticəsində elektron təyinatı imkan yaradılacaq. Belə ki, indiyədək heç bir dövlət qurumuna müraciət etmədən 60 min vətəndaşımız elektron şəkildə pensiya təyinatı almışdır. Eyni zamanda, təqribən 390 min vətəndaşımız isə təqaüd və müavinətlərdən faydalanmışlar. Düşünürük ki, bu dəyişikliklər nəticəsində biz bu xidmətləri daha da gücləndirə biləcəyik. Çünki nazirlik hazırda 173 xidmət göstərir. Onlardan 110-u elektronlaşdırılıb və aparılan islahatlar nəticəsində biz düşünürük ki, əlavə olaraq 50 xidmətin də elektronlaşmasına, xüsusi ilə də burada qeyd etmək istəyirəm, proaktiv təyinatların aparılmasına xidmət edəcək. Bu, imkan verir, vətəndaş heç bir sənəd belə toplamır, heç bir quruma müraciət eləmir və onun ad günündə ona sms ilə xəbər verilir ki, onun pensiya təyinatı aparılmışdır.

Hörmətli deputatlar tərəfindən məsələ qaldırılmışdır ki, bu pensiyaların dayandırılması nəticəsində hansısa addımlar atıla bilər. Qeyd etmək istəyirəm ki, son 3 il ərzində sosial ödənişlər, xüsusi ilə də əlillik üzrə müavinətlər təqribən 60 faiz, ümumilikdə, bu ödənişlərə ayrılan məbləğlər artmışdır. Ən sonuncu dəyişikliklər nəticəsində 1 yanvar tarixindən, xüsusən də əlillik müavinətləri artırılmışdır. Belə ki, 1-ci qrup əlillik müavinətləri 220 manata,

qulluq edən şəxs üçün müavinət 80 manata çatdırılmışdır. Eyni zamanda, müharibə əlilliyi olan şəxslərin də Prezident təqaüdləri artırılmışdır. Biz hər hansı şəkildə çalışırıq, sırf bu postmüharibə kontingentinə aid şəxslərlə bağlı elə bu ilin 1-ci rübü ərzində 135-ə yaxın müxtəlif press-reliz, maarifləndirici materiallar vermişik və düşünürük, deputatlarımız da haqlı olaraq qeyd eləyirlər, bu məsələlərdə, yəqin ki, bizim nazirlik daha ön cəbhədə olmalıdır. Biz bununla razıyıq və düşünürük ki, hər bir şəkildə biz bu məlumatları yaymaqda, vətəndaşlarımızı maarifləndirməkdə aktiv rol oynayacağıq. Çıxışımın sonunda layihəyə dəstək olmanızı xahiş edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Anar müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən məsələləri bir-bir səsə qoyaçağam. İndi, xahiş edirəm, diqqətli olaq. 13-cü məsələyə, xahiş edirəm, münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi. İndi isə 14-cü məsələyə, xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	92
Əleyhinə	1
Bitərəf	0

Səs vermədi	1
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi. Növbəti 15-ci məsələni mən səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.27 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi. Nəhayət, mən 16-cı məsələni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.28 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin 17-ci məsələsinə keçirik. Bu məsələ Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat ver-

mək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü hörmətli Mahir Abbaszadəyə söz verirəm. Mahir müəllim, buyurun.

M.Abbaszadə, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü.*

Çox sağ olun, Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik, əsasən, 3 istiqamətdə təklif edilir. 1-ci istiqamət ondan ibarətdir ki, fiziki şəxslər 2016-cı ilin fevral ayının 1-dən 7 il müddətində MMT tərəfindən investisiya qiymətli kağızları üzrə ödənilən dividend, diskont və faiz gəlirləri üzrə gəlir vergisindən azad edilir. İndi təklif olunan qanun layihəsi isə 2023-cü ilin fevral ayının 1-dən başlayaraq 5 il müddətində kütləvi təklif edilmiş və tənzimlənən bazarda ticarətə buraxılmış səhmlər və istiqrazlar üzrə ödənilən dividend, diskont və faiz gəlirlərinin gəlir vergisindən azad olunmasını özündə ehtiva edir.

2-ci istiqamət isə, indiyə qədər hüquqi şəxslər və maliyyə institutları ödəmə mənbəyindən vergiyə cəlb edilərkən fərqli vergilər ödəyirdilər. Amma təklif olunan qanun bu bərabərsizliyi aradan qaldırır. Bundan sonra ödəmələrdə hüquqi şəxslər və maliyyə institutları eyni vergini ödəyəcəklər.

3-cü əsas istiqamət isə gəlir vergisini ödəmək gündəliyi ilə əlaqəlidir. İstiqrazlarla əlaqəli olaraq əldə edilən gəlir indiyə qədərki, qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən əgər rübdə, yaxud ayda bir dəfə ödənilirdisə, təklif olunan qanun layihəsində bu verginin günbəgün ödənməsi nəzərdə tutulur. Mənə elə gəlir ki, bu bərabərsizlik də aradan qaldırılır və bu, daha ədalətli ödəmə hesab olunur. Millət vəkillərindən qanun layihəsinə müsbət münasibət bildirmələrini xahiş edirəm.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin
birinci müavini Əli Hüseynli sədrlik edir*

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Mahir müəllim.

Müzakirələrə keçirik. Siyavuş Novruzov. Buyurun.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Əli müəllim. Doğrudan da, təklif edilən qanun layihəsi mütərəqqidir. Amma onu tamlaşdırmaq lazımdır. Tamlaşdırmaq da odur ki, bütün sahələr əhatə olundu, fiziki şəxslərdən başqa. Bilirsiniz ki, fiziki şəxslərdən gəlir vergisinin tutulması müxtəlif yöndə müəyyənləşibdir. Aydınır ki, müharibə veteranlarından 500 manata qədər vergi 3 faiz tutulur və gəlir vergisi sonradan başlayır tutulmağa. Amma qalan sahələrdə işləyənlərin, sahibkarlardan, ticarət ilə məşğul olanlardan başqa, əmək haqqının, demək olar ki, 2 mindən yuxarı hissəsindən 24 faiz tutulur. Ancaq sahibkarlıqla məşğul olan, yaxud digər işlərlə məşğul olan, yəni dövlət qulluğunda və dövlət sahəsində çalışmayan işçilərin əmək haqqından 24 faiz 7 mindən sonra tutulur. Qalan hissədən isə 14 faiz tutulur.

Mənə elə gəlir, ən böyük ədalətsizlik buradadır. Bu ədalətsizlik aradan qaldırılmalıdır. İndi maliyyə institutları ilə hüquqi şəxsləri birləşdirdik, eyniləşdirdik. Onda bu sahəni də eyniləşdirmək lazımdır. Çünki sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan insanın onsuz da gəliri var, gəliri gəlir, özünüdür də bu vəsait. İndi özünə nə qədər istəyir əmək haqqı yaza bilər. Amma rəsmi dövlət qulluğunda çalışan insanlar rəsmi tarifə uyğun şəkildə əmək haqqı alır və buna da, hesab edirəm, bu formada yanaşılmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Mahir müəllim, Siyavuş müəllim bu məsələni işçi

qaydada qaldırmışdır. Mən təklif edirəm ki, komitədə, sadəcə, o təklifi müzakirə edəsiniz və növbəti oxunuşda Məclisi məlumatlandırınız. Təşəkkür edirəm.

Xahiş edirəm, 17-ci məsələyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.33 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Gündəliyin növbəti 2 məsələsi cənab Prezident tərəfindən bir paketdə təqdim edilmişdir. 18-ci məsələ “Ümumi təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında və 19-cu məsələ “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” və “Təhsil haqqında” qanunlarda əlavələr və dəyişikliklər edilməsi barədə qanun layihələridir. Hörmətli Bəxtiyar müəllim, buyurun, hər iki məsələni birlikdə məruzə edin.

B.Əliyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Əli müəllim, hörmətli deputatlar, müzakirənizə təqdim edilmiş qanun layihələri çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Bildiyiniz kimi, təhsil dövlətin prioritet sahəsidir. Təsadüfi deyil ki, 2022-ci ilin büdcəsində təhsilə ayrılan vəsaitlər təxminən 4 milyard manata yaxındır və ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisi 4,5 faiz təşkil edir. Bizim ən çox vəsait ayırdığımız 2 böyük sahə var. Yəni əhalinin sosial müdafiəsini qeyd etməklə yanaşı, müdafiə məsələləri, bir də təhsil məsə-

lələri. O baxımdan da bütün vətəndaşların təhsil hüquqları qorunur və təmin edilir, xüsusi ilə də sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin.

2001-ci ildə “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmiş, qanunun icrası ilə bağlı bir sıra layihələr gerçəkləşdirilmişdir. Bununla bağlı inteqrasiya təlimli təhsilə də böyük yer verilmişdir. Bu inteqrasiyalı təhsilin əsas mahiyyəti ondan ibarətdir ki, cəmiyyətdə inklüzivlik təmin edilsin, sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxslər sağlam şəxslərlə ümumtəhsil məktəblərində, peşə təhsili müəssisələrində, ali məktəblərdə bir yerdə təhsil alsınlar. Bunun davamı kimi, cənab Prezident tərəfindən 2017-ci ildə “2018–2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı” təsdiq edilmişdir. Həmin dövlət proqramında qeyd edilir ki, ölkə ərazisində 65 min 482 nəfər sağlamlıq imkanları məhdud uşaq vardır. O uşaqların hamısı dövlət qayğısı ilə əhatə edilir və onların tam təhsilə cəlb edilməsi üçün yeni təhsil müəssisələrinin yaradılması və eyni zamanda, inteqrasiya təlimli təhsil müəssisəsi və inklüziv təhsilin genişləndirilməsi nəzərdə tutulur. Bu baxımdan da təklif edilən dəyişikliklərdə ilk növbədə “Ümumi təhsil haqqında” Qanunun Anlayışlar maddəsinə yeni bir anlayışın gətirilməsi nəzərdə tutulur. Bu, “inteqrasiya təlimli təhsil müəssisəsi”dir.

Onu da qeyd edim ki, həmin anlayış “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” Qanunda artıq təsdiq edilmişdir. Təklif edilir ki, həmin anlayışda “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərlə sağlam şəxslərin birgə təhsil alması üçün xüsusi şərait yaradılmış ümumi təyinatlı və ya internat tipli təhsil müəssisəsi” yazılsın.

Bu məsələ komitədə geniş müzakirə edilmişdir. Eyni zamanda, bu dəyişikliyin qanun layihəsi təşəbbüsçüsünün nümayəndəsi ilə də müzakirələri aparılmış və belə bir nəticəyə gəlmişik ki, Ümumi təhsil haqqında qanun layihəsində “ümumi təhsil müəssisəsi” anlayışı verilmiş, eyni zamanda, həmin qanunun 12.4-cü maddəsində ümumtəhsil müəssisələrinin növləri, onların təsnifatı, 12.5-ci maddəsində isə bu təsnifatın meyarları da qanunvericiliklə müəyyən edilmişdir. Bu baxımdan da təklif edirik ki, “Ümumi təhsil haqqında” Qanunun Anlayışlar maddəsində təklif edilən maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin.

1.0.44. “inteqrasiya təlimli təhsil müəssisəsi–sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərlə sağlam şəxslərin birgə təhsil alması üçün xüsusi şərait yaradılmış ümumi təhsil müəssisəsi”.

Eyni zamanda, xüsusi təhsilə ehtiyacı olan uşaqların əhatə dairəsini genişləndirmək üçün ümumi təhsil müəssisələrinin növlərinə də dəyişikliklər təklif edilir. Bu dəyişikliklər çox mütərəqqidir. Çünki “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 7.0-cü maddəsində tam dövlət təminatında olan sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər sadalanır və onların təhsil aldıkları təhsil müəssisələrinin növləri göstərilir. Bu təhsil müəssisələrinin növləri genişləndirilir və bununla da sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxslərin tam dövlət təminatında olması imkanları və dairəsi genişləndirilir. Hesab edirik ki, bu, çox mütərəqqidir və eyni dəyişikliklər də digər müvafiq qanunlarda, “Təhsil haqqında” Qanunda və “Ümumi təhsil haqqında” Qanunda da təklif edilir.

Başqa bir dəyişiklik isə “Ümumi təhsil haqqında” Qanunun 4.0.29-cü maddəsində “pedaqoji işçilər” sözlərinin

“müəllimlər” sözü ilə əvəz edilməsi ilə bağlıdır. Bilirsiniz ki, artıq biz qanunvericilikdə dəyişiklik etmişik. Müəllimlərin seçilməsi və yerdəyişməsi müvafiq qaydalarla tənzimlənir. Onlar diaqnostik qiymətləndirmədən keçirlər. Pedaqoji işçilər kateqoriyası daha genişdir. Ona görə də bu qaydalar yalnız müəllimlərə şamil edildiyi üçün “pedaqoji işçilər” anlayışının burada “müəllimlər” sözü ilə əvəz edilməsini təklif edirik. Hesab edirik ki, bu da tamamilə doğrudur və qanunun tətbiqinə geniş imkan yaradır. Komitənin təklifləri bundan ibarətdir. Xahiş edirəm, bu təklifləri dəstəkləyəsiz. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Bəxtiyar müəllim.

İndi isə müzakirəyə keçirik. Hicran xanım Hüseynova. Buyurun, Hicran xanım.

H.Hüseynova. Çox sağ olun. Hörmətli Əli müəllim, hörmətli millət vəkilləri. Bu “Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsili (xüsusi təhsil) haqqında” və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi təhsil müəssisəsinin tipləri və növlərini konkretləşdirməklə, hər iki qanunun normalarını bir-birinə uyğunlaşdıraraq sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərə zəruri bilik, bacarıq və vərdişlər aşılamaqla onların cəmiyyətə uyğunlaşması istiqamətində sağlam şəxslərlə birgə təhsil almaları, bunlar üçün xüsusi şəraitin yaradılmasının təmin edilməsini nəzərdə tutur. Bu, çox vacibdir. Qanunvericiliyimizə olan bu cür dəyişikliklər və uyğunlaşdırmalar təqdirəlayiqdir. Bu baxımdan qanun layihəsinin lehinə səs verəcəyəm.

Ancaq mən nəyə diqqətinizi yönəltmək istəyirəm? Bununla bağlı, xüsusi olaraq bir məsələni vurğulamaq istədim, öz təcrübəmdən deyirəm ki, çox zaman valideynlər

uşaqlarının sađlamlıq imkanları məhdud şəxslərlə oxumasını istəmərlər, yaxud da etiraz edirlər. Fikrimcə, bu istiqamətdə qanunvericilik təminatları yaradıldığı kimi, valideyn və uşaqlar arasında müvafiq təlimlər və maarifləndirici tədbirlər təşkil etmək lazımdır. Bu, çox vacibdir. Bu, bir çox inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsində öz əksini tapmışdır. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Elşad Mirbəşir oğlu. Buyurun, Elşad müəllim.

E.Mirbəşir oğlu. Təşəkkür edirəm. Hörmətli Əli müəllim, hörmətli deputatlar. Həqiqətən də, qanun layihəsinə təklif olunan dəyişikliklər təhsilin əlçatanlığının daha da genişləndirilməsi imkanlarını yaratmaqdadır. Diqqət yetirsək, görürük ki, son illərdə ölkəmizdə inklüziv təhsilin normativ hüquqi bazasının genişləndirilməsi istiqamətində davamlı addımlar atılır. Bu, çox müsbət haldır.

Ümumiyyətlə isə, hesab edirəm ki, sađlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsil imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində hələ də addımların atılmasına ehtiyac var. Gələcəkdə, düşünürəm ki, qanun layihəsinin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə uyğunlaşma ilə yanaşı, həm də inteqrasiya məsələsinə diqqət yetirmək lazımdır. Bunların arasında sərhədlənmənin aparılması da vacibdir. Çünki ola bilər ki, sađlamlıq imkanları məhdud şəxs uyğunlaşa bilər, amma təhsil mühitinə inteqrasiya olunmaya bilər. Bu da son nəticədə təhsilin keyfiyyətinə mənfi təsir göstərəcəkdir.

Bir də, daha çox rast gəlinən hallardan biri də ondan ibarətdir ki, sađlamlığı tam yerindədir, amma həddindən artıq istedadlı şagirddir, ondan da artıq özünəməxsus xarakteri olur. Belə olan halda həmin şagirdə qarşı sinif yoldaşları tərəfindən diskriminasiya halları müşahidə olunur.

Düşünürəm ki, gələcəkdə təhsil qanununun təkmilləşdirilməsi istiqamətində bu məsələyə də diqqət yetirmək lazımdır. Çünki bu hallara da tez-tez rast gəlinir.

Ümumiyyətlə isə, təbii ki, inklüziv təhsilin təşkil olunması təkcə bizdə deyil, bütün dünya ölkələrində kifayət qədər mürəkkəb bir prosesdir. Yəni burada həm ailədə, həm də məktəbdə xüsusi yanaşma tələb olunur. Ayrıca olaraq, tədrisi həyata keçirən müəllimlərin də xüsusi hazırlığına ehtiyac var. Düşünürəm ki, bunun üçün də gələcəkdə ayrıca mexanizmlərin tətbiq olunması məsələsi müzakirə oluna bilər. Çünki belə görünür ki, müəllim sinfə daxil olarkən iki proqrama malik olmalıdır. Biri sağlam uşaqlar üçün, digəri isə sağlamlıq imkanları məhdud şəxslər üçün. Bu istiqamətdə ölkəmizdə son dövrlərdə tez-tez müzakirələr aparılır, biz də onların iştirakçısı oluruq. Bunun özü müsbət tendensiyadır. Hesab edirəm ki, qeyd etdiyim məqamlara da diqqət yetirərək gələcəkdə qanun layihəsini daha da təkmil etmək olar.

Ümumiyyətlə, hesab edirəm ki, bu dəyişiklik kifayət qədər vacibdir. Qanun layihəsini dəstəkləyirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Müzakirələr başa çatdı. Hörmətli deputat həmkarlar, xahiş edirəm, indi səsverməyə keçək. 18-ci məsələyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.44 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi.

İndi isə sonuncu, gündəliyin 19-cu məsələsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.45 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	2
İştirak edir	82
Nəticə: Qəbul edildi	

Xahiş edirəm, diqqətli olaq, səsverməni yenidən keçirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.45 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

Bununla da iclasımız başa çatdı. Sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

5 aprel 2022-ci il

Bəhruz Məhərrəmov. Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzi-bati nəzarətin həyata keçirilməsi ilə bağlı illik məruzəni məqbul hesab edirəm, səsvermədə öz müsbət münasi-bətimi bildirəcəyəm.

Təbii ki, başa düşürəm, bu, ötən ilin hesabatıdır, amma hakimiyyətin icra qolunda bələdiyyələrlə birbaşa əlaqəli struktura məruzə təqdim etdiyim üçün bu təklifləri səs-ləndirirəm.

Birincisi, mən təmsil etdiyim dairə üzrə aldığım mə-lumatlara əsasən deyirəm, bilirəm ki, digər regionlarda da bu problem var, bələdiyyələrin sosial ödənişlərlə bağlı ciddi borcları yığılıb. İndi bələdiyyələrin DSMF-yə olan borclarının bağışlanması məsələsi gündəmə gəlsə, yerlərdə bələdiyyə təsisatı üçün böyük dəstək olar. Onsuz da bu borcu elə dövlət özü ödəyir, hər il dotasiyalar vəsaiti oradan çıxır. İndi bələdiyyələrin borcları bird silinsə və bələdiyyələrə yeni şans verilsə, ümumi işin xey-rinə olar. Xatırladım ki, əvvəllər də belə bir təcrübə olub.

İkincisi, bələdiyyələrin ən böyük problemi vergi yığım-ları ilə bağlıdır. Borclarla bağlı isə bələdiyyələrin əlində konkret rıçaqlar yoxdur. Bu mənada, hesab edirəm ki, bə-lədiyyə fəaliyyətinə dair daxili portalın artıq elektron hö-kumət sisteminə qoşulması tam təmin olunmalıdır. Belə olan halda digər strukturlar şəxsin bələdiyyəyə olan borc-larını ümumi sistemdə görəcək, müxtəlif hüquqi prose-durlar, məsələn, sərhədkeçmə zamanı, yaxud alqı-satqı

aparılarkən bələdiyyəyə olan borcların da bağlanması təmin olunar.

Digər mühüm məqam, bilirsiniz ki, Nazirlər Kabinetinin 2012-ci il 522 sayılı qərarına əsasən, qəbiristanlıqlar bələdiyyə idarəçiliyinə verilib. Lakin qəbiristanlığın saxlanılma və idarəolunma məsələsi hələ də açıq qalıb və bu da bələdiyyə fəaliyyətində əngəllərdən biridir.

Digər bir məsələ, “Bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarət haqqında” Qanuna əsasən, seçicilər bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsinə cəlb edilə bilərlər. Bilirsiniz ki, cənab İlham Əliyev ictimai nəzarətin gücləndirilməsi məsələsinə xüsusi həssas yanaşır, dəfələrlə bu istiqamətdə çağırış edib. İctimai nəzarət üçün də kifayət qədər hüquqi mexanizmlər var. Elə biri də əvvəldə istinad etdiyim qanunun 3-cü maddəsi. Hesab edirəm ki, bu təcrübə, yeni seçicilərin bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsində rolunun artırılması vacib olar.

Ceyhun Məmmədov. Azərbaycan xalqının döyüş əzminin güclənməsində, düşməyə qarşı mübarizədə həmrəylik nümayiş etdirməsində mühüm rol oynayan tarixi hadisələrdən biri də 2016-cı ilin şanlı aprel döyüşləridir.

Aprel döyüşləri Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müasir Azərbaycan tarixinin ən şanlı və qürurlu səhifələrindən birini təşkil edir. Aprel döyüşlərində Azərbaycan Ordusunun 90 nəfər igid və qəhrəman oğlu düşmənlə mübarizədə böyük şücaət nümayiş etdirərək şəhid oldu.

Şanlı aprel zəfəri həm də Azərbaycan tarixində mühüm dönüş nöqtəsi oldu. Azərbaycan xalqı aprel şəhidlərinin qəhrəmanlıqlarını heç vaxt unutmayacaq, hər zaman ehtiramla və qürurla yad edəcək.

Aprel döyüşləri həm də uzun illər ötməsinə baxma-

yaraq, xalqımızın torpaq itkisi ilə heç zaman barışmaya-
cağını, mübarizlik ruhunun ölməyəcəyini, döyüşə hər za-
man hazır olduğunu göstərdi. Azərbaycan Ordusu dünya-
nın güclü, müasir texnika və hərbi sursatla təchiz olunmuş
ordularından biri olduğunu bir daha sübut etdi.

Şanlı aprel zəfərindən sonra işğaldan azad olunan əra-
zilərdə, həmçinin Cəbrayıl rayonunun Cocuq Mərcanlı
kəndində qısa bir zamanda yüksək bərpa və quruculuq
işləri aparıldı, yeni qəsəbə salındı, Şuşa məscidinin bən-
zəri olan məscid, məktəb, bağça, muzey, tibb müəssisəsi
inşa olundu. Ata-baba yurdlarından didərgin salınan insan-
lar tezliklə öz yurdlarına geri döndülər. Qısa müddətdə
bölgədə həyat öz axarına qayıtdı.

Müasir dövrdə müharibə bitsə də, Azərbaycan düş-
mənə bütün sahələrdə, o cümlədən informasiya sahəsində
ciddi mübarizə aparır. Bu mübarizənin önündə Azər-
baycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev gedir.
Zəfərə gedən bu yolda hər bir Azərbaycan vətəndaşının
fəal olması, dövlət başçımızın ətrafında sıx birləşməsi, bir-
lik və həmrəyliyimizi qoruması xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Bu gün Azərbaycanda xalq–iqtidar birliyi yüksək səviy-
yədədir. Azərbaycan xalqı tarixdən düzgün nəticə çıxar-
mağı bacardı. Qarşıda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi
ilə bizi daha böyük zəfərlər gözləyir.

Əliabbas Salahzadə. Bu gün müzakirə etdiyimiz “Nar-
koloji xidmət və nəzarət haqqında” Qanunda dəyişiklik
edilməsi barədə və “Hərbi qulluqçuların statusu haqqın-
da”, “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onla-
rın prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”, “Hərbi vəzifə
və hərbi xidmət haqqında” qanunlarda və Azərbaycan
Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 nömrəli
Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Si-

lahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə dəyişiklik edilməsi barədə iki qanun layihəsi, həmçinin Cinayət, İnzibati Xətalər və Cinayət-Prosessual məcəllələ-rində dəyişikliklərin edilməsi ilə bağlı daha üç qanun layihəsi müasir dövrün tələbləri baxımından mühüm əhə-miyyət daşıyırlar.

Qanun layihəsinin qəbul edilməsi zərurəti “Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursor-larının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mü-barizəyə dair 2019–2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 22 iyul tarixli 1334 nömrəli Sərəncamının tələblərindən irəli gəlir. Belə ki, həmin sərəncamın 4.2-ci bəndi qanunvericiliyin təkmilləşdirilmə-sini nəzərdə tutur. Layihədə sərəncamın 4.2.5-ci yarım-bəndinə müvafiq olaraq aşağıdakı kateqoriya şəxslərin icbari narkoloji müayinədən keçirilməsi təklif edilir:

– müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan vətəndaşlar – çağırış dövründə;

– həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçular – ildə bir dəfədən az olmayaraq;

– kadr zabit heyətinə könüllü daxil olanlar – müvafiq əmr imzalanmazdan əvvəl;

– bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olanlar – bağlaşma imzalanmazdan əvvəl.

Bu 5 qanun layihəsində 2 istiqamət üzrə dəyişikliklər müəyyən edilib. Belə ki, yuxarıda sadalanan ilk iki qanun layihəsində dəyişikliklər narkomanlığın erkən müəyyən edil-məsi və profilaktikası məqsədi ilə hazırlanıb. Hər iki sənəd-də müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan şəxslərin, həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçuların, bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olanların və kadr zabit

heyətinə könüllü daxil olanların icbari narkoloji müayinədən keçməsi məsələlərinin hüquqi əsasları müəyyən olunub.

Cinayət, İnzibati Xətalər və Cinayət-Prosessual məcəllələrində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihələri isə narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi məqsədi daşıyır.

Belə ki, Cinayət Məcəlləsində təklif edilən dəyişikliklər, əsasən, narkotik vasitələr hesab olunan bitkilərin satış məqsədi olmadan xeyli, külli miqdarda, xüsusi ilə külli miqdarda daşınması, əldə edilməsi halları ilə bağlı qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi zərurəti ilə bağlı hazırlanıb. Cinayət Məcəlləsində təklif edilən dəyişikliklər, həmçinin narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri, onların prekursorlarını satış məqsədi ilə qanunsuz olaraq əldə etmə, saxlama, hazırlama ilə bağlı əməllər külli və xüsusi ilə külli miqdarda törədildikdə, onlara görə sanksiyaların sərtləşdirilməsini də nəzərdə tutur.

İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinə gəldikdə isə sənəddə satış məqsədi olmadan narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı əməllərin cinayət məsuliyyətinə səbəb olmayan hallarda, yəni az miqdarda törədildikdə inzibati xəta kimi müəyyən edilməsi təklif olunub.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi isə narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi sahəsində prosessual normaların təkmilləşdirilməsini özündə ehtiva edir.

Hesab edirəm ki, qanunvericiliyə edəcəyimiz bu dəyişikliklər müasir dövrün ən böyük bələlərindən biri olan narkomanıyanın qarşısının alınmasına və kökünün kəsilməsinə öz töhfəsini verəcəkdir. Ona görə də deputat həm-

karlarımı bu dəyişikliklərə səs verməyə çağırıram.

Fatma Yıldırım. Qeyd olunduğu kimi, cənab Prezident İlham Əliyevin apardığı siyasətə uyğun olaraq, Azərbaycanda bələdiyyələrin normal fəaliyyəti və inkişafı üçün hüquqi, maliyyə və iqtisadi təminatlar yaradılmış, dövlət həmişə yerli özünüidarətmə orqanlarına dəstək olmuş və hazırda da bu proses davam etməkdədir.

İllik məruzədən göründüyü kimi, bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətlə bağlı müəyyən tədbirlər də həyata keçirilmiş, qanunvericiliyin düzgün tətbiq olunması istiqamətində xeyli təkliflər verilmişdir. Məhz görülmüş işlərə görə mən də illik məruzə ilə bağlı qərar layihəsinin lehinə səs verəcəyəm.

Lakin qeyd etmək istərdim ki, bu gün bələdiyyələrin rastlaşdıqları çox ciddi problemlər var. İstərdim ki, bu çətinliklər tezliklə öz həllini tapsın.

Millət vəkili kimi mənə mütəmadi olaraq seçicilərimi narahat edən müxtəlif problemlərlə bağlı müraciətlər daxil olur və həmin müraciətlər aidiyyəti olaraq rayonda fəaliyyət göstərən bələdiyyələrə ünvanlanır. Təəssüflər olsun ki, bələdiyyələr tərəfindən vətəndaşların istəkləri yerinə yetirilmir. Hər hansı məsələ ilə kənd bələdiyyələrinə müraciət etdikdə vəsaitin olmadığından problemlərin həllinə köməklik göstərə bilməyəcəkləri bizə bildirilir. Rayon İcra Hakimiyyətinə kənd camaatının müəyyən problemini bildirdikdə isə, əsasən, bu, bələdiyyələrin işidir, onların səlahiyyətindədir cavabını alırıq. Nəticə etibarlı ilə qaldırılan məsələlər açıq qalaraq vətəndaşlarda narazılıq yaradır.

İlk öncə qeyd etmək istəyirəm ki, respublikada bələdiyyələrin sayına görə Bərdə rayonu birinci yerdədir və hazırda Bərdədə 66 bələdiyyə fəaliyyət göstərir. Bəlkə də

elə bələdiyyələrin fəaliyyətindəki problemlərin çoxluğuna görə də bu rayon ölkədə birincilərin sırasındadır. Aldığımız məlumata əsasən qeyd etmək istəyirəm ki, Bərdə şəhər bələdiyyəsi də daxil olmaqla Bərdə rayonunda fəaliyyət göstərən 56 bələdiyyənin məcburi dövlət sosial sığorta borclarına görə bank hesablarına məhdudlaşdırıcı sərəncamlar qoyulduğundan heç bir maliyyə əməliyyatı apara bilmirlər. DSMF-yə rayon üzrə bələdiyyələrin ümumi borcu 400 min manatdan artıqdır. Bu borclar, əsasən, 2005–2015-ci illərdə bələdiyyə sədri işləmiş şəxslərin məsuliyyətsizliyi və digər aidiyyəti qurumların rəhbərliyinin problemin həllinə vaxtında kömək etməməsindən yaranıb.

Acınacaqlısı həm də odur ki, bir çox kənd bələdiyyələrinin dövlət büdcəsindən verilən 1700 və ya 1800 manat həcmində dotasiyadan başqa gəlirləri olmur. Elə sadaladığım bu faktlar onu deməyə əsas verir ki, rayonda fəaliyyət göstərən bələdiyyələrin mütləq əksəriyyəti nəinki yerli problemləri həll edə, hətta orada çalışan bir-iki işçinin əmək haqlarını belə ödəyə bilmirlər. Düşünürəm ki, bu problem təkcə Bərdə rayonunda fəaliyyət göstərən bələdiyyələrdə deyil, digər rayonların da kiçik, əhalisi az olan və maliyyə cəhətdən zəif bələdiyyələrində də mövcuddur. Hesab edirəm ki, bu problemlərin əsaslı həlli üçün geniş müzakirələrin aparılması və ciddi tədbirlərin görülməsi vacibdir. Təklif edirəm, bu məqsədlə Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsi və Ədliyyə Nazirliyinin Bələdiyyələrlə İş Mərkəzi birgə komissiya yaratsın və komissiyanın işinə aidiyyəti dövlət qurumları cəlb olunsun.

Fikrimcə, qeyd olunan problemlərin həlli yollarından biri kiçik bələdiyyələrin birləşdirilməsi yolu ilə onların

kadr və maliyyə potensialının gücləndirilməsi və beləliklə də, yaranan nisbətən böyük bələdiyyənin normal fəaliyyətinin təmin edilməsi ola bilər. Beynəlxalq təcrübədə də qeyd etdiyim metodlardan geniş istifadə olunur. Qardaş Türkiyə Respublikasında bələdiyyə qanununa əsasən əhalisi 5000 nəfərdən az olan ərazilərdə bələdiyyələrin yaradılması qadağan edilir. Əksər Avropa dövlətlərində əhalinin sayına aşağı məhdudlaşdırıcı say tətbiq etməklə, şəhər və rayonlarda əsas inzibati vahidliklərdə az sayda güclü bələdiyyələr yaradılır və onların fəaliyyətləri əsasən qənaətbəxşdir. Zənnimcə, yaxın gələcəkdə Azərbaycanda da minimum əhali sayı tətbiq etmək və ya inzibati ərazilər üzrə islahatlarla bələdiyyələrin birləşməsi məsələsini müzakirə etmək olar.

İnanıram ki, bu gün müzakirələrdə söylənilən təkliflər yaxın vaxtlarda öz həllini tapacaq və yerli özünüidarəetmə qurumlarının fəaliyyətində ciddi dönüş olacaqdır.

Kamran Bayramov. Müzakirəmizə təqdim olunmuş bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsi ilə bağlı illik məruzədən göründüyü kimi, bələdiyyələr ölkəmiz üçün ağır olan vaxtlarda – postmüharibə və pandemiya dövrlərində fəallıq göstərmişlər. Məruzədə həmçinin bələdiyyələrin maliyyə və iqtisadi potensialının gücləndirilməsi, yerli vergi və ödənişlərin hesablanması və toplanması, bələdiyyələrin kreditor və debitor borclarının həlli, əhalinin bələdiyyələr qarşısında yaranmış borclarının ödənilməsi, bələdiyyələrin fəaliyyətinin işıqlandırılması sahəsində Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən göstərilmiş dəstək təqdirəlayiqdir.

Bununla yanaşı, məruzədəki bir məsələyə toxunmaq istərdim, bu da Avropa Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin ötən il ölkəmizdə onlayn formatda keçirdiyi

monitorinqın hesabatı ilə bağlıdır. Ədliyyə Nazirliyinin məruzəsində qeyd olunur ki, nazirlik sənədin 297 bəndindən 190-a yaxın bəndinin (yəni hesabatın 64 faizini) dəyişdirilməsini və dəqiqləşdirilməsini xahiş edib. Monitorinq hesabatının yarısından çoxu tənqidlə bağlıdır və bu da bir göstəricidir ki, ölkəmizin bələdiyyə sistemi heç də tələb olunan səviyyədə deyil.

Düzdür, digər tərəfdən, həmin hesabatı görmədən (hələ rəsmi saytda yerləşdirilməyib) onun qərəzli olmasını güman etmək olar, çünki bu cür geniş sənəd aidiyyəti qurumlarla yanaşı, yalnız bir bələdiyyə ilə görüş əsasında tərtib olunub. Burada hansı obyektivlikdən və qərəzsizlikdən danışmaq olar.

Biz bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük qayıdışdan danışırıq. Bunun təmin edilməsi, soydaşlarımızın öz doğma yurd-yuvalarında layiqli yaşayışının qurulması, sosial sifarişlərinin təmin edilməsi və həyatı tələbatlarının ödənilməsi məqsədi ilə həmin ərazilərdə yerli özünüidarəetmənin təşkili, bələdiyyələrin yaradılması, formalaşdırılması və fəaliyyət göstərməsi vacib amillərdən biridir. Lakin təəssüflə qeyd etməliyik ki, ölkəmizdə bələdiyyələrin bugünkü modeli, statusu, səlahiyyətləri, cəmiyyətdə rolu və nüfuzu o cür əziyyətlə bərpa edilən ərazilərdə fəaliyyət göstərməsinə heç yanaşmır.

Bələdiyyələr indiki vəziyyətində və durumunda çətin ki, Konstitusiya və qanunlarla onlara həvalə edilən hüquq və vəzifələrin səmərəli şəkildə yerinə yetirilməsinin öhdəsindən gələ bilsinlər, xüsusi ilə də böyük və əsaslı işlər tələb edən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında.

Fikrimcə, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə və bütün ölkə üzrə səmərəli bələdiyyə idarəetməsinin həyata keçirilməsi üçün ölkəmizin yerli özünüidarəetmə sistemində

əsaslı və köklü qanunvericilik və institusional islahatlara və dəyişikliklərə böyük ehtiyac vardır, bələdiyyələrin statusuna, səlahiyyətlərinə və sayına yenidən baxılmasının əsl məqamıdır.

Qanunvericilik islahatları:

- bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin dəqiqləşdirilməsi, yerli vergi və ödənişlər qanunvericiliyinə yenidən baxılması, dəqiqləşdirilməsi və yenidən tənzimlənməsi, bələdiyyə xəritələrinin hazırlanması, yaşayış evlərinin sənədləşdirilməsi işinin sürətləndirilməsi, bələdiyyə məcəlləsinin hazırlanması və qəbul edilməsi;

İnstitusional islahatlar:

- bələdiyyələrin birləşməsi (onların 87 faizi (1397) maliyyə baxımından zəif, xırda kənd bələdiyyələridir və onlar yerli əhəmiyyətli məsələləri səmərəli şəkildə həll etmək, vətəndaşların sosial sifarişlərini yerinə yetirmək iqtidarında deyillər), bələdiyyə aparatlarının strukturuna yenidən baxılması, nümunəvi strukturun hazırlanması və qəbul edilməsi;

- bələdiyyələrin milli assosiasiyalarının statusunun gücləndirilməsi, statusunun qanunla tənzimlənməsi, səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi, bələdiyyə qanunvericiliyinin formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi prosesinə cəlb edilməsi.

Bütün bu tədbirlər həyata keçirildikdən sonra ölkədə müstəqil, səmərəli, günün tələblərinə uyğun, iqtisadi və maliyyə potensialı güclü olan, vətəndaşlarımızın tələbatlarına və sosial sifarişlərinə cavab verən təkmil bələdiyyə sisteminin formalaşdırılmasından danışmaq olar.

Kamaləddin Qafarov. Azərbaycanın müasir tarixinin möhtəşəm qəhrəmanlıq salnamələrindən olan Aprel döyüşlərinin 6-cı ili tamam oldu. 4 gün davam edən həmin

döyüşlər ordumuzun şanlı zəfəri, ərazilərimizin bir qisminin işğaldan azad edilməsi ilə nəticələndi. Bu hadisə ölkəmizin hərbi qüdrətinin, ordumuzun qəhrəmanlığının, xalqımızın milli həmrəyliyinin və öz rəhbəri ətrafında sıx səfərbər olmasının təcəssümü kimi tarixə həkk olundu.

Aprel döyüşləri bəlli mətləblərə bir daha aydınlıq gətirdi. Bu döyüşlərdən sonra bütün dünya, eləcə də işğalçı Ermənistanın o vaxtkı hakimiyyəti bir daha anladı ki, Azərbaycan öz torpaqlarının işğal altında qalması ilə heç vaxt barışmayacaq, ərazisində ikinci erməni dövlətinin yaranmasına imkan verməyəcək. Prezident İlham Əliyev çıxışlarında bunu dəfələrlə bəyan etmişdi. Bu hadisənin işıq saldığı digər həqiqət isə Ermənistanın yürütdüyü təcavüzkar siyasətin bir daha öz təsdiqini tapması idi. Erməni hərbi bölmələrinin cəbhə xəttində Azərbaycan Ordusunun mövqelərinə həmlə etmək cəhdləri, kəndlərimizi ağır artilleriya atəşinə məruz qoymaları, dinc azərbaycanlıları – mülki sakinləri hədəf seçmələri bir daha Ermənistanın işğalçı və terrorçu mahiyyətini dünyaya nümayiş etdirdi. Eyni zamanda, bu hadisə artıq öz həllini tapmış Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Ermənistanın konstruktiv mövqe ortaya qoymaqla maraqlı olmadığını göstərdi.

Aprel döyüşləri beynəlxalq arenada bütün diqqəti bir daha artıq həllini tapmış Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə cəlb etdi. Bütün bu qeyd olunanlarla yanaşı, həm də sübut olundu ki, Azərbaycan Ordusu baş verə biləcək müharibəni qısa müddətdə qələbə ilə başa çatdırmağa qadirdir. Düşmən ordusu bir həmlə ilə biabırçı məğlubiyyətə uğradı və cəbhənin hərbi əməliyyatlar gedən istiqamətində 22 il idi ki, bərkidib-betonladığı, dinc əhalinin başına güllə, mərməyi yağdırdığı mövqelərdən bir gecədə qovulub

çıxarıldı. Azərbaycanda atəşkəs razılaşmasından sonra həyata keçirilən ordu quruculuğunun səmərəli nəticələri, Prezident İlham Əliyevin Silahlı Qüvvələrimizin döyüş qabiliyyətinin artırılması istiqamətində həyata keçirdiyi islahatlar dördgünlük müharibədə öz təsdiqini tapdı. Həyata keçirilən hərbi əməliyyatlar ordumuzun artan gücünü praktik şəkildə sübuta yetirdi. Aprel döyüşləri, eyni zamanda, ordumuzun peşəkarlıq səviyyəsinin yüksək olduğunu, Azərbaycan əsgərinin yüksək mənəvi-psixoloji hazırlığını, qələbə əzmini nümayiş etdirdi.

2016-cı ilin aprelinde cəbhənin Tərtər və Füzuli istiqamətində baş verənlər, demək olar ki, Ermənistanın ideoloji əsaslarını dağıtdı. Aprel döyüşləri zamanı Ermənistan bir daha şahid oldu ki, Azərbaycan işğal altındakı torpaqlarını qısa müddət ərzində geri qaytarmağa qadirdir. Düşmən gördü ki, xalqımız ərazi bütövlüyünün bərpası üçün istənilən an müqəddəs savaşa hazırdır. Eyni zamanda, bu hadisə göstərdi ki, işğala tam son qoyulacağı gün uzaqda deyil. Aprel döyüşləri onu böyük qürur və coşqu ilə qarşılayan Azərbaycan xalqının milli həmrəylik və qələbə ruhunun təcəssümünə çevrildi. Bu döyüşlərdə fərqlənmiş hərbiçilər qarşısında çıxış edən Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev “Biz öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etməliyik və edəcəyik. Bu bizim əzəli torpağımızdır, tarixi torpağımızdır və biz bu gün hələ də işğal altında olan bütün torpaqlarımıza qayıdacağıq”, – deyərək böyük qələbənin heç də uzaqda olmadığına inamını ifadə etmişdir. Bütün bunlar cəmi 4 il yarım sonra, 2020-ci ilin Vətən müharibəsində öz təsdiqini tam şəkildə tapdı. Bu baxımdan xalqımızın zəfər salnaməsinin şanlı səhifəsi olan Aprel döyüşləri həm də torpaqlarımızın azadlığına gedən yolun başlanğıcı oldu. 4 günlük döyüşdə

Ermənistana layiqli dərş verən Azərbaycan Ordusu 44 günlük Vətən müharibəsində düşməni döyüş meydanında tam m ğlubiy t  uğradaraq torpaqlarımızı iřğaldan azad etdi. Aprel zəfəri Qarabağı möhtəşəm Böyük qayıdışın müjdəsini verən ilk qaranquş v  inam mənbəyi oldu.

Malik Həsənov. 2021-ci il üzrə bələdiyyələrin fəaliyyətinə nəzarətin həyata keçirilməsinə dair bizə təqdim edilən hesabatla tanış olan zaman onun kifayət qədər əhatəli və optimal strukturda tərtib olunduğunu görürük. Hesabatda da əksini tapdığı kimi, bu dövr ərzində bələdiyyə idarəçiliyində səmərəliliyin artırılması,  n əsası isə ř ffaflığın təmin olunması istiqamətində bir sıra mühüm addımlar atılmışdır. Bu tədbirlər sırasında bələdiyyə idarəçiliyinin optimallaşdırılmasına xidmət edən və qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində atılan mühüm addımlardan biri kimi, 2020-ci ilin 19 iyun tarixində qəbul etdiyimiz əlavələri qeyd edə bilərik. Düşünürəm ki, biz idarəçilik v  fəaliyyət sahələri üzrə fəaliyyətin təşkili zamanı inzibatçılığı daha az yer verməli, inzibati cəzalandırma alət və üsullarından minimum səviyyədə, son tədbir kimi yararlanmalıyıq. Buna nail olmaq üçün isə maarifləndirmə v  birbařa metodoloji dəstəyin göstərilməsi vacibdir v  düşünürəm ki, bu fəaliyyət növbəti dövr ərzində geniřl ndirilm li və davamlı xarakter kəsb etməlidir.

Bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq toxunmaq istədiyim digər bir məsələ bir neçə il öncə ölkəmizdə həyata keçirilən Konstitusiy  islahatları  r çiv sində əsas qanunumuza bələdiyyələrin birbařa qanunverici orqan qarřısında hesabatlığının təmin edilməsinə xidmət edən maddələrin əlavə edilməsi ilə bağlıdır. Təəssüf hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, bir neçə il öncə referendum yolu

ilə Konstitusiyamıza bu məsələni tənzimləyən maddələri əlavə etsək də (bələdiyyələrin hesabatı), hələlik bu prosedura aid bu günə kimi hər hansı bir işlək mexanizm yaradılmamış, belə bir tədbir həyata keçirilməmişdir. Hesab edirəm ki, Konstitusiyamızın tətbiqinə birbaşa icazə verdiyi bu qaydaya müraciət və ondan istifadə etsək, bələdiyyələr öz fəaliyyətlərində daha şəffaf, daha məsuliyyətli olarlar.

Yəqin ki, sizlər də mənimlə razılaşarsınız ki, 1999-cu ildə formalaşan bələdiyyə sistemimiz hələ də arzuladığımız kimi səmərəli fəaliyyət ortaya qoya bilmir. İnsanlarımız hələ də bələdiyyələrə torpaq satan qurum kimi yanaşır ki, insanlarımızın belə yanaşmada haqlı görünmələri bələdiyyələrin özlərinin bu illər ərzində ortaya qoyduqları fəaliyyətin məntiqi təzahürüdür.

Hesabatlarla tanış olduqda bələdiyyə üzvlərinin və qulluqçularının ən çox cəzalandığı cinayət və hüquq-pozmaların məhz bələdiyyə torpaqları ilə bağlı olduğunu görürük. Ölkəmizdə çox az bələdiyyə vardır ki, kənd və şəhərlərimizdə yeni iş yerlərinin açılması ilə məşğuldur. Kənd bələdiyyələrinin əkin sahələrini özləri bələdiyyə təsərrüfatı yaratmaq əvəzinə, ayrı-ayrı şəxslərə icarəyə verməsi nə məntiqi, nə də bələdiyyə iqtisadiyyatının təşkil baxımından başa düşülən deyildir. Biz hər il dövlət büdcəsindən bələdiyyələrin fəaliyyətinin genişləndirilməsi və buna dövlət dəstəyinin verilməsi üçün subsidiyalar veririk. Hesab edirəm ki, gələcək illərdə subsidiyalar ayrılan zaman differensiallaşdırma kontekstində məsələlərə yanaşılaraq, əvvəlcədən qəbul edilmiş meyarlara əsasən verilsin ki, bu, bələdiyyələrin daha geniş spektrdə fəaliyyətlərini qurmaları üçün təşviqediciləşdirici amil olsun. Məsələn, bu meyarlar sırasında daha çox yeni iş yerlərinin yaradıl-

ması, bələdiyyə təhsil müəssisələrinin təşkili və fəaliyyətinin qurulması, xeyriyyəçilik tədbirlərində iştirakın miqyası və sair ola bilər.

Bələdiyyələrlə bağlı olaraq toxunmaq istədiyim digər məsələ bələdiyyələrə perspektiv inkişafı ilə bağlı torpaqların ayrılması ilə bağlıdır ki, ölkəmizdə torpaq islahatı keçirilən zaman bələdiyyələrə perspektiv inkişaf üçün torpaq sahələri ayrılmamışdır. Düşünürəm ki, bu məsələyə yeni yanaşma ortaya qoyulmalıdır. Digər problemlə bəzi məsələ bələdiyyə vergiləri ilə bağlıdır. Belə ki, bələdiyyə vergilərinin struktur və miqdarına baxsaq, onun miqdarının bütün əmtəə və xidmətlərə görə qiymətlərin miqdarının artması kontekstində bələdiyyə vergilərinin miqdarının əsasən də torpaq vergisinin artmayıb, elə bələdiyyələr yaranan dövrdəki qiymət həcmində qaldığını görürük. Yəni bu gün hər sotuna 0.10 AZN miqdarında torpaq vergisi alınır. Bu da bələdiyyələrin büdcəsinin mədaxil hissəsinin formalaşmasına mənfi baxımından ciddi təsir göstərir.

Bələdiyyələrin fəaliyyəti ilə əlaqədar digər mühüm bir məsələ bələdiyyə yollarının istismarına görə avtomobillərin texniki baxışından alınan rüsumun müəyyən bir hissəsinin bələdiyyələrin büdcəsinə keçirilməsi ilə bağlıdır. Çünki bələdiyyə ərazilərində yollara bələdiyyələr xidmət edir, müəyyən xərclər çəkirlər. Səhv eləmirəmsə, illər öncə belə bir praktika olub və hesab edirəm ki, bu məsələyə yenidən baxmaq olar.

Düşünürəm ki, bələdiyyə torpaqlarını onların öz balansına vermək vacibdir. Kadastr sənədləri işlənən zaman alınan dövlət rüsumu çox olduğundan, bələdiyyələr bu rüsumları qarşılaya bilmirlər. Ona görə də yaxşı olardı ki, bu məsələ ölkə üzrə birdəfəlik həll olunardı. Çünki bələdiyyə torpaqlarının kadastr sənədi olmadığından əkin sahələrinə

görə dövlət tərəfindən verilən subsidiyaları ala bilmirlər.

Toxunmaq istədiyim digər bir məsələ öyrüş sahələri ilə bağlıdır. Faktiki olaraq əksər bələdiyyələr öyrüş sahələrinə özləri nəzarət edə bilmir, ayrı-ayrı yüksək vəzifəli şəxslər bu sahələri zəbt edib. Eyni zamanda, son illərdə öyrüş sahələrində pambıq və sair bitkilər əkilir, fındıq və meyvə bağları salınır. Bu tendensiyanın qarşısı alınmalı, qanunvericiliyin tələbinə müvafiq qaydada öyrüş sahələrində yalnız bu sahələrin ümumi miqdarının 3 faizi həcmində xəsil (yəni yemlik arpa) əkilməsinə yol verilməlidir. Bu da kəndlərimizdə heyvandarlığın inkişafına əngəl yaradır, bələdiyyə ərazisində yaşayan və demək olar ki, yoxsul vəziyyətdə olan əhəlinin güzəranına mənfi təsir göstərir. Yaxşı olardı ki, bələdiyyələrin öyrüş sahələri icma torpaqları kimi istifadə olunsun və hər bir kəndli azad şəkildə mal-qarasını bu sahələrdə bəsləyə bilsin. Bu həm də kəndlilərin təmsalında bələdiyyə torpaqlarına, xüsusən də öyrüş sahələrindən istifadəyə nəzarəti təmin etmiş olar.

Digər bir təklif ondan ibarətdir ki, bələdiyyələrin fəaliyyətində, xüsusən də bələdiyyə torpaqlarının istifadəsində şəffaflığın təmin edilməsi üçün informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə edərək hər bələdiyyə üçün portal yaradılsın. Burada icarəyə və mülkiyyətə verilmiş hər torpaq və əmlak barədə məlumatlar mütəmadi yerləşdirilsin. Eyni zamanda, burada bələdiyyələrin gəlir və xərcləri barədə məlumatlar əksini tapsın.

Sahib Ahiyev. Sabah Brüsseldə Azərbaycan Prezidenti ilə Ermənistan Baş naziri arasında görüş gözlənilir. Bununla bağlı bəzi fikirlərimi bölüşmək istəyirəm. Təşkilatçısı rolunda Avropa Birliyi Şurasının Prezidenti cənab Şarl Mişelin çıxış etdiyi, format və gündəliyini isə Azərbaycanın müəyyənləşdirdiyi danışıqların necə bitə-

cəyi Ermənistan rəhbərliyinin bizim tam beynəlxalq normalara əsaslanan 5 maddəlik sülh təklifimizə nə dərəcədə adekvat yanaşacağından asılıdır.

Amma, əlbəttə, burada Avropa Birliyinin mövqeyi də az rol oynamır. Ukraynanın Buça şəhərində qətlə törədildiyini bildirərək onu qətiyyətlə pisləyən, həmin hərbi cinayətdə əli olanların beynəlxalq məhkəməyə çıxarılma-
ları üçün yardımlarını əsirgəməyəcəklərini deyən Avropa Birliyi rəsmiləri Azərbaycanda sözügedən ölkədəkindən bəzər qətləmlərin olduğundan, neçə şəhərimizin, kəndimiz
mizin yer üzündən silindiyindən, İkinci Qarabağ savaşında isə tək-cə Tərtərə 21 raket, 16 277 mərmə yağdırıldığından və bütün bunları kimin etdiyindən yaxşı xəbərdardırlar. Ondan da yaxşı xəbərdardırlar ki, Ukraynadan öncə iki “İsgəndər-M” raketini məhz Azərbaycana atılmışdı. Amma təəssüf ki, biz Qərbdə Ermənistan rəhbərliyinin eyni prinsipiallıqla pisləndiyini, törədilən hərbi cinayətə görə o ölkəyə qarşı hər hansı sanksiya tətbiqini görmədik, görmürük. Halbuki terrorun, təcavüzün, qətləmin, hərbi cinayətin yaxşısı və pisi olmur.

Qərb dövlətləri, heç olmasa, indi qulaqlarının dibində gedən savaştan sonra həm özü təcavüzkar olan, həm də təcavüzkarlıq aləti kimi çıxış edən Ermənistana tərs üz-
lərini göstərməli, Azərbaycanın irəli sürdüyü sülh təklifi-
nin haylar üçün, əslində, böyük lütf olduğunu vurğulamalı, onları əsassız revanşizmə yox, bizimlə normal qonşuluğa, əməkdaşlığa həvəsləndirməlidirlər. Avropa Birliyinin tim-
salında güc mərkəzlərindən birinin bu cür prinsipiial möv-
qe ortaya qoyması, heç şübhəsiz ki, Brüssel danışıqlarının nəticəsinə müsbət təsir göstərərdi.

Sonda ordumuzun hərbi hissələrindən birinin öz torpa-
ğımızda dislokasiya yerini dəyişməsinə görə, həddini aşsa-

raq qabacasına Azərbaycanı hədələyən deputat Delyaqinə və digər rusiyalı siyasətçilərə, ekspertlərə səslənərək demək istərdim ki, onlar bununla dövlətlərinə əsl “ayı xidməti” göstərirlər. Azərbaycanı nüvə zərbəsiylə, “Kalibr”lərlə, “İsgəndər”lərlə qorxutmağa çalışanlar, görəsən, Ukraynada üzləşdikləri reallıqdan heçmi nəticə çıxarmırlar?

Rusiya Qafqazda mövqelərini qoruyub saxlamaq istəyirsə, ona burada hər an arxadan xəncər saplamağa hazır olan vassal yox, özünə və sözünə hörmət qoyan müttəfiq lazımdır. Hədələməklə müttəfiq qazanmaq olmaz, 30 ilin təcrübəsi göstərir ki, bu yolla Azərbaycanı vassala çevirmək isə vassalların “Böyük Ermənistan” xülyası kimi qəti baş tutan deyil.

Sədaqət Vəliyeva. Mürəkkəb və qeyri-sabit geostrateji proseslərin cərəyan etdiyi müasir dövrdə Azərbaycan Respublikası dünya ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq edir, mövcud əlaqələri daha da dərinləşdirir, tanınmış beynəlxalq təşkilatlarla əhəmiyyətli layihələr həyata keçirir.

Son həftə ərzində dövlət başçımız cənab İlham Əliyev İtkin Düşmüş Şəxslər üzrə Beynəlxalq Komissiyanın baş direktorunu, Avropa Şurasının Baş katibini, İtaliyanın xarici işlər və beynəlxalq əməkdaşlıq nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini, ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini, Böyük Britaniyanın silahlı qüvvələr nazirini qəbul edib. Bütün bunlar Azərbaycan Prezidentinin gərgin və yorulmaz fəaliyyətinin nəticəsi olmaqla yanaşı, Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda etibarlı tərəfdaş kimi tanınmasının, dünyanın bir çox ölkələrinin Azərbaycanla əlaqələr qurmaqda və mövcud əlaqələri inkişaf etdirməkdə maraqlı olduğunu göstəricisidir.

Bu gün cənab Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi müdrik xarici və diplomatik siyasət nəticəsində ölkəmiz regionun iqtisadi inkişafı və Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin təmin olunması istiqamətində ardıcıl və sistemli addımlar atır. İlham Əliyev siyasəti Azərbaycanın tərəqqisinin, təhlükəsizliyinin və gözəl gələcəyinin qarantıdır.

Eyni zamanda, xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin sədri hörmətli Sahibə xanım Qafarova hər zaman ölkəmizin maraqlarının qorunması istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərmiş, beynəlxalq miqyasda Azərbaycanı layiqli şəkildə və yüksək səviyyədə təmsil etmişdir. Bu istiqamətdə Sahibə xanım Qafarovanın Qazaxıstan və Özbəkistan respublikalarına səfərləri də səmərəli və məhsuldar olmuşdur.

* * *

Milli Məclisin bugünkü plenar iclasının gündəliyində çox vacib qanun layihələri əks olunmuşdur ki, bu da Milli Məclisin qanunvericilik sahəsində həyata keçirdiyi səmərəli işlərin göstəricisidir.

Ümumi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizdə yerli və xarici investorların fəaliyyəti üçün əlverişli iqtisadi mühit mövcuddur. Dövlətimiz tərəfindən investisiya fəaliyyətinin təşviqi məqsədi ilə vergi və digər dövlət ödənişləri üzrə güzəştlərin edilməsi, güzəştli şərtlərlə kreditlərin verilməsi və başqa bu kimi tədbirlər həyata keçirilmişdir.

İnvestisiya fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi ilə bağlı mənim bir neçə təklifim vardır:

1) Vergi və digər dövlət ödənişlərini vaxtında ödəyən subyektlərə əlavə güzəştlərin edilməsi. Belə olduğu təqdirdə, investorlar vergi və digər dövlət ödənişlərini ödə-

məkdə daha da maraqlı olacaqlar. Bu isə dövlət büdcəsinə əlavə ödənişlərin daxil olmasına və investisiya mühitinin inkişafına şərait yaradacaq.

2) Elmi-texniki, tibbi və sosial sahələrin inkişafına yönəlmiş investisiya layihələrinə dövlət tərəfindən təşviqin artırılması və xüsusi güzəştlərin edilməsi. Düşünürəm ki, qeyd etdiyim sahələrə investisiyaların yatırılması həm də müvafiq sahələrin inkişafına təkan vermiş olacaq.

3) Investisiya fəaliyyəti sahəsində dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər, nəzərdə tutulan güzəştlər haqqında cəmiyyətin mütəmadi olaraq məlumatlandırılması. Bu məlumatlar investisiya cəlbəediciliyinin və yerli sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq istəyən subyektlərin artmasına gətirib çıxaracaq.

12 aprel 2022-ci il

Ceyhun Məmmədov. 2018-ci il aprelin 11-də Prezident İlham Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikasında Prezident postuna keçirilən seçkidə seçicilərin böyük əksəriyyətinin səsini qazanaraq yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Ötən dövrdə Prezident İlham Əliyevin istər daxili, istərsə də uğurlu xarici siyasəti nəticəsində ölkəmiz böyük inkişaf yolu keçdi, dövlətimizin qüdrəti daha da artdı, Azərbaycanın beynəlxalq arenada nüfuzu daha da gücləndi. Dövlət siyasətinin başlıca prioritetlərindən biri xalqımızın rifahı və milli maraqları oldu. Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmdə nüfuzu daha da artdı. Dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən uğurlu və uzaqgörən xarici siyasət Azərbaycanın ATƏT, BMT, AŞ, Qoşulmama Hərəkatı kimi təşkilatlarda daha qətiyyətli çıxış

etməsinə, beynəlxalq arenada Prezident İlham Əliyevin rəyinə daha hörmətlə yanaşılmasına imkan yaratdı.

Prezident İlham Əliyevin hakimiyyəti illərində ordumuz sürətlə inkişaf etdi. Böyük zəfərin başlanğıcı hesab olunan Aprel döyüşlərindəki qələbəmiz və 44 günlük Vətən müharibəsindəki zəfərimiz Ali Baş Komandanın qətiyyətli mövqeyinin, Azərbaycan Ordusunun gücünün, qələbə əzminin və yüksək ordu quruculuğunun göstəricisidir.

Azərbaycanda milli-mənəvi dəyərlərin qorunması da hər zaman Prezident İlham Əliyevin diqqət mərkəzində olmuşdur. Son illər ölkəmizdə bir çox məscid, kilsə və sinaqoqların təmiri və bərpaı bu fikri bir daha təsdiq edir. Bu gün Azərbaycan azsaylı ölkələrdəndir ki, ibadət yerlərinin inşası dövlət hesabına həyata keçirilir, dini icmalara hər il dövlət büdcəsindən maliyyə vəsaiti ayrılır. Bu siyasət bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərdə də uğurla davam etdirilir. Torpaqlarımız işğaldan azad olunduqdan sonra qısa müddətdə Şuşadakı məscidlərin təmirinə başlanılması, Hadrut qəsəbəsində, Daşaltıda, Suqovuşanda yeni məscidlərin təməlinin qoyulması bu fikri bir daha təsdiq edir.

Ötən müddətdə Prezident İlham Əliyevin dini fəaliyyət sahəsinə ən böyük töhfələrindən biri də Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılmasıdır. Dünən İlahiyyat İnstitutunun yeni inzibati binasının açılışı bu sahəyə Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısının növbəti təzahürüdür.

Bütün bunlar onu söyləməyə əsas verir ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan bütün sahələrdə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Ölkəmiz həm daxili, həm də xarici siyasətdə mühüm uğurlara imza atıb.

Jalə Əhmədova. Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsinin 25.8-ci maddəsində qeyd olunub: “Azərbaycan

ərazisində siyahısı müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən müəyyən edilən yem üçün istifadəsi nəzərdə tutulan genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərin, habelə yalnız genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərdən ibarət olan və ya tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlər olan və ya tərkibində genetik modifikasiya olunmuş orqanizmlərdən əldə edilmiş məhsul olan yem məhsullarının istehsalına, emalına və dövriyyəsinə həmin məhsullar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən qeydiyyatdan alındıqdan sonra icazə verilir". Bu da dolayı yolla GMO-lu yem məhsullarının istifadəsinə icazə verilməsini nəzərdə tutur. Bu isə olduqca təhlükəlidir. Çünki GMO qidaların insan sağlamlığı və həyatı üçün böyük təhlükə olduğu inkişaf etmiş ölkələrin (Fransa, Rusiya, Almaniya, Çin və sair) çoxsaylı elmi mərkəzləri tərəfindən dəfələrlə sübut olunub. Bu məhsullar milli genefondumuzu dağıtmağa, ölkəmizi qlobal transmilli şirkətlərdən tam asılı vəziyyətə salmağa gətirib çıxara bilər.

Transgen məhsullar təkcə insanlar üçün deyil, bütün canlılar, bütün təbiət üçün qorxunc təhlükədir. Belə ki, genetik tərkibi qarışdırılmış orqanizmlər torpaq fondunu məhv edir, onların əkildiyi torpaqlar təbii münbitliyini, faydalı mikroorqanizmləri itirir və sonra orada digər təbii məhsulların əkilməsi mümkün olmur. Heyvanlar da GMO yemlərdən qidalanaraq öz təbiiliyindən çıxır, xəstə, yarımcan kütləyə çevrilirlər. Ən sadə misal kimi broyler toyuqlarını göstərmək kifayətdir. Təbii toyuqlarla onların fərqi gözünüzün qabağındadır. Biz onların ətini, yumurtasını yeyərkən də GMO qəbul etmiş oluruq. Üstəlik, güclü hormonal yemlərlə ildırım sürəti ilə böyüdülən bu toyuqlar insanın hormon balansını dəyişir və bunun nəticəsi

özünü çoxsaylı xəstəliklərdə aydın göstərir.

Dövlətimiz üçün strateji təhlükə belədir. GMO toxumlar reproduksiya vermədiyindən öz təbii toxumlarını məhv edir. GMO toxumların əkininə keçən ölkələr hər il “Monsanto” kimi qlobal korporasiyalardan toxum almaq məcburiyyətində qalırlar. Nəticədə həmin dövlət bir qlobal şirkətdən tam asılı vəziyyətə düşür, faktiki müstəmləkəyə çevrilir. Çünki bu toxumların sahibi bir növ o ölkənin aqrar sektorunun, ərzaq məhsullarının sahibidir, bu səbəbdən o şirkət həmin dövlətə qarşı istənilən tələbi irəli sürə bilər, buna razı olmayanda isə sadəcə toxum ixracını dayandırır və ölkənin kənd təsərrüfatını məhvə düşür edə bilər. Ölkənin gələcəkdə qida təminatı təhlükə altına düşə bilər.

* * *

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 28 aprel tarixli 1266-IVQD nömrəli qanununa əsasən elmi tədqiqat, sınaq və sərgilərdə nümayiş məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan genetik modifikasiya olunmuş bitkiləri, yaxud müasir biotexnoloji və gen mühəndisliyi metodları ilə yaradılmış kənd təsərrüfatı bitki materiallarını və ya genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin genetik materiallarından istifadə edilərək istehsal olunan yeyinti məhsullarını istehsal etmə və həmçinin istehsal olunmuş məhsulları xeyli miqdarda bilə-bilə idxal etmə və ya satma üçün cinayət məsuliyyəti müəyyən olunub.

“Taxıl haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən taxıl məhsullarının istehsalında və dövriyyəsinə genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin, yaxud müasir biotexnoloji və gen mühəndisliyi metodları ilə yaradılmış kənd təsərrüfatı bitki materiallarının istifadəsi-

nə yol verilmir. Eyni zamanda, genetik modifikasiya olunmuş bitkilərdən, yaxud müasir biotexnoloji və gen mühəndisliyi metodları ilə yaradılmış kənd təsərrüfatı bitki materiallarından istifadə edilərək istehsal olunmuş taxıl məhsullarının Azərbaycan Respublikasına idxal edilməsinə yol verilmir.

Dövlət başçısı, həmçinin “Çayçılıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə sənəd imzalayıb. Sənədə əsasən çay və çay məhsullarının istehsalında və dövriyyəsində genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin, yaxud müasir biotexnoloji və gen mühəndisliyi metodları ilə yaradılmış kənd təsərrüfatı bitki materiallarının istifadəsinə yol verilmir. Eyni zamanda, genetik modifikasiya olunmuş bitkilərdən, yaxud müasir biotexnoloji və gen mühəndisliyi metodları ilə yaradılmış kənd təsərrüfatı bitki materiallarından istifadə edilərək istehsal olunmuş çay və çay məhsullarının Azərbaycan Respublikasına idxal edilməsinə yol verilmir. Prezident İlham Əliyev “Mədəni bitkilərin genetik ehtiyatlarının mühafizəsi və səmərəli istifadəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun imzalayıb. Sənədə əsasən Azərbaycan Respublikasında genetik modifikasiya olunmuş bitkilərin, yaxud müasir biotexnoloji və gen mühəndisliyi metodları ilə yaradılmış kənd təsərrüfatı bitki materiallarının istehsalı, dövriyyəsi, rayonlaşdırılması, ölkəyə gətirilməsi və dövlət reyestrinə daxil edilməsi qadağandır.

Jalə Əliyeva. Düz 4 il öncə Azərbaycanda növbədən-kənar Prezident seçkiləri keçirildi və dövlət başçısı cənab İlham Əliyev yenidən Azərbaycan xalqının böyük dəstəyini qazanaraq üçüncü dəfə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Azərbaycan xalqı, Azərbaycan seçicisi

bir daha düzgün, müdrik seçim edərək özünün parlaq gələcəyinə səs verdi, Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun davamına “hə” dedi. Son 4 ildə yaşananlar Azərbaycan xalqının seçiminin nə qədər doğru olduğunu gözlər önünə qoydu.

11 aprel seçkiləri ilə Azərbaycan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında öz inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoydu. Seçkilərdən sonra çox qısa müddət ərzində vətəndaşımızın sosial-rifah halının daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində inqilabi addımlar atıldı, əməkhaqları, müavinətlər, pensiyalar artırıldı, birinci Qarabağ savaşında qəhrəmancasına həlak olmuş şəhidlərimizin ailələrinə birdəfəlik sosial sığorta ödəmələri başa çatdırıldı və illərlə davam etmiş narazılığa son qoyuldu.

Ən mühüm addımlardan biri kimi problemlə kreditlərlə bağlı cəmiyyətin böyük üzüntüsünə çevrilmiş bir məsələyə, insanların banklardan əsarətinə son verilmiş oldu. Yüz minlərcə insanın, ailənin üzü güldürüldü, problemlə kreditlərlə bağlı məsələnin birdəfəlik qapadılması üçün 2019-cu ilin fevral ayında analoqu olmayan fərman imzalandı. Həmçinin ölkədə kadr və srtuktur islahatları gücləndirildi, korrupsiyaya qarşı mübarizə istiqamətində əsl müharibə elan edildi.

Son 4 ilin ən böyük və ən tarixi hadisəsi isə birmənalı olaraq 44 günlük Vətən müharibəsidir. Ölkə Prezidentinin 2020-ci il sentyabrın 27-də verdiyi tarixi “Vur!” əmri ilə Azərbaycan Ordusu bütün cəbhə boyu əks-hücum əməliyyatına keçdi, ikinci Qarabağ savaşına başladı. Cəmi 44 gün ərzində Azərbaycan Ordusu 32 illik qanlı Qarabağ savaşına son qoydu, dağlı-aranlı Qarabağ vahid Azərbaycan oldu. 2020-ci il 10 noyabr bəyanatı ilə işğalçı Ermənistan öz məğlubiyyətini bütün dünyanın gözləri

qarşısında etiraf etmiş oldu. Həmin gündən Qarabağın dirçəldilməsinə, “Böyük qayıdış” istiqamətində tarixi addımların atılmasına başlandı. Bəli, son 4 ildə Azərbaycan 31 illik müstəqillik tarixinin ən mühüm, ən tarixi, ən şanlı anlarını və ən böyük inkişaf, tərəqqi dövrünü yaşamaqdadır. Bunlar bir daha Azərbaycan seçicisinin doğru seçiminin göstəricisi, təzahürü olduğu kimi, ölkə Prezidentinin 2003-cü ildə ilk dəfə dövlət başçısı vəzifəsinin icrasına başlayarkən etdiyi “Mən hər bir Azərbaycan vətəndaşının, hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam!” bəyanına sadıqlıyının töhfələridir.

Prezident İlham Əliyev son 18 ildə daim Azərbaycan vətəndaşının yanında oldu və bu gün də onun yanındadır. Azərbaycan vətəndaşı da eyni şəkildə daim dövlətinin, öz Prezidentinin yanında oldu, onun ətrafında müsəlləh əsgər kimi birləşdi. Bu gücü, bu birliyi, bu vəhdəti isə kimsə sarsıda, poza bilməyib və bundan sonra da sarsıda bilməyəcək. Prezident və xalq birgəliyi, vəhdəti nəticəsində hələ çox qələbələrə və zəfərlərə imza atacağıq.

Kamaləddin Qafarov. Ölkə Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Azərbaycan Ordusu 2020-ci ildə 44 gün davam edən Vətən müharibəsini tarixi zəfərlə başa vurduqdan sonra xalqımız hər gün yeni qələbəyə imza atır. Bu qələbələr hansı sahədə qazanılmasından asılı olmayaraq, bizim üçün çox dəyərlidirlər. Hərb meydanında, diplomatiyada, informasiya cəbhəsində, idmanda qazınan qələbələr, əldə olunan uğur və nailiyyətlər Azərbaycan xalqını daha da ruhlandırır və bizi yeni, daha parlaq qələbələrə doğru aparır.

Vətən müharibəsi nəticəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi bu gün yaşadığımız möhtəşəm qürur hissini

bizlərə bəxş etdi və bu hiss hər kəsi doğma Azərbaycanımızın bundan sonra daha da güclənməsi, daha sürətli inkişafı naminə yüksək əzmlə çalışmağa, yeni nailiyyətlərə sövq edir. Artıq iki ildir ki, Azərbaycan idmançıları dünyanın ən mötəbər idman arenalarında qalib ölkənin təmsilçiləri kimi çıxış edirlər. Bu amilin özü qələbələrə aparan yolda ən mühüm stimuldur. Bir neçə gün bundan əvvəl Macarıstanın paytaxtı Budapeşt şəhərində keçirilmiş Avropa çempionatında güləşçilərimiz bir daha xalqımızı sevindirmiş, böyük qələbə ilə vətənə qayıtmışlar. 16 medal qazanan idmançılarımız Azərbaycanın beynəlxalq idman nüfuzunu daha da yüksəltmişlər. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev aprelin 8-də Avropa çempionatında iştirak edən Azərbaycan millisinin üzvlərini qəbul edərkən vurğuladı ki, Avropada istənilən idman növündə birinci olmaq böyük uğur hesab edilə bilər. Güləş bizim ənənəvi idman növümüz olduğu üçün bu qələbənin Azərbaycan üçün önəmi daha yüksəkdir. İdmançılarımız bundan sonra istənilən yarışa çıxan zaman xatırlamaladırlar ki, müzəffər ölkəni və qalib xalqı təmsil edirlər. Dövlət başçımızın qeyd etdiyi kimi, Azərbaycanın həm gənclər, həm də böyüklər arasında Avropa birincisi olması göstərir ki, güləşdəki ənənələrimiz yaşayır və Azərbaycanda güclü güləşçi nəsli yetişir. Bu isə Azərbaycanın gələcək idman qələbələrinin əsasıdır.

Hazırda Azərbaycan idmanın inkişaf səviyyəsinə görə dünyada aparıcı ölkələrdən biri kimi tanınır. Ötən illər ərzində idmançılarımızın istər kütləvi, istərsə də fərdi idman növlərində əldə etdikləri uğurlar Azərbaycanın idman ölkəsi kimi qazandığı beynəlxalq statusu daha da möhkəmləndirmişdir. Dövlətimizin yürütdüyü idman siyasəti nəticəsində idman uğurlarımızın qarşısındakı illərdə də

davam edəcəyi bu gün heç kimdə şübhə doğurmur. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi inkişaf strategiyasının məntiqi nəticəsi olaraq ölkəmiz bütün sahələrdə regionun lider dövlətinə çevrilmişdir. Dövlətimizin iqtisadi qüdrətinin ildən-ilə artması idmanın tərəqqisinə də müsbət təsir göstərmişdir. Hazırda nəinki paytaxtımızda, eləcə də regionlarda bir çox olimpiya kompleksləri, müasir idman qurğuları istifadəyə verilmiş, maddi-texniki baza möhkəmləndirilmişdir. Bütün bu işlər, əlbəttə ki, idmançılarımızın yerli və beynəlxalq turnirlərdə uğur qazanmalarında müstəsna rol oynamışdır.

Bu gün böyüməkdə olan gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə alması, milli ruhda formalaşması dövlətin əsas prioritetidir. Prezidentimiz bir daha vurğulayıb ki, Azərbaycan dövləti gəncliyin milli-vətənpərvər ruhda formalaşmasına nail olmaq üçün bütün imkanlardan istifadə edir. Vətənpərvərliyi gücləndirən əsas amillərdən biri, şübhəsiz, Azərbaycanın tarixi hərbi zəfəri və idmanda əldə olunan möhtəşəm uğurlardır. Hətta idmana çox marağı olmayan Azərbaycan vətəndaşları da həmişə idman arenalarında əldə edilmiş qələbələrin xəbəri gələndə ürəkdən sevinir, qürur hissi keçirirlər. Çünki hər qələbə ləyaqətli gənc nəslin yetişdiyinə dəlalət edir.

Dövlət başçımız görüşdə bu məqama toxunaraq dedi ki, ədalət, məğlub edilmiş tərəfə müəyyən dərəcədə mərhəmət hisslərinin göstərilməsi xalqımıza xas olan xüsusiyyətlərdən biridir. Biz düşməni və ya idman rəqibini hər zaman məhz qaydalar çərçivəsində, ləyaqət prinsipi əsasında məğlub etmişik. Qələbədən daha vacib olan ləyaqətdir və biz müharibəni ləyaqətlə aparmışıq. Bu gün bütün dünya bir daha Azərbaycan xalqının böyüklüyünü görür və gördüklərini yüksək qiymətləndirir.

Malik Həsənov. İkinci oxunuşda təqdim olunan Qida təhlükəzliyi haqqında qanun layihəsi nəinki cəmiyyətimizi, bütün bəşəriyyəti narahat edən çox vacib və strateji məsələyə aiddir. Bu baxımdan bu sahə üzrə meydana çıxan yeni çağırışlar və mövcud durum yeni norma və tələbləri, münasibətlər sistemini tənzimləyən hüquqi sənədin hazırlanması zəruri idi. Hesab edirəm ki, müzakirəyə çıxarılan bu layihə bu baxımdan məqbul variantda hazırlanmışdır. Qida təhlükəsizliyi hər bir cəmiyyət üçün izahedilməz dərəcədə strateji əhəmiyyətə malikdir. Onu həm də birbaşa dövlət təhlükəsizliyi məsələsi baxımından müstəsna sahə hesab edə bilərik. Belə ki, hamımıza yaxşı məlumdur, qida təkçə fiziki var ola bilmə vasitəsi deyil, həm də gələcək nəsillərin genlərinə, onların sağlamlıq və düşüncə imkanlarına ciddi təsir göstərir, sağlam nəslin formalaşmasında əsas vasitələrdən birincisidir.

Bu gün elm və texnikanın inkişafı insanlara fəal şəkildə süni qida vasitələrini yaratmağa və əldə etməyə imkan verir. Bu da öz növbəsində insanların sağlamlıq durumlarında ciddi fəsadlar törədir, ölüm gəncləşir, dünyaya gələn qüsurlu uşaqların sayı artır. Eyni zamanda, süni əldə edilmiş qidalar bir sıra maraqlı dövlətlər tərəfindən bir növ bioloji silah kimi də istifadə edilir. Bu baxımdan uşaq yeməklərinə münasibətdə olduqca diqqətli və mühafizəkar münasibətin ortaya qoyulmasının vacibliyini qeyd etmək istərdim. Çox təəsüf ki, bu gün ölkəmizdə uşaq yeməyi istehsal edən milli istehsalçı yoxdur. Hesab edirəm ki, sahələr üzrə sağlam təbii qida istehsal edən milli istehsalçıların formalaşması istiqamətində ardıcıl, proqramlı tədbirlər həyata keçirilməlidir. Bu sahədə iqtisadi baxımdan əlverişli mühit yaradılmalı, milli istehsalçılar üçün təşviqedici mühit formalaşdırılmalıdır. Bu gün qida de-

dikdə hər birimiz, demək olar ki, əsas olaraq insani qidaları nəzərdə tuturuq, beynimizdə belə bir asossasiya formalaşır. Halbuki burada təbii, sintetik olmayan heyvani yemlər də ciddi nəzarətdə saxlanılmalıdır. Çünki heyvandarlıqda istifadə olunan yemlərlə bəslənən heyvanlar və onlardan əldə edilən məhsullar rasionumuzun əsas hissəsini təşkil edir. Qeyd olunanlardan da göründüyü kimi, qida sənayesini inkişaf etdirmək üçün geniş spektrli bir çox sahələrin inkişafına və onların tənzimlənməsinə ciddi ehtiyac vardır. Hesab edirəm ki, bu gün müzakirəyə çıxarılan qanun layihəsi bu baxımdan ilkin ehtiyacları ödəmək baxımından qanəedicidir.

Qanun layihəsinin daha da təkmilləşdirilməsinə ehtiyac vardır. Belə ki, qanun layihəsində beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilmiş standartlara, tövsiyələrə və qaydalara istinad göstərilmiş, lakin həmin beynəlxalq standartlar əsasında Azərbaycanda hazırlanmış və qüvvədə olan dövlət standartlarına istinad edilmir. Qanun layihəsində qidanın minimum keyfiyyət və təhlükəsizlik göstəricilərinin tənzimlənməsi üzrə müəyyən mexanizmlər və prosedurlar nəzərdə tutulsa da, qida zəncirinin digər obyekləri, o cümlədən qidanın istehsalı və satış prosesində (ilkin istehsal, emal, qablaşdırma daşınma, saxlanma və sair) istifadə edilən vasitələr (mal-material və digər köməkçi materiallar), habelə qida məhsulları ilə təmasda olan material və məmulatlara dair tələblər və nəzarət mexanizmləri təsbit edilməyib. Bu da qida məhsullarının təhlükəsizliyini və keyfiyyət tələblərini tam təmin etmir.

Təbiidir ki, Qida təhlükəsizliyi haqqında qanun layihəsini qəbul etməklə kifayətlənmək yetərli hesab edilə bilməz. Aidiyyatı strukturlar bu qanun layihəsinin və bununla əlaqəli digər qanun və normativ-hüquqi aktların fəl-

səfəsinə uyğun səmərəli icra, şəffaf nəzarət mexanizmi formalaşıdır biləcəklər.

Sevil Mikayılova. İlk dəfə 2003-cü ildə xalqın etimadını qazanaraq Prezident seçilən İlham Əliyevin prezidentlik dövrü quruculuq, yenidənqurma illəri kimi yadda qaldı. Ulu Öndər, Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevin siyasətini uğurla davam etdirən cənab Prezidentin siyasi hakimiyyəti dövründə Azərbaycan dövlətçiliyinin əsasları ciddi şəkildə möhkəmləndi, siyasi gücü, qüdrəti və iqtisadiyyatı daha da artdı, beynəlxalq müstəvidə mövqeyi, nüfuzu xeyli gücləndi. 2018-ci il seçkilərində qazandığı parlaq qələbə isə xalqın öz liderinə olan sonsuz məhəbbəti, inamı və gələcəyinə etibarını idi.

2003–2018-ci illərdə Prezident İlham Əliyev ölkəmizin hərtərəfli inkişafına nail olmuş, onun siyasi və iqtisadi nüfuzunun artmasını və regional gücə çevrilməsini təmin etmişdir. “Ancaq iqtisadiyyatı güclü olan ölkələr müstəqil siyasət apara bilərlər” fikrini səsləndirən Prezident İlham Əliyev bu illər ərzində davamlı olaraq iqtisadiyyat sahəsində islahatların təşəbbüskarını kimi çıxış edib.

2003–2018-ci illər tariximizə möhtəşəm iqtisadi yüksəliş dövrü kimi daxil oldu. Bu dövrdə ümumi daxili məhsul 3,2 dəfə, büdcə gəlirləri 13,5 dəfə, ölkənin strateji valyuta ehtiyatları 26,6 dəfə, xarici ticarət dövriyyəsi 4,6 dəfə, ixracın həcmi 6 dəfə artdı. Həmçinin kənd təsərrüfatının inkişafı istiqamətində aparılan planlı işlər öz səmərəsini verdi, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm nailiyyətlər əldə olundu.

İqtisadiyyatın inkişafı ilə yanaşı, müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə siyasi mövqeləri də gücləndi. Bu gün Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində müstəqil siyasət yürüdən, sözü və əməli eyni olan ölkə, etibarlı

tərəfdaş kimi tanınır. Təbii ki, bu status məhz Prezident İlham Əliyevin liderlik istedadı, yüksək diplomatik qabiliyyəti və siyasi nüfuzunun vəhdəti nəticəsində qazanıldı.

Prezident İlham Əliyevin siyasi hakimiyyəti dövründə strateji hədəflərə nail olundu, peşəkar ordu quruculuğu müvəffəqiyyətlə həyata keçirildi, Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında ordu quruculuğu sahəsində mükəmməl standartların tətbiqi, genişmiqyaslı və planlı addımlar, köklü islahatlar və yenidənqurma işləri nəticəsində Silahlı Qüvvələrimiz dünyanın ən güclü orduları sırasına daxil oldu. Məhz bu ordu 2020-ci ildə Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan torpaqlarını işğaldan azad edərək yeni tarix yazdı. 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan hərbiçilərinin göstərdiyi şücaət, döyüş taktikası və hərbi innovativlik bütün dünyanı özünə cəlb etdi. Hazırda məhz bu döyüşlərin taktika və texnikası dünyanın bir sıra hərbi mərkəzlərində dərinlən öyrənilir.

Əminliklə söyləmək olar ki, Azərbaycan tarixinin 2003–2018-ci illəri əhatə edən dövrü milli maraqların qorunmasına xidmət edən strateji nailiyyətlər dövrüdür. Prezident İlham Əliyev xalqı milli ideya ətrafında birləşdirib azərbaycançılıq məfkurəsini daha da dərinləşdirdi. Bugünkü Azərbaycan dünyanın bütün nöqtələrində yaşayan hər bir azərbaycanlının fəxr etdiyi, qürur duyduğu, arzuladığı vətəndir. Milli-mənəvi dəyərlərimizə sıx bağlı olan vətənpərvər gənclərimiz isə Azərbaycanın ən böyük varidatıdır, bugünü, gələcəyidir. Onların təlim-tərbiyəsinə, təhsilinə, müasir inkişafına göstərilən diqqət və qayğının nəticəsində yetişən sağlam düşüncəli gənclər etibarlı gələcəyimizi təmin edəcək. Çiçəklənən, məsud, güclü Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin amalıdır. Bu yolda mü-

zəffər liderimizə daha böyük nailiyyətlər arzu edirik.

Sədaqət Vəliyeva. Prezident İlham Əliyevin Macarıstanda keçirilmiş güləş üzrə Avropa çempionatında iştirak edən millimizin üzvləri ilə görüşməsi Azərbaycanda idman sahəsinə olan diqqət və qayğının göstəricisidir. Bu diqqət və qayğının nəticəsidir ki, Azərbaycan idman sahəsində dünya miqyasında böyük uğurlara imza atmış və ölkəmizin nüfuzu durmadan artmaqdadır. Azərbaycanda idmanın hər bir sahəsində olduğu kimi, güləş sahəsində də milli ənənələrimiz yaşayır. Bu gün ölkəmizdə idman sahəsində müzəffər ölkəni və qalib xalqı təmsil edən güclü gənc nəsil yetişməkdədir.

Eyni zamanda, dövlətimiz tərəfindən gənclərin vətənpərvərlik ruhunda və milli dəyərlərimiz əsasında tərbiyə alması istiqamətində bütün lazımi addımlar atılır. Məhz bunun nəticəsidir ki, 44 günlük Vətən müharibəsində bütün dünya Azərbaycan gəncliyinin vətənpərvərlik ruhuna, qəhrəmanlığına şahidlik etdi.

Azərbaycan idmançıları öz adlarını dünya idman tarixinə qələbələri ilə yanaşı, ədalətli mübarizələri ilə də həkk etmişdir. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin güləş üzrə Avropa çempionatında iştirak edən millimizin üzvləri ilə görüş zamanı “qələbədən daha vacib ləyaqətdir” ifadəsini qeyd etməsi Azərbaycanın humanistliyinin, ədalətliyinin bariz sübutudur.

Hər bir Azərbaycan vətəndaşı idmançılarımızın idman meydanlarında qazandığı qələbə xəbərlərini böyük sevgi, coşqu və qürur hiss ilə qarşılayırlar.

Cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin idman sahəsində uğur qazanmış idmançılarımızla görüşməsi, onlarla səmimi söhbət etməsi artıq xoş bir ənənə halını almışdır. Bu diqqət və qayğı idmançılarımızı daha da ruhlandıraraq gə-

ləcək qələbələrə aparır.

Tamam Cəfərova. 2018-ci il aprelin 11-də keçirilmiş növbədənənar Prezident seçkilərindən 4 il ötür. Ötən 4 il hər birimizə göstərdi ki, Azərbaycan xalqı seçimində yanılmayıb, Prezident İlham Əliyev hər zaman olduğu kimi Azərbaycan xalqına verdiyi vədləri sonuna qədər yerinə yetirməyə qadir, güclü bir liderdir. Cənab Prezident 2018-ci il aprel ayının 11-də andiçmə mərasimindəki çıxışında qeyd etmişdi: “Biz gələcəyə baxmalıyıq və baxırıq. Növbəti illərdə görülcək işlər haqqında bizim çox aydın təsəvvürümüz, planlarımız, proqramlarımız var... Ona görə mən əminəm ki, bütün Azərbaycan xalqı və biz hamımız gələcəyə çox böyük nikbinliklə baxırıq. Hamımızın amalı ondan ibarətdir ki, ölkəmiz daha da güclənsin, daha da qüdrətli dövlətə çevrilsin, Azərbaycan vətəndaşları daha da yaxşı yaşasınlar”.

Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, dövlət başçısının dövlətimizin və xalqımızın rifahı naminə müəyyən etdiyi yol xəritəsi üzrə kifayət qədər ciddi nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Xüsusən tarixi torpaqlarımızın işğaldan azad olunması və orada başlayan quruculuq işləri, beynəlxalq siyasi arenada ölkəmizin gündən-günə nüfuzunun daha da artması, ölkəmizin iqtisadi inkişafı, ötən illərdə əhalinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən sosial layihələr – bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan xalqı seçimində haqlıdır.

Xalqın seçimini Prezident İlham Əliyevin xeyrinə müəyyən etmiş amillər ondan ibarətdir ki, cənab İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə ölkəmiz böyük inkişaf yolu keçib, Azərbaycan dövlətçiliyinin əsasları ciddi şəkildə möhkəmlənib, dövlətimiz güclənib, onun qüdrəti və iqtisadiyyatı daha da artıb, Azərbaycanın beynəlxalq

müstəvidə mövqeyi xeyli dərəcədə güclənmişdir. İnsan amili, xalqın rifahı və milli maraqlar dövlət siyasətinin strateji prioritetləri olmuşdur. Bu baxımdan Azərbaycan xalqı görülən işlərə yüksək qiymət, səs vermişdir, inkişafa, tərəqqiyə, təhlükəsizliyə, gələcəyə səs vermişdir.

2018-ci ildən bu günə, ötən 4 illik dövrə nəzər yetirdikdə görürük ki, bu müddət ərzində Azərbaycan dövlətçilik tarixində dərin izlər qoyacaq. Mühüm işlər görülmüş və bütün bunların özülü 2003-cü ildən başlayaraq qoyulub. Ulu Öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı kimi cənab Prezident İlham Əliyevin ötən 19 ildə ən böyük hədəfi güclü, qüdrətli və bütöv Azərbaycan qurmaq idi. Bu gün böyük qürur hissi ilə deyə bilərik ki, dövlət başçımızın qətiyyəti, iradəsi, prinsiplial mövqeyi, dərin siyasi bilik və bacarıqları sayəsində qarşıya qoyulan bütün hədəflər qət olunub. Yalnız 2018-ci ildən bu günə qədər ötən dövrü analiz etmək onu deməyə əsas verir ki, cənab İlham Əliyev Azərbaycan xalqının alternativsiz lideridir. Bu nöqtəyi-nəzərdən ilk öncə Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində beynəlxalq hüquqi bazanın formalaşdırılması üçün atılan addımları qeyd etməliyik. Əlbəttə, bu sahədə əldə olunan bütün uğurların mərkəzində Prezident İlham Əliyev şəxsiyyəti və onun prinsiplial mövqeyi dayanır. Məhz bu qətiyyət və müdrik siyasət sayəsində Azərbaycan xalqı tarixində görülməmiş birlik və həmrəylik nümayiş etdirərək tarixi torpaqlarımızın düşmən işğalından azad olunmasına nail oldu.

2003–2018-ci illər ərzində Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən xarici siyasət və nəticəyə hesablanmış diplomatik uğurlar Azərbaycanın BMT, AŞ, ATƏT, NATO və bütün digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların yüksək tribunasından daha qətiyyətlə çıxış

etməsi və bir çox məsələlərdə beynəlxalq aləmin onun rəyinə hörmətlə yanaşması üçün münbit şərait yaratmışdır.

Azərbaycan xalqı öz rəhbəri ilə öyünür, qürur duyur, onu dəstəkləyir və İlham Əliyev kimi bir Prezidentin rəhbərliyi altında yaşadığı, işlədiyi üçün özünü xoşbəxt hesab edir.

15 aprel 2022-ci il

Bəhruz Məhərrəmov. Cənab İlham Əliyev böyük humanistlik göstərərək islahat komissiyalarının qərarları ilə təsdiq edilmiş siyahılara əsasən ləğv edilmiş sovxoz və kolxozların özəlləşdirilən torpaqlarından pay almış, lakin bu torpaqlar üzərində mülkiyyət hüququ rəsmiləşdirilməmiş şəxslərin hüquqlarının dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatı alınmasına qərar verdi. Həqiqətən, indiki ciddi maliyyə yüklənməsi şəraitində bu addımı atmaq iradə tələb edir və buna görə özümün və seçicilərim adından dövlət başçımıza təşəkkür edirəm.

Bildiyiniz kimi, cənab Prezidentin qeyd etdiyim 2021-ci il 7 oktyabr tarixli Fərmanı ilə 2025-ci il yanvarın 1-dən etibarən əkin sahələrinin istifadəçilərinə aqrar sahədə subsidiyalar torpaq sahəsi üzərində mülkiyyət, icarə və ya istifadə hüquqlarına dair daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən çıxarış əsasında veriləcəkdir.

Sadəcə, bu gün ortada belə bir problem var. Zamanında sovxoz və kolxozların torpaqları özəlləşdirilərkən yerlərdə ayrı-ayrı şəxslər, demək olar ki, bu torpaqların əsas hissələrini mənimsəyiblər. Son nəticə odur ki, bu gün rayonlarda kütləvi şəkildə torpaqdan məhrum olmuş insanlar var.

İslahat dövründə torpaq əldə edib təsərrüfat qurmuş in-

sanların isə ya aldatma, ya da hədə-qorxu gəlmə yolu ilə əllərində olan torpaqlar sonrakı dövrlərdə əllərindən alınıb. Elə Biləsuvar da onlarca belə insan var.

Bu gün sənədlərə baxsaq, hər şey tamamilə qaydasındadır, yəni faktiki olaraq bütün torpaqların üzərində hüquqlar qanuna uyğun nizamlanıb. Yəni mövcud sənədlərə əsasən, biz hansısa bugünkü mülkiyyətçiyə desək ki, torpaq sənin deyil, bu, hüquqi cəhətdən düz olmaz. Biz həmin adamın hüququnu pozmuş olarıq. Ona görə də mən hesab edirəm ki, zamanında keçirilmiş torpaq islahatlarının nəticələri yerlərdə bir də təhlil olunsun, baxsaq, görək kimlər yerlərdə səlahiyyətindən istifadə edərək hektarlarla torpağı özünün, qohumunun, yaxının adına mənimşəyib. Yəqin ki, belə araşdırmalar həтта bir sıra cinayət faktlarını ortaya çıxara bilər. Təbii ki, bu, cənab Prezidentin bugünkü hüquqi aktla qarşıya qoyduğu məqsədə çatmağa, əhalinin rifahının yaxşılaşdırılmasına mühüm təsir etmiş olar.

Mən indi burada bütün iri torpaq sahiblərini, təbii ki, nəzərdə tutmuram. Bu gün bizdə Biləsuvar da şirkətlər var ki, qanuni yollarla torpaqları əldə edib, hektarlarla yararsız torpağı səmərəli əkin sahəsinə çevirib, yüzlərcə insan üçün iş yeri açıb, iqtisadiyyatımıza töhfələrini verirlər.

Sonda bir daha qanun layihəsinə qayıtmaq istəyirəm. Çox mütərəqqi və çox cəsarətli addım hesab etdiyim üçün layihəyə, təbii ki, səs verəcəm.

Ceyhun Məmmədov. 2001-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev böyük müdriklik və uzaqgörənlik nümayiş etdirərək Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında fərman imzaladı. Həmin dövrdə regionda, eləcə də dünyada dini fəaliyyət sahəsində ciddi proseslər gedirdi. Əgər o dövrdə həmin müdrik qərar qəbul edil-

məsə idi, bu gün Azərbaycanda dini durum tamamilə fərqli olardı.

Sonrakı dövrdə Prezident İlham Əliyev bu siyasəti uğurla davam etdirdi. İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə din sahəsində qəbul edilən ən mühüm qərarlardan biri də Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılmasıdır. Qısa müddətdə instituta yeni inzibati bina ayrıldı, tezliklə təmir olundu, bir neçə gün bundan əvvəl Prezident İlham Əliyev özü yeni binanın açılışında iştirak etdi.

4 ilə yaxın bir müddətdə yaradılmasına baxmayaraq, Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısı nəticəsində bu gün Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu bölgənin aparıcı dini təhsil müəssisələrindən birinə çevrilib.

Bu, həm də Azərbaycanda dinə dövlətin yüksək diqqət və qayğısının təzahürüdür. Din mənəviyyatla yanaşı, həm də təhlükəsizlik məsələsidir. Prezident İlham Əliyevin siyasətində bütün bu incə məqamlar zərgər dəqiqliyi ilə nəzərə alınıb.

Bu, gün ölkəmizdə milli-mənəvi dəyərlərimizə dövlət səviyyəsində yüksək diqqət və qayğı göstərilir. Bu dəyərlərin ən böyük hamisi Prezident İlham Əliyevdir. Onun siyasətində milli-mənəvi dəyərlərimizə diqqət və qayğı hər zaman prioritet istiqamətlərdən birini təşkil edib. Məhz bu siyasətin nəticəsidir ki, bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərdə ermənilər tərəfindən barbarcasına dağıdılmış dini ibadət ocaqlarımız yüksək səviyyədə təmir və bərpa olunur.

Torpaqlarımız işğaldan azad olunduqdan sonra qısa müddətdə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Şuşadakı məscidlərin təmirinə başlanılması, Hadrut qəsəbəsində, Daşaltıda, Suqovuşanda və işğaldan azad olunmuş digər ərazilərdə yeni məscidlərin təməlinin qoyulması bu fikri bir daha təsdiq edir.

Beləliklə, tam əminliklə söyləyə bilərik ki, ölkəmizdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bütün sahələrdə olduğu kimi dini fəaliyyət sahəsində də siyasət uğurla həyata keçirilir.

Jalə Əliyeva. Aprel ayının 12-də müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə keçirilən müşavirədə bir çox əhəmiyyətli məqamlar diqqət çəkirdi. Necə ki, rəşadətli Azərbaycan Ordusunun, şəhidlərimizin, qazilərimizin, vətən sevdalılarımızın qəhrəmanlığı, igidliyi sayəsində cəmi 44 günə 32 illik Qarabağ münaqişəsinə son qoyduq. Necə ki, zalım və qəvi düşmənin və onun havadarlarının üzərində tarixi qələbə və zəfər əldə etdik, eləcə də el birliyi, güc birliyi, xalq–dövlət–hakimiyyət vəhdəti sayəsində çox qısa zamanda Qarabağımızı da dirçəldəcəyik, ayağa qaldıracağıq, cənnət məkanına çevirəcəyik.

Kimsə və kimlərsə savaşı əzmimizə, qələbəmizə, zəfərimizə mane ola bilmədiyi kimi, Qarabağımızın ayağa qalxmasına, ayağa qaldırılmasına da mane, əngəl ola bilməyəcək. Müxtəlif bəhanələr, təxribat və fitnəkarlıq cəhdləri də yenə fiaskoya uğrayacaq, uğradılacaq, Qarabağ necə ki, indiyə qədər bizim olub, necə ki, bizimdir, bundan sonra da bizim olacaq!

Qalib sərkerdə cənab İlham Əliyevin də sözügedən 2022-ci il 12 aprel tarixli müşavirədə bəyan etdiyi kimi, artıq Ermənistan da görməlidir ki, bizim planlarımızı əngəlləyə bilməz.

“Əgər Zəngəzur üzərindən bizə keçid verməsə, özü itirəcək və birinci növbədə, 10 noyabr Bəyannaməsini pozmuş olacaq. Çünki 10 noyabr Bəyannaməsində açıq-aşkar yazılıb ki, Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında əlaqə olmalıdır və bu, Ermənistanın öhdəliyidir. Əgər o, öz öhdəliyini yerinə

yetirmək istəmirsə, onda biz də hər hansı bir öhdəliyin yerinə yetirilməsi ilə bağlı heç bir məsuliyyət daşımayacağıq” – deyərək, Ali Baş Komandan bir daha qətiyyətli şəkildə bəyan və xəbərdarlıq etdi ki, onlar bunu bilməlidirlər, vaxtı uzatmamalıdırlar.

Onsuz da biz istədiyimizə gec-tez nail olacağıq. Daha yaxşı olar ki, Ermənistan və onun rəhbərliyi də bir az cəld tərpənsinlər. Yoxsa yenə də bölgədə bir növ qapalı dalan kimi qalacaqlar. Biz seçimimizi etdik, mesajımızı verdik. Azərbaycan Prezidenti bir daha öz dəmir iradəsini, dəmir yumruğunu ortaya qoydu. İndi seçim onlarıdır, hansı addımı atacaqlarsa, qarşılığını da anında görəcəklər.

Malik Həsənov. Son illər ərzində bütün digər sahələrdə olduğu kimi təhsil sahəsində də köklü islahatlar həyata keçirilir. İslahatlar çərçivəsində görülmüş işlər artıq öz nəticəsini göstərməkdədir. Təhsil sahəsində aparılan islahatlar çoxşaxəli olmaqla, təhsilin bütün pillələrini əhatə edir. Son illər ərzində ölkəmizdə həyata keçirilən infrastruktur layihələri içərisində təhsil infrastrukturunun yaxşılaşdırılmasına xidmət edən layihələr xüsusi çəkisi ilə seçilir. Bununla belə, hələ də bu sahədə görülməli işlər yetərincədir. Bu mənada bugünkü çıxışında təmsil etdiyim Cəlilabad rayonunun təhsil müəssisələrindəki mövcud duruma toxunmaq istərdim.

Belə ki, cari 2021–2022-ci tədris ilində Cəlilabad rayon Təhsil Şöbəsinin tabeliyində 126 ümumtəhsil məktəbi fəaliyyət göstərir. Onlardan 13-ü ibtidai, 37-si ümumi orta, 76-sı isə tam orta məktəbdir. Son 3 ildə rayon üzrə 23 modul, 1 birtipli layihə əsasında olmaqla 24 məktəb tikilərək istifadəyə verilmişdir. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, hələ də rayonda qəzalı və istifadəyə yararsız məktəblər var ki, həmin məktəblərdə tədrisin təhlükəsiz və

keyfiyyətlə aparılması mümkün deyildir. Rayon üzrə 10 məktəb – Musalı, Kövüzbulaq, Maşlıq, Sərhədabad, Çünzəli, Cəngan, Dövlətəlibəyli, Təklə, İnili və Söyüdlü kənd ibtidai məktəbi qəzalı, 29 məktəb, şəhər 8 nömrəli məktəb-lisey, Göytəpə şəhər 2 nömrəli tam orta, Günəşli kənd 1 nömrəli tam orta, Qarazəncir kənd tam orta, Uzuntəpə kənd 1 nömrəli tam orta, Uzuntəpə kənd 2 nömrəli tam orta, Üçtəpə, Adnalı, Hamarqışlaq, Xəlilli, Seyidbazar, Abışabad, Təzəkənd kənd 1 nömrəli tam orta, Ləkin, Əsədli, Məlikqasımlı, Sabirabad kənd 2 nömrəli tam orta, şəhər 5 nömrəli ümumi orta, Təzəkənd kənd 1 nömrəli ümumi orta, Moranlı, Sarxanlı, Gülməmmədli, Həsənli, Üçtəpə, Uzuntəpə kənd 3 nömrəli ümumi orta, Vənlik, Yusifli və Porsava kənd ibtidai məktəbləri isə istifadəyə yararsız vəziyyətdədir.

Qeyd edilmiş məlumatları ümumiləşdirsək, Cəlilabad rayonunda 39 qəzalı və istifadəyə yararsız məktəblərdə 11016 şagirdin (rayon üzrə təhsil alan şagirdlərin 32 faizi) təhsil aldığı aydın olar.

Qeyd olunan problemləri parlamentdə səsəndirməklə yanaşı, yaxın günlərdə bu məsələyə dair ayrıca rəsmi məktubla Təhsil Nazirliyinə də müraciət etməyi nəzərdə tutmuşam. Ümid edirəm ki, qaldırdığım problemə dair rəsmi dövlət qurumları müsbət reaksiya verəcək və Cəlilabad rayonunun təhsil infrastrukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində əməli işlər görəcəklər.

26 aprel 2022-ci il

İltizam Yusifov. Bu, pensiyanın yığım hissəsidir, ya ümumi pensiyadır?

İkincisi, pensiyaçı yaşa görə və əlilliyə görə işləməyən

əmək pensiyaçısı kateqoriyasına keçdikdən sonra nəyə görə yaşa görə 6 il işlədikdən sonra əmək pensiyası, əlilliyə görə isə bu qanunun 13-cü maddəsinə uyğun olaraq, yalnız sığorta hissəsi avtomatlaşdırılmış qaydada yenidən hesablanır?

Qanun layihəsinə qeydlərdə hər iki pensiyanın yenidən hesablanması və məbləğinin artırılması qeyd olunur. Xahiş edirəm, bu məsələyə də bir aydınlıq gətirilsin.

Kamaləddin Qafarov. Xəbər verildiyi kimi, Nazirlər Kabinetinin müvafiq Qərarına əsasən 2022-ci il may ayının 1-dən etibarən, koronavirus (COVID-19) infeksiyasının ölkə ərazisində yayılmasının, onun törədə biləcəyi fəsadların qarşısının alınması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının ərazisində tətbiq olunan xüsusi karantin rejimində tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələrdən, yəni tibbi maskalardan istifadə tələbi ləğv edilir. Karantin rejimində tətbiq olunan bu yumşaldılma son üç ildə dövlət tərəfindən həyata keçirilən pandemiya ilə mübarizə tədbirlərinin səmərəliliyinin nəticəsidir. Birmənalı olaraq deyə bilərik ki, Azərbaycan pandemiya ilə mübarizədə hər zaman daha səmərəli nəticələrə nail olmaqla bu sahədə dünyanın qabaqcıl ölkələri sırasında yer alıb. Hətta bəzi inkişaf etmiş ölkələr koronavirus infeksiyasına qarşı mübarizədə məhz Azərbaycan modelini örnək olaraq qəbul ediblər. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan dövləti pandemiyanın fəsadlarını minimuma endirmək üçün bütün zəruri qabaqlayıcı tədbirləri vaxtında və yüksək səmərəliliklə həyata keçirib. Məhz bu səbəbdən də respublikamız dünyada postpandemiya dövrünə ən az itkilərlə daxil olan ölkələr sırasındadır.

Azərbaycan hər zaman həm ölkəmizdə, həm də bütün dünyada pandemiya ilə mübarizə tədbirlərinin həyata keçirilməsində də ilk növbədə ümummilli və ümumbəşəri

maraqlardan çıxış edib. Prezident İlham Əliyev ötən dövr ərzində bütün beynəlxalq tədbirlərdə etdiyi çıxışlarında xüsusi olaraq vurğulayırdı ki, pandemiya qalib gəlmək üçün qlobal həmrəylik strateji əhəmiyyət kəsb edir. Təbii ki, bu xüsusda da Azərbaycan özü dünyaya bir nümunə oldu. Azərbaycan pandemiya dövründə də özünü bütün dünyaya ümumbəşəri dəyərlərə sadıq qalan, mütəmadi olaraq humanitar təşəbbüslərlə çıxış edən bir ölkə olaraq təqdim etdi.

Azərbaycanın indiyədək Qoşulmama Hərəkatının sədri qismində irəli sürdüyü bir sıra qlobal təşəbbüsləri xatırlatmaq istərdim. Bu sırada Qoşulmama Hərəkatının 2020-ci ilin may ayında təşkil edilmiş Zirvə toplantısı və 2020-ci ilin dekabr ayında 150-dən artıq dövlətin dəstəyi ilə keçirilmiş BMT Baş Assambleyasının dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində Xüsusi Sessiyası ayrıca qeyd olunmalıdır. Ölkəmiz Qoşulmama Hərəkatı adından BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında bütün ölkələrin peyvəndlərə bərabər və universal çıxışının təmin edilməsi ilə bağlı qətnamə irəli sürmüş və həmin qətnamə 2021-ci ilin mart ayında yekdilliklə qəbul olunmuşdur. Öz təşəbbüsləri ilə dünyaya dəfələrlə qlobal insanpərvərlik və yüksək prinsipiallıq nümunəsi göstərmiş Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev hər zaman inkişaf etmiş ölkələri və donor təşkilatlarını inkişaf etməkdə olan, xüsusi ilə ən az inkişaf etmiş ölkələrə dəstək verməyə çağırmışdır. Həm də Azərbaycanın bu çağırışları hər zaman tutarlı əməli işlərlə müşayiət olunmuşdur. Azərbaycan koronavirusla mübarizəni dəstəkləmək məqsədi ilə indiyədək birbaşa və ya Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı vasitəsi ilə 80-ə qədər ölkəyə maliyyə və humanitar yardım etmişdir. Bununla yanaşı, 5 ölkəyə peyvənd ianəsi

edilib və bu iş davam etdiriləcək. Hazırda Qoşulmama Hərəkatına üzv olan 14 ölkəyə təqribən bir milyon doza peyvəndin ianə edilməsi prosesi də davam edir.

Dövlətin karantin rejiminin yumşaldılması istiqamətində atdığı addımlar vətəndaşlarda məsuliyyət hissini bir qədər də yüksəltməlidir. Bu gün artıq 2020-ci il deyil və dövlətimizin vaxtında həyata keçirdiyi pandemiya əleyhinə qabaqleyici tədbirlərin yüksək səmərəsi sayəsində Azərbaycan hazırda postpandemiya dövrünün astanasındadır. Lakin bununla yanaşı, COVID-19 infeksiyası hələ də öz ciddiliyini qoruyur. Buna görə də insanlar məhz postpandemiya dövründə, xüsusi ilə də ilkin mərhələlərdə son dərəcə diqqətli davranmalı və yeni yoluxma özlərinin yaranmaması üçün bütün ehtiyat tədbirlərini görməlidirlər. Nazirlər Kabinetinin sözügedən qərarında xüsusi olaraq vurğulanır ki, may ayının 1-dən etibarən beynəlxalq hava limanı ərazisində və ölkədə fəaliyyət göstərən təhsil müəssisələrində tibbi maskalardan istifadə artıq məcburi xarakter daşımasa da, bununla belə, hələ də tövsiyə edilir. Yaxşı olardı ki, vətəndaşlar bu kimi tövsiyə xarakterli çağırışlara ciddi yanaşsınlar. Yalnız bu halda bəşəriyyət COVID-19 pandemiyasının mümkün geridönüşünün qarşısını ala bilər.

Malik Həsənov. Təqdim edilmiş hesabat barədə onu qeyd etmək istərdim ki, hesabat həm məzmunca, həm də formaca innovativdir. Təqdim edilən məlumatlar “2021–2025-ci illər üzrə Strateji Plan” üzrə 2021-ci ildə planlaşdırılmış və icra edilmiş fəaliyyətləri, həmçinin illik iş planında nəzərdə tutulmuş və həyata keçirilmiş kənar dövlət maliyyə nəzarəti tədbirləri və cari fəaliyyət dövrü ərzindəki fəaliyyət barədə dolğun informasiya verir. Dövlət maliyyə nəzarəti orqanının fəaliyyətindəki ictimailik və anla-

şılanlıq vətəndaşın dövlətə inamını artıran əsas amillərdəndir ki, bu hesabatda da bu məqamlara geniş ölçüdə yer verilmişdir.

Təqdim olunmuş hesabatda ilk dəfə olaraq auditlərin dəyər zənciri barədə məlumatın verilməsi təqdirəlayiq haldır. Hesabatdan da görünür ki, Hesablama Palatasının ötən ilki fəaliyyəti qanunvericiliklə müəyyən edilmiş dörd fəaliyyət istiqamətindən hər birini əhatə etmişdir. Vəsaitlərin xərclənməsinə nəzarətin təşkili zamanı inzibati alətlərlə yanaşı, maarifləndirmə tədbirləri də olduqca əhəmiyyətliyədir. Bu baxımdan Palatanın fəaliyyəti barədə ictimaiyyəti maarifləndirmək və vətəndaş cəmiyyəti institutları ilə fəaliyyəti gücləndirmək məqsədi ilə Hesablama Palatasının 2021–2023-cü illər üzrə Kommunikasiya Strategiyası hazırlanmış və təsdiq edilmişdir ki, bu da zamanında atılan addımlardan biri kimi dəyərləndirilə bilər.

Qeyd edilənləri ümumiləşdirərək qeyd edə bilərik ki, hesabat “Hesablama Palatası haqqında” Qanunda müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinin və vəzifələrinin siyahısını tam əhatə edir. Dövlət vəsaitinin formalaşması və istifadəsi ilə bağlı mövcud olan problemlər ümumi, yolverilən maliyyə və prosedur xarakterli pozuntular isə ətraflı və sistemləşdirilmiş şəkildə göstərilmişdir. Dövlət maliyyə idarəetməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi və dövlət maliyyəsinin qənaətli istifadəsi ilə bağlı hesabatlılığın, şəffaflığın və maliyyə inzibətçılığının gücləndirilməsi istiqamətində müntəzəm təkliflərin hazırlanması və bu təkliflərin bir çoxunun reallaşması müsbət hal hesab edilə bilər. Daim beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsinə, auditin müxtəlif alətlərinin tədqiq olunmasını Palatanın elmi potensialının güclənməsi baxımından mühüm nailiyyət hesab edirəm.

Hesablama Palatasının bu gün burada verdiyi izahatlar Azərbaycan dövlətinin inkişafı üçün son dərəcədə əhəmiyyətlidir. Göründüyü kimi, aparılan yoxlamaların nəticələri də müsbətdir. Lakin bir sıra təkliflərim vardır ki, onları sizlərin nəzərinizə çatdırmaq istərdim.

Təklif edərdim ki, Azərbaycanda büdcə məcəlləsi qəbul olunsun. Nəzarət mexanizmi, sistemi də həmin büdcə məcəlləsində öz əksini tapsın.

Toxunmaq istədiyim növbəti məsələ korrupsiya ilə əlaqədardır. Hesablama Palatası bununla bağlı müəyyən işlər görür. Bu, yaxın gələcəkdə ölkəmizdə korrupsiyanın aradan qaldırılması, onun qarşısının alınması üçün müsbət nəticələr əldə etməyə imkan yaradacaqdır. Ona görə də, hesab edirəm ki, Hesablama Palatası korrupsiya ilə əlaqədar məsələdə daha ciddi addım atmalıdır, daha sərt mövqe ortaya qoymalıdır. Hesabatdan da göründüyü kimi, qanun pozuntularının xeyli hissəsi dövlət satınalmaları sahəsindədir. Hesab edirəm ki, “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanun və onunla əlaqədar olan bütün qanunlar müasir dövrün tələblərinə cavab verən formada təkmilləşdirilməlidir ki, orada boşluqlar olmasın və həmin qanunlardan sui-istifadə edilməsin.

Təklif edərdim ki, Hesablama Palatasının bu hesabatının müzakirəsində səsləndirilən təklifləri sistemləşdirərək islahatların yeni bir paketini hazırlayaq. Hesab edirəm ki, Milli Məclis qanunvericilik orqan olmasına baxmayaraq, belə bir paketi hazırlamaqla yeni dövrün tələblərinə cavab verən islahatlara mühüm töhfə verə bilərik.

Qeyd edilənlərlə yanaşı, hesabatı müsbət dəyərləndirirəm və onun qəbul edilməsinə səs verəcəyəm.

Ramin Məmmədov. “Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı – Şuşa şəhəri haqqında” Azərbaycan Respublikasının

Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi çox ciddi bir problemin aradan qaldırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Şuşa şəhərinin Azərbaycan xalqı üçün mənəvi əhəmiyyətini, siyasi və ideoloji dəyərini izah etməyə, düşünürəm ki, ehtiyac yoxdur. Təklif olunan dəyişikliklər ilk növbədə bu mövzudan sui-istifadə hallarının qarşısının alınması üçün vacibdir. Çünki Şuşa Vətən müharibəsində qazandığımız tarixi qələbəmizin simvoludur.

Təqdim olunan qanun layihəsi bir çox məsələ ilə paralel olaraq domen adlarında Şuşa şəhərinin adından istifadənin də tənzimlənməsinə imkan verəcək. Layihəyə əsasən qanuna əlavə olunması təklif edilən 3-1.2.1-ci maddəyə uyğun olaraq, hüquqi şəxslərin, o cümlədən media subyektlərinin adlarında “Şuşa” sözündən istifadəyə yalnız müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qurumun razılığı ilə yol verilir. “Media haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 60.2.3-cü maddəsinə uyğun olaraq, domen adının sahibi onlayn media subyektini kimi təsbit edilib. Bu baxımdan, hesab edirəm ki, yeni dəyişikliklər domen adlarında “Şuşa” sözündən istifadə ilə bağlı məsələləri də tənzimləyəcək.

Qeyd edirəm ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 25 fevral tarixli 63 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “az” ölkə kodlu yüksək səviyyəli domen adlarının qeydiyyatı və istifadəsi qaydaları”nın 4.2-ci bəndində domen adının seçilməsi zamanı Azərbaycan Respublikasına aid coğrafi adlardan (rayon, şəhər, bölgə, dağ, çay, qoruq və sair) istifadəyə yol verilmir. Həmin qaydalarda göstərilir ki, belə domen adları yalnız Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə razılaşdırıldıqdan sonra qeydiyyata alınmalıdır. Hesab edirəm ki, təqdim

olunan dəyişikliyin qəbul olunmasından sonra qeyd edilən qaydalarda da müəyyən uyğunlaşdırmalar aparılacaq və məsələyə praktik səviyyədə nəzarət gücləndiriləcək.

Eyni zamanda, layihədə təklif olunan dəyişikliklər əmtəə nişanlarında və coğrafi göstəricilərdə “Şuşa” sözündən istifadə qaydalarını müəyyən edir və bu məsələ də kifayət qədər aktualdır. Məlum olduğu kimi, beynəlxalq təcrübədə də coğrafi adlardan əmtəə nişanlarında istifadə ilə bağlı müəyyən məhdudiyətlər tətbiq olunur. O baxımdan mən qanun layihəsini dəstəkləyirəm və həmkarlarımı da layihəyə səs verməyə çağırıram.

Sadiq Qurbanov. Hesablama Palatasının 2021-ci ildəki fəaliyyətinə dair hesabatı yeni formada və qanunvericiliyə uyğun hazırlanmışdır. Hesabatdan göründüyü kimi, Hesablama Palatası tərəfindən fəaliyyəti istiqamətində dövlət maliyyəsinin idarə olunması, maliyyə intizamının gücləndirilməsi, şəffaflığının təmin edilməsi və sair sahələrdə məqsədyönlü işlər görülmüşdür. Hesablama Palatasının fəaliyyəti istiqamətində görülmüş işlərə görə Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədova təşəkkürümü bildirirəm.

Hesabatın “Kənar dövlət maliyyə nəzarəti fəaliyyəti” bölməsində kənar dövlət maliyyə nəzarəti obyektləri tərəfindən mühasibat uçotunun aparılmasında və təqdim olunan maliyyə hesabatlarında uyğunsuzluqlara və təhriflərə yol verildiyi, o cümlədən maliyyə hesabatlarında məlumatların əks etdirilməməsi halları üzrə pozuntu məbləği 869,8 milyon manat, mühasibatlıq prinsiplərinə əməl edilməməsi, mühasibat yazılışlarının doğru verilməməsi nəticəsində məbləğlərin düzgün və müvafiq istiqamətdə əks olunmaması halları üzrə isə 139,9 milyon manat, ümumilikdə mühasibat uçotunun aparılmasında və

maliyyə hesabatlarında olan uyğunsuzluğa görə 1009,7 milyon manat kənarlaşmaya yol verildiyi müəyyən edilmişdir.

Belə bir neçə sual vermək istərdim. Mühəsibat uçotunun aparılmasının, eyni zamanda, təqdim olunan maliyyə hesabatlarında uyğunsuzluqlara, təhriflərə yol verilməsinin səbəbləri (mühəsibat işçilərinin bilik səviyyələrinin aşağı olması, bilərəkdən uçotun səhv qurulması və ya digər səbəblərdən) Hesablama Palatası tərəfindən araşdırılmışdır mı? Bu sahədə nöqsan və çatışmazlığa yol verilməsinin qarşısının alınması istiqamətində hansı tədbirlər görülməsi məqsədemüvafiqdir? Bilmək istərdim ki, büdcəyə pul ifadəsində bərpa edilmiş və bərpa edilməsi nəzərdə tutulmuş vəsaitlər dövlət büdcəsinin gəlir hissəsində hansı qaydada nəzərə alınır və həmin vəsaitlərin xərclənməsinə nəzarət necə həyata keçirilir?

Hesabatdan görüldüyü kimi, nəzarət obyektlərində dövlət satınalmalarının bütün mərhələlərində – planlaşdırma mərhələsində (dövlət satınalmalarının düzgün planlaşdırılmaması), satınalmanın keçirilməsi və müqavilənin bağlanması mərhələsində (ehtimal olunan qiymətlərin yüksək qiymətləndirilməsi, satınalma metodunun düzgün seçilməməsi və sair) və icra mərhələsində (müqavilə şərtlərinin tam icra olunmaması, artıq vəsait ödənişlərinə yol verilməsi və sair) normativ hüquqi aktların tələblərinə əməl olunmadığı müəyyən olunur. Bu isə öz növbəsində dövlət vəsaitinə tələbatın düzgün müəyyənləşdirilməməsinə və vəsaitlərdən səmərəsiz istifadə olunmasına gətirib çıxarır.

Bir neçə təklifim var:

1. Strateji planın icrası əməliyyat planına və monitoring çərçivəsinə uyğun əks etdirilmiş, bu da maraqlı tərəflərin

strateji plan barədə məlumatlılığının artırılmasına xidmət edir. Hesab edirəm ki, proseslərin izlənməsi və təqdimatı növbəti illərdə də davam etməlidir.

2. Hesabatın təşkili bölməsində, o cümlədən Hesablama Palatasının təşkilati strukturu, kadr potensialı, keçirilmiş təlimlər, hüquqi təminat, keyfiyyətə nəzarətlə bağlı məsələlərdə bir sıra yeniliklərə yer verilmişdir. Hesab edirəm ki, əvvəlki illər kimi hesabatın xülasəsinin olması maraqlı tərəflər üçün görülən işlərin qavranılması baxımından sadə və rahat olardı.

3. Nəzarət tədbirlərinin keçirilmə tezliyinə görə bölgüsünü ilk dəfə gördüm. Bu, əlbəttə, yaxşı təqdimolunmadır. Təkrar nəzarət tədbiri keçirilmiş, lakin nəticəsi qənaətbəxş olmayan qurumların adlarının çıxışda səslənməsi ümumi işə fayda olardı.

Artıq ödənilmiş vəsaitlərin büdcəyə bərpası istiqamətində addımları müsbət qiymətləndirirəm. Lakin həmin şəxslərə cəza verilməməsi, işlərində qalıb fəaliyyət göstərmələrini qəbul edə bilmirəm. Onların siyahısını da hesabatə əlavə etmək olar.

Buna görə də deyilənləri nəzərə alaraq, Hesablama Palatasının gələcək fəaliyyətində bu istiqamətə xüsusi diqqət yetirilməsini və ayrılan vəsaitlərin səmərəli və qənaətlə xərclənməsinin daim diqqətdə saxlanılmasını tövsiyə edirəm.

Sonda, Hesablama Palatasının öz fəaliyyətini bundan sonra da yüksək səviyyədə yerinə yetirəcəyinə ümid edirəm və uğurlar arzulayıram.

Sahib Ahiyev. Dünya azərbaycanlılarının Şuşada keçirilən Zəfər qurultayında Prezident İlham Əliyevin post-münaqişə dövrü üçün bir növ yol xəritəsi sayıla biləcək nitqinə dayanaraq bəzi fikirlərimi diqqətinizə çatdırmaq

istəyirəm. O nitqdən çıxardığım nəticələr bundan ibarətdir ki, birincisi, Ermənistan və ondan proksi kimi faydalananlar tez bir zamanda danışıqlara başlamağın qaçınılmazlığını anlamalıdırlar. İkincisi, o, üçtərəfli deyil, məhz Brüsseldə razılığa gəldiyi kimi, Bakı-İrəvan formatında olmalıdır. Üçüncüsü, danışıqlar bizim irəli sürdüyümüz 5 prinsip əsasında aparılmalıdır, uzadılmamalıdır, tez bir zamanda sülh anlaşması imzalanmalıdır. Əks təqdirdə, Azərbaycan da Ermənistana ərazi iddiası irəli sürə bilər və qarşı tərəfdən fərqli olaraq buna da tam əsasımız var.

Açıqı, kökü indi Ermənistan adlanan torpaqlara bağlı yüz minlərlə soydaşımız istərdi ki, elə belə də olsun. Burada bilməyən yoxdur ki, Ermənistan 1918-ci ildə müstəqilliyini elan edəndə ərazisi heç də indiki kimi 29 min kvadrat-kilometr deyildi. Həmin ilin iyunun 4-də Batumda Türkiyə ilə bağlanan anlaşmada da təsbit olunub, Ermənistanın cəmi 9 min kvadrat-kilometr ərazisi vardır. Məhz Zəngəzur və Göyçənin qanunsuz şəkildə haylara bağışlanması nəticəsində imperialist çevrələrin yaratdıqları bu süni dövlət 3 dəfə böyüdüldü. Sonra isə adı keçən və digər yurd yerlərimizdən deportasiyalar başladı, azərbaycanlılar etnik təmizləməyə uğradılar. Bu gün onların önəmli bir hissəsi öz el-obalarına dönmək istəyirlər.

Ona görə də Paşinyanın bunda məqsədi irredentizm deyil, insan haqlarıdırsa, Qarabağa iki əsr öncə köçürülənlərlə yox, Ermənistana – doğma yurd yerlərinə dönəcək aborigenlərlə, azərbaycanlılarla maraqlanmalıdır. O da, insan haqlarından dəm vuran digər dövlətlərin rəhbərləri də bu suala cavab verməlidirlər ki, Ermənistandan didərgin salınanlar öz yurd yerlərinə haçan dönəcəklər və onlar dönərkən orada hansı reallıqla üzləşəcəklər?

Prezident İlham Əliyev qarabağdakılar Azərbaycan

qanunlarına əməl edərək bu ölkədə qalıb yaşamaq istəyənlər, digər vətəndaşlarımıza necə yanaşılırsa, onlara da o cür yanaşılacağını dəfələrlə bildirib. Ermənistan rəhbərliyi necə, sayları kimi Zəngəzurda, Göyçədə, digər yurd yerlərimizdə yaşamaq əzmləri və haqları da Qarabağdakı haylardan qat-qat çox olan azərbaycanlılar üçün belə bir təminat verirmi? Versə də, verməsə də, əminəm ki, soydaşlarımız istənilən halda öz yurd yerlərinə dönəcəklər. Müzəffər Ali Baş Komandanımız Zəfər qurultayında olduğu kimi öz çıxışlarında tarixə elə-belə ekskurs etmir, bunu haylar da, onların havadarları da bilməlidirlər.

Sonda bir neçə kəlmə də diasporumuz haqda demək istəyirəm. Ümid edirəm ki, xaricdəki soydaşlarımız dövlət başçımızın çağırışına əməl edərək bölgəmizdəki reallığın yaşadıkları ölkələrdə olduğu kimi bilinməsi üçün vaxt və enerjilərini əsirgəməyəcəklər.

İkinci Qarabağ savaşı göstərdi ki, hay diasporu bəlli səbəbdən daha yaxşı təşkilatlana, yerləşdikləri ölkələrin siyasi istəbləşməntiylə çuğlasa, güc strukturlarıyla sıx əməkdaşlıq qura, biri digərinin maraqlarının istifadəçisi və ifadəçisi ola bilər, amma artıq təsirləri əvvəlki qədər güclü deyil. Çünki ayrı-ayrı ölkələrdəki diasporumuz həmin günlər özünün mütəşəkkil, ardıcıl və ləyaqətli, bəli, xaricdəki soydaşlarımıza, Los-Anceles, Parisdəki diplomatik təmsilçiliklərimizə basqılar edən, terrorla hədələyən haylardan fərqli olaraq ləyaqətli fəaliyyəti ilə mümkün çərçivədə onların yalanlarının, təxribatlarının qarşısını ala bildi. Diaspor təmsilçilərimizə postmünaqişə dönəmində də eyni əzmlə çalışmalarını arzulayıram.

Sədaqət Vəliyeva. Şuşada Dünya azərbaycanlılarının V qurultayının keçirilməsi dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin təzahürü olmaqla yanaşı, çox mühüm mənəvi,

siyasi əhəmiyyətə malik qürurverici bir tarixi hadisədir. Bütün dünya ictimaiyyəti bir daha dünya azərbaycanlılarının öz Prezidenti ətrafında sıx birləşməsinə, həmrəyliyinə şahidlik etdi.

Zəfər qurultayı bir sıra məsələlər baxımından əlamətdar oldu. Qurultayda Azərbaycan diasporunun qarşısına yeni vəzifələr qoyuldu, növbəti illər üçün fəaliyyət planı müəyyənləşdirildi.

Zəfər qurultayında qələbəmizin memarı, qətiyyətli, uzaqgörən, müdrik lider cənab Prezident İlham Əliyev çıxış nitqi səsləndirdi.

Dövlət başçısı Şuşadan növbəti dəfə Ermənistandakı revanşist qüvvələrə və onun havadarlarına mühüm mesajlar göndərirdi. Cənab Prezident bir daha bəyan etdi ki, Azərbaycanla sülh müqaviləsinin imzalanması Ermənistan üçün son şansıdır. Yaxşı olardı ki, Ermənistan tərəfi İkinci Qarabağ müharibəsindəki ağır məğlubiyyətdən nəticə çıxarsın və arabir baş qaldıran revanşist qüvvələrin təxribatlarının Ermənistan üçün hansı ağır nəticələrə gətirib çıxaracağını nəzərə alsın.

Eyni zamanda, Ermənistanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımayacağı təqdirdə, Azərbaycanın da Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımayacağını vurğulayan dövlət başçısı Ermənistan hakimiyyətinin Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunda yaratdığı yeni reallıqları qəbul etməli olduğunu diqqətə çatdırdı.

Artıq erməni cəmiyyəti də yaxşı anlayır ki, Ermənistandakı mövcud revanşist qüvvələr və onların pozuculuq fəaliyyəti Ermənistanı məhvə sürükləyir. İllərdir erməni cəmiyyətini öz yalanları ilə aldadan bu revanşist qüvvələr həm İkinci Qarabağ müharibəsindəki ağır məğlubiyyətin, həm də mövcud iqtisadi, siyasi, sosial böhranın əsas

səbəbkarlarıdır.

Şuşada reallaşan Zəfər qurultayı milli həmrəyliyimizin dünyaya nümayişi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin inkişafına təkan verilməsi və digər bir sıra möhtəşəm hadisələr baxımından əlamətdar oldu. Əlbəttə, belə qürurverici anları bizə yaşadan, bizi həmişəlik qalib xalqa çevirən dövlət başçısı cənab Prezidentimiz İlham Əliyev və onun həyata keçirdiyi müdrik, uzaqgörən daxili və xarici siyasətdir.

Birliyimiz, həmrəyliyimiz əbədidir! Var olsun birliyimiz, var olsun həmrəyliyimiz!

* * *

Azərbaycan Respublikası Hesablama Palatasının illik hesabatı ilə tanış oldum. İlk olaraq qeyd etmək istərdim ki, illik hesabatın əhatə etdiyi dövr Hesablama Palatasının fəaliyyətə başlamasının 20 illiyinə təsadüf edir. Bu münasibətlə Hesablama Palatasının bütün əməkdaşlarını təbrik edirəm, fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıram.

Ümumi olaraq hesabatdan da görüldüyü kimi, ötən il Hesablama Palatasının fəaliyyəti qənaətbəxş və səmərəli olmuşdur. Müvafiq il ərzində planlaşdırılan işlər əsasən yerinə yetirilmiş, tərtib edilmiş illik əməliyyat planı üzrə əsas nəticələr əldə olunmuşdur.

Bunun nəticəsidir ki, Dünya Bankı tərəfindən 118 ölkənin əhatə olunduğu “AAO-ların Müstəqillik İndeksində dair 2021-ci ilin Qlobal Sintez Hesabatı”na əsasən Azərbaycan Respublikasının Hesablama Palatasının müstəqilliyi yüksək səviyyədə qiymətləndirilmişdir.

Hesabat ilində Hesablama Palatası beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində də bir sıra uğurlu nəticələr əldə etmişdir. Belə ki, ASOSAI-ın XV Assambleyasında 43 üzv AAO-nun

iştirakı ilə keçirilən səsvermədə Hesablama Palatası 2021–2024-cü illər üzrə ilk dəfə olaraq ASOSAI-ın Audit Komitəsinə üzv seçilmişdir.

Ülviyyə Həmzəyeva. Bu gün Azərbaycanda mədəniyyət sahəsi bütün sahələr kimi sürətlə inkişaf etməkdədir. Dünyada və Azərbaycanda bir çox peşə sahiblərinin peşə bayramları və bir çox digər sahələrdə əlamətdar günlər dövlət səviyyəsində qeyd olunur.

İcazənizlə, bir məsələni nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Beynəlxalq Rəssamlar Gününün qeyd olunmasına baxmayaraq, Azərbaycanda da milli rəssamlıq gününün qeyd olunmasını istərdik. Bəzi rəssamlıq ittifaqları, yaradıcılıq dərnəkləri, sənət ustaları bu xüsusi günün məhz XX əsrin böyük sənətkarı Pablo Pikassonun və ya Leonardo da Vinçinin doğum günü tarixlərində qeyd edilməsinin təklifini edirdilər. Günümüzdə də bəzi təşkilatlar səviyyəsində bu gün qeyd edilir.Mən isə təklif edərdim ki, öz rəssamlar günümüzü qeyd edək. Çünki rəssamlar günü təkcə peşəkarlar və sənət həvəskarları üçün xüsusi gün deyil. Bu gün həm də tarixdə yaşayıb-yaradan sənətkarları anmaq üçün mühümdür. Bizim tarix boyu dünya şöhrətli, görkəmli sənətkarlarımız, rəssamlarımız olub və var. Təklif edirəm ki, rəssamlar günü Mirzə Qədim İrəvaninin adı ilə əlaqəli olsun! Mirzə Qədim Məmmədhüseyn oğlu İrəvani XIX əsrdə yaşamış Azərbaycan portretçisi və ornamentalist rəssamdır. O, 1825-ci il dekabrın 4-də İrəvan xanlığının paytaxtı İrəvan şəhərində anadan olmuşdur. Qədim bəy Azərbaycan portret rəssamlığının banisidir desək, yanılmazıq. Yaradıcılığı Azərbaycanın yeni dövr təsviri sənətində vacib dəyişikliklərlə yadda qalmışdır. Çox istərdim ki, aidiyyəti qurumlar hər sahədə İrəvanda doğulub,

yaşayıb-yaradan görkəmli şəxsiyyətlərin tanındılmasında daha yaxından iştirak etsinlər.

Beynəlxalq Rəssamlar Günü şərəfinə dünyada mədəniyyət müəssisələrində, muzeylərdə, qalereyalarda bir çox müxtəlif tədbirlər, tematik sərgilər, konfranslar keçirilir. Düşünürəm, milli rəssamlar gününün də təsis edilməsinin görkəmli rəssamın doğum tarixinə təsadüf etməsi Azərbaycanın qədim şəhəri İrəvanın hər zaman Azərbaycanın olduğunu və burada hər zaman bizlərin yaşadığı gerçəyini ən azı ildə bir mənfur qonşularımıza və onların havadarlarına xatırladır.

“Şuşa ili” çərçivəsində bir çox sərgilər keçiriləcək, rəssamlarımız da buna xüsusi hazırlaşırlar. Rəssamlar gününün təsis edilməsi rəssamları daha da ruhlandırır. Bu günə özəl və yüksək səviyyədə əsərlər yaradılar. Həmin əsərlər isə gələcəkdə mədəniyyətimizin xəzinə küpü olan muzeylərimizi bəzəyər.

MÜNDƏRİCAT

5 aprel 2022-ci il	3
12 aprel 2022-ci il.....	162
15 aprel 2022-ci il.....	233
26 aprel 2022-ci il.....	297
Edilməmiş çıxışların mətnləri.....	430

Altıncı çağırış

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİ İCLASLARININ

PROTOKOLLARI
VƏ
STENOQRAMLARI

Doqquzuncu sessiya
Yaz

41-ci cild

5 – 26 aprel 2022-ci il

Buraxılışına məsul
H. Babayev

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin mətbəəsi.
Bakı, Azad Mirzəyev küçəsi, 235.
Format 60x84 1/16. Çap vərəqi 30,5. Sifariş 20. Tiraj 150.